รายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด

โดย

คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด
วุฒิสภา

สำนักกรรมาธิการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา

ที่ สว (กมธ๓) ๐๐๑๙/ (ร ๕๕) **วันที่** ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง รายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๘ (สมัยสามัญทั่วไป) วันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอเสนอญัตติให้วุฒิสภาตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด ซึ่งนายเจตน์ ศิรธรานนท์ เป็นผู้เสนอ แล้วลงมติตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๓๕ ประกอบด้วย

๑. นายกอบกูล จันทวโร	๒. นางกานดา วัชราภัย
๓. นายคำนูณ สิทธิสมาน	๔. นายจตุรงค์ ธีระกนก
๕. พลเอก จริยะ ทองทับ	๖. นายจารุพงศ์ จีนาพันธ์
๗. นายจิตรนรา นวรัตน์	๘. นายเจตน์ ศิรธรานนท์
๙. นายเจริญ ภักดีวานิช	๑๐. นายชรินทร์ หาญสืบสาย
๑๑. นายชาติชาย สุทธิกลม	๑๒. รองศาสตราจารย์ทัศนา บุญทอง
๑๓. นางธนิษฐา นาคิน	๑๔. นายธวัช บวรวนิชยกูร
๑๕. นายธีรศักดิ์ พานิชวิทย์	๑๖. พลตำรวจเอก ปทีป ตันประเสริฐ
๑๗. นายประสงค์ นุรักษ์	๑๘. รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ชิตพงศ์
๑๙. นายพิสิฐ เกตุผาสุข	๒๐. นายพีระ มานะทัศน์
๒๑. พลเอก รัชกฤต กาญจนวัฒน์	๒๒. พลตำรวจเอก วงกต มณีรินทร์
๒๓. นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ	๒๔. นายวินัย รอดจ่าย
๒๕. นายวิบูลย์ คูหิรัญ	๒๖. นายวิโรจน์ วีรชัย
๒๗. นายสงขลา วิชัยขัทคะ	๒๘. นายสมชาติ พรรณพัฒน์
๒๙. นายสมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร	๓๐. นายสมัคร เชาวภานันท์
๓๑. นายสุริยา ปันจอร์	๓๒. พลตำรวจโท อติเทพ ปัญจมานนท์

โดยมีกำหนดเวลาปฏิบัติงาน ๑๘๐ วันนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ

อนึ่ง นายคำนูณ สิทธิสมาน กรรมาธิการวิสามัญฯ ได้มีหนังสือแสดงเจตนาขอลาออกจากตำแหน่งกรรมาธิการวิสามัญฯ และในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันจันทร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง เป็นกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด แทน

บัดนี้ ...

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา และจัดทำรายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดเสร็จเรียบร้อยแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอรายงานของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ต่อที่ประชุมวุฒิสภา เพื่อพิจารณาต่อไป

(ลงชื่อ) เจตน์ ศิรธรานนท์
(นายเจตน์ ศิรธรานนท์)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด
วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นายสุนทร อินทร์อ่ำ)
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๕
สำนักกรรมาธิการ ๓

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
สำนักกรรมาธิการ ๓
กลุ่มงานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๕
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๙-๓๐
โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๓๐
เว็บไซต์ http://www.senate.go.th

ธารณ์ธรรม์ พิมพ์
สุนทร/เทียนชัย/กิตติวงศ์/ธารณ์ธรรม์/พิมพ์ปญา/พรพนา/แจ่มจรัส ทาน

รายชื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา

นายแพทย์เจตน์ ศิรธรานนท์
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา บุญทอง
รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง

พลตำรวจเอก วงกต มณีรินทร์
รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่สอง

นายแพทย์จตุรงค์ ธีระกนก
รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่สาม

พลตำรวจเอก ปทีป ตันประเสริฐ
รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่สี่

พลเอก รัชกฤต กาญจนวัฒน์
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

นายวิบูลย์ คูหิรัญ
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

นายจารุพงศ์ จีนาพันธ์
โฆษกคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

นายกอบกูล จันทวโร
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นางกานดา วัชราภัย
กรรมาธิการวิสามัญฯ

พลเอก จริยะ ทองทับ
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายจิตรนรา นวรัตน์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายชรินทร์ หาญสืบสาย
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายชาติชาย สุทธิกลม
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายธวัช บวรวนิชยกูร
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายธีรศักดิ์ พานิชวิทย์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายประสงค์ นุรักษ์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายพิสิฐ เกตุผาสุข
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายพีระ มานะทัศน์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายวินัย รอดจ่าย
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายแพทย์วิโรจน์ วีรชัย
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายสงขลา วิชัยขัทคะ
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายสมชาติ พรรณพัฒน์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายสมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายสมัคร เชาวภานันท์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายสุริยา ปันจอร์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

พลตำรวจโท อติเทพ ปัญจมานนท์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์
เลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

นายเจริญ ภักดีวานิช
รองเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

นางธนิษฐา นาคิน
รองเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

รายงานการพิจารณาศึกษา
ของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด
วุฒิสภา

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๘ (สมัยสามัญทั่วไป) วันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔ ได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอเสนอญัตติให้วุฒิสภาตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด ซึ่งนายเจตน์ ศิรธรานนท์ เป็นผู้เสนอ แล้วลงมติตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๓๕ โดยมีกำหนดเวลาปฏิบัติงาน ๑๘๐ วันนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ

คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้ขอขยายเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙๗ จำนวน ๒ ครั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) ขอขยายเวลาการปฏิบัติงานออกไปอีก ๙๐ วัน (๒๔ มีนาคม ๒๕๕๕-๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕)

(๒) ขอขยายเวลาการปฏิบัติงานออกไปอีก ๙๐ วัน (๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕-๑๙ กันยายน ๒๕๕๕)

อนึ่ง มีกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้ขอลาออกจากคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ จำนวน ๑ คน คือ นายคำนูณ สิทธิสมาน และในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันจันทร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง เป็นกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด แทน

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้พิจารณาศึกษาญัตติดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อวุฒิสภา ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

๑.๑ ที่ประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้มีมติเลือกตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑) นายแพทย์เจตน์ ศิรธรานนท์	เป็นประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๒) รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา บุญทอง	เป็นรองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง
๓) พลตำรวจเอก วงกต มณีรินทร์	เป็นรองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่สอง
๔) นายแพทย์จตุรงค์ ธีระกนก	เป็นรองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่สาม
๕) พลตำรวจเอก ปทีป ตันประเสริฐ	เป็นรองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ คนที่สี่
๖) นายจารุพงศ์ จีนาพันธ์	เป็นโฆษกคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๗) นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ	เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๘) พลเอก รัชกฤต กาญจนวัฒน์	เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๙) นายวิบูลย์ คูหิรัญ	เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๑๐) รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์	เป็นเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๑๑) นายเจริญ ภักดีวานิช	เป็นรองเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
๑๒) นางธนิษฐา นาคิน	เป็นรองเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

อนึ่ง คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้แต่งตั้งที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ดังนี้

๑) พลตำรวจโท พิชัย สุนทรสัจบูลย์

๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์

๓) นายเปรมวิทย์ จรีเวฬุโรจน์

๔) นายสุทัศน์ ปลื้มปัญญา

๕) นายโชติพันธ์ จุลเพชร

๖) นายภิญโญ ตั้นวิเศษ

๗) เภสัชกรหญิง ศรีนวล กรกชกร

๑.๒ ที่ประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้มีมติแต่งตั้ง นายธารณ์ธรรม์ ธรรมวงศ์ วิทยากรปฏิบัติการ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๕ สำนักกรรมาธิการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘๕ วรรคสาม

๑.๓ เชิญผู้แทนหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งนักวิชาการที่ทำงานด้านยาเสพติดมาชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบแนวทางปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ดังนี้

๑) วันจันทร์ที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๔

<u>กระทรวงยุติธรรม</u>

<u>สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)</u>

๑. นายวินัย มณฑาพงษ์	ที่ปรึกษาด้านการปราบปรามยาเสพติด
๒. นายเพิ่มพงษ์ เชาวลิต	รองเลขาธิการ ป.ป.ส.

๒) วันจันทร์ที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๔

<u>สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</u>

<u>กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด</u>

๑. พลตำรวจตรี ภาคภูมิ สัจจพันธุ์	ผบก.อก.
๒. พลตำรวจตรี พุทธิชาต เอกฉันท์	ผบก.ปส.๔
๓. พันตำรวจโท ยิ่งเทพ จันทรังษี	รอง ผกก.ฝ่ายกฎหมายและวินัย
๔. พันตำรวจตรี ภัทรพล วัจนสุนทร	นว.ผบช.ปส.
๕. ร้อยตำรวจเอก มั่นวัตร์ เจริญชัยสมบัติ	นว.ผบก.ปส.๔

๓) วันจันทร์ที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

<u>สำนักนายกรัฐมนตรี</u>

<u>กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร</u>

๑. พลโท สมร ศรีทันดร	ที่ปรึกษา ศปป.๑ กอ.รมน.
๒. พันเอก สัญญา พงษ์ศรีดา	ผอ.ผป. ศปป.๑ กอ.รมน.
๓. จ่าสิบเอก สมศักดิ์ หนีภัย	จนท.ผป. ศปป.๑ กอ.รมน.

๔) วันจันทร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

กระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

๑. นายสุรพล พงษ์ทัดศิริกุล	รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
๒. นายปิติ จันทระ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑. นางสาวจุไรรัตน์ แสงบุญนำ	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายบุญชื่น วิบูลย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

๕) วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๑. นางธนาภรณ์ พรมสุวรรณ	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
๒. นางสิริพร ถาวโรฤทธิ์	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบาย สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

๑. นางสาวกาญจนา เอมดิษฐ์	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนามาตรการและกลไก สำนักคุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน
๒. นายมาดี สุวรรณศิริ	หัวหน้างานพัฒนาสังคมบนพื้นที่สูง สำนักคุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

๑. นางภรภัทร เพ่งไพฑูรย์	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
๒. นางมาลี เชียนประเสริฐ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

กระทรวงสาธารณสุข

กรมการแพทย์

๑. นายแพทย์อังกูร ภัทรากร	รองผู้อำนวยการสถาบันธัญญารักษ์
๒. นางสาวจงรัก อินทร์เสวก	หัวหน้าสำนักพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาล สถาบันธัญญารักษ์
๓. นางไพวัล อาจหาญ	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

๖) วันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๔

กระทรวงยุติธรรม

กรมคุมประพฤติ

๑. นางกรรณิการ์ แสงทอง	รองอธิบดีกรมคุมประพฤติ
๒. นางพรประภา แกล้วกล้า	ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
๓. นางสาวณัฐญา คชประเสริฐ	พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ

กรมราชทัณฑ์

๑. นายกอบเกียรติ กสิวิวัฒน์	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายปฏิบัติการ
๒. นายเผด็จ หริ่งรอด	ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
๓. นายสุเมตต์ รัตนา	หัวหน้าฝ่ายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๗) วันศุกร์ที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๔

กระทรวงกลาโหม

กองบัญชาการกองทัพไทย

๑. พลตรี สุรชาติ เหลือพร้อม	ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร
๒. พันโท ณัฏษ์ชนพล ขันเบ็ญจรงค์	หัวหน้าแผนกปฏิบัติการและการข่าว กองแผนและโครงการ กรมกิจการชายแดนทหาร
๓. พันเอก เทอดไทย ทัพธานี	ผู้อำนวยการกองแผนและโครงการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร
๔. พลตรี ธนเกียรติ ชอบชื่นชม	ผู้ช่วยผู้บัญชาการศูนย์รักษาความปลอดภัย
๕. พันเอก พีระพงษ์ เกษสังข์	ผู้อำนวยการกอง ๑๒ ศูนย์รักษาความปลอดภัย

๘) วันศุกร์ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

กระทรวงยุติธรรม

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

๑. นางสาวรัชนีกร สรสิริ	ผู้อำนวยการสำนักการต่างประเทศ
๒. นางสาวศรีตระกูล เวลาดี	นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก (UNODC)

Ms. Soe Yee Saing	Programme Management Officer

๙) วันศุกร์ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

กระทรวงสาธารณสุข

กรมควบคุมโรค

แพทย์หญิงเพชรศรี ศิรินิรันดร์	ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจัดการปัญหาเอดส์แห่งชาติ

ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

๑. ร้อยตำรวจตรี วิทยา จันทร์ศิริ	รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรแสนภูดาษ
๒. ร้อยตำรวจตรี ธวัช ชนะ	ข้าราชการบำนาญ

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

๑. นายณัฐพัชร์ อินทุภูติ	ที่ปรึกษาและประธานคณะกรรมการประสานงานองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด
๒. นายศิรินันทน์ บัวแก้วเกิด	หัวหน้าศูนย์ประสานงานภาค จังหวัดและองค์การสมาชิก

๑๐) วันศุกร์ที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๕

กระทรวงการคลัง

กรมศุลกากร

นายวรพัฒน์ เชาว์วิศิษฐ	ผู้อำนวยการส่วนสืบสวนปรามปราม ๓

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

พลตำรวจตรี มนตรี โปตระนันทน์	รักษาราชการแทน รองผู้บัญชาการ

๑๑) วันศุกร์ที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๕

กระทรวงยุติธรรม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

นายธวัชชัย ไทยเขียว	อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กระทรวงกลาโหม

กรมการสัตว์ทหารบก

๑. พลตรี บุญสันติ แสนสวัสดิ์	เจ้ากรมการสัตว์ทหารบก
๒. พันเอก ยอดธง สำราญ	หัวหน้ากองส่งกำลังบำรุง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๕

พันตำรวจเอก ชวลิต คชหิรัญ	ผู้กำกับการฝ่ายอำนวยการ ๓ กองบังคับการอำนวยการ

๑๒) วันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

สำนักงานอัยการสูงสุด

๑. นายพงษ์ศักดิ์ แก้วกมล	อธิบดีอัยการ สำนักงานคดียาเสพติด
๒. นายจรูญ ธีรนานนท์	อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคดียาเสพติด
๓. นายรัชต์เทพ ดีประหลาด	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ สำนักงานคดียาเสพติด

สำนักงานศาลยุติธรรม

นายดล บุนนาค	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๑๓) วันศุกร์ที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

๑. ว่าที่ร้อยตรี ศรัณย์ สมานพันธ์	รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ
๒. นายมงคล จันทร์บำรุง	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก
๓. นายนวกัณฑ์ อุบล	หัวหน้างานนโยบายและยุทธศาสตร์ สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย

๑๔) วันศุกร์ที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๕

<u>กระทรวงยุติธรรม</u>

<u>กรมคุมประพฤติ</u>

๑. นายเกษม มูลจันทร์	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมคุมประพฤติ
๒. นายชัยวัฒน์ ร่างเล็ก	ผู้อำนวยการกองแผนงานและสารสนเทศ
๓. นายสุรินทร์ มุสิกเจริญ	ผู้อำนวยการกองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

<u>กรมราชทัณฑ์</u>

๑. นายกอบเกียรติ กสิวิวัฒน์	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายปฏิบัติการ
๒. นายเผด็จ หริ่งรอด	ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กรมราชทัณฑ์

<u>สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)</u>

๑. นายณรงค์ รัตนานุกูล	รองเลขาธิการ ป.ป.ส.
๒. นายมานะ ศิริพิทยาวัฒน์	ผู้อำนวยการส่วนวิชาการและพัฒนากฎหมาย
๓. นางสาวนฤมล กมลวาทิน	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและประสานการบำบัดรักษา

<u>กระทรวงสาธารณสุข</u>

<u>สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)</u>

๑. นายไพศาล ปวงนิยม	นักวิชาการอาหารและยาเชี่ยวชาญ
๒. นายธนงศักดิ์ ผ่องใส	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นายธีระ ชัยพิริยะศักดิ์	เภสัชกรชำนาญการพิเศษ
๔. นางสาวกรพินธุ์ ณ ระนอง	เภสัชกรชำนาญการ

<u>ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (ศพส.สธ.)</u>

๑. น.ต.นพ.บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์	ผู้อำนวยการ ศพส.สธ.
๒. นางสาวจงรัก อินทร์เสวก	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ศพส.สธ.
๓. นางไพวัล อาจหาญ	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ศพส.สธ.

<u>สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</u>

<u>ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (ศพส.สตช.)</u>

๑. พันตำรวจเอก ณัทณพงศ์ หลิ่มวิรัตน์	ผกก. ฝ่ายกฎหมายและวินัย บช.ปส.
๒. พันตำรวจโท ยิ่งเทพ จันทรังษี	รองผกก. ฝ่ายกฎหมายและวินัย บช.ปส.
๓. พันตำรวจเอก วินัย ทับทอง	ผกก. กลุ่มงานงานป้องกันอาชญากรรม บช.ปส.

<u>สำนักงานอัยการสูงสุด</u>

นายพิทักษ์ อบสุวรรณ	รองอธิบดีอัยการ สำนักงานคดียาเสพติด

<u>สำนักงานศาลยุติธรรม</u>

๑. นายสมบัติ พฤฒิพงศภัค	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๒. นางสาวศิริขวัญ หนูขุนนาง	นิติกร

๑๕) วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๕

กระทรวงการคลัง

กรมสรรพากร

นางวณี ทัศนมณเฑียร	ที่ปรึกษาด้านยุทธศาสตร์การจัดเก็บภาษี กลุ่มธุรกิจพลังงาน

กระทรวงยุติธรรม

กรมบังคับคดี

๑. นายปรีชา วงศ์อนันต์นนท์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบังคับคดีแพ่ง
๒. นายอินผล อะทะยศ	นิติกรชำนาญการพิเศษ กองอายัดทรัพย์สิน
๓. นางสาวพิมลพรรณ มีทิศสม	นิติกรปฏิบัติการ กลุ่มงานวิชาการ สำนักงานวางทรัพย์กลาง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

๑. นายสุนทร วินัยบดี	ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด
๒. นายมานะ ศิริพิทยาวัฒน์	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นายโสภณ หงส์สามารถ	นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ
๔. นายบัณฑิต ปานสัมฤทธิ์	นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง.)

พันตำรวจโท สุนัย หาเรือนพืชน์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย

๑๖) วันศุกร์ที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๕

กระทรวงยุติธรรม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ดร.ขัตติยา รัตนดิลก	หัวหน้าส่วนงานวิจัยและพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ ดร.อุษณีย์ พึ่งปาน	ผู้ช่วยคณบดีวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข และหัวหน้าศูนย์วิจัยยาเสพติด

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผศ.พ.ต.ท. ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะรัฐประศาสนศาสตร์

๑๗) วันศุกร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๕

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.)

๑. ร้อยตำรวจเอก ดร.เฉลิม อยู่บำรุง	รองนายกรัฐมนตรี
๒. พลตำรวจเอก ดร.วัชรพล ประสารราชกิจ	รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
๓. นายเพิ่มพงษ์ เชาวลิต	รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๑๘) วันศุกร์ที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๕

กระทรวงการคลัง

กรมศุลกากร

๑. นายราฆพ ศรีศุภอรรถ	ผู้อำนวยการสำนักสืบสวนและปราบปราม
๒. นายธาดา ชุมไชโย	ผู้อำนวยการส่วนสืบสวนปราบปราม ๓
๓. นายวิษณุ วงศ์เสาวรภย์	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการพิเศษ

กระทรวงยุติธรรม

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

พันตำรวจโท สะอาด สุนทร	ผู้อำนวยการส่วนคดีความมั่นคง ๓ สำนักคดีความมั่นคง

กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

นายแพทย์สุพัฒน์ ธาตุเพชร	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกมลาไสย

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

๑. นายแพทย์พงศ์พันธ์ วงศ์มณี	รองเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
๒. นายประพนธ์ อางตระกูล	ผู้อำนวยการกองควบคุมวัตถุเสพติด
๓. นางสาวกรพินธุ์ ณ ระนอง	เภสัชกรชำนาญการ

๑๙) วันศุกร์ที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

กระทรวงยุติธรรม

กรมราชทัณฑ์

๑. นายกอบเกียรติ กสิวิวัฒน์	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายปฏิบัติการ
๒. นายโสภณ ธิติธรรมพฤกษ์	รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายวิชาการ
๓. นายเผด็จ หริ่งรอด	ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
๔. นายสุรพล แก้วภราดัย	ผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๘

พลตำรวจตรี รณพงษ์ ทรายแก้ว	ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒๐) วันศุกร์ที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๑. นางสาวอารีวรรณ ฮาวรังษี	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
๒. นางสาวพิยะดา สุดกังวาล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

บริษัทแอดวานต์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)

๑. นายกิตตินันท์ พจน์ประสาท	ผู้อำนวยการสำนักบริหารระเบียบการประกอบกิจการโทรคมนาคม
๒. นายกฤษฎา รังสี	Engineering Specialist
๓. นางสาวเยาวลักษณ์ พิณบรรเลง	ผู้จัดการส่วนงานธุรกิจสัมพันธ์

๔. นางสาวภัคสร อินทร์เสาร์ Senior Regulatory Affair Officer

<u>บริษัทโทเทิ่ล แอ็คเซ็ส เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)</u>

๑. ว่าที่ร้อยตรี สรายุทธ์ บุญเลิศกุล ผู้อำนวยการสายงานรัฐกิจสัมพันธ์

๒. นายปัณณธร หอมบุญมา ผู้จัดการอาวุโสฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค และกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์

<u>บริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)</u>

นายรัชชทินน์ วชิรปัญญาวงศ์ นิติกร

๑.๔ ตั้งคณะอนุกรรมาธิการเพื่อดำเนินการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดโดยแบ่งเป็น ๕ กลุ่มภารกิจ ดังนี้

๑.๔.๑ คณะอนุกรรมาธิการด้านการรณรงค์และป้องกันปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย

๑. นายวิบูลย์ คูหิรัญ ประธานคณะอนุกรรมาธิการ

๒. นายพิสิฐ เกตุผาสุข รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ

๓. พันตำรวจเอก ธนู ฮวบประเสริฐ อนุกรรมาธิการ

๔. นายนิพพิชฌน์ อติอนวรรตน์ อนุกรรมาธิการ

๕. นายประสงค์ นุรักษ์ อนุกรรมาธิการ

๖. นายวินัย รอดจ่าย อนุกรรมาธิการ

๗. นายศุภกิจ บุญญฤทธิพงษ์ อนุกรรมาธิการ

๘. นายแพทย์สุภัค ปิติภากร อนุกรรมาธิการ

๙. นายสุริยา ปันจอร์ อนุกรรมาธิการ

๑๐. นายจิตรนรา นวรัตน์ อนุกรรมาธิการและเลขานุการ

<u>ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ</u>

๑. นายพีระ มานะทัศน์ ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

๒. นางธนาภรณ์ พรมสุวรรณ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

๓. นางรัศมี วิศทเวทย์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

๔. นายแพทย์สมบูรณ์ นันทานิช ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

อนึ่ง ในการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ครั้งที่ ๑๗ วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้มีมติอนุมัติการลาออกจากคณะอนุกรรมาธิการฯ ของนายนิพพิฌน์ อติอนวรรตน์ และได้มีมติแต่งตั้ง นายบัณฑิต สิทธินามสุวรรณ เป็นอนุกรรมาธิการฯ แทน

โดยคณะอนุกรรมาธิการฯ ดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาศึกษาในเรื่องที่คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ มอบหมาย และพิจารณาศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ส่งเสริมและติดตามการแก้ไขปัญหาในด้านการรณรงค์และป้องกันปัญหายาเสพติดของส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาพรวมและปัญหาเฉพาะด้าน เพื่อให้มาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชาติเป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีระบบการทำงานแบบบูรณาการและสัมฤทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วให้รายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา เพื่อพิจารณาต่อไป โดยเชิญผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมชี้แจงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

๑. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๒. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

๓. อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๔. คณะทำงานโครงการวิจัย เรื่อง โครงการศึกษาระบบการบริหารจัดการงบประมาณภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑.๔.๒ คณะอนุกรรมาธิการศึกษาปัญหาด้านการปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วย

๑. พลตำรวจเอก ปทีป ตันประเสริฐ	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒. พลตำรวจโท อติเทพ ปัญจมานนท์	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๓. นายสุรพล พงษ์ทัดศิริกุล	อนุกรรมาธิการ
๔. นายกอบเกียรติ กสิวิวัฒน์	อนุกรรมาธิการ
๕. พันตำรวจเอก ทีฆโชติ สุวรรณาคม	อนุกรรมาธิการ
๖. พันตำรวจเอก ชาตรี ไพศาลศิลป์	อนุกรรมาธิการ
๗. พันตำรวจเอก วุฒิพงษ์ นาวิน	อนุกรรมาธิการ
๘. พลตรี สมศักดิ์ นิลบรรเจิดกุล	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ
๙. ว่าที่ร้อยตรี ภณธกร กุลสันต์	อนุกรรมาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ
<u>ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ</u>	
นายสุขุม โอภาสนิพัทธ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

โดยคณะอนุกรรมาธิการฯ ดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาศึกษาสภาพปัญหาด้านการปราบปรามยาเสพติด โดยมีภารกิจเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ให้รายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา เพื่อพิจารณาต่อไป โดยเชิญผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมชี้แจงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

๑. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

๒. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

๓. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๑) กองบัญชาการตำรวจนครบาล

๒) กองบังคับการตำรวจน้ำ

๔. กระทรวงการต่างประเทศ

๑) กรมการกงสุล

๒) กรมองค์การระหว่างประเทศ

๕. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดกองทัพเรือ

๖. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๗. สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

๘. สมาคมธนาคารไทย

๙. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
๑๐. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
๑๑. บริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)
๑๒. บริษัทโทเทิ่ล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)
๑๓. บริษัททรูมูฟ จำกัด

๑.๔.๓ คณะอนุกรรมาธิการด้านการบำบัด รักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ประกอบด้วย

๑. นายแพทย์จตุรงค์ ธีระกนก	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายชรินทร์ หาญสืบสาย	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๓. น.ต.นพ.บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์	อนุกรรมาธิการ
๔. นายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน	อนุกรรมาธิการ
๕. นายจิตรนรา นวรัตน์	อนุกรรมาธิการ
๖. นางธนิษฐา นาคิน	อนุกรรมาธิการ
๗. นายแพทย์วิโรจน์ วีรชัย	อนุกรรมาธิการ
๘. นายสรชัย อติกนิษฐ	อนุกรรมาธิการ
๙. นายเผด็จ หริ่งรอด	อนุกรรมาธิการ
๑๐. นางสาวจงรัก อินทร์เสวก	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ

<u>ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ</u>

นายเจริญ ภักดีวานิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

โดยคณะอนุกรรมาธิการฯ ดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาศึกษา รูปแบบ วิธีการ สถานที่ ในการบำบัด รักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ของทุกระบบว่ามีความสอดรับกันและความมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ศึกษาถึงสภาพปัญหา อุปสรรคของส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบำบัด รักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการบำบัด รักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา โดยเชิญผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมชี้แจงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

๑. กระทรวงสาธารณสุข
   ๑) สำนักบริการสาธารณสุข
   ๒) สถาบันธัญญารักษ์
   ๓) กรมสุขภาพจิต
   ๔) โรงพยาบาลสวนสราญรมย์
๒. กรมคุมประพฤติ
๓. คณะทำงานโครงการวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ตามนโยบายด้านการแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด (ระบบบังคับบำบัด)”
๔. ดร.ขัตติยา รัตนดิลก หัวหน้าส่วนงานวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

๑.๔.๔ คณะอนุกรรมาธิการความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด ประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา บุญทอง	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒. พลตำรวจเอก วงกต มณีรินทร์	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๓. พลเอก รัชกฤต กาญจนวัฒน์	อนุกรรมาธิการ
๔. นายสมพล พันธุ์มณี	อนุกรรมาธิการ
๕. นายกอบกูล จันทวโร	อนุกรรมาธิการ
๖. พันตำรวจเอก ฑีฆโชติ สุวรรณาคม	อนุกรรมาธิการ
๗. นายสมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร	อนุกรรมาธิการ
๘. นายภควัฒน์ จันทรังสี	อนุกรรมาธิการ
๙. นางสาวรัชนีกร สรสิริ	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ
๑๐. นางสาวโสรัจจ์ จันทรเสนีย์	อนุกรรมาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ

<u>ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ</u>

๑. นางพิกุลแก้ว ไกรฤกษ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายเชิญพร เต็งอำนวย	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๓. นางธนิษฐา นาคิน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๔. พลตำรวจโท วุฒิ วิทิตานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๕. พลตำรวจโท อติเทพ ปัญจมานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๖. พลตรี สัญชัย จูมั่น	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

โดยคณะอนุกรรมาธิการฯ ดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ในการศึกษา ติดตามสภาพปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ครอบคลุมการผลิต การค้า การเสพ ตามแนวชายแดนประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เพื่อเสนอแนะแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา โดยเชิญผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมชี้แจงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

๑. อธิบดีอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด
๒. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
๓. กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด
๔. กระทรวงการต่างประเทศ
   ๑) กรมเอเชียตะวันออก
   ๒) กรมองค์การระหว่างประเทศ
๕. กรมการปกครอง

๑.๔.๕ คณะอนุกรรมาธิการจัดทำรายงานผลการศึกษาปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายเจริญ ภักดีวานิช	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๓. นายพีระ มานะทัศน์	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๔. นายจิตรนรา นวรัตน์	อนุกรรมาธิการ
๕. ผศ.พ.ต.ท. ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์	อนุกรรมาธิการ

๖. อาจารย์ ดร.อุษณีย์ พึ่งปาน	อนุกรรมาธิการ
๗. ดร.ขัตติยา รัตนดิลก	อนุกรรมาธิการ
๘. นางสาวรัชนีกร สรสิริ	อนุกรรมาธิการ
๙. นางธนิษฐา นาคิน	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ
๑๐. นางสาวธาชินี มณีรัตน์	อนุกรรมาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ

<u>ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ</u>

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา บุญทอง	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายแพทย์จตุรงค์ ธีระกนก	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๓. พลตำรวจเอก ปทีป ตันประเสริฐ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๔. นายวิบูลย์ คูหิรัญ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๕. นายกอบกูล จันทวโร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

โดยคณะอนุกรรมาธิการฯ ดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาศึกษาในเรื่องที่คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ มอบหมาย และพิจารณารูปแบบการจัดทำรายงานพร้อมทั้งจัดทำรายงานของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วให้รายงานผลการดำเนินการ ต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา เพื่อพิจารณาต่อไป

อนึ่ง ในการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ครั้งที่ ๒๓ วันศุกร์ที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมมีมติเห็นควรปรับปรุงคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการจัดทำรายงานผลการศึกษาปัญหายาเสพติด โดยปรับปรุงตำแหน่งให้ นายกอบกูล จันทวโร ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ เป็นอนุกรรมาธิการ และให้ นางสาวรัชนีกร สรสิริ อนุกรรมาธิการ เป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

๑.๕ การศึกษาดูงาน ณ หน่วยงานผู้ปฏิบัติในพื้นที่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบแนวทาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ดังนี้

๑.๕.๑ ศึกษาดูงาน ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดียาเสพติด ณ เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑.๕.๒ ศึกษาดูงาน การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา วันพฤหัสบดีที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕

๑.๕.๓ ศึกษาดูงาน การดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ ณ จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๗-๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕

๑) ฟังบรรยายสรุปสถานการณ์ และผลการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงราย (ศพส.จ.เชียงราย) และการดำเนินงานด้านการป้องกันสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ โดยศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ (ศพส.ชน.)

๒) ดูงาน ณ ฐานปฏิบัติการดอยช้างมูบ และช่องผาขาว ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่ฟ้าหลวง ดูบริเวณท่าข้ามสายลมจอยและท่าข้ามป่ากล้วย อำเภอแม่สาย เพื่อดูสภาพภูมิประเทศและการวางแนวลวดหนามเพื่อสกัดกั้นการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดน

๓) ศึกษาดูงาน ณ ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติดหัวดอย อำเภอเมืองเชียงราย ภายใต้การดำเนินการของหน่วยปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย

๑.๕.๔ ศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

๑.๕.๕ ศึกษาดูงาน เรื่อง โครงการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ อาคารศาลอาญาธนบุรี ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๕

๑.๖ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบการชี้แจงของหน่วยงาน และจากการสืบค้นเพิ่มเติมทางอินเทอร์เน็ต

๑.๗ การจัดโครงการเสวนา เรื่อง “ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัยหรือ ใช้ไม่เป็น” ในวันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุม ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ

๑.๘ การจัดโครงการสัมมนา เรื่อง “ปัญหายาเสพติด วาระแห่งชาติที่รอการแก้ไข” ในวันศุกร์ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องรับรอง ๑ และ ๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒

๒. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติด พร้อมทั้งข้อเสนอแนะของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ต่อวุฒิสภาเพื่อโปรดพิจารณา และหากวุฒิสภาเห็นด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณานำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์)
เลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด
วุฒิสภา

คำนำ

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๘ (สมัยสามัญทั่วไป) วันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔ ได้พิจารณาลงมติตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๓๕ นั้น คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้ดำเนินการตามที่วุฒิสภามอบหมาย อาทิ การประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ การแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดตามที่คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ มอบหมาย การเดินทางไปศึกษาดูงาน การจัดเสวนาและสัมมนาเพื่อพบปะเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชน ประชาชน และเชิญหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

รายงานฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ซึ่งเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้พิจารณาศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งได้เสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งด้านการรณรงค์ป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด และความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด

คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานผลการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดฉบับนี้จะสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

(นายเจตน์ ศิรธรานนท์)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด
วุฒิสภา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ก)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน	๑
๑.๑.๑ สถานการณ์ยาเสพติดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก	๑
๑.๑.๒ สถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย	๒
๑.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์	๑๐
๑.๒.๑ นโยบาย	๑๐
๑.๒.๒ ยุทธศาสตร์	๑๐
๑.๒.๓ การบริหารจัดการ	๑๓
๑.๒.๔ เป้าหมาย	๑๔
๑.๒.๕ กลยุทธ์การดำเนินงานของรัฐบาล	๑๕
๑.๒.๖ โครงสร้างการสั่งการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๑๘
บทที่ ๒ แนวทางในการพิจารณาศึกษา	๒๓
๒.๑ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๒๓
๒.๒ ขอบเขตการศึกษา	๒๓
๒.๓ วิธีการศึกษา	๒๓
๒.๓.๑ ตั้งคณะอนุกรรมาธิการเพื่อดำเนินการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดโดยแบ่งเป็น ๕ กลุ่มภารกิจ	๒๓
๒.๓.๒ การเชิญผู้แทนหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งนักวิชาการที่ทำงานด้านยาเสพติดมาชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ และคณะอนุกรรมาธิการฯ	๒๔
๒.๓.๓ การศึกษาดูงาน ณ หน่วยงานผู้ปฏิบัติในพื้นที่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบแนวทาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา	๒๔
๒.๓.๔ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบการชี้แจงของหน่วยงานและจากการสืบค้นเพิ่มเติมทางอินเทอร์เน็ต	๒๕
๒.๓.๕ การจัดโครงการเสวนา เรื่อง “ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัย หรือ ใช้ไม่เป็น” ในวันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา อาคารสุขประพฤติ	๒๕
๒.๓.๖ การจัดโครงการสัมมนา เรื่อง “ปัญหายาเสพติด วาระแห่งชาติที่รอการแก้ไข” ในวันศุกร์ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ อาคารรัฐสภา ๒	๒๕

หน้า

บทที่ ๓ ผลการศึกษา ๒๗
๓.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านการบริหารจัดการ ๒๗
๓.๑.๑ ปัญหาด้านโครงสร้าง การสั่งการ นโยบายและยุทธศาสตร์ ๒๗
๓.๑.๒ ปัญหาการกำหนดเป้าหมายและการประเมินผล ๒๘
๓.๑.๓ ปัญหาด้านงบประมาณ ๒๙
๓.๑.๔ ปัญหาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๒๙
๓.๑.๕ ปัญหาระบบฐานข้อมูล ๓๐
๓.๑.๖ ปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ๓๑
๓.๑.๗ ปัญหาด้านการสนับสนุนทางวิชาการ ๓๖
๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ๓๖
๓.๒.๑ ด้านการรณรงค์ป้องกัน ๓๖
๓.๒.๒ ด้านการปราบปราม ๓๘
๓.๒.๓ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ๔๑
๓.๒.๔ ด้านการต่างประเทศ ๔๘
๓.๓ แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๕๐

บทที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ ๕๓
๔.๑ ด้านการบริหารจัดการ ๕๓
๔.๑.๑ โครงสร้าง การสั่งการ นโยบายและยุทธศาสตร์ ๕๓
๔.๑.๒ เป้าหมายและการประเมินผล ๕๔
๔.๑.๓ งบประมาณ ๕๕
๔.๑.๔ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๕๕
๔.๑.๕ ระบบฐานข้อมูล ๕๗
๔.๑.๖ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ๕๘
(๑) บทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่เหมาะสม ๕๘
(๒) องค์ความรู้ของบุคลากร ๖๒
(๓) การประสานงานและการบูรณาการในกระบวนการยุติธรรม ๖๒
๔.๑.๗ การสนับสนุนทางวิชาการ ๖๓
๔.๒ ด้านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ๖๔
๔.๒.๑ ด้านการรณรงค์ป้องกัน ๖๔
๔.๒.๒ ด้านการปราบปราม ๖๗
๔.๒.๓ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ๗๑
๔.๒.๔ ด้านการต่างประเทศ ๗๗
๔.๓ แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๗๙

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)

- ศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดียาเสพติด ณ เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

- ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา วันพฤหัสบดีที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕

- ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง การดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ ณ จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๗-๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕

- ศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

- ศึกษาดูงาน เรื่อง โครงการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ อาคารศาลอาญาธนบุรี ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๕

ภาคผนวก (ข)

- การเสวนา เรื่อง “ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัย หรือ ใช้ไม่เป็น” วันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ เวลา ๐๘.๓๐-๑๔.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ

- ตารางสรุปการเสวนาและที่เพิ่มเติมหลังการเสวนา เรื่อง “ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัย หรือ ใช้ไม่เป็น” วันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ เวลา ๐๘.๓๐-๑๔.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ

ภาคผนวก (ค)

- การสัมมนา เรื่อง “ปัญหายาเสพติด วาระแห่งชาติที่รอการแก้ไข” วันศุกร์ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ เวลา ๐๘.๓๐-๑๔.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องรับรอง ๑ และ ๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒

ภาคผนวก (ง)

- พระราชบัญญัติและระเบียบที่เกี่ยวกับยาเสพติดที่ควรมีการแก้ไขให้เหมาะสม

ภาคผนวก (จ)

- สรุปผลการประชุมวิชาการเพื่อกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการแก้ไขปัญหายาเสพติด : การจำแนกประเภทคดี การลดจำนวนคดี และขั้นตอนในการดำเนินคดี” วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปัญหายาเสพติดเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของชาติ ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันได้เล็งเห็นความสำคัญโดยกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องร่วมกันดำเนินการ โดยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (ศพส.) เป็นศูนย์อำนวยการในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อลดจำนวนผู้เสพ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ตลอดจนปราบปรามกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด และดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อย่างไรก็ตามสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันยังคงทวีความรุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ด้านการผลิต การค้า และการนำเข้ายาเสพติด ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ค้ามีการปรับเปลี่ยนกลวิธีในการผลิตและการขนส่งยาเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจค้นและการจับกุมของเจ้าหน้าที่ ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดโดยเลือกตำหรับยา และการขนส่งยาเสพติดที่เลือกใช้การขนส่งสาธารณะเพื่อลดความเสี่ยงในการตรวจค้นและถูกจับกุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดทั้งโดยตรง และโดยอ้อมเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่สถานการณ์ด้านผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยังมีจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะมีอายุลดลง และการใช้ยาเสพติดก็หลากหลาย มีตัวยาใหม่ ๆ เข้ามาให้ทดลองอยู่เสมอ รวมทั้งการใช้ยาที่ถูกกฎหมายในทางที่ผิด การใช้ยาแบบผสมก็ส่งผลให้การบำบัดรักษาเป็นไปด้วยความยากลำบากประกอบกับระบบการช่วยเหลือ ดูแล และการติดตามผลการบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดแต่ละรายต้องการการบำบัด รักษาที่แตกต่างกันตามชนิดของยาและพฤติกรรมในการเสพ ผู้เสพบางรายพัฒนาตัวเองมาเป็นผู้ค้า นอกจากนี้ความหลากหลายของสภาพพื้นที่ ความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต เป็นผลให้เกิดความขัดแย้ง ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดเกี่ยวโยงกับปัญหาอาชญากรรมและความมั่นคงตามแนวชายแดน

การดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ อยู่ที่ร้อยละ ๑.๘ ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงผลการสำรวจครั้งล่าสุดในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔ ความรุนแรงของปัญหาอยู่ที่ร้อยละ ๒๓.๔ คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา จึงได้ทำการศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลโดยได้เชิญหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล รวมทั้งการเดินทางไปศึกษาดูงาน การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การจัดการสัมมนาเกี่ยวกับยาเสพติด และการแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการเพื่อพิจารณาศึกษาในรายละเอียด ๕ คณะ คือ ด้านการรณรงค์ป้องกัน ด้านการปราบปราม ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ และคณะอนุกรรมาธิการจัดทำรายงานผลการศึกษาปัญหายาเสพติด เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภาและรัฐบาล เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาปัญหายาเสพติดของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา รวมทั้งผลการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ ในคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ พบปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ

๑.๑ ด้านโครงสร้าง การสั่งการ นโยบายและยุทธศาสตร์ พบว่า โครงสร้างของหน่วยงานในการขับเคลื่อนการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความซ้ำซ้อน ก่อให้เกิดความสับสนในการสั่งการของหน่วยงานและบุคลากรผู้ปฏิบัติ หลักการใช้พื้นที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ (Area Approach) ยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากหน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการปฏิบัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ ผู้ว่าราชการจังหวัดขาดอำนาจในการสั่งการ และบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างเป็นเอกภาพ การจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในระดับกระทรวงและจังหวัด ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ไม่สามารถสั่งการ หรือบังคับบัญชาหน่วยปฏิบัติงานได้ ต้องประสานงานให้เป็นหน้าที่สั่งการของผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด บางภารกิจจำเป็นต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะด้าน แต่บางหน่วยงานไม่ได้กำหนดไว้เป็นหน้าที่โดยตรงทำให้ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาบางหน่วยงานยังคงถือว่างานยาเสพติดไม่ใช่งานหลักหรืองานประจำ เป็นเพียงงานฝากหรืองานเฉพาะกิจ ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานขาดความจริงจังและเอาใจใส่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ดังนั้นเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อน รัฐบาลควรทบทวนการจัดตั้งองค์กรให้เหลือเพียงองค์กรที่มีความจำเป็นในการขับเคลื่อนงานเท่านั้น และเพิ่มศักยภาพและความรับผิดชอบ ให้พื้นที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการอย่างแท้จริง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการบุคลากร และงบประมาณด้านยาเสพติดได้อย่างเป็นเอกภาพ รับทั้งผิดและชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในจังหวัด ในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและสอดคล้องกับปัญหาและทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ โดยให้หน่วยงานระดับพื้นที่มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมด้านยาเสพติด เพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

๑.๒ ด้านการกำหนดเป้าหมายและการประเมินผล การกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณมากกว่าศักยภาพที่แท้จริงในการทำงาน ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งปฏิบัติงานให้ได้ตามเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน ทั้งข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา ด้านองค์ความรู้ ความชำนาญในการแก้ปัญหา บุคลากร และงบประมาณ เป็นต้น ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความเบี่ยงเบนไปจากความต้องการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน เป็นเพียงการทำให้มีการจับกุมผู้ต้องหา หรือผู้เข้ารับการบำบัดตามจำนวนที่กำหนดไว้

จากการพิจารณาการแก้ปัญหาด้านการกำหนดเป้าหมายและการประเมินผล รัฐบาลควรทบทวนเรื่องการกำหนดเป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากร และคำนึงถึงศักยภาพของหน่วยงาน ควรให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน มิใช่เพียงการสั่งการจากหน่วยงานส่วนกลางของรัฐ

๑.๓ ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรไม่สอดคล้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย ระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ โดยเฉพาะงบประมาณท้องถิ่นที่ไม่มีความชัดเจน อีกทั้งการจัดสรรงบประมาณยังกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการงบประมาณส่งผลให้เกิดความล่าช้า ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้การปฏิบัติงานบางประเภท

ไม่สามารถเบิกจ่ายได้ตามระเบียบทางราชการ เช่น เงินค่าสายลับ การสะกดรอยและติดตามขบวนการค้ายาเสพติด เป็นต้น

ในการแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ รัฐบาลควรทบทวนระบบการจัดสรรงบประมาณใหม่ โดยการส่งตรงไปยังพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องและทันต่อการดำเนินงานอย่างแท้จริง โดยอาจส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ และดำเนินงานโครงการระยะยาวเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

๑.๔ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดอุดมการณ์ในการทำงานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนมีการทุจริตในหน้าที่ หรือเอื้อต่อการกระทำผิดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เนื่องจากมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งการดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติดยังไม่มีความเด็ดขาด ทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความเกรงกลัวต่อความผิด นอกจากนี้บุคลากรผู้ดูแลรับผิดชอบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังมีไม่เพียงพอ บุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเสพติด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความเข้าใจต่อนโยบายและยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำให้ไม่สามารถดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาลจะต้องมีการดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดอย่างจริงจังและเด็ดขาด ขณะเดียวกันผู้ที่ทำงานด้วยความทุ่มเท เสียสละ รัฐควรให้ความคุ้มครองดูแล สร้างขวัญและกำลังใจ ให้มีความก้าวหน้าในอาชีพและความมั่นคงในชีวิต รัฐบาลควรจัดสรรอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนอบรมผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ ความเข้าใจในนโยบายและยุทธศาสตร์ เพิ่มทักษะในการดำเนินงาน จัดทำหลักสูตรมาตรฐาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๕ ด้านการจัดการระบบฐานข้อมูล เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับยาเสพติดยังไม่มีการจัดระบบให้เป็นเอกภาพ ทั้งทางด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ขาดการเชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสาร การนำเข้าข้อมูลล่าช้า ทำให้เกิดความยุ่งยากในการเข้าถึงข้อมูล และไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประเมินสถานการณ์ เพื่อวางแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ปัญหาด้านการจัดระบบฐานข้อมูลนี้รัฐบาลควรให้ความสำคัญเร่งด่วน ด้วยการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการทบทวนระบบข้อมูลที่มีอยู่และพัฒนาระบบในการจัดเก็บ จัดประชุมประสานงาน วิเคราะห์ผล และการจัดทำรายงานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและทันต่อสถานการณ์

๑.๖ ด้านกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย พบว่าบทบัญญัติกฎหมายบางฉบับล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของปัญหา และบางฉบับยังมีจุดที่ต้องปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย และปรับปรุงให้สามารถบังคับใช้กับสภาพปัญหายาเสพติดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กฎหมายบางฉบับมีข้อขัดแย้ง และไม่สอดคล้องกัน ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายปัจจัย เช่น การตีความกฎหมาย การหลีกเลี่ยงการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการขาดองค์ความรู้ ขาดความเข้าใจในเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายฉบับที่ควรพิจารณาแก้ไข เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ พระราชบัญญัติมาตรการในการ

ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้น โดยควรมีการศึกษาทบทวนและปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ตลอดทั้งกฎกระทรวง ระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการแก้ไขสถานการณ์ปัญหา และควรศึกษาการรวมกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในฉบับเดียวกัน รวมทั้งมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด ให้สามารถนำไปสู่การบังคับใช้ อย่างถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และควรมีการประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างระบบการประสานและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพราะการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษมีความละเอียดอ่อนแตกต่างจากกฎหมายทั่วไป

๑.๗ ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ เนื่องจากการศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดบางประเด็นจำเป็นต้องศึกษาอย่างทันการณ์ ทั้งภาพรวมและการศึกษาเฉพาะกลุ่มประชากร นอกจากนี้การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์สารเสพติด การสนับสนุนทางวิชาการ จำเป็นต้องใช้งบประมาณ และระยะเวลาในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการนำไปใช้แก้ไขปัญหายาเสพติดให้ดีขึ้น แต่ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการน้อยเกินไป

รัฐบาลควรสนับสนุนให้นักวิชาการเข้ามาศึกษาวิจัยประเด็นต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั้งการศึกษาในภาพกว้างและลึก รวมทั้งการวิจัยประเมินผลการทำงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาด้านยาเสพติดเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ จัดทำแผนงานแนวทางในการปฏิบัติงานที่ตรงกับสภาพปัญหา และสามารถนำผลการวิจัยต่าง ๆ มาสนับสนุนการทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกด้าน

๒. ด้านการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

๒.๑ ด้านการรณรงค์ป้องกัน รัฐบาลยังให้ความสำคัญในการรณรงค์ป้องกันปัญหายาเสพติดน้อยมาก หน่วยงานของรัฐดำเนินการซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการ ไม่มีการประสานงาน ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน อีกทั้งการสร้างชุมชนเข้มแข็งยังขาดบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำศูนย์ ขาดเครื่องมือและข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งผลให้ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการของผู้ปฏิบัติงาน และสร้างความสับสนในการดำเนินการแก่ประชาชน การจัดระเบียบสังคมไม่ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ ตลอดจนสถาบันครอบครัวยังไม่ให้ความสำคัญ และขาดการส่งเสริมสนับสนุนปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำให้เด็กและเยาวชนขาดภูมิคุ้มกัน เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมั่วสุมเสพยาหรือกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับพื้นที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้การรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลต้องคำนึงถึงการวางนโยบายที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ควรมีการกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากสภาพปัญหาในพื้นที่ และจากประชาชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนและช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่โรงเรียน ชุมชน และสถานประกอบการอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน

และทักษะชีวิตเชิงบุคคลของกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา สนับสนุนและเผยแพร่การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็ง สนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และในระดับภาพรวมทั้งหมด ให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและป้องกันพฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่เหมาะสม สร้างจิตสังคมบำบัดในทุกพื้นที่ และให้โอกาสแก่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือการประกอบอาชีพ และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขในสังคมต่อไป

๒.๒ ด้านการปราบปราม สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางบกและทางทะเล ทำให้มีช่องทางในการลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่ประเทศได้หลายช่องทาง รูปแบบการลักลอบขนส่งเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต โดยมีการใช้ระบบขนส่งสาธารณะเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตรวจสอบและการถูกจับกุม นอกจากนี้ยังพบว่ามีการลักลอบผลิตยาเสพติดภายในประเทศ และกระบวนการผลิตยาเสพติดมีการเปลี่ยนแปลงสารตั้งต้นโดยเลี่ยงไปใช้สารเคมีที่ถูกกฎหมายและไม่อยู่ภายใต้การควบคุม หรือใช้สารจากยาที่มีไว้เพื่อการรักษาโรคทั่วไปทางการแพทย์เป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดแทน

ถึงแม้จะมีการจับกุมผู้ค้ายาเสพติดได้มากขึ้น แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ต้องหาที่อยู่ในเรือนจำยังคงมีพฤติกรรมการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด มีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสั่งการ ทำให้ยากต่อการตรวจสอบที่มาที่ไป อีกทั้งระบบข้อมูลข่าวสารในการติดตามป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งยังขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการสกัดกั้นการลักลอบนำเข้าหรือขนส่งยาเสพติด ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้านการปราบปรามยาเสพติด

ดังนั้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านการปราบปรามจึงควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดกับองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด เช่น นายทุนตัวการผู้อยู่เบื้องหลัง นักค้ายาเสพติดรายสำคัญ รวมถึงให้การสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อช่วยในการตรวจค้นยาเสพติด และจัดระบบเฝ้าระวัง ตรวจสอบการใช้สารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด การใช้ยาไปในทางที่ผิด พัฒนาระบบการข่าวเพื่อสร้างฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการทำงานด้านยาเสพติด ส่วนการแก้ไขปัญหาการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำควรมีมาตรการการป้องกันและปรามปรามที่ชัดเจน รัดกุม กวดขันเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีจิตสำนึก มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ มีการตรวจสอบกำกับดูแลอย่างเข้มงวดอยู่เสมอ และการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการป้องปราม ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการเข้าจู่โจมตรวจค้นภายในเรือนจำให้มีหลากหลายรูปแบบ และต้องมีการดำเนินการต่อไปโดยการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์อยู่เสมอ

๒.๓ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ปัญหาการแยกระบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ขณะนี้การบำบัดรักษาแบ่งเป็น ๓ ระบบ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบหลักของ ๒ กระทรวง และหน่วยงานภาคีผู้ดำเนินงานเป็นจำนวนมาก การบำบัดรักษาในแต่ละระบบมุ่งเน้นผลสำเร็จเชิงปริมาณตามการกำหนดเป้าหมายของรัฐบาล การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานและศักยภาพของหน่วยงาน ทำให้เกิดปัญหาผู้ผ่านการบำบัดรักษากลับไปเสพยาเสพติดซ้ำเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงานยังขาดการบูรณาการ ขาดการส่งเสริมให้มี

การวิจัยเกี่ยวกับวิวัฒนาการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการบำบัดรักษา บุคลากรขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สังคมและผู้ให้การบำบัดรักษายังมีเจตคติเชิงลบต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด

ระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดมีความล่าช้า ไม่สมบูรณ์ การคัดกรองผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยังขาดมาตรฐานในการจำแนกประเภทกลุ่มเป้าหมาย และขาดการระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงานต่อกลุ่มเป้าหมายผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในแต่ละประเภท และไม่มีการเตรียมมาตรการรองรับที่เหมาะสมในการให้การบำบัดต่อกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท หากแต่เป็นการจำแนกตามระบบบำบัดที่มีอยู่ ๓ ระบบ อยู่ภายใต้กฎหมาย ๒ ฉบับ ซึ่งยังมีข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติ และใช้เกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มเป้าหมายต่างกัน ทำให้การนำส่งผู้ป่วยไปตามสถานบำบัด อาจไม่เหมาะสมกับประเภทของผู้ป่วย อีกทั้งรัฐบาลยังไม่ให้ความสำคัญในการดูแลเด็กและเยาวชนในระบบต้องโทษเกี่ยวกับยาเสพติดที่เหมาะสม ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ขาดคุณภาพและประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด

เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีหลายฉบับที่มีข้อขัดแย้งกัน และมีจุดอ่อนในบางมาตราของกฎหมายหลายฉบับ ทำให้ผู้ปฏิบัตินำไปเป็นช่องทางหลีกเลี่ยงในการบังคับใช้ และบางครั้งมีการตีความข้อกฎหมายผิด เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมาย จึงนำไปสู่วิธีการปฏิบัติที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย และก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อสังคม รัฐบาลจึงควรทบทวนแก้ไขกฎหมายด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่มีอยู่หลายฉบับให้รวมอยู่ในฉบับเดียว โดยแก้ไขข้อกฎหมายให้ทันสมัย สอดคล้องกับวิวัฒนาการของปัญหาในทุกมิติ

ปัญหาด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด รัฐบาลควรทบทวนการบริหารจัดการการบำบัดรักษาที่แยกเป็น ๓ ระบบ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงยุติธรรม และกระทรวงสาธารณสุขมาเป็นการให้การบำบัดรักษา โดยยึดผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนการจัดตั้งหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงสาธารณสุขเพื่อรับผิดชอบโดยเฉพาะในการพัฒนานโยบายและรูปแบบการบำบัดรักษาที่มีคุณภาพสอดคล้องกับสภาพของปัญหา ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับยาเสพติดและการติดยาเสพติดแก่บุคลากรผู้ให้การบำบัดรักษาและประชาชนในสังคมให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้มีทัศนคติเชิงบวกต่อการบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดซึ่งถือเป็นผู้ป่วย และเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการบำบัดรักษาผู้ป่วยแต่ละประเภทอย่างถ่องแท้ จัดหลักสูตรอบรมที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน จัดทำคู่มือวิธีการบำบัดรักษาและดูแลผู้ป่วยแต่ละประเภทอย่างเป็นระบบ ประเมินผลหลักสูตรการบำบัดรักษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการบำบัดรักษา รวมทั้งการนำภาคประชาสังคม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดอย่างจริงจัง

ในกรณีของการบังคับบำบัด อาจนำแนวทางของประเทศอื่นที่ประสบผลสำเร็จมาศึกษาและปรับใช้ อาทิ ศาลบำบัดยาเสพติด (Drug Treatment Court) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งขณะนี้ศาลอาญาธนบุรีได้นำมาประยุกต์ใช้ภายใต้โครงการจิตสังคมบำบัด ซึ่งเป็นมิติใหม่ของการบำบัดที่แก้ไขปัญหาปัจเจกบุคคลได้อย่างมีคุณภาพ รัฐบาลจึงควรให้การสนับสนุนและนำไปขยายผล

๒.๔ ด้านการต่างประเทศ การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับนานาชาติ แต่การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังคงมีปัญหาและอุปสรรคทั้งด้านการปฏิบัติงานของหน่วยงานและงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ในแง่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความร่วมมือระหว่างประเทศยังขาดเอกภาพ และยังไม่มี

แนวทางในการดำเนินงานระดับชาติและภูมิภาคที่ชัดเจน อาทิ สภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ยังไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหายาเสพติดเท่าที่ควร หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการต่างประเทศซึ่งควรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายหรือท่าทีในการนำประเด็นปัญหายาเสพติดเข้าหารือในการประชุมระหว่างประเทศยังขาดการให้ความสำคัญในประเด็นปัญหาดังกล่าว รวมทั้งในกระทรวงการต่างประเทศ มีหลายกรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่ยังขาดการกำหนดท่าทีและนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันที่ชัดเจน

ปัญหาเครือข่ายการผลิตยาเสพติดซึ่งอยู่นอกประเทศและเครือข่ายนักค้ายาเสพติดข้ามชาติรายสำคัญ ส่วนใหญ่มักเป็นผู้มีสองสัญชาติ และได้สัญชาติไทยโดยมิชอบเพื่อสะดวกในการข้ามแดน การอยู่อาศัย และการฟอกเงินจากการค้ายาเสพติด กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการปลอมแปลงสัญชาติ การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง ยกเลิกหรือเพิกถอนสัญชาติและบัตรประจำตัวประชาชนที่ผิดกฎหมาย จัดทำฐานข้อมูลรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด เพื่อใช้เป็นข้อมูลดำเนินการตามกฎหมาย

อุปสรรคของงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติดในระดับพื้นที่ คือ ประชาชนในท้องถิ่นตามแนวชายแดนบางส่วนยังเห็นแก่รายได้จากค่าตอบแทนในการค้ายาเสพติด ซึ่งจะมีรายได้ครั้งละมาก ๆ ทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง กำลังของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดำเนินงานทั้งด้านการข่าว และการประสานงานหรือความร่วมมือกับต่างประเทศ อีกทั้งยังขาดการส่งเจ้าหน้าที่ประสานงานด้านยาเสพติด (Liaison Officer) ไปประจำในประเทศเป้าหมายให้เพียงพอกับภารกิจที่รับผิดชอบ ทำให้การเข้าถึงสถานที่ผลิตยาเสพติดดำเนินการได้ยาก เป็นปัญหาต่อการสืบสวน ปราบปราม และการจับกุม

รัฐบาลควรยกระดับนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นวาระภูมิภาคอย่างแท้จริง โดยหน่วยงานระดับนโยบายได้แก่กระทรวงต่างประเทศและสภาความมั่นคงแห่งชาติ ควรเข้ามามีส่วนในการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ ผลักดันให้มีการประสานงานและดำเนินการร่วมกับต่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำเป็นจะต้องมีแผนการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือ Drug Free ASEAN 2015 ที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และควรนำประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเข้าสู่การประชุมหรือการเจรจาระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลก เพื่อขอความร่วมมือและกดดันให้การดำเนินการทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง เร่งดำเนินการเจรจากับทางการของประเทศพม่าและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการยุติแหล่งผลิตยาเสพติด และร่วมกันหาวิถีทางให้ชนกลุ่มน้อยบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีอาชีพทดแทนที่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งเป็นหนทางป้องกันมิให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการผลิตหรือการค้ายาเสพติด

๓. แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวคิดในการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้ที่เห็นชัดเจนอาจกล่าวได้ว่ามี ๔ แนวทาง คือ ๑) Zero Tolerance คือ การไม่ยอมรับให้มีการเสพ การผลิต การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด หากผู้ใดละเมิดไม่ว่าจะด้วยเหตุใดจะต้องถูกลงโทษ ๒) Legalization คือ การทำให้ถูกกฎหมาย ยอมรับให้มีการค้าและเสพยาเสพติดบางชนิดได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข

และกฎเกณฑ์ที่กำหนด ๓) Judicial Alternative Measures คือ การใช้ทางเลือกอื่นในกระบวนการยุติธรรมอาทิ การลดทอนความผิดทางอาญา (Decriminalization) หรือ การใช้มาตรการให้ผู้กระทำผิดทำกิจกรรมอื่นที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขและกระบวนการที่กำหนด เพื่อให้เลิกพฤติกรรมแทนการจำคุก (Diversion) ๔) Harm Reduction หรือการลดอันตรายจากการใช้ยา คือ การยอมรับว่าในสังคมยังต้องมีผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดและมีการใช้ยาเสพติดอยู่ จึงมุ่งเน้นว่าจะทำอย่างไรที่จะลดอันตรายต่อตัวผู้เสพและสังคมโดยรวม การใช้แนวคิดการลดอันตรายจากการใช้ยานี้ เพื่อลดผลกระทบจากการใช้สารเสพติด อาทิ ปัญหาอาชญากรรม การป้องกันมิให้เกิดโรคติดต่อจากการใช้ยาเสพติด เป็นต้น เป็นแนวคิดของการเปิดโอกาสให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดสามารถเข้าถึงการบำบัดรักษาได้มากขึ้นเพื่อลดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น

สำหรับประเทศไทยได้นำแนวคิดทั้ง ๔ มาใช้ แต่ในปัจจุบันคงเหลือเพียง ๓ แนวคิดที่ใช้อยู่ แนวคิดที่ไม่ได้ใช้ในปัจจุบันคือ Legalization ปัจจุบันประเทศไทยเน้นการปราบปราม โดยใช้แนวคิด Zero Tolerance มากกว่าการป้องกัน มีการจับกุมผู้กระทำผิดอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก แม้จะมีการนำแนวคิด Decriminalization และ Diversion มาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องยังขาดความชัดเจนในเจตนารมณ์ของการนำแนวคิดนั้น ๆ มาดำเนินการ ทำให้เกิดปัญหาในระหว่างมาตรการปราบปรามที่มองเห็นผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเป็นอาชญากร และมาตรการบำบัดรักษาที่มองเห็นผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยซึ่งเรียกว่า โรค “สมองติดยา” ที่ต้องนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด แม้ว่าจะได้มีการจัดเวทีประชุมและมีข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ชัดเจนมาแล้วหลายครั้ง เช่น เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (จ)) แต่ก็มิได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะนั้น ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นยังดำรงอยู่และเพิ่มความซับซ้อนจนไม่สามารถรองรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีคุณภาพ

ส่วนแนวคิด Harm Reduction นั้นได้มีการนำมาใช้ในทางปฏิบัตินานแล้ว และเพิ่งประกาศเป็นนโยบายในปี ๒๕๕๓ แต่รัฐบาลต่อมาในปี ๒๕๕๔ และ ๒๕๕๕ มิได้ระบุนโยบายการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดไว้ในยุทธศาสตร์ ทำให้การปฏิบัติงานในโครงการประสบปัญหาขาดความต่อเนื่อง และอาจเป็นการสูญเปล่าของโครงการนำร่องที่ได้ดำเนินการไปแล้วหากไม่มีการนำไปขยายผล

รัฐบาลจึงต้องมีความชัดเจนต่อแนวคิดต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเคยใช้ในอดีตและแนวคิดที่ใช้ในปัจจุบันตลอดจนมองไปถึงแนวทางที่อาจต้องนำมาใช้ในอนาคต ว่าสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งสภาพทางสังคมและตัวยาที่ใช้หรือไม่ และควรทบทวนในการนำข้อเสนอแนะจากงานวิจัยและการประชุมวิชาการต่าง ๆ มาพิจารณา แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ศึกษาข้อมูลแนวคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ประเทศไทยใช้อยู่และต้นแบบการดำเนินงานที่ดีของต่างประเทศมาปรับใช้ โดยกำหนดมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการแก้ไขปัญหาและใช้กลไกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในการปรับปรุงกฎหมาย เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมบทบาทภาคประชาชน บูรณาการการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งตำรวจ ศาล อัยการ และเจ้าหน้าที่ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำแนวคิดที่เป็นประโยชน์ และเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยมากำหนดเป็นนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และรัฐบาลต้องส่งเสริมศักยภาพของหน่วยงาน ผลักดันให้มีการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง มีการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนานโยบายและวิธีการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศที่มีประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุปการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในปัจจุบันยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการที่ขาดการบูรณาการ การมีโครงสร้างการสั่งการที่ซ้ำซ้อนจากบนสู่ล่าง ผู้ปฏิบัติงานขาดเอกภาพในการดำเนินงาน และขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนอย่างแท้จริง การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้รัฐบาลยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการปราบปรามเป็นสำคัญ มิได้คำนึงถึงการป้องกันปัญหาในระยะยาว ดังนั้นเพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประสบผลอย่างยั่งยืน รัฐบาลควรศึกษาพิจารณาแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และต้องตระหนักถึงความสำคัญของการกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนของสังคม เจ้าหน้าที่ขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคประชาชน สื่อทุกแขนง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนของตน ปลูกฝังจิตสำนึกสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน และให้โอกาสผู้เสพยาเสพติดได้มีพื้นที่ในสังคม เพื่อมิให้กลับไปเสพยาเสพติดอีก ควรสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเป็นกำลังหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รัฐบาลควรเป็นเพียงผู้สนับสนุนทางด้านการบริหารจัดการงบประมาณ การให้ความรู้ความเข้าใจต่อประชาชนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด การกระจายอำนาจสู่หน่วยงาน และกลไกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ การจัดสรรกำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่ตามความเป็นจริง ผลักดันให้มีการประสานงานและดำเนินการร่วมกับต่างประเทศ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน

๑.๑.๑ สถานการณ์ยาเสพติดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ทั่วโลกมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทกระตุ้นประสาทในกลุ่มของแอมเฟตามีน (Amphetamine Type Stimulants : ATS) หรือที่แพร่ระบาดในประเทศไทยคือ ยาบ้าหรือเมทแอมเฟตามีนชนิดอัดเม็ด (Methamphetamine) ไอซ์ (Ice) หรือเมทแอมเฟตามีนชนิดผลึกใส (Crystal Methamphetamine) และยาอี (Ecstasy) มากกว่ายาเสพติดประเภทอื่น โดยเฉพาะคนเอเชียพบว่าใช้มากถึง ๓ ใน ๔ ของผู้ใช้ทั้งหมด ข้อมูลการจับกุมของสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งองค์การสหประชาชาติ (The United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) รายงานว่า Methamphetamine ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มขึ้นจาก ๓๒ ล้านเม็ดในปี ๒๕๕๑ เป็น ๑๓๓ ล้านเม็ดในปี ๒๕๕๓ โดยมีสารตั้งต้นจากฟิลิปปินส์และจีน ส่วนการผลิตและเครือข่ายผู้ค้าเริ่มปรากฏในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และกัมพูชา

(๑) การลักลอบปลูกฝิ่น ข้อมูลจากรายงานสรุปผลการสำรวจสถานการณ์การลักลอบปลูกฝิ่นของทุกประเทศทั่วโลก ล่าสุดพบว่า ปริมาณการลักลอบปลูกฝิ่นในภูมิภาคเอเชียมีอัตราสูงขึ้นเป็น ๒ เท่า นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ โดยการลักลอบปลูกฝิ่นในประเทศพม่ามีปริมาณเป็นอันดับ ๒ ของโลก รองจากประเทศอัฟกานิสถาน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๓ ของปริมาณการปลูกทั่วโลก และปริมาณร้อยละ ๑๐ ของปริมาณการผลิตฝิ่นทั่วโลก ในขณะที่ปริมาณการลักลอบปลูกฝิ่นในปี ๒๕๕๔ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับแนวโน้มปริมาณการลักลอบปลูกฝิ่นในประเทศลาวในปีเดียวกัน

สำหรับพื้นที่การลักลอบปลูกฝิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เปรียบเทียบระหว่างปี ๒๕๕๓ และ ๒๕๕๔ พบว่า พื้นที่การลักลอบปลูกฝิ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก ๔๑,๓๘๙ เฮกตาร์ เป็น ๔๗,๙๑๙ เฮกตาร์ (๑ เฮกตาร์ เท่ากับ ๖ ไร่ ๑ งาน) แบ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกในประเทศพม่า ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก ๓๘,๑๐๐ เฮกตาร์ เป็น ๔๓,๖๐๐ เฮกตาร์ คิดเป็นร้อยละ ๑๔ และพื้นที่เพาะปลูกในประเทศลาวที่เพิ่มขึ้นจาก ๓,๐๐๐ เฮกตาร์ เป็น ๔,๑๐๐ เฮกตาร์ คิดเป็นร้อยละ ๓๗ ในขณะที่พื้นที่ปลูกฝิ่นในประเทศไทยมีจำนวนลดลงจาก ๒๘๙ เฮกตาร์ เหลือ ๒๑๗ เฮกตาร์ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๕ ทั้งนี้ ประเทศที่มีพื้นที่การลักลอบปลูกฝิ่นเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลต่อปริมาณผลผลิตฝิ่นของประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย โดยประเทศพม่าและประเทศลาวมีผลผลิตฝิ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ และร้อยละ ๓๗ ตามลำดับ แตกต่างจากประเทศไทยที่มีปริมาณผลผลิตฝิ่นลดลงถึงร้อยละ ๓๗

(๒) ภัยคุกคามของสารเสพติดกลุ่ม Amphetamine-Type Stimulants หรือ ATS ผลการสำรวจพบว่าสารเสพติดที่เป็นภัยคุกคามมากที่สุดคือ สารเสพติดกลุ่ม ATS จากสถิติการจับกุมยาบ้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ ๕๐ ของปริมาณการจับกุมยาบ้าทั่วโลกและยังเป็นภูมิภาคที่มีผู้ใช้สารเสพติดกลุ่ม ATS เป็นจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของโลก

จากข้อมูลสถิติการจับกุมยาบ้าระหว่างปี ๒๕๔๙-๒๕๕๓ พบว่ายาบ้าที่จับกุมได้ในปี ๒๕๕๐ ลดลงจากปี ๒๕๔๙ แต่ปริมาณการจับกุมในปี ๒๕๕๑ จนถึงปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนมากถึง ๔ เท่า กล่าวคือ ในปี ๒๕๕๐ จับกุมยาบ้าได้ประมาณ ๒๐ ล้านเม็ด ในปี ๒๕๕๓ จับกุมได้ประมาณ ๑๔๐ ล้านเม็ด โดยยาบ้าที่จับกุมได้ในประเทศจีน ลาว และไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นเปรียบเทียบระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ในขณะที่การจับกุมยาบ้าในประเทศพม่ามีจำนวนลดลง เนื่องจากมีการลำเลียงขนส่งยาบ้าข้ามชายแดนมายังประเทศลาวได้มากขึ้น ทั้งนี้จากสถิติในปี ๒๕๕๓ พบว่าการใช้หรือเสพยาบ้ายังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะใน ๗ ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา จีน ลาว มาเลเซีย พม่า ไทย และเวียดนาม

นอกจากนี้ “Crystal Meth” หรือที่รู้จักกันในชื่อเรียกทั่วไปคือ “ไอซ์” จากสถิติในปี ๒๕๕๓ พบว่าการแพร่กระจายการใช้หรือเสพยาชนิดนี้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะใน ๘ ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา จีน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

(๓) การเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาของสารตั้งต้น เนื่องจากสารตั้งต้นที่เคยใช้ในการผลิตยาบ้าเป็นสารควบคุมพิเศษเพื่อป้องกันการนำสารดังกล่าวไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ปัจจุบันผู้ผลิตยาบ้าจึงเลี่ยงไปใช้สารตั้งต้นที่มีโครงสร้างทางกายภาพรูปแบบใหม่ คือใช้เคมีชนิดที่ถูกกฎหมายที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุม หรือยาเตรียมสำหรับการรักษาโรคทั่วไปทางการแพทย์ (Pharmaceutical Preparations) เป็นสารตั้งต้นแทน โดยการผลิตและการค้าสารตั้งต้นของยาบ้าได้เปลี่ยนรูปจากสารชนิดผงเป็นสารชนิดเม็ด ซึ่งมีส่วนผสมของซูโดอีเฟดรีน (Pseudoephedrine) ซึ่งปกติเป็นยาที่มีประโยชน์และใช้กันมากทางการแพทย์ แต่ปัจจุบันถูกนำไปเป็นสารตั้งต้นผลิตยาบ้าอย่างแพร่หลาย ทำให้แต่ละประเทศต้องเข้มงวดในการจับกุมการค้าเม็ดยาที่มีส่วนผสมของซูโดอีเฟดรีน ทั้งนี้ สถิติการจับกุมเพิ่มขึ้นโดยตลอดจากปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓ นอกจากจะมีการกว้านซื้อในประเทศ ยังพบการลักลอบนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น เกาหลี มาเลเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษเปิดเผยว่า ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๔ มียาแก้หวัดสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนหายไปจากระบบกว่า ๔๔ ล้านเม็ด (ที่มา : สถานการณ์ยาเสพติด ช่วงแผนปฏิบัติการ “พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด” เดือนตุลาคม ๒๕๕๔-มีนาคม ๒๕๕๕, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด)

(๔) ปริมาณการจับกุมและความต้องการบำบัดรักษาเพิ่มขึ้น จำนวนของการแพร่กระจายของสารเสพติดกลุ่ม ATS ส่งผลต่อจำนวนการจับกุมผู้เสพยากลุ่มนี้ที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความต้องการบริการด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยากลุ่มนี้เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย แต่ในปัจจุบันสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดกลุ่ม ATS ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอสำหรับการให้บริการ และส่วนใหญ่เป็นสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดประเภทเฮโรอีน ฝิ่น และกัญชา ไม่ใช่สารเสพติดกลุ่ม ATS นอกจากนี้ การบำบัดอาการติดยาโดยที่ผู้เสพไม่เต็มใจหรือใช้วิธีการบังคับทำให้มีจำนวนผู้ที่ได้รับการบำบัดแล้วหันกลับไปเสพยาเพิ่มขึ้น

๑.๑.๒ สถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย

หลังจากรัฐบาลประกาศสงครามกับยาเสพติดตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ และดำเนินยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด โดยกำหนดแผนการต่อสู้กับยาเสพติด และปฏิบัติการกวาดล้างยาเสพติดมาเป็นระยะ ทำให้สถานการณ์ปัญหายาเสพติดลดความรุนแรงลงจนไม่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนของประชาชนโดยทั่วไปมาเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปัจจุบันสถานการณ์ยาเสพติดหวนกลับมาเป็นปัญหาสำคัญและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมีความรุนแรงมากขึ้นใกล้เคียงกับระดับก่อนประกาศสงครามกับยาเสพติด

จากผลการสำรวจความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ อยู่ที่ร้อยละ ๑.๘ ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงผลการสำรวจครั้งล่าสุดในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔ ความรุนแรงของปัญหาอยู่ที่ร้อยละ ๒๓.๔ สอดคล้องกับการประมาณการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในปี ๒๕๕๓ ได้ประมาณการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็น ๑.๒ ล้านคน

จากการประเมินสถานะของปัญหายาเสพติด มีสถานการณ์สำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงระยะที่ผ่านมา โดยปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ปัญหายาเสพติดดำรงอยู่และจะขยายตัวรุนแรงขึ้น มีดังนี้

(๑) สถานการณ์ด้านการผลิต การนำเข้า การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด

๑) สถานการณ์การผลิต ปัจจัยทางการเมืองในประเทศเพื่อนบ้านยังคงทำให้แหล่งผลิตยาเสพติดนอกประเทศมีการผลิตอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ปัญหาการลักลอบผลิตยาเสพติดหวนกลับมาในประเทศไทยอีกครั้ง นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน สามารถจับกุมแหล่งผลิตได้ ๒๐ แหล่งในช่วงปี ๒๕๕๑-๒๕๕๕ ส่วนมากเป็นแหล่งผลิตอัดเม็ดยาบ้าขนาดเล็กและไอซ์ มีบางแห่งเป็นแหล่งผลิตหัวเชื้อยาบ้าในลักษณะห้องปฏิบัติการเล็ก ๆ ชั่วคราวไม่มีเครื่องมือในการผลิตถาวร แต่ในปี ๒๕๕๓ ถึงปัจจุบันพบแหล่งผลิตอัดเม็ดที่ใช้เครื่องปั๊มแบบโรตารี่ ซึ่งสามารถอัดเม็ดได้ครั้งละมาก ๆ

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันผู้ผลิตยาบ้าเลี่ยงไปใช้สารตั้งต้นที่มีโครงสร้างทางกายภาพรูปแบบใหม่ คือ มีการเปลี่ยนแปลงมาใช้สารเคมีที่ถูกกฎหมายที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุม หรือเป็นยาที่เตรียมไว้เพื่อการรักษาโรคทั่วไปทางการแพทย์เป็นสารตั้งต้นแทน ซึ่งผู้ผลิตมีการลักลอบลำเลียงยาแก้หวัดสูตรผสมซูโดอีเฟดรีน ทั้งที่ผลิตในประเทศไทย และนำเข้าจากต่างประเทศจำนวนมาก จากหลักฐานที่ทราบมาจากการประสานข้อมูลกับทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) พบว่า ในปี ๒๕๕๒–๒๕๕๓ บริษัทในประเทศไทยทำสัญญาสั่งซื้อยาสูตรผสมที่มีส่วนประกอบของซูโดอีเฟดรีนกับบริษัทในประเทศเกาหลีใต้จำนวน ๘๕๐ ล้านเม็ด โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ส่งหลักฐานใบขนส่งสินค้าให้ทางกรมศุลกากรตรวจสอบจำนวน ๙ ใบ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้ประสานตำรวจปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้มีการเฝ้าระวังการนำเข้ายาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนดังกล่าว ซึ่งในขณะนั้นสินค้าดังกล่าวได้ถูกปล่อยออกไปแล้ว แต่ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะในสัญญาการสั่งซื้อนั้น จะทยอยนำเข้ามาประมาณเดือนละ ๕ ล้านเม็ด ทั้งนี้ กรมศุลกากรได้ตรวจสอบใบขนสินค้า ๙ ใบที่ผ่านมา เพื่อตรวจสอบสินค้าที่นำเข้าว่าตรงกับใบขนสินค้าหรือไม่ เป็นสินค้าอะไร โดยผลการตรวจสอบใบขนสินค้าจำนวน ๙ ใบนั้นขนส่งมาทางเครื่องบินและสินค้าดังกล่าวเข้ามาครบตามใบขนสินค้า แต่เนื่องจากในการนำเข้าอาจจะสำแดงเป็นสินค้าอื่น และมิได้มีการตรวจสอบอย่างจริงจัง จึงไม่สามารถทราบได้ว่าสินค้าเหล่านั้น เป็นยาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนจริงหรือไม่ ไม่มีหลักฐานมายืนยันได้

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานการควบคุมระหว่างประเทศ โดยประเทศไทยได้มีหนังสือแจ้งเวียนไปยังทุกประเทศ และคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ เพื่อให้แจ้งสมาชิกทุกประเทศทราบว่าประเทศไทย ต้องการให้ผู้ส่งออกและนำเข้ายาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีน ต้องใช้ระบบแจ้งการส่งออกล่วงหน้ามายังประเทศไทยด้วย ซึ่งในกรณีประเทศเกาหลีใต้ที่เกิดปัญหาขึ้นนั้น ประเทศไทยได้มีการประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของประเทศเกาหลีใต้และสถานทูตไทยในประเทศเกาหลีใต้มาโดยตลอด เพื่อให้หน่วยงานในประเทศเกาหลีใต้ช่วยดูแล และแจ้งให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกยาในประเทศเกาหลีใต้ทราบว่า ยาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนไม่สามารถส่งออกมายังประเทศไทยได้ เนื่องจากในประเทศไทยถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายโดยประเทศเกาหลีใต้ก็แสดงความพร้อมที่จะช่วยดูแลบริษัท

ผลิตยาในประเทศเกาหลีใต้ แต่ในประเทศเกาหลีใต้นั้น ยาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนถือเป็นยาที่สามารถขายได้ทั่วไป ไม่มีกฎหมายห้ามการส่งออก และไม่มีข้อบัญญัติใด ๆ ที่จะต้องแจ้งการส่งออกล่วงหน้า เนื่องจากเป็นยาและไม่ใช่วัตถุดิบตามที่คณะกรรมการยาเสพติดระหว่างประเทศกำหนดไว้

ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดในประเทศไทยในขณะนี้คือยาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนเป็นส่วนใหญ่ถูกนำไปสู่แหล่งผลิตเมทแอมเฟตามีนในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสกัดสารซูโดอีเฟดรีน มาใช้ในการผลิตยาบ้าและไอซ์ ทดแทนสารอีเฟดรีนและซูโดอีเฟดรีนบริสุทธิ์ที่ถูกควบคุมอย่างเข้มงวด แม้จะมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคในการร่วมมือด้านการข่าวปราบปรามในระดับปฏิบัติการ รวมทั้งการดำเนินมาตรการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการควบคุมปัญหา จำเป็นต้องยกระดับความร่วมมือกับต่างประเทศเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกโดยบูรณาการอย่างเชื่อมโยงกับภารกิจการสกัดกั้นภายในประเทศ

๒) สถานการณ์การนำเข้ายาเสพติด ภาคเหนือตอนบนยังคงเป็นพื้นที่นำเข้ายาเสพติดที่สำคัญ ยาเสพติดส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๐ ลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านทางชายแดนภาคเหนือ ในพื้นที่ ๑๔ อำเภอ ๓ จังหวัด (เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน) ในขณะเดียวกันการนำเข้าในพื้นที่ภูมิภาคด้านอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการนำเข้าจากกลุ่มผู้ค้าและลำเลียงยาเสพติด ข้ามชาติผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีความสำคัญมากขึ้น ดังแสดงให้เห็นใน ภาพที่ ๑.๑

ภาพที่ ๑.๑ พื้นที่และปริมาณการนำเข้ายาเสพติดประเภทยาบ้า เฮโรอีน และไอซ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

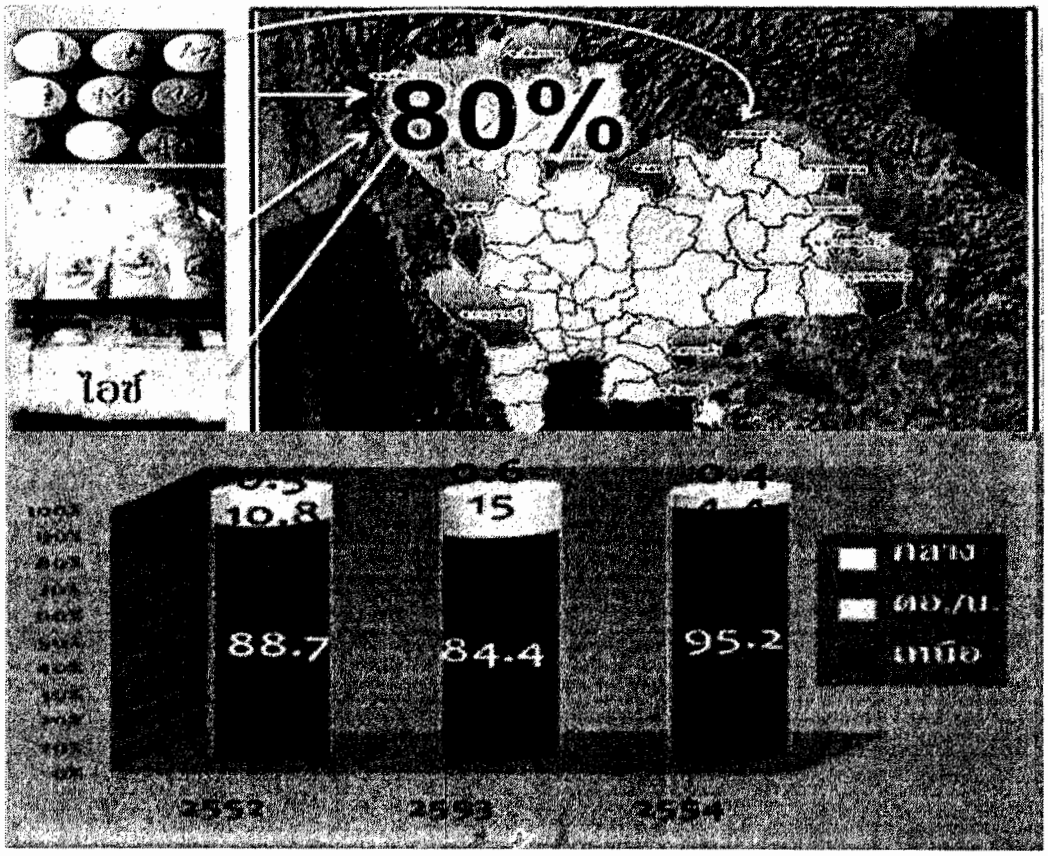

ที่มา : เอกสารประกอบการนำเสนอในการเดินทางศึกษาดูงาน เรื่อง “การดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามชายแดนภาคเหนือ” ณ จังหวัดเชียงราย ของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา โดย ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ (ศพส. ชน.)

อย่างไรก็ตาม การนำเข้ายาเสพติดแต่ละประเภทยังมีเส้นทางและรูปแบบในการขนส่งที่แตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้

ยาบ้า ซึ่งเป็นยาเสพติดหลักที่แพร่ระบาดในประเทศพบการนำเข้าทางชายแดนภาคเหนือมากที่สุดมาโดยตลอด พบสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๙๔ โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการสกัดกั้นการนำเข้ายาเสพติดพบการนำเข้าระดับแสนเม็ดขึ้นไปทางด้านอำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และอำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการนำเข้าระดับแสนเม็ดขึ้นไปทางชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการนำเข้าทางอำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ และอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

เฮโรอีน นำเข้าทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าโดยชาวปากีสถาน พม่า มาเลเซีย และไต้หวัน นอกจากนี้ยังมีประเทศทางทวีปแอฟริกา เช่น ไนจีเรีย กินีบิสเซา ซึ่งใช้วิธีการกลืนลงในช่องท้อง การซุกซ่อนในช่องลับในรถ บรรจุในถุงปุ๋ย กระเป๋าเดินทาง ลักลอบนำเข้าโดยรถยนต์ รถกระบะ และรถบรรทุก รวมทั้งรถโดยสาร ส่วนใหญ่นำเข้าจากทางภาคเหนือของประเทศไทยทางอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ในระยะหลังพบว่ามีการนำเข้ามาพร้อมกับสารเสพติดชนิดอื่น เช่น ไอซ์ ยาบ้า

ไอซ์ ส่วนใหญ่นำเข้าทางชายแดนภาคเหนือด้านอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ และพบการนำเข้าทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยชาวอิหร่าน โดยซุกซ่อนในฝากระเป๋าเดินทางนอกจากนั้นยังพบว่าเครือข่ายชาวแอฟริกันมีการหลีกเลี่ยงการนำเข้าผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ไปใช้เส้นทางนำเข้าทางด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๓ สามารถจับกุมผู้ต้องหา ๑ คน พร้อมไอซ์ ๑,๔๓๕ กรัม ซุกซ่อนในกระเป๋าเดินทาง ขณะเดินทางจากไนจีเรียจะผ่านสุวรรณภูมิไปกรุงพนมเปญ เพื่อเดินทางย้อนกลับเข้าประเทศไทยที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจค้นจับกุมของเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้รูปแบบการลักลอบขนส่งยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เช่น การขนส่งโดยระบบไปรษณีย์ เครื่องบิน ขนส่งเอกชน เรือ รถไฟ การขนส่งเฮโรอีนเดิมขนส่งโดยการบรรจุเป็นก้อน แต่ปัจจุบันนิยมลักลอบใส่ในช่องว่างของร่างกาย หรือโดยการกลืน ส่วนยาเค (Ketamine) เดิมทีนำเข้าในรูปของเหลวบรรจุขวด แต่ปัจจุบันนิยมขนส่งในรูปผง หรือผสมในแอลกอฮอล์บรรจุมาในแกลลอนพลาสติก เป็นต้น

๓) สถานการณ์การค้าและแพร่ระบาด ผลการสำรวจพบว่าคนเอเชียใช้สารเสพติดประเภท ATS มากถึง ๓ ใน ๔ ของผู้ใช้ทั้งหมด โดยเฉพาะในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่ามีสัดส่วนมากถึงร้อยละ ๕๐

สถานการณ์การค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดของประเทศไทยในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ยังคงมีความรุนแรงอยู่ จากสถิติการจับคดียาเสพติดรายสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหา “ยาบ้า” ยังคงเป็น ตัวยาหลัก ในขณะที่เมทแอมเฟตามีน มีลักษณะผลึกใส หรือที่เรียกว่า “ไอซ์” (Ice) ซึ่งเป็นเมทแอมเฟตามีน ที่มีความบริสุทธิ์สูง พบว่ามีการลักลอบนำเข้าและแพร่ระบาดเพิ่มขึ้น โดยการจับกุมยาบ้าส่วนใหญ่จะมีไอซ์ร่วมด้วยเสมอ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ (จากเดิมร้อยละ ๒๔.๓) ไอซ์เป็นยาเสพติดที่เริ่มขยายฐานตลาดผู้เสพลงสู่ระดับล่าง ไอซ์ กลายเป็นตัวยาที่มีแนวโน้มระบาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกระจายไปทุกพื้นที่ด้วยกลยุทธ์การขายตามกำลังซื้อ ด้วยการแบ่งบรรจุในขนาดที่เล็กลง ทำให้ไอซ์เข้าถึงลูกค้าระดับล่างได้เร็วขึ้น อีกทั้งไอซ์ยังเป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นที่ชอบความบันเทิง ซึ่งเชื่อว่า

เมื่อเสพแล้วทำให้สนุกสนาน นอกจากนี้ในกลุ่มผู้หญิงบางส่วนเชื่อว่าเสพไอซ์แล้วหุ่นดี ผิวสวย อย่างไรก็ตาม นอกจากการแพร่ระบาดของยาบ้า และไอซ์ที่เพิ่มขึ้นแล้ว กัญชามีแนวโน้มกลับมาแพร่ระบาดมากขึ้นอีกครั้ง

ด้านผู้ค้ายาเสพติดที่ถูกจับกุมดำเนินคดีในช่วงระยะที่ผ่านมา แม้จะถูกดำเนินคดีด้วยมาตรการตามกฎหมายแต่ยังคงมีพฤติการณ์ความเคลื่อนไหวโดยการติดต่อสั่งการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำ ซึ่งพบว่าผู้ต้องขังหลายรายมีศักยภาพและความเคลื่อนไหวสูง และมีเครือข่ายที่สามารถติดต่อกับผู้ต้องขังในเรือนจำอื่น ๆ และผู้ร่วมงานภายนอกได้อย่างต่อเนื่อง โดยการลักลอบใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่และซิมโทรศัพท์ระบบเติมเงิน (Prepaid) เป็นอุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร สั่งการซื้อ-ขายยาเสพติดจากภายในเรือนจำ การใช้โทรศัพท์ระบบเติมเงินนี้สามารถหาซื้อได้ง่าย ไม่มีความจำเป็นต้องลงทะเบียน ส่งผลให้ยากต่อการติดตามที่มาว่าใครเป็นเจ้าของเบอร์โทรศัพท์ ซึ่งปัญหาซิมการ์ดโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินที่ไม่ได้ลงทะเบียนนั้น ถือเป็นปัญหาอย่างมากต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบที่มาที่ไปได้ เมื่อมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิด

นอกจากนี้ยังพบนักค้ายาเสพติดรายเก่าบางส่วนที่กลับมาเคลื่อนไหวใหม่ ในขณะที่กลุ่มองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมข้ามชาติมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นในการลักลอบนำยาเสพติดจากภูมิภาคอื่นเข้ามาจำหน่ายในประเทศ เครือข่ายชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวไนจีเรีย อิหร่าน ปากีสถาน จีน สิงคโปร์ อินเดีย รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ ซึ่งแต่ละปีถูกจับกุมได้เฉลี่ย ๒,๕๐๐ คดี นอกจากนี้ยังคงมีผู้ค้ารายใหม่เข้าสู่วงจรการค้าเพิ่มขึ้น โดยเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนเข้าไปมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง สำหรับนักค้าระดับขายส่ง/รายย่อย แพร่กระจายตามชุมชน/หมู่บ้าน และค้ายาเสพติดด้วยความระมัดระวังตัวมากขึ้น ขณะที่ผู้เสพบางส่วนเป็นนักค้ารายย่อยตามชุมชนต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

(๒) สถานการณ์ด้านผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ปัญหาสำคัญที่ทำให้ปัญหายาเสพติดภายในประเทศขยายตัว คือ ยังคงมีผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นตลาดรองรับยาเสพติดจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งมีจำนวนมากขึ้น และผู้เสพมีแนวโน้มอายุลดลง รวมทั้งผู้เสพติดรายใหม่ที่เข้าสู่วงจรปัญหา ในขณะที่ยังมีผู้เสพติดส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มผู้ติดรุนแรงเริ่มมีอาการทางจิตและประสาทก่อผลกระทบสร้าง ความเดือดร้อนต่อสังคมอย่างมาก ผลการวิจัยพบว่าผู้เสพส่วนใหญ่ใช้ยาเสพติดหลายชนิดร่วมกัน หรือใช้สารเสพติดในปริมาณมาก เป็นระยะเวลายาวนาน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้สารเสพติดด้วยวิธีฉีดมากขึ้น ทำให้มีผลต่อสุขภาพและมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์มากขึ้นด้วย

จากปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องบูรณาการและบริหารจัดการระบบการบำบัดรักษาทั้ง ๓ ระบบ ได้แก่ ระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด และระบบต้องโทษ ให้ประสานสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างจริงจัง และดำเนินการให้ครบวงจรไปถึงขั้นการติดตาม ช่วยเหลือ ดูแล และพัฒนาหลังการบำบัดจนทำให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพกลับมาเป็นกำลังของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป และในปัจจุบันสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดยังมีไม่เพียงพอสำหรับการให้บริการ สถานบำบัดจึงต้องใช้การบูรณาการในการให้บริการ เพื่อบำบัดผู้ติดยาเสพติดอย่างเพียงพอ นอกจากนี้การบำบัดอาการติดยาแก่ผู้เสพที่ไม่เต็มใจหรือใช้วิธีการบังคับทำให้มีจำนวนผู้ที่ได้รับการบำบัดแล้วหันกลับไปเสพยาเพิ่มขึ้น และการติดตามผู้เข้ารับการบำบัดก็เป็นสิ่งจำเป็น (ปัจจุบันไม่มีการติดตามผลการรักษา มีแต่นัดหมายหรือโทรศัพท์ตาม ซึ่งผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากไม่มาตามนัดหมาย) ระบบคุมประพฤติก็ยังไม่สามารถติดตามผู้บำบัดได้เลย

(๓) สถานการณ์ด้านกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่ทำให้ปัญหาการเสพยาเสพติดไม่ลดลง เนื่องจากจำนวนผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาในแต่ละปีเป็นผู้เสพติดรายใหม่ กลุ่มผู้เข้าไปกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีแนวโน้มเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน และวัยแรงงานมากขึ้น โดยอายุของผู้เข้ามาเกี่ยวข้องมีแนวโน้มลดลงมาสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี โดยพิจารณาจากข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษา (บสต.) เปรียบเทียบตั้งแต่ปี ๒๕๕๐-๒๕๕๔ พบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่เป็นผู้เสพรายใหม่มีช่วงอายุระหว่าง ๑๕-๑๙ ปี มากที่สุด โดยในปี ๒๕๕๐ มีจำนวน ๑๓,๐๑๕ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐ ปี และเพิ่มโดยลำดับจนกระทั่งในปี ๒๕๕๔ มีจำนวน ๒๙,๙๓๓ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖๐ ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ ๑.๒

ภาพที่ ๑.๒ จำนวนผู้ติดยาเสพติดอายุ ๑๕-๑๙ ปีที่เข้ารับการบำบัดรักษา

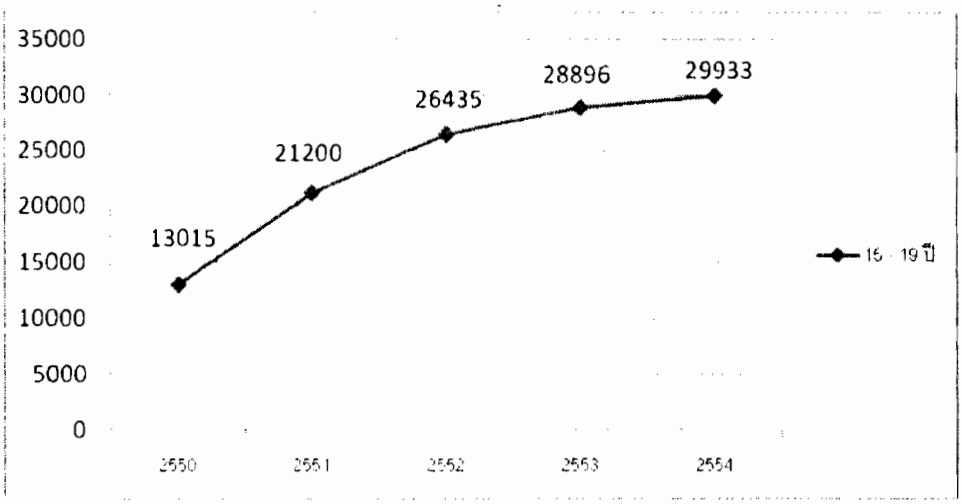

ดังนั้น หากจะดำเนินการป้องกัน ต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่ก่อนช่วงอายุดังกล่าว คือ ควรเริ่มตั้งแต่ ๗-๑๙ ปี ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๑๑,๗๓๔,๗๔๒ คน จากข้อมูลประมาณการประชากรไทย ปี ๒๕๕๓ ทั้งหมด ๖๒.๕ ล้านคน อยู่ในระบบการศึกษา ๙,๖๑๘,๔๔๖ คน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน ๔,๘๑๗,๗๖๔ คน ระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๓,๘๒๖,๕๐๗ คน และระดับอาชีวศึกษา จำนวน ๙๗๔,๑๗๕ คน และอยู่นอกระบบการศึกษา จำนวน ๒,๑๑๖,๒๙๖ คน และเมื่อประมาณการจำนวนประชากรที่ต้องเร่งป้องกัน และที่มีโอกาสเสี่ยงสูง โดยคิดคำนวณสัดส่วนความเสี่ยงจากข้อมูลโครงการการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชน (Child Watch) ในปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑ พบว่ามีจำนวนประมาณ ๒,๙๖๒,๙๘๑ คน แบ่งเป็นเด็กและเยาวชนในโรงเรียนประมาณ ๘๔๖,๖๘๕ คน และเด็กและเยาวชนนอกโรงเรียนประมาณ ๒,๑๑๖,๒๙๖ คน

ปัญหาการใช้ยาเสพติดเกี่ยวเนื่องกับปัญหาพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งยังคงเป็นเงื่อนไขผลักดันให้เด็กและเยาวชนตกเป็นกลุ่มเสี่ยงและเข้าสู่วงจรปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะความอ่อนแอของสถาบันทางสังคมและครอบครัว ปัญหาความยากจน ปัญหาความไม่เป็นระเบียบและการปล่อยปละละเลยต่อการปฏิบัติตามกฎหมายของสถานบันเทิง สถานบริการ หอพักและแหล่งมั่วสุมต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องควบคุมและจัดระเบียบ เพื่อมิให้พื้นที่เสี่ยงดังกล่าวเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนและแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนโดยทั่วไป ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่มิให้ตกเป็นกลุ่มเสี่ยงและเข้าสู่วงจรของปัญหา

(๔) สถานการณ์ด้านพื้นที่ สถาบันทางวิชาการประมาณการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในปี ๒๕๕๓ มีจำนวน ๑.๒ ล้านคน หรือสัดส่วน ๑๙ คน ต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน และเมื่อสำรวจความชุกของปัญหายาเสพติดในระดับหมู่บ้าน จากฐานข้อมูลการข่าว การสำรวจของหน่วยงานภาคประชาสังคม และสถิติจับกุม-บำบัดรักษา พบว่าหมู่บ้านและชุมชนในประเทศไทยทั้งหมด ๘๔,๓๐๒ หมู่บ้าน แบ่งเป็นหมู่บ้านที่ปรากฏข้อมูลว่ามีปัญหายาเสพติดหนาแน่นมาก ๑๑,๐๓๘ หมู่บ้าน (๑๓.๐๙) ปานกลาง ๑๘,๑๙๒ หมู่บ้าน (๒๑.๕๘) น้อย ๓๑,๓๕๔ หมู่บ้าน (๓๗.๑๙) และไม่มีปัญหา ๑๙,๖๑๖ หมู่บ้าน (๒๓.๒๗) ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ ๑.๓

ภาพที่ ๑.๓ สถานการณ์ความรุนแรงยาเสพติดระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

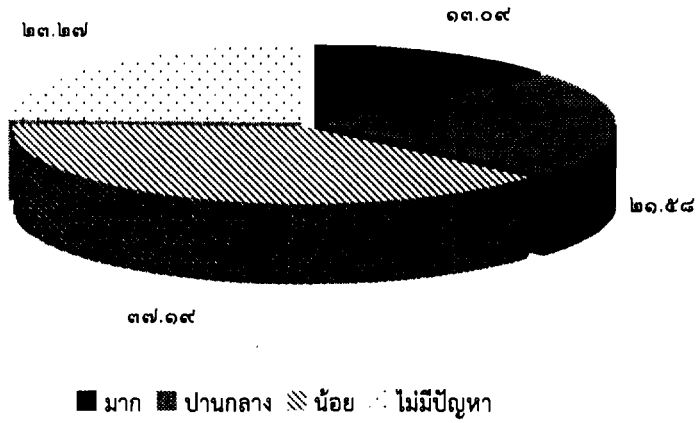

สำหรับความชุกของปัญหาในระดับอำเภอ พบความชุกมาก ๓๓๘ อำเภอ (ร้อยละ ๓๖.๓๘) ปานกลาง ๔๔๖ อำเภอ (ร้อยละ ๔๘.๐๑) ความชุกน้อย ๑๔๔ อำเภอ (ร้อยละ ๑๕.๕) และไม่มีปัญหา ๑ อำเภอ (ร้อยละ ๐.๑๑) ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ ๑.๔

ภาพที่ ๑.๔ สถานการณ์ความรุนแรงยาเสพติดระดับอำเภอ

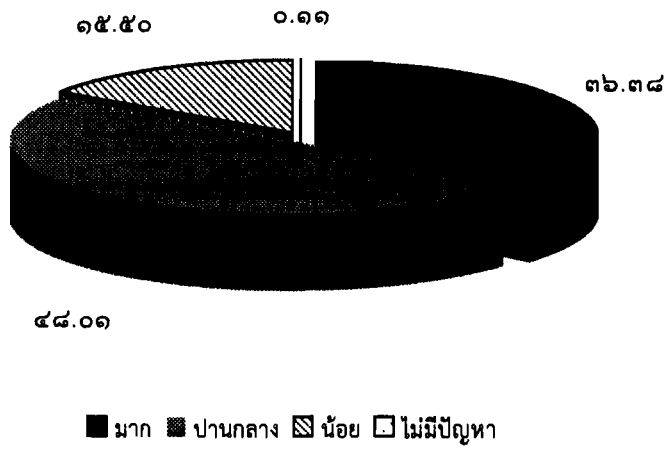

จากหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั่วประเทศ ๘๔,๓๐๒ แห่ง ช่วงระหว่างปี ๒๕๔๗-๒๕๕๔ ได้มีการประกาศเป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งมีศักยภาพในการเฝ้าระวังดูแลปัญหายาเสพติดควบคู่กับการพัฒนาแก้ไขปัญหาพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม รวม ๑๒,๑๘๙ แห่ง จำเป็นต้องรักษาสถานภาพและพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการขยายพื้นที่อย่างมีคุณภาพ

เนื่องจากสภาพพื้นที่มีความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต เป็นผลให้เกิดความขัดแย้ง และรูปแบบการใช้สารเสพติดในภาคใต้แตกต่างจากภาคอื่น ๆ อาทิเช่น การใช้ใบกระท่อมร่วมกับสารอื่นในการเสพ ปัญหายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ยังคงไม่มีความชัดเจนมากนัก ดังนั้นในการวางแผนแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ด้วยเช่นกัน

(๕) เจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยที่มีความรุนแรง บางส่วนเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในลักษณะต่าง ๆ เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดโดยตรง กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐมีพฤติการณ์ส่อไปในทางสนับสนุน ช่วยเหลือ หรือสมคบกันกระทำความผิด และกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐปล่อยปละละเลยหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ดังข้อมูลที่ปรากฏทางสื่อมวลชนเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ของรัฐในช่วงที่ผ่านมามีทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ครู ข้าราชการพลเรือน เจ้าหน้าที่เรือนจำ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงบุคลากรในด้านสาธารณสุข เป็นต้น

ในช่วงที่ผ่านมาระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๔-สิงหาคม ๒๕๕๕ มีการร้องเรียนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน ๓๖๖ ราย ซึ่งเมื่อได้มีการตรวจสอบแล้วพบว่ามีการกระทำความผิดจริงตามที่ร้องเรียน จึงได้จับกุมดำเนินคดีไปแล้ว ๑๓๒ ราย ประกอบด้วยตำรวจ ๒๕ ราย พลทหาร ๒๕ ราย ทหาร ๑๗ ราย ข้าราชการพลเรือน ๖ ราย ผู้บริหารท้องถิ่น ๑๐ ราย สมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น ๗ ราย เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ๔ ราย ครู ๑ ราย ลูกจ้างหน่วยงานของรัฐ ๔ ราย นอกจากนี้ในช่วงเวลาเดียวกันยังมีการตรวจสอบติดตามพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อดำเนินการหากพบว่ามีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ราย ซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจ ๑๐๔ ราย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ๕๙ ราย ผู้บริหาร/สมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น ๔๖ ราย หากพบว่ามีพฤติการณ์กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะต้องถูกดำเนินการทั้งทางอาญาและในความผิดวินัยอย่างร้ายแรงอีกด้วย ซึ่งจะสังเกตได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแต่เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน จึงทำให้มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ และความเชื่อมั่นของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนขาดความไว้วางใจในการแจ้งเบาะแสและการให้ความร่วมมือในการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งส่งผลให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควรในบางพื้นที่

(๖) ปัญหายาเสพติดเกี่ยวโยงกับคดีอาชญากรรมและความมั่นคงตามแนวชายแดน จากการตรวจสอบฐานข้อมูลทะเบียนคดียาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กับฐานข้อมูลจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ (สพฐ.ตร.) และกองบังคับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี (บก.สสท.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี ๒๕๕๐-๒๕๕๓ พบว่าผู้ต้องหาคดียาเสพติดส่วนใหญ่เริ่มต้นจากคดีเสพยาเสพติดก่อน แล้วไปกระทำผิดคดีอาชญากรรมร้อยละ ๖๐.๑ นอกจากนี้ข้อมูลการข่าวพบเครือข่ายยาเสพติดตามแนวชายแดนโดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมโยงกับการค้าสินค้าหนีภาษี น้ำมันเถื่อน และการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่

๑.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์

๑.๒.๑ นโยบาย

ปัจจุบันการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๓-๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ ว่า การเอาชนะยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องร่วมกันดำเนินการให้ประสบความสำเร็จโดยเร็ว ซึ่งรัฐบาลมีความมุ่งมั่นจะตอบสนองความต้องการของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างแท้จริงและต่อเนื่องด้วยการรวมพลังทุกภาคส่วนเป็นพลังแผ่นดินในการต่อสู้กับยาเสพติด โดยยึดหลักผู้เสพคือผู้ป่วย ที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งมีกลไกช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ รวมทั้งดำเนินการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด และยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และผู้ประพฤติมิชอบ โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและดำเนินการอย่างจริงจัง ในการป้องกันปัญหาด้วยการแสวงหาความร่วมมือเชิงรุกกับต่างประเทศในการควบคุม สกัดกั้นยาเสพติด สารเคมี และสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดที่ลักลอบเข้าสู่ประเทศ ทั้งนี้ภายใต้การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ และมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยุติสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและความสงบสุขของประชาชนและสังคมให้ได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและยั่งยืน

๑.๒.๒ ยุทธศาสตร์

(๑) การเสริมสร้างพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด มุ่งเน้นการดำเนินงานระดับชุมชนและหมู่บ้านทุกแห่งทั่วประเทศ เพื่อให้ตระหนักถึงภัยของยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาของทุกคนทั้งประเทศที่ต้องช่วยกันแก้ไข มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจ ช่วยกันสร้างชุมชน และหมู่บ้านของตนให้เข้มแข็ง น่าอยู่ สงบสุข ปลอดภัย ร่วมกันต้านภัยยาเสพติด โดยจัดประชุมประชาคมเพื่อค้นหาสภาพปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านอาชีพ ปัญหาหนี้นอกระบบ เป็นต้น แล้วระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในพื้นที่เข้าดูแลแก้ไข ให้การสนับสนุน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นแกนหลักร่วมกับกลุ่มพลังมวลชน อาสาสมัคร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำธรรมชาติ และองค์กรภาคประชาชน ในการจัดเวรยามเฝ้าระวัง ตรวจตราความสงบเรียบร้อย และป้องกันการนำยาเสพติดเข้ามาในพื้นที่ พร้อมกันนี้ให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ช่วยกันสร้างพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดภายในองค์กรของตน แล้วขยายความร่วมมือต่อเนื่องไปยังชุมชน หมู่บ้าน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่พัฒนาสู่การเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังและต่อต้านยาเสพติดอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ตลอดจนส่งเสริมสถาบันครอบครัว โรงเรียน สถานศึกษา วัด มัสยิด คริสตจักร สถาบันทางศาสนา องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ให้มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู การให้ความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาคุณธรรม การปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และขยายผลโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดินเป็นศูนย์รวมจิตใจ การพัฒนาแบบพอเพียง พึ่งตนเอง พึ่งพากันเอง เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

(๒) การแก้ไขปัญหาของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ให้ปฏิบัติต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นคนไข้หรือผู้ป่วย ซึ่งในหัวอกพ่อแม่ มีแต่ความรักความห่วงใย ไม่อยากเห็นลูกหลานตกเป็นทาสของยาเสพติด เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทุกฝ่ายต้องให้ความรักความเมตตา ให้โอกาสได้กลับตัวเป็นคนดี คืนผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วสู่อ้อมอกของพ่อแม่และครอบครัวโดยเร็ว มุ่งเน้นการดำเนินงานระดับชุมชนและหมู่บ้านทุกแห่งทั่วประเทศ โดยจัดประชุมประชาคม ชักชวน ค้นหา ตรวจสอบ คัดกรอง จำแนกผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดตามความเป็นจริงปราศจากอคติใด ๆ ไม่มีการใส่ร้ายหรือกลั่นแกล้งกันโดยเด็ดขาด แล้วจัดทำทะเบียนไว้อย่างเป็นระบบ และระดมความร่วมมือจากทุกหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง นำส่งเข้ารับการบำบัดรักษาในรูปแบบสมัครใจเป็นหลัก ให้มีการบำบัดรักษาที่เหมาะสมกับผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดรายนั้น ๆ มากที่สุด เช่น การบำบัดรักษาในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในสถานพยาบาล ในสถานศาสนบำบัด ในสถานบังคับบำบัด ในสถานบำบัดแบบพิเศษ ในค่ายทหาร เป็นต้น ตลอดจนปรับเจตคติการปฏิบัติของชุมชนและสังคมให้เข้าใจและยอมรับผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ให้มีระบบการติดตามดูแลช่วยเหลือภายหลังการบำบัดรักษาอย่างจริงจัง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มเติม ฝึกฝนพัฒนาทักษะอาชีพ และเร่งขจัดเงื่อนไขปัจจัยที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การเสพยาเสพติดอีกด้วย เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาครอบครัว ปัญหาตกงาน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาแหล่งอบายมุข เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องพัฒนาการบำบัดรักษาในทุกระบบให้สอดรับกันและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาแล้ว หันกลับไปพึ่งพาหรือหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก ซึ่งจะส่งผลทำให้สามารถลดความต้องการและลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

(๓) การป้องกันกลุ่มเสี่ยง พื้นที่เสี่ยง และสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นการหยุดยั้งมิให้มีการเพิ่มจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และเป็นการลดตลาดยาที่ผู้ค้ายาเสพติดพยายามเจาะเข้าไปขายให้ลูกหลานของเรา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องปกป้องดูแลป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของยาเสพติดหรือเป็นเครื่องมือของผู้ค้ายาเสพติด จึงให้เร่งรัดการจัดระเบียบสังคมอย่างจริงจังและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประชาชน มุ่งเน้นที่แหล่งอบายมุข แหล่งมั่วสุม และแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดทุกแห่งทั่วประเทศ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดและการทำงานแบบบูรณาการที่มีเจ้าภาพชัดเจน ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าทำการตรวจสอบพื้นที่เสี่ยงและสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด เช่น สถานบันเทิง สถานบริการ สถานประกอบการ โรงงาน โรงเรียน หอพัก เป็นต้น ควบคู่ไปกับการเร่งป้องกันเด็กและเยาวชน ทั้งก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยง และประชาชนกลุ่มเสี่ยง โดยรวมกับทุกภาคส่วนในสังคม เสริมสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและดีงาม ให้มีรูปแบบวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติด และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับอบายมุขและยาเสพติด ตลอดจนรู้จักวิธีการดูแลรักษาสุขภาพ ได้รับคำปรึกษาแนะนำที่ดี ได้พัฒนาจิตใจให้สมบูรณ์เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง และเป็นพลังร่วมต่อต้านยาเสพติด และจัดให้มีโอกาสเข้าถึงกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ทั้งดนตรี กีฬา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะ หรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสม

(๔) การปราบปรามนักค้ายาเสพติดและผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยยึดหลักนิติธรรม ใช้มาตรการทางกฎหมายในการปราบปราม ให้เร่งรณรงค์ขอความร่วมมือจากประชาชน ให้ปรับปรุงฐานข้อมูลการข่าวให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ให้มีการบูรณาการข้อมูลข่าวสารกันในทุกระดับ และทำการสืบสวนปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เน้นการระดมปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย แหล่งพักยา ผู้ผลิต

ผู้ค้ารายสำคัญ ผู้ลำเลียงยาเสพติด เครือข่ายยาเสพติด และที่โยงใยไปในเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ โดยให้สนธิกำลังปฏิบัติการจากทุกหน่วยเข้าปราบปรามเครือข่ายการผลิตและการค้ายาเสพติดรายสำคัญ และสืบสวนสอบสวนขยายผลคดีดังกล่าวอย่างเต็มที่ทุกคดีเพื่อนำไปสู่การยึด หรืออายัดทรัพย์สินของขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งรวมไปถึงผู้มีอิทธิพลนายทุน หรือตัวการใหญ่ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำผิด โดยให้พิจารณาใช้มาตรการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความรอบคอบรัดกุมมากที่สุด และให้พิจารณาใช้มาตรการทางภาษีกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดอีกส่วนด้วย

นอกจากนี้ให้พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และบุคคลใกล้ชิดเพื่อป้องกันมิให้ถูกปองร้ายและสังหารโดยขบวนการค้ายาเสพติด และจะต้องกำกับดูแลตรวจสอบการสอบสวนดำเนินคดีในทุกขั้นตอนให้เป็นไปด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง

(๕) การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดน เน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อระงับยับยั้งและปราบปรามยาเสพติดให้หมดไป ให้มีการประสานความร่วมมือและประสานการปฏิบัติกันอย่างใกล้ชิด ทั้งในลักษณะเชิงรุกและเชิงรับ เน้นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงและประเทศที่ได้รับผลกระทบจากขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ เนื่องจากปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่นที่เกี่ยวเนื่องนั้น เป็นปัญหาที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ต้องทำงานร่วมกันอย่างจริงจังจริงใจในทุก ๆ ด้าน เช่น การข่าว การส่งเจ้าหน้าที่ไปประสานงานในต่างประเทศ การพัฒนาบุคลากรในภูมิภาค การสนับสนุนทางวิชาการและเทคโนโลยี การพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านตามแนวชายแดน การปราบปรามแหล่งผลิตยาเสพติดในต่างประเทศ การสกัดกั้นการลำเลียงนำเข้า-ส่งออกยาเสพติด การควบคุมสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์อุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติด การปฏิบัติการร่วมลาดตระเวนตรวจตราตามแนวชายแดน การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ

(๖) การปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและผู้ที่บกพร่องต่อการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่เข้าไปมีส่วนพัวพันเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเด็ดขาด หากยังฝ่าฝืนไม่เลิกพฤติการณ์ดังกล่าว ให้ใช้มาตรการทางวินัยที่ทุกหน่วยงานมีอยู่แล้ว พร้อมทั้งใช้มาตรการทางการปกครองซึ่งผู้บังคับบัญชาต้องร่วมรับผิดชอบด้วย และให้ดำเนินคดีอาญากับผู้ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการกระทำผิดอย่างเฉียบขาด หากเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ให้ส่งตัวผู้นั้นไปเข้ารับการบำบัดรักษาในโอกาสแรก

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีทั้งมาตรการด้านการป้องกัน และด้านปราบปราม ที่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกระทำความผิดข้อหาสำคัญ เช่น การผลิต การนำเข้า การส่งออก การจำหน่าย หรือการครอบครองเพื่อจำหน่าย รวมถึงข้อหาสมคบหรือสนับสนุนช่วยเหลือที่มีบทลงโทษรุนแรงถึง ๓ เท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น รวมทั้งมีมาตรการ ยึด อายัด และริบทรัพย์สิน มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๒ และหนังสือศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ ที่ ยธ ๑๑๒๕ (ส.ลก)/๙๐๖๓ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เรื่อง มาตรการป้องกันและปราบปรามเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อป้องกันหรือแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๒.๓ การบริหารจัดการ

(๑) ให้มีศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) เป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติ และให้มีศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับกระทรวง ระดับกรม/หน่วยงาน ระดับภาค/พื้นที่ตามแนวชายแดน ไปจนถึงระดับจังหวัด รวมทั้งศูนย์ปฏิบัติการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และระดับพื้นที่อื่นใด เพื่อเป็นศูนย์กลางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้อำนวยการ ศพส. มีอำนาจในการจัดตั้ง ปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม และกำกับดูแล ศพส. ทุกระดับ ทุกพื้นที่ หรือจะมอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการก็ได้ตามความเหมาะสม

(๒) การจัดโครงสร้าง องค์ประกอบ อำนาจพื้นที่ การพิจารณาความดีความชอบ การให้คุณให้โทษ การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของศูนย์อำนวยการหรือปฏิบัติการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในทุกระดับและทุกพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติงานระดับตำบล หมู่บ้าน ชุมชน และท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่ผู้อำนวยการ ศพส. กำหนด

(๓) ให้ยึดพื้นที่และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เป็นแนวความคิดหลักในการบริหารจัดการ โดยในระดับจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้บังคับบัญชาหน่วยทหารในพื้นที่ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตในจังหวัด เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนวยการ ศพส. จังหวัด มีอำนาจในการมอบหมาย สั่งการ กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยในจังหวัด รวมทั้งสั่งการให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามอำนาจหน้าที่ได้

(๔) ให้ทุกส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นภารกิจเร่งด่วนและเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลตลอดจนให้การสนับสนุนศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) และศูนย์อำนวยการหรือองค์กรปฏิบัติการเอาชนะยาเสพติดทุกระดับ โดยเฉพาะการปฏิบัติงานระดับตำบล หมู่บ้านและชุมชน ซึ่งถือเป็นความสำคัญเร่งด่วนสูงสุด ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเอาชนะยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

(๕) ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีหน้าที่เร่งรัดอำนวยการงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง และให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านของศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อให้การเอาชนะยาเสพติดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ในกรณีที่มีปัญหาข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ให้นำเสนอผู้อำนวยการ ศพส. พิจารณาวินิจฉัยตีความและสั่งการ

(๖) ให้สำนักงบประมาณ และกระทรวงการคลัง จัดระบบและจัดเตรียมงบประมาณรองรับการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งนี้ รวมทั้งให้การสนับสนุนการจัดเงินตอบแทน หรือขึ้นเงินเดือนพิเศษแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีผลงานดีเด่น และผู้ที่มาปฏิบัติราชการอยู่ที่ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) และที่ ศพส. ระดับต่าง ๆ

๑.๒.๔ เป้าหมาย

(๑) พื้นที่เป้าหมาย

๑) กำหนดพื้นที่ปฏิบัติการทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นพื้นที่ลดระดับปัญหายาเสพติด เพื่อให้เป็นไปตามวาระแห่งชาติ

๒) กำหนดพื้นที่เป้าหมายสำคัญที่มีสถานะของปัญหายาเสพติดในเกณฑ์สูง ที่ต้องเร่งรัดและลดระดับความรุนแรงของปัญหา ด้วยการจัดองค์กรอำนวยการประสานและกำหนดแผนปฏิบัติการเป็นการเฉพาะเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ได้แก่

- พื้นที่กรุงเทพมหานคร จากสถานะที่เป็นพื้นที่ค้าและแพร่ระบาดมากที่สุดของประเทศ
- พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคเหนือ ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน จากสถานะที่เป็นพื้นที่ด่านหน้าการสกัดกั้นยาเสพติด ที่มีปริมาณการลักลอบนำเข้ายาเสพติดสูงที่สุด
- พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี จากสถานะที่เป็นพื้นที่ปัญหาด้านความมั่นคงที่มีปัญหาเกี่ยวเนื่องกับปัญหายาเสพติด และเป็นพื้นที่ที่ถูกกำหนดในนโยบายเร่งด่วนอีกปัญหาหนึ่งของรัฐบาล

๓) เป้าหมายในระดับพื้นที่ จำแนกการดำเนินการเป็น

- กำหนดพื้นที่ทุกอำเภอทั่วประเทศเป็นพื้นที่ปฏิบัติการลดปัญหายาเสพติด โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ ๓๓๘ อำเภอ/เขต ที่มีระดับความหนาแน่นของปัญหาในเกณฑ์สูง ที่จะต้องใช้สรรพกำลังเพิ่มมากขึ้น
- กำหนดพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ เป็นพื้นที่ปฏิบัติการ โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่ปรากฏข่าวสารว่ามีปัญหาในระดับมากและปานกลาง ประมาณ ๖๐,๕๘๔ หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นความเร่งด่วนที่จะพิสูจน์สถานะปัญหาและแก้ไข

๔) กำหนดหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นพื้นที่ต้องรักษาสถานภาพและพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินที่มีอยู่เดิม ๑๒,๑๘๙ หมู่บ้าน/ชุมชน และหมู่บ้านที่เตรียมขยายเป็นกองทุนแม่ของแผ่นดินเพิ่มเติมอย่างมีคุณภาพในปี ๒๕๕๕ ในกรุงเทพมหานครและทุกจังหวัด

(๒) ประมาณการเป้าหมายบุคคล

๑) ลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดทั่วประเทศ ด้วยการนำเข้าบำบัดรักษา เป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างจริงจัง โดยหากสามารถลดได้ถึงจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ คน อย่างมีคุณภาพ และให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการ และติดตามช่วยเหลือ ฟื้นฟู และแก้ไขปัญหาพื้นฐาน จนบุคคลเหล่านี้ไม่กลับมามีพฤติการณ์ด้านยาเสพติดซ้ำอีก ประมาณร้อยละ ๘๐ ใน ๑ ปี

๒) สร้างภูมิคุ้มกันป้องกันยาเสพติดเพิ่มขึ้นให้กับเยาวชนก่อนวัยเสี่ยง (อายุ ๗-๑๙ ปี)

๓) ปราบปรามกลุ่มการค้ายาเสพติดระดับต่าง ๆ ในทุกจังหวัดให้มีผลเพิ่มขึ้น และดำเนินมาตรการทางด้านทรัพย์สินในคดีที่เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย รวมทั้งเพิ่มการดำเนินการตามมาตรการบังคับโทษปรับให้ได้ประมาณ ๘,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ คดี ในปี ๒๕๕๕ เพื่อตัดวงจรในด้านการผลิต การค้าและการจำหน่าย ตามหลักนิติธรรม

๔) ดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

๕) ดำเนินการต่อผู้ต้องขังในเรือนจำที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

๑.๒.๕ กลยุทธ์การดำเนินงานของรัฐบาล

รัฐบาลถือว่าปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและน้อมนำพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในเรื่องยาเสพติดมาปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วง โดยใช้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด เป็นยุทธศาสตร์หลัก กำหนดกลยุทธ์สำคัญที่จะดำเนินการ คือ **๗ แผน ๔ ปรับ ๓ หลัก ๖ เร่ง** เพื่อให้เป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานยาเสพติด

๗ แผน ประกอบด้วย

แผนที่ ๑ การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด เป็นแผนที่ทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ ประมาณ ๘๕,๐๐๐ แห่ง มีการรวมตัวเป็นพลังแผ่นดิน และใช้พลังที่รวมตัวนี้ดำเนินการป้องกันเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กร หน่วยงาน โรงเรียน สถานประกอบการ ภาคเอกชนทุกแห่ง ได้รวมกันเป็นพลังแผ่นดินทั่วประเทศ รัฐบาลหยิบยกแผนนี้เป็นแผนแรกเพื่อต้องการสื่อให้สาธารณชนทั้งประเทศได้ระลึกว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดจะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน

แผนที่ ๒ การแก้ไขปัญหาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เป็นแผนที่ลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย ประมาณการว่าจำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยในขณะนี้ กว่า ๑.๒ ล้านคน ตั้งเป้าหมายไว้ว่าในปีแรกจะดำเนินการให้ได้ถึง ๔๐๐,๐๐๐ คนทั่วประเทศ โดยจะดำเนินการนำผู้เสพเข้ารับการบำบัดรักษาในทุกระบบทั้งระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด ระบบต้องโทษ จะขยายสถานบำบัดให้เพียงพอ และจะให้องค์กรภาคเอกชน ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันบำบัดรักษา รวมทั้ง จะดำเนินการต่อผู้เสพให้ครบวงจร ทั้งการติดตามช่วยเหลือ ฟื้นฟู ดูแลผู้เสพในด้านอาชีพ การงานให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ ไม่กลับไปมีพฤติการณ์ซ้ำอีก

แผนที่ ๓ การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด เป็นแผนที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับประชาชน เยาวชนทั่วไป เยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหายาเสพติดให้กับประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งจะเป็นการตัดการเพิ่มขึ้นของผู้เสพรายใหม่ โดยจะให้ความสำคัญในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาทุกแห่ง รวมทั้งขจัดปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อปัญหายาเสพติดให้หมดไป จะสร้างคุณภาพชีวิต ทัศนคติให้กับเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติ ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

แผนที่ ๔ การปราบปรามยาเสพติดและบังคับใช้กฎหมาย เป็นแผนที่ลดผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้ลำเลียงยาเสพติดในทุกระดับ เพื่อตัดวงจรที่จะนำยาเสพติดมายังตลาดผู้เสพ รัฐบาลจะเน้นย้ำให้ใช้หลักการบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด ใช้มาตรการทางด้านทรัพย์สิน การสืบสวนขยายผล เป็นแนวทางปฏิบัติหลัก จะมุ่งลดความเดือดร้อนของประชาชนต่อปัญหาการค้ายาเสพติดในชุมชน จะพัฒนากระบวนการยุติธรรม ให้เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งจะลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเด็ดขาด

แผนที่ ๕ ความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นแผนที่แสวงความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อร่วมกันปราบปรามการผลิตและการค้ายาเสพติด มิให้ปัญหายาเสพติดเป็นภัยของแต่ละประเทศ โดยจะเร่งรัดในด้านความร่วมมือในทุกด้าน ทั้งในด้านการข่าว การปราบปรามการปฏิบัติการร่วม รวมทั้งใช้นโยบายเชิงรุกในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อให้ชายแดนมีความเป็นอยู่อย่างสันติ

แผนที่ ๖ การสกัดกั้นยาเสพติด เป็นแผนที่จะดำเนินการมาตรการต่าง ๆ เพื่อสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนทุกด้าน มิให้มีการลักลอบนำยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างแนวสกัดกั้นที่มีประสิทธิภาพ โดยจะเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน เพิ่มการลาดตระเวน การตั้งจุดตรวจ จุดสกัด ตามเส้นทางชายแดน การสร้างหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งตามแนวชายแดนเป็นหมู่บ้านสกัดกั้นยาเสพติดชายแดน จัดระเบียบหมู่บ้านตามแนวชายแดน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามเส้นทางตอนในทั่วประเทศ ให้เป็นตาข่ายการสกัดกั้นการลำเลียงยาเสพติดทั่วประเทศ

แผนที่ ๗ การบริหารจัดการแบบบูรณาการ เป็นแผนที่ระดมสรรพกำลังทั้งประเทศเข้าแก้ไขปัญหายาเสพติด มีการจัดองค์กร กลไกการแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกระดับ จะบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านโครงสร้าง กลไก การบริหารงบประมาณ การพัฒนากำลังคน การสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดดีเด่น ฯลฯ รวมทั้งจะจัดการบูรณาการการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในระดับพื้นที่มอบหมายบุคคลรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพชัดเจน

๔ ปรับ เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับต้น ๆ ๔ อย่าง เพื่อทำให้การเอาชนะยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปรับที่ ๑ ปรับปรุงข้อมูลการข่าวให้ถูกต้อง ทันสมัย ซึ่งเป็นสิ่งชี้นำการแก้ไขปัญหา ข้อมูลสำคัญที่จะปรับปรุง คือ ข้อมูลผู้ค้า ข้อมูลผู้เสพ ข้อมูลกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ข้อมูลการดำเนินงานโดยจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์เป็นส่วนจัดการข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน จัดตั้งห้อง War Room ในทุกระดับทั้งในส่วนกลางและจังหวัด มีการแสดงผลในระบบแผนที่ภูมิศาสตร์/GIS ตามหลักการจัดระบบจัดการข้อมูลสมัยใหม่

ปรับที่ ๒ ปรับบทบาทพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ การประกาศเรื่องยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติต้องการแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการปฏิบัติปกติ จะต้องมีการมอบหมายปรับกำลัง ปรับบทบาทเจ้าหน้าที่ให้พร้อมทุ่มเทอย่างเต็มที่ โดยจะมีการมอบหมายหน้าที่หลักหน้าที่รองของการเป็นเจ้าภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในทุกระดับ มีเจ้าหน้าที่หน่วยต่าง ๆ มาปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีการคัดเลือก คัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพมาปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการรวมศูนย์บูรณาการกำลังการปฏิบัติงานที่สำคัญ การควบคุมพฤติการณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้แสวงประโยชน์ต่อยาเสพติดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งจะมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด ทำให้ประชาชนไว้วางใจและเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ปรับที่ ๓ ปรับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และภาคส่วนต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินงาน จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่นำผู้เสพเข้าระบบบังคับบำบัด จะต้องปรับแก้ให้คล่องตัว ลดขั้นตอนพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่ใช้ในการยึด อายัดทรัพย์สิน จะต้องปรับปรุงในด้านระเบียบ ระยะเวลา เพื่อให้เป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะพิจารณาเพิ่มบทบาท อำนาจให้กับชุมชนในการเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยถูกต้อง

ปรับที่ ๔ ปรับทัศนคติของสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ประชาชนทั้งประเทศรู้ว่ายาเสพติดไม่ใช่เรื่องของฝ่ายรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของประชาชนทั้งประเทศ ที่ต้องร่วมกันเป็นเจ้าของปัญหา ร่วมแก้ไข สังคมมีการปรับทัศนคติต่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ยุติพฤติการณ์แล้วด้วยการ

ให้อภัย ให้การยอมรับ เปิดโอกาสให้ปรับปรุงตัว มีอาชีพการงานรองรับในหน่วยงานต่าง ๆ สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ

๓ หลัก ได้แก่ ยึด ๓ หลักในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย

หลักที่ ๑ หลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเมตตา ความรักในเพื่อนมนุษย์ อยากเห็นคนผิดกลับตัวเป็นคนดี คืนความรักให้ครอบครัว คืนสุขให้ชุมชน โดยจะใช้มาตรการทางชุมชน มาตรการทางสังคม มาตรการประชาคม เพื่อให้เป็นกระแสของคนหมู่มาก ทำให้เกิดผลต่อผู้กระทำผิดยาเสพติดคิดละเลิกด้วยกระบวนการทางสังคม เว้นแต่ผู้ไม่ยินยอม ก็จะดำเนินการอย่างจริงจัง ดังนั้น แผนงานทั้ง ๗ แผนจึงมีหลักนี้แทรกอยู่

หลักที่ ๒ ยึดหลักนิติธรรม ใช้การบำบัด ป้องกัน ควบคู่การปราบปราม เป็นการใช้กระบวนการทางกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังตามหลักนิติธรรม และโดยที่ต้องการลดจำนวนผู้เสพให้มากที่สุด การจะลดผู้เสพได้ จะต้องดำเนินการในด้านการปราบปราม และด้านป้องกันควบคู่ไปด้วย เพื่อตัดวงจรการค้าและป้องกันผู้เสพรายใหม่ จึงสามารถลดปัญหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งก็คือการบูรณาการมาตรการต่าง ๆ บนพื้นฐานของหลักนิติธรรม

หลักที่ ๓ หลักแก้ปัญหาโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง หรือ Area Approach โดยยึดจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นตัวตั้งของการแก้ไขปัญหา ให้พื้นที่เป็นเจ้าของปัญหา สร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ทั้งในด้านบทบาท อำนาจ การมอบหมาย การระดมสรรพกำลัง การงบประมาณ การบริหารจัดการ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอเป็นเจ้าภาพ และรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา มี ๕ หน่วยหลักสำคัญ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ฝ่ายศึกษาธิการจังหวัด หน่วยงานด้านทหาร เป็นต้น

๖ เร่ง ได้แก่ การกำหนดการปฏิบัติที่เร่งด่วน ๖ เรื่องที่จะต้องเร่งดำเนินการ ได้แก่

เร่งที่ ๑ เร่งดำเนินการในด้านข้อมูล ปัญหา ให้ทุกหน่วยหาข้อมูลปัญหายาเสพติดที่เป็นจริงในระดับพื้นที่ในทุกจังหวัด โดยจะใช้วิธีการที่รอบคอบ ชัดเจน ใช้งานการข่าวขยายผลจากผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจากประชาคมชุมชน ฯลฯ และให้ตรวจสอบต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และใช้ข้อมูลนี้มาจัดทำแผนแก้ไขปัญหา รวมทั้งเร่งจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทุกระดับ

เร่งที่ ๒ เร่งลดจำนวนผู้เสพยาจากหมู่บ้าน/ชุมชน โดยจะเร่งจัดทำแผนบำบัดรักษา ลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดในพื้นที่โดยเร็ว ยึดคุณภาพ และจะดำเนินการให้ครบวงจร ทั้งการติดตามช่วยเหลือฟื้นฟู การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างยั่งยืน

เร่งที่ ๓ เร่งแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศและการสกัดกั้นยาเสพติด โดยจะเรงประสานงานขยายความร่วมมือกับประเทศที่มีผลกระทบต่อปัญหายาเสพติดกับประเทศไทยมากที่สุด ขยายความร่วมมือในระดับปฏิบัติให้มากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการสกัดกั้นตามแนวชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเป้าหมายเร่งด่วนอันดับแรก เพื่อลดปริมาณนำเข้ายาเสพติดจากนอกประเทศให้เหลือน้อยที่สุด พร้อมกันนี้จะเร่งการจัดตั้งจุดตรวจเส้นทางตอนในให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เร่งที่ ๔ เร่งปราบปรามผู้ค้า ลดความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ค้าที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน-สังคม ที่ประชาชนร้องเรียนตามช่องทางต่าง ๆ และจะมีการแจ้งผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบ รวมทั้งจะเร่งขยายผลการดำเนินงานในด้านยึดทรัพย์ผู้ค้ายาเสพติดตามหลักนิติธรรมให้เพิ่มมากขึ้น

เร่งที่ ๕ เร่งแก้ไขปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกสถานศึกษา ที่เป็นความห่วงใยของพ่อแม่ ผู้ปกครองทั้งประเทศ จะเร่งให้ทุกจังหวัดเข้มงวดกวดขันพื้นที่เสี่ยง ปัจจัยเสี่ยงที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชุมชนและสังคมที่สำคัญได้แก่ สถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมของเยาวชน การรวมกลุ่ม รถซิ่งตามท้องถนน การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและมีผลต่อประชาชนผู้บริสุทธิ์ นอกจากนี้จะเร่งสร้างระบบป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษาในทุกจังหวัด เพื่อสร้างความสบายใจให้กับผู้ปกครอง

เร่งที่ ๖ เร่งสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยน้อมนำพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ ในเรื่อง โครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์พระราชทานในการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มเฝ้าระวังยาเสพติด มีการพึ่งตัวเอง พึ่งพากันเอง แก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมของตน และต่อยอดไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๒.๖ โครงสร้างการสั่งการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการแถลงนโยบายพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาลดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในเบื้องต้น รัฐบาลได้กำหนดให้จัดองค์กรในทุกระดับเพื่อเป็นแกนนำรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในลักษณะของการบูรณาการ กำหนดการบริหารจัดการ โดยมีศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) เป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๕/๒๕๕๔ และให้มีศูนย์ปฏิบัติการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดระดับพื้นที่ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๖/๒๕๕๔ โดยมีโครงสร้างการดำเนินงานดังแสดงให้เห็นในภาพที่ ๑.๕

โครงสร้างการดำเนินงานศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.)

นายกรัฐมนตรี

↓

คณะกรรมการ ป.ป.ส.

↓

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ
(รองนายกรัฐมนตรี/ผอ.ศพส.)

↓

นโยบาย / ยุทธศาสตร์

๗ แผน
- สร้างพลังสังคมและพลังชุมชน
- การแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด
- สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด
- ปราบปรามและบังคับใช้กฎหมาย
- แผนความร่วมมือระหว่างประเทศ
- สกัดกั้นยาเสพติด
- บริหารจัดการแบบบูรณาการ

๔ ปรับ
- ปรับปรุงข้อมูลการข่าวให้ถูกต้องทันสมัย
- ปรับบทบาท พฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ปรับกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับ
- ปรับทัศนคติของสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด

๓ หลัก
- แก้ปัญหาโดยใช้หลักเมตตาธรรม
- หลักนิติธรรมใช้การบำบัด ป้องกัน ควบคู่การปราบปราม
- หลักแก้ปัญหาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

๖ เร่ง
- เร่งดำเนินการในด้านข้อมูล
- เร่งลดจำนวนผู้เสพยาจากหมู่บ้าน/ชุมชน
- เร่งแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศและสกัดกั้นยาเสพติด
- เร่งปราบปรามผู้ค้า ลดความเดือดร้อนของประชาชน
- เร่งแก้ปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงใน/นอกสถานศึกษา
- เร่งสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้เข้มแข็ง

ผู้ปฏิบัติ

1. คณะอนุกรรมการ
1. ด้านการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด (มท. ปปส.)
2. ด้านการแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด (สธ. ยธ.)
3. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด (ศธ. มท. วธ.)
4. ด้านการปราบปรามยาเสพติดและบังคับใช้กฎหมาย (สตช. ยธ.)
5. ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ (กต. กห. สตช. ยธ.)
6. ด้านการสกัดกั้นยาเสพติด (กห.กองทัพไทย กอ.รมน. สตช. สธ.)
7. ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ (ป.ป.ส. ยธ. กอ.รมน. มท. กห.)

3. ศพส. ส่วนกลางระดับกระทรวง
- ศพส.กองทัพไทย
- ศพส.กอ.รมน.
- ศพส.สำนักงานตำรวจแห่งชาติ(ศพส.สตช.)
- ศพส.กระทรวงมหาดไทย (ศพส.มท.)
- ศพส.กระทรวงยุติธรรม (ศพส.ยธ)
- ศพส.กระทรวงสาธารณสุข (ศพส.สธ.)
- ศพส. กระทรวงศึกษาธิการ (ศพส.ศธ.)

4. ศพส. ระดับจังหวัดและพื้นที่พิเศษ
- ศพส.จังหวัด (ศพส.อำเภอ ศพส.ตำบล กลุ่มพลังแผ่นดินชุมชน/หมู่บ้าน)
- ศพส. กทม. (ศพส.เขต)
- ศพส. จังหวัดชายแดนภาคเหนือ
- ศพส. จังหวัดชายแดนภาคใต้
- ศพส. ๓๑๕ (กทม.และจ.ปริมณฑล)

2. ส่วนบังคับบัญชา สำนักงานอำนวยการร่วม ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (สอร.ศพส.)

5. หน่วยงานในพื้นที่

ผู้รับทราบ

<u>กรรมการ ศพส.</u> ได้แก่ รมว.มท. รมว.กห. รมว.ยธ. รมว.สธ. รมว.ศธ. ป.มท. ป.กห. ป.ยธ. ป.สธ ป.ศธ ป.รง. ป.พม. ป.กต. ป.กค. ผว.กทม. ผบ.สส. ผบ.ทบ. ผบ.ทร. ผบ.ทอ. ผบ.ตร. เลขาธิการ สมช. เลขาธิการ รมน. ป.กทม. อัยการสูงสุด ผอ.สงป. เลขาธิการ ปปง. เลขาธิการ ป.ป.ท. อ.ปชส. อ.ปค. อ.สถ. อ.กพ. อ.คป. อ.รท.

จากภาพที่ ๑.๕ แสดงให้เห็นถึงองค์กรและหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทหน้าที่ และรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งประกอบด้วยคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ ศพส. ส่วนกลางระดับกระทรวง ซึ่งมีหน่วยงานจากกระทรวงต่าง ๆ เข้ามาทำหน้าที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมี ศพส.ระดับจังหวัดและพื้นที่พิเศษ และหน่วยงานในพื้นที่ เป็นผู้ปฏิบัติดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

อย่างไรก็ตามยังมีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งในแต่ละหน่วยงานยังมีหน่วยงานย่อยเข้ามาดำเนินการรับผิดชอบ ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ ๑.๖ ภาพที่ ๑.๗ และภาพที่ ๑.๘

ภาพที่ ๑.๖ หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ภาพที่ ๑.๗ โครงสร้างศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.)

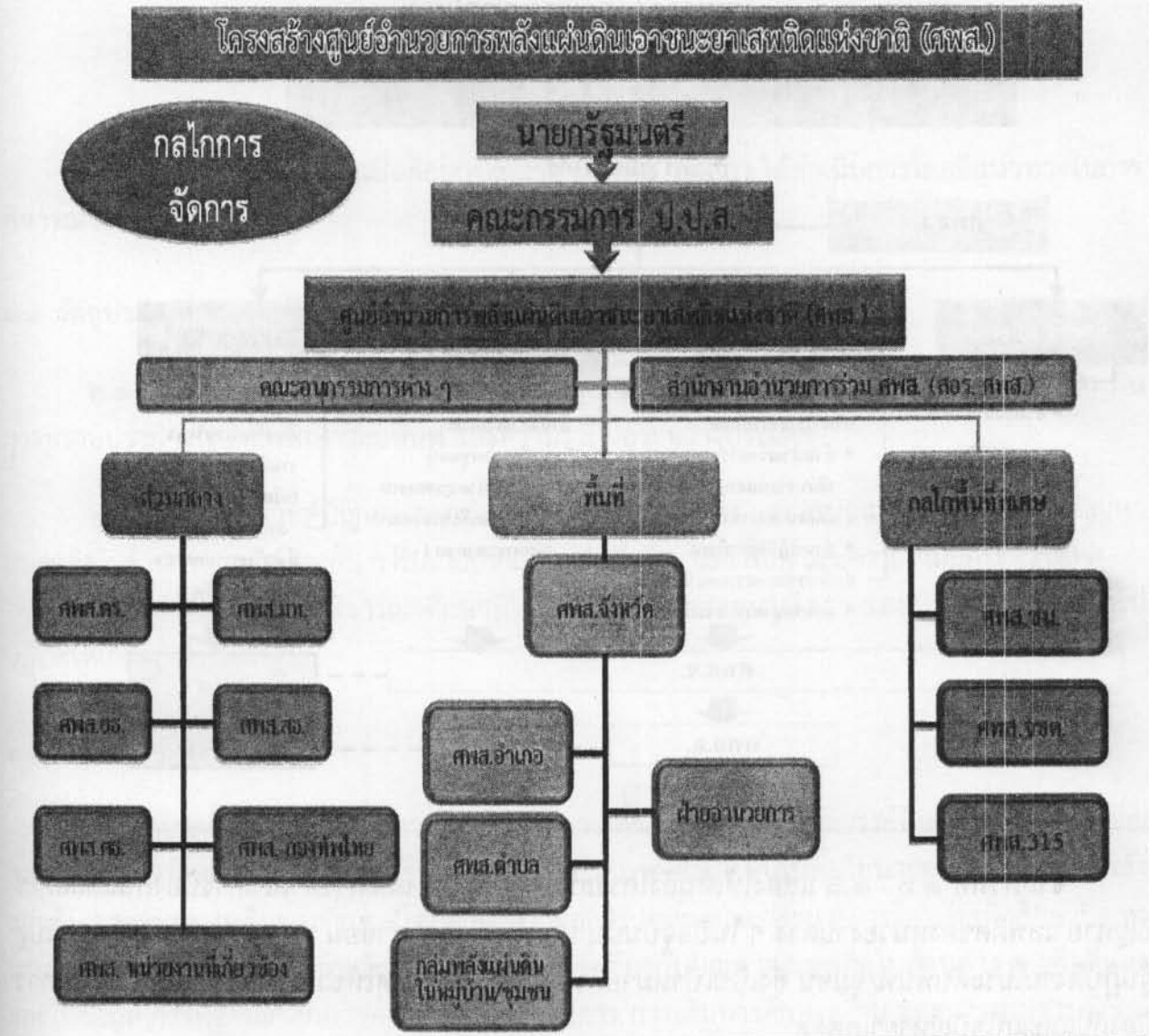

ภาพที่ ๑.๘ ตัวอย่างโครงสร้างหน่วยงานดำเนินการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับกระทรวง (กระทรวงมหาดไทย)

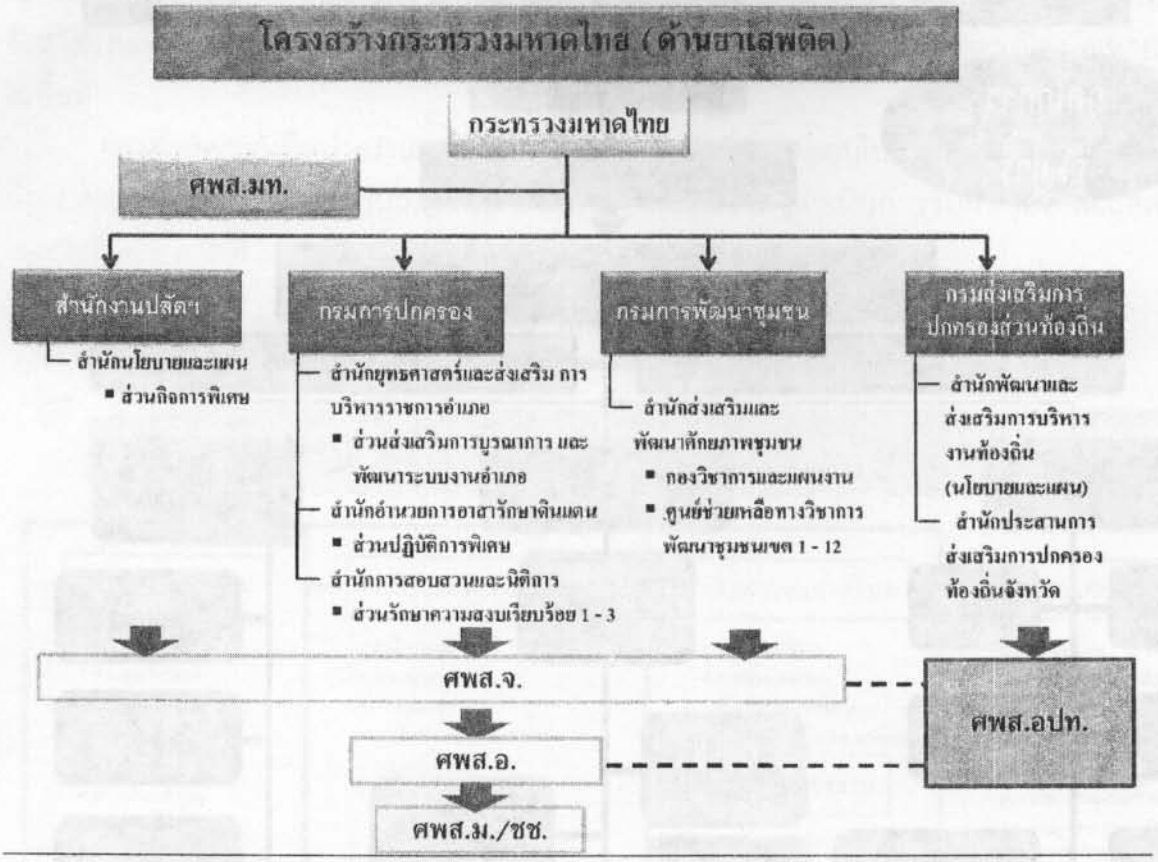

จากภาพที่ ๑.๖ - ๑.๘ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการสั่งการ และการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของหน่วยงานต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้น บางส่วนมีความซ้ำซ้อน หน่วยงานต่าง ๆ สั่งการไปสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่/ชุมชน ซึ่งเป็นเป้าหมายด้วย อันอาจเป็นเหตุให้ขาดเอกภาพในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

บทที่ ๒

แนวทางในการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา ได้ดำเนินการโดยมีแนวทางในการพิจารณาศึกษา ดังต่อไปนี้

๒.๑ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๒.๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดและอุปสรรคในการดำเนินงานในด้านการรณรงค์ป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู และความร่วมมือระหว่างประเทศ

๒.๑.๒ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดในด้านการรณรงค์ป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู และความร่วมมือระหว่างเทศ

๒.๑.๓ เพื่อนำผลการพิจารณาศึกษาที่ได้นำเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภา และฝ่ายบริหารเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

๒.๒ ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาปัญหายาเสพติดเฉพาะเรื่องการรณรงค์ป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู และความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่นโยบายและยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล โดยศึกษาจากผลการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด การเชิญผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดในด้านต่าง ๆ เพื่อชี้แจงและให้ข้อมูล การพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ การเดินทางศึกษาดูงาน และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญเพื่อหาวิธีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพต่อไป

๒.๓ วิธีการศึกษา

๒.๓.๑ ตั้งคณะอนุกรรมาธิการเพื่อดำเนินการพิจารณาศึกษาปัญหายาเสพติดโดยแบ่งเป็น ๕ กลุ่มภารกิจ ดังนี้

(๑) คณะอนุกรรมาธิการด้านการรณรงค์และป้องกันปัญหายาเสพติด

(๒) คณะอนุกรรมาธิการศึกษาปัญหาด้านการปราบปรามยาเสพติด

(๓) คณะอนุกรรมาธิการด้านการบำบัด รักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด

(๔) คณะอนุกรรมาธิการความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด

(๕) คณะอนุกรรมาธิการจัดทำรายงานผลการศึกษาปัญหายาเสพติด

๒.๓.๒. การเชิญผู้แทนหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งนักวิชาการที่ทำงานด้านยาเสพติดมาชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ และคณะอนุกรรมาธิการฯ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบแนวทางปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

๒.๓.๓. การศึกษาดูงาน ณ หน่วยงานผู้ปฏิบัติในพื้นที่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบแนวทาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ดังนี้ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (ก))

(๑) ศึกษาดูงาน ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดียาเสพติด ณ เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

(๒) ศึกษาดูงาน การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา วันพฤหัสบดีที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕

(๓) ศึกษาดูงาน การดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ ณ จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๗-๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕

๑) ฟังบรรยายสรุปสถานการณ์ และผลการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงราย (ศพส.จังหวัดเชียงราย) และการดำเนินงานด้านการป้องกันสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ โดยศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ (ศพส.ชน.)

๒) ดูงาน ณ ฐานปฏิบัติการดอยช้างมูบ และช่องผาขาว ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่ฟ้าหลวง ดูงานบริเวณท่าข้ามสายลมจอยและท่าข้ามป่ากล้วย อำเภอแม่สาย เพื่อดูสภาพภูมิประเทศและการวางแนวลวดหนามเพื่อสกัดกั้นการลักลอบขนยาเสพติดตามแนวชายแดน

๓) ศึกษาดูงาน ณ ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติดหัวดอย อำเภอเมืองเชียงราย ภายใต้การดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธร จังหวัดเชียงราย (นปพ.)

(๔) ศึกษาดูงาน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

(๕) ศึกษาดูงาน โครงการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ อาคารศาลอาญาธนบุรี ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๕

๒.๓.๔. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบการชี้แจงของหน่วยงาน และจากการสืบค้นเพิ่มเติมทางอินเทอร์เน็ต เช่น www.nocb.go.th, www.moj.go.th, www.moi.go.th, www.moph.go.th

๒.๓.๕. การจัดโครงการเสวนา เรื่อง "ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัยหรือ ใช้ไม่เป็น" ในวันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา อาคารสุขประพฤติ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (ข))

๒.๓.๖ การจัดโครงการสัมมนา เรื่อง "ปัญหายาเสพติด วาระแห่งชาติที่รอการแก้ไข" ในวันศุกร์ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ อาคารรัฐสภา ๒ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (ค))

บทที่ ๓

ผลการศึกษา

จากการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา รวมทั้งผลการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ ในคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้พบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดดังต่อไปนี้

๓.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านการบริหารจัดการ

๓.๑.๑ ปัญหาด้านโครงสร้าง การสั่งการ นโยบายและยุทธศาสตร์

(๑) รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ศพส. มีหน้าที่กำหนดแผนงานและแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ซึ่งองค์กรในลักษณะนี้จะถูกยุบ หรือเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของแต่ละรัฐบาล และที่ผ่านมาได้มีการจัดตั้งองค์กรเฉพาะกิจหลายครั้ง เช่น ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด (ศตส.) ศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ศอ.ปส.) ทำให้เกิดความสับสนของหน่วยงานและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ขาดความชัดเจนของแนวทางที่จะต้องนำไปปฏิบัติซึ่งต้องขึ้นกับองค์กรเฉพาะกิจที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ขาดความเชี่ยวชาญในบทบาทหน้าที่ บางครั้งเกิดภาวะชะลอการทำงาน หรือหยุดนิ่งเพื่อรอความชัดเจนของนโยบายรัฐบาลต่อไป

(๒) ปัญหาความซ้ำซ้อนขององค์กรที่ตั้งขึ้นมาเฉพาะ เช่น ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัด (ศพส.จ.) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ แต่ในกรณีพื้นที่ภาคเหนือยังมีการตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ (ศพส.ชน.) โดยมีแม่ทัพภาค ๓ เป็นผู้อำนวยการศูนย์ นอกจากนี้ในภาคใต้ยังมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพส.จชต.) ซึ่งอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสนในสายการบังคับบัญชาและความรับผิดชอบหลักในการทำงานขององค์กรที่มีหน้าที่ตามกฎหมายอยู่แล้ว

(๓) แม้รัฐบาลจะได้ประกาศใช้หลักแก้ปัญหาโดยใช้พื้นที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ (Area Approach) แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งมิได้สอดคล้องกับความเป็นจริงของปัญหาในแต่ละพื้นที่ การจัดทำแผนยังขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่ รวมถึงภาคเอกชนหรือภาคประชาชน โครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนหลายโครงการจึงไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง อีกทั้งการชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่หน่วยปฏิบัติระดับพื้นที่เพื่อรับทราบแนวทางการดำเนินการตามแผนยังทำได้ไม่ทั่วถึง ทำให้หน่วยปฏิบัติไม่มีความเข้าใจหรือเห็นความสำคัญที่จะดำเนินการตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่แท้จริง

(๔) ในการจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) ในระดับต่าง ๆ ของทุกหน่วยงาน ทั้งในระดับกระทรวงและระดับจังหวัด ในทางปฏิบัติผู้อำนวยการศูนย์ฯ ไม่สามารถสั่งการหรือบังคับบัญชาหน่วยที่ปฏิบัติงานได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดขาดอำนาจแบบเบ็ดเสร็จทั้งด้านบริหารและด้านงบประมาณในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ การลงโทษหน่วยงานหรือข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ก็ต้องประสานงานให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด

(๕) หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการด้านยาเสพติดและได้รับงบประมาณสนับสนุน ประกอบไปด้วยหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทัพไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กรมคุมประพฤติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น แต่ละหน่วยงานได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นภารกิจงานที่ต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน แต่หน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบางหน่วยงานไม่ได้กำหนดไว้เป็นหน้าที่โดยตรง แต่จำเป็นต้องปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย ทำให้ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาบางหน่วยงานยังคงถือว่างานยาเสพติดไม่ใช่งานหลักหรืองานประจำ เป็นเพียงงานฝากหรืองานเฉพาะกิจ จึงขาดความจริงจัง ขาดความเอาใจใส่ ถึงแม้จะมีแผนงานจากส่วนกลาง แต่หน่วยปฏิบัติหรือผู้ปฏิบัติยังถือปฏิบัติตามแนวทางหรือนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมากกว่าดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดที่มุ่งการบริหารจัดการไปที่จังหวัดและอำเภอ เช่น ข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ก็จะบริหารจัดการไปตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เป็นต้น อีกทั้งหลายหน่วยงานไม่มีโครงสร้างหน่วยงานหรือไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำด้านยาเสพติดเป็นการเฉพาะ จึงต้องจัดเจ้าหน้าที่ที่มีงานประจำด้านอื่น ๆ อยู่แล้วให้มารับผิดชอบงานด้านยาเสพติดเพิ่มเติมอีกหน้าที่หนึ่ง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๖) ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น การให้ขั้นพิเศษ การมีเงินเพิ่มพิเศษ การมีความก้าวหน้าในอาชีพ การให้คะแนนเพิ่มพิเศษในการสอบแข่งขันเพื่อเลื่อนวิทยฐานะตามสายวิชาชีพ เป็นต้น ถึงแม้จะมีการให้ขั้นเงินเดือนพิเศษ แต่การพิจารณายังไม่มีความเป็นธรรมในบางหน่วยงาน

๓.๑.๒ ปัญหาการกำหนดเป้าหมายและการประเมินผล

การกำหนดนโยบายของรัฐบาลมีการกำหนดเป้าหมายเป็นตัวเลข ซึ่งการที่จะดำเนินงานให้บรรลุถึงผลสัมฤทธิ์อย่างมีคุณภาพเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติด้วยข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา งบประมาณ บุคลากร และการดำเนินงานที่ขาดการบูรณาการโดยเฉพาะทางด้านข้อมูลของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ และระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้ไม่อาจประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาได้ การมุ่งเน้นเป้าหมายในเชิงปริมาณด้วยการตั้งเป้าหมายเป็นปริมาณตัวเลข ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมาย โดยไม่เน้นคุณภาพ ทำให้การรายงานได้ข้อมูลที่อาจจะไม่ใช่ตัวเลขตามความเป็นจริง และอาจจะทำให้เกิดความไม่รอบคอบในการดำเนินการ เช่น การเน้นปริมาณจำนวนเม็ดยาและจำนวนผู้ต้องหาที่จับกุมได้มากกว่าการให้ความสำคัญในการวัดระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในพื้นที่ หรือการขยายผลการจับกุมผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ถ้ารัฐมีนโยบายในเชิงประชาสัมพันธ์โดยที่ไม่มีรายละเอียดหรือการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน จะทำให้สถานการณ์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความเบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์

หรือความต้องการที่แท้จริง ยกตัวอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจจะย้ายผู้ที่ถูกจับดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดไปเป็นกลุ่มผู้สมัครใจบำบัด เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และเพื่อให้ได้เป้าหมายตามที่รัฐบาลกำหนด

๓.๑.๓ ปัญหาด้านงบประมาณ

(๑) การจัดสรรงบประมาณในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งเป็นงบประจำของแต่ละหน่วยงาน จึงเกิดปัญหาในการบริหารจัดการงบประมาณ ส่งผลให้หน่วยปฏิบัติได้รับงบประมาณล่าช้า ไม่มีความต่อเนื่อง และไม่มีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนงาน

(๒) การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย

(๓) มีงบประมาณที่ไม่สามารถเบิกได้ตามระเบียบทางราชการ เช่น เงินค่าสายลับ การสะกดรอยและติดตาม

(๔) ระเบียบในการเบิกจ่ายงบประมาณโดยเฉพาะงบประมาณท้องถิ่นที่ไม่มีความชัดเจนในการจัดสรรงบสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีความยุ่งยากล่าช้าเป็นอุปสรรคในการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อนำมาใช้ปฏิบัติภารกิจ

(๕) ขาดการส่งเสริมให้บุคคล หรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระยะยาว ตัวอย่าง เช่น โครงการสร้างภูมิคุ้มกัน “โครงการครูแดร์” (Drug Abuse Resistance Education: D.A.R.E.) ซึ่งเป็นโครงการให้การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนชั้นประถม หรือโครงการระยะยาวอื่น ๆ ที่ต้องใช้เวลาและงบประมาณที่ต่อเนื่อง

๓.๑.๔ ปัญหาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

(๑) การขาดจิตสำนึก ขาดเจตคติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัญหาการทุจริต เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดบางส่วนคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ขาดอุดมการณ์ในการทำงาน เช่น การแสดงผลงานให้ผู้บังคับบัญชาชื่นชมเพื่อให้ได้ความดีความชอบ มากกว่าความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือการจับกุมเพื่อรับเงินรางวัลตามกฎหมายโดยไม่สืบสวนสอบสวนขยายผลเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดต่อไป

การดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดยังไม่มีความเด็ดขาด เพราะผู้บังคับบัญชาเกรงกลัวการถูกฟ้องกลับหากพยานหลักฐานไม่ปรากฏแน่ชัดว่าได้เข้าไปเกี่ยวข้องหรือกระทำความผิดจริง

การทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยการให้ความร่วมมือกับขบวนการค้ายาเสพติด เพราะการค้ายาเสพติดให้ผลตอบแทนสูงมาก อัตราความเสี่ยงในการถูกจับกุมมีน้อย เมื่อถูกจับกุมและมีการต่อสู้คดียังมีสิทธิที่จะหลุดพ้นจากคดี ถึงแม้จะถูกตัดสินประหารชีวิตก็มีการอภัยโทษ การทุจริตและการค้ายาเสพติดจึงลุกลามไปทุกวงการทั้งพระสงฆ์ ครู บุคลากรด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ ตำรวจ ทหาร อีกทั้งยังมีการเรียกรับผลประโยชน์จากผู้ถูกจับกุมในคดียาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วน การรั่วไหลด้านการข่าว รวมทั้งมีการเจรจาจ่ายสินบนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๒) การขาดองค์ความรู้ ผู้บริหารของหลายหน่วยงานยังขาดความรู้ และความเข้าใจในบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และไม่มีความชัดเจนในการชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติให้ทราบถึงแนวทางการทำงาน เป้าหมายความสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจต่อนโยบาย และยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องและมีความเข้าใจที่ตรงกัน

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในนโยบายและยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงาน องค์ความรู้ และความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมทั้งความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับยาเสพติด สารเสพติดทั้งชนิดเก่าและชนิดใหม่

(๓) อัตรากำลังไม่เพียงพอ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต่างมีข้อจำกัดด้านอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ โดยเหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายการควบคุมอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ภาครัฐของรัฐบาล ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาด้านงบประมาณ อีกทั้งหลายหน่วยงานไม่มีโครงสร้างหน่วยงานหรือไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำด้านยาเสพติดเป็นการเฉพาะ จึงต้องจัดเจ้าหน้าที่ที่มีงานประจำด้านอื่น ๆ อยู่แล้ว ให้มารับผิดชอบงานด้านยาเสพติดเพิ่มเติมอีกหน้าที่หนึ่ง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑.๕ ปัญหาระบบฐานข้อมูล

ปัญหาด้านการจัดการระบบฐานข้อมูลถือเป็นปัญหาสำคัญ พบว่ามีปัญหาการนำเข้าข้อมูลล่าช้า ทำให้ข้อมูลไม่ทันสมัยต่อการนำมาใช้ ไม่มีความเป็นเอกภาพในการจัดเก็บ ประมวล และรายงานข้อมูลด้านยาเสพติดให้ตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนงานกำกับติดตามการดำเนินงานด้านยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่รายงานไม่ตรงกับสถานการณ์จริงในพื้นที่ จึงไม่สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย

(๑) การจัดเก็บข้อมูลระบบรายงาน ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสต.) ระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด มีการนำเข้าข้อมูลล่าช้า ทำให้ข้อมูลไม่ทันต่อสถานการณ์ ไม่ทันสมัย รวมถึงการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้บริการด้านการบำบัดรักษา และหน่วยงานส่งต่อ ในการวิเคราะห์และประมวลผล ตลอดจนการนำเสนอผลที่สามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการประเมินสถานการณ์ได้อย่างแท้จริง

(๒) การเชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระบบข้อมูลยังมีการจัดเก็บข้อมูลที่แท้จริงไม่ได้ จึงไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ รวมทั้งการวางแผนเพื่อการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่วิกฤติ สถานการณ์ยาเสพติดในประเทศเพื่อนบ้านและภายในประเทศ บางครั้งจะเป็นการวิเคราะห์จากฐานข้อมูลด้านการข่าวที่ได้มาจากหลาย ๆ แหล่งข่าวทั้งจากสายลับ จากการซักถาม การให้ปากคำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด ผู้รับการบำบัดรักษา การประมาณการแนวโน้ม หลายครั้งการได้ข้อมูลไม่ได้มาจากพื้นฐานความจริง ข้อมูลบางหน่วยขัดแย้งกัน สถิติด้านยาเสพติดที่แตกต่าง ส่งผลถึงการจัดทำสถานการณ์ด้านการข่าวยาเสพติดที่อาจจะขาดความน่าเชื่อถือนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์หรือการวางแผนการปฏิบัติที่ผิดพลาดได้

การจัดเก็บข้อมูลการค้ายาเสพติดทั้งประเทศ ยังไม่เป็นระบบ ระบบงานข่าวกรอง ด้านยาเสพติดจึงยังไม่สามารถตอบสนองการปฏิบัติทางยุทธวิธีอย่างได้ผล การข่าวซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปราบปรามยาเสพติดแต่บุคลากรด้านการข่าวของหน่วยงานต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ ขาดทักษะ และเครื่องมือในการ

รวบรวมข่าว รวมทั้งขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานหรือบุคลากรด้านการข่าวขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ข่าวยาเสพติดที่สำคัญ ๆ จะขาดความต่อเนื่องหรือหายไปพร้อมกับตัวบุคคลที่อาจถูกปรับเปลี่ยนหน้าที่

องค์กรเอกชนไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เท่าที่ควร เช่น ข้อมูลการทำธุรกรรมทางการเงินจากธนาคาร หรือภาพจากกล้องวงจรปิด ข้อมูลการติดต่อสื่อสารจากบริษัทที่ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งในบางกรณีอาจจะติดขัดปัญหาในข้อกฎหมายว่าจะสามารถเปิดเผยข้อมูลได้หรือไม่ หรือเปิดเผยข้อมูลได้มากน้อยเพียงใด เช่น การขอข้อมูลจากธนาคารต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นต้น

๓.๑.๖ ปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมีหลายฉบับ และอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน บางฉบับเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้มานาน ส่งผลให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างตัวบทกฎหมายและไม่เหมาะสมต่อการนำไปบังคับใช้กับการแก้ไขสถานการณ์ปัญหายาเสพติดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ควรพิจารณาแก้ไขมีดังต่อไปนี้

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบาย ตลอดทั้งการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งเป็นกลไกหลักในกฎหมายฉบับนี้ยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม คือ ศาล หรือ ตัวแทนของสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งทั้งในการดำเนินงานด้านการปราบปรามและการบำบัดฟื้นฟู ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อันจะทำให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งในเรื่องของการตีความ การให้ข้อเสนอแนะ ตลอดทั้งการวินิจฉัยการบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้องเป็นธรรม

การกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๕ ไว้เพื่อทำการสอบสวนไม่เกินสามวัน ทำให้เกิดปัญหาในการนับระยะเวลา

(๒) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔

๑) ปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ และควรมีการพิจารณาทบทวนแก้ไขกฎหมาย โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ก) อำนาจในการยึดและอายัดทรัพย์สินที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่สามารถยึดทรัพย์สินในขั้นต้นได้ทั้งหมด จนกว่าจะมีคำสั่งของเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

ข) ประเด็นการขยายผลโดยใช้ความผิดฐานสบคบที่ต้องขออนุมัติจากเลขาธิการสำนักงาน ป.ป.ส. ก่อนเพียงผู้เดียว ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ล่าช้า ขาดความคล่องตัว

ค) กฎหมายยังไม่เปิดช่องให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากสถาบันการเงินเพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลธุรกรรมทางการเงินได้โดยกฎหมาย ซึ่งยังถือเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ

ง) ระยะเวลาในการยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งยึดอายัดทรัพย์สินยังไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากการติดตามทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดอาจมีการปิดบังหรือโยกย้ายถ่ายเทไปไว้ที่อื่นนั้น ต้องใช้ระยะเวลาในการติดตามเกินกว่า ๑ ปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

๒) ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่ไม่เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย เกิดการตีความกฎหมายเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิดหรือไม่สุจริต รวมทั้งปัญหาในการบริหารจัดการกระบวนการตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ก) ปัญหากรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการในปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ และการประสานงานตามกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ

ข) เจ้าหน้าที่ยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรในการเข้าไปจัดการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมทั้งการดำเนินการความผิดฐานสมคบในกรณีการค้ายาเสพติดภายในเรือนจำ

ค) การยึดอายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติดที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับต่างประเทศ เช่น คดีกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย หรือผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างชาติ ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการติดตามบุคคลและทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่อยู่ในต่างประเทศอย่างจริงจัง

(๓) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาใหม่เพื่อมุ่งที่จะทำให้การดำเนินคดียาเสพติดมีประสิทธิภาพ แต่เป็นเพียงการนำเอามาตรการพิเศษมาบัญญัติไว้เพียงบางเรื่อง เช่น <u>การสืบสวน</u> มาตรา ๗ เฉพาะกรณีปฏิบัติการอำพรางในการสืบสวนคดียาเสพติด (Under Cover) และมาตรา ๘ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) ซึ่งมีกฎกระทรวงที่ต้องออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว ปัจจุบันกฎกระทรวงดังกล่าวได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้แล้ว นอกจากนั้นยังมีเรื่อง<u>การสอบสวน</u> เฉพาะเรื่องการส่งยาเสพติดของกลางไปตรวจพิสูจน์ <u>วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น</u> เฉพาะเรื่องกรณีจำเลยจงใจไม่มาศาลหรือหลบหนี และจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง <u>การอุทธรณ์และฎีกา</u> เฉพาะกรณีการจัดตั้งแผนกคดียาเสพติดขึ้นในศาลอุทธรณ์ อำนาจของศาลอุทธรณ์ การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ <u>การบังคับโทษปรับ</u> และเรื่อง <u>อายุความ</u> ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ส่วนใหญ่กระบวนการยังคงยึดแนวปฏิบัติตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น เรื่องของการค้น การจับ การควบคุมตัว การสอบสวน ฯลฯ ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม นอกจากนั้นในปัจจุบันมีคดียาเสพติดทั่วประเทศที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับจำนวนมาก แต่การบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด (มาตรา ๒๑) มีการบังคับได้น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่คดียาเสพติดที่อยู่ในทุกศาลทั่วประเทศ และศาลจะต้องมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ และอัตราค่าปรับสูงกว่าคดีอาญาทั่วไปถึง ๑๐ เท่า

(๔) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

๑) ปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ และควรมีการพิจารณาทบทวนแก้ไขกฎหมาย โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ก) มาตรา ๙๔ เปิดโอกาสให้สมัครใจเข้าบำบัดเองโดยที่ความผิดยังไม่ปรากฏต่อเจ้าพนักงาน ทำให้ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ใช้ช่องทางดังกล่าวเข้ามาบำบัด โดยแจ้งว่ามียาเสพติดในครอบครองเพียงเล็กน้อย เป็นต้น

ข) การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๒ และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ยังมีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกันในประเด็นของระบบสมัครใจบำบัด ซึ่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดให้ผู้เสพยาเสพติดถือว่ามีความผิดตั้งแต่ถูกจับกุม เมื่อเข้ากระบวนการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ หากเข้าสู่กระบวนการบำบัดแล้ว ถ้าผลไม่เป็นที่พอใจ ต้องกลับไปดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

ค) ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ พืชกระท่อมจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ถ้ามีการสกัดสารเสพติดไมตราจัยนีน (Mytragynine) ออกมาจากพืชกระท่อมและผสมกับสารอื่น ๆ ก็อาจจะจัดเป็นยาเสพติดประเภทอื่น มีโทษแตกต่างไปจากยาเสพติดประเภท ๕ โดยได้มีการศึกษาถึงผลกระทบ และการหาทางออกของปัญหาการใช้พืชกระท่อมตามวิถีชีวิตของชาวบ้านภาคใต้ แต่ยังไม่มีการนำผลการศึกษาวิจัยไปปฏิบัติ ถึงแม้ปัญหาเกี่ยวกับพืชกระท่อมจะไม่รุนแรงเหมือนยาบ้า แต่ถือเป็นปัญหาในเชิงสังคมที่ควรมีการทบทวนผลการศึกษาและนำไปใช้ประโยชน์ และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

ง) ปัญหาไอซ์ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีอันตรายต่อร่างกายมากกว่ายาบ้า แต่หลักการดำเนินคดียาเสพติดกรณียาบ้าและไอซ์ใช้น้ำหนักเป็นเกณฑ์ จึงทำให้ผลทางคดีเท่ากัน แม้ว่าความบริสุทธิ์หรือฤทธิ์ของยาเสพติดทั้งสองชนิดมีความแตกต่างกันมาก โดยไอซ์มีความบริสุทธิ์เฉลี่ยร้อยละ ๙๘-๙๙ ขณะที่ยาบ้ามีความบริสุทธิ์เฉลี่ยเพียงร้อยละ ๑๕ จึงควรมีการปรับบทลงโทษเพื่อให้เหมาะสมกับความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด

๒) ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่ไม่เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย เกิดการตีความกฎหมายเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิดหรือไม่สุจริต รวมทั้งปัญหาในการบริหารจัดการกระบวนการตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ก) การใช้มาตรา ๑๐๐/๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษต่อเจ้าพนักงาน ได้รับการลงโทษน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผู้นั้นกระทำ เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้สามารถขยายผลการจับกุมหรือการปราบปรามไปถึงผู้ค้าหรือผู้จำหน่ายรายใหญ่ ซึ่งถือว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับกับยาเสพติด แต่ปัจจุบันยังมิได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะยังมีผู้ต้องหาเกี่ยวกับคดียาเสพติดอีกจำนวนมากที่มิได้รู้ถึงหลักการดังกล่าว จึงยังมิได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน รวมไปถึงมีการนำมาใช้อย่างบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายในทางที่ไม่สุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางราย เช่น ไปเป็นพยานศาลให้การช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับโทษน้อยลง แล้วเรียกรับผลประโยชน์จากผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยผู้บังคับบัญชาไม่ทราบการไปเป็นพยานศาลดังกล่าว

ข) กรณีโทษของคดียาเสพติด เช่น การแบ่ง ถือว่าเป็นการจำหน่าย จำเลยในคดียาเสพติดข้อหาเสพบางคนถูกข้อหาจำหน่ายด้วยทั้งที่เขามีเจตนาแค่แบ่งให้เพื่อนเสพ นั่นเป็นเพราะกฎหมายบัญญัติให้การจำหน่ายให้หมายรวมถึงขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยนให้ด้วย ซึ่งเป็นแนวคิดเรื่องการเพิ่มโทษอย่างหนักอีกแบบหนึ่ง ซึ่งการลงโทษนั้น ต้องได้สัดส่วนเหมาะสมกับความผิด (Proportion of penalty) และโทษในฐาน

การผลิต ซึ่งน่าจะหมายถึงการผลิตในโรงงาน แต่กรณีที่จำเลยมีกะละมังผสมยาเสพติด และมีเครื่องปั๊มมือที่สามารถปั๊มเม็ดยาได้ครั้งละ ๑๐-๒๐ เม็ด ก็ถูกจับในข้อหาผลิต กรณีการแบ่งเม็ดยาใส่หลอดกาแฟก็ถือว่าเป็นการแบ่งบรรจุซึ่งมีโทษเท่ากับข้อหาผลิต การนำเข้าส่งออกยาเสพติดที่น่าจะหมายถึงการนำเข้าส่งออกยาเสพติดเป็นจำนวนมาก แต่การไปซื้อยาบ้ามาจากฝั่งประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำมาเสพเอง ๑๐-๒๐ เม็ด ถ้าถูกจับที่ด่านก็ถือว่ามีความผิดฐานการนำเข้าส่งออกยาเสพติด สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาว่าเป็นการลงโทษที่สมดุลกับความผิดหรือไม่

(๕) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕

๑) ปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ และควรมีการพิจารณาทบทวนแก้ไขกฎหมาย โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ก) พนักงานสอบสวนมักไม่อยากทำสำนวนคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพราะเป็นภาระยุ่งยาก คดียาเสพติดทั่วไปที่ไม่ใช่คดีฟื้นฟูฯ พนักงานสอบสวนสามารถทำสำนวนฟ้องวาจาเพื่อส่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแขวงให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว ทำให้ไม่เกิดความยุ่งยากและพนักงานสอบสวนไม่ต้องทำสำนวนเต็มรูปแบบ แต่หากเป็นคดีฟื้นฟูฯ พนักงานสอบสวนต้องทำสำนวนเต็มรูปแบบ และต้องรีบนำตัวผู้ต้องหามาส่งศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง เพื่อให้ศาลมีคำสั่งส่งผู้ต้องหาไปควบคุมตัวเพื่อตรวจพิสูจน์การเสพและการติดยาเสพติด เมื่อส่งตัวผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องกลับมาทำสำนวนต่อไปเต็มรูปแบบจนเสร็จสิ้นแล้วจึงส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณา ในท้ายที่สุดเมื่อผู้ต้องหาผ่านการฟื้นฟู พนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งยุติการดำเนินคดีและแจ้งกลับมายังพนักงานสอบสวน ทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความรู้สึกว่าต้องทำสำนวนการสอบสวนเต็มรูปแบบโดยเปล่าประโยชน์ บางครั้งระหว่างการทำสำนวนการสอบสวน ผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนส่งตัวมายังศาลเพื่อให้ควบคุมตัวเพื่อตรวจพิสูจน์ ก็ถูกคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีคำสั่งให้คืนตัว เพราะตรวจสอบพบว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรืออยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่สามารถตรวจสอบได้เนื่องจากมีเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาเพียง ๔๘ ชั่วโมง ก็ต้องรีบส่งตัวผู้ต้องหาไปศาล เมื่อได้รับแจ้งคำสั่งคืนตัวผู้ต้องหา ก็เป็นภาระของพนักงานสอบสวนต้องไปรับผู้ต้องหาจากสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์กลับมาดำเนินคดีต่อไป และก่อนจะไปรับผู้ต้องหามาดำเนินคดีก็ยังต้องกลับไปที่ศาลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ยกเลิกคำสั่งควบคุมตัวเพื่อตรวจพิสูจน์เพื่อจะได้นำผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวระหว่างการตรวจพิสูจน์มาดำเนินคดีได้ บางครั้งผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการตรวจพิสูจน์ก็เป็นภาระของพนักงานสอบสวนที่ต้องไปติดตามจับกุมผู้ต้องหากลับมาอีกครั้งเพื่อนำตัวมาดำเนินคดี ทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความรู้สึกว่าการทำสำนวนการสอบสวนในคดีฟื้นฟูฯ เป็นภาระยุ่งยากมากกว่าการทำคดียาเสพติดทั่วไป จึงเกิดการหลีกเลี่ยงไม่อยากทำสำนวนการสอบสวนคดีฟื้นฟูฯ โดยเบี่ยงเบนไปทำให้เป็นสำนวนคดียาเสพติดที่ต้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาไม่ใช่ส่งไปบำบัดฟื้นฟู

ข) ปัญหาการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีวิธีการคัดกรองผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู แต่บังคับให้ผู้ต้องหาทุกรายที่ต้องหาว่าเสพยาเสพติดตามฐานความผิดที่กฎหมายกำหนด ต้องเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู

ค) ในการปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามระเบียบกำหนดให้พนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ในฐานะเป็นผู้แทน

กระทรวงยุติธรรม แต่เนื่องจากอัยการเป็นหน่วยงานอิสระ มิได้อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จึงทำให้มีข้อโต้แย้งว่า การมอบหมายให้อัยการเป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่เป็นประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟู ฯ อาจไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

ง) ปัญหาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ไม่ได้มีการดำเนินการในลักษณะของผู้ป่วยโรคสมองติดยา ถือเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง และผลการรักษาผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถดูได้จากการเลิกใช้ยาเสพติดเด็ดขาด เนื่องจากการรักษาผู้ติดยาเสพติดมีลักษณะเช่นเดียวกับการรักษาโรคทั่วไป มีโอกาสที่จะกลับมาติดยาเสพติดหรือมีอาการของโรคกำเริบได้อีก นอกจากนี้ยังต้องใช้เวลาในการติดตามผลการรักษาและต้องดูระยะเวลาที่ใช้ยาเสพติดว่างเว้นไปเรื่อย ๆ และยังติดตามผลการรักษาได้ พร้อมทั้งสามารถดำเนินชีวิตประกอบอาชีพได้ตามปกติ ซึ่งการพิจารณาตัวชี้วัดผลการรักษาผู้ติดยาเสพติดจึงต้องดูปัจจัยอื่น และคำจำกัดความด้วย

จ) ปัจจุบันกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประธานและเลขาคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราว ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในกระบวนการดำเนินงาน

ฉ) มาตรการในการลงโทษหรือบทกำหนดโทษระหว่างผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดในครั้งแรกและไม่ได้กระทำความผิดฐานอื่น กับผู้ที่หลบหนีการฟื้นฟูหรือผู้ที่ถูกวินิจฉัยว่าผลการฟื้นฟูไม่เป็นที่พอใจ ไม่มีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษและไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ช) ไม่มีความยืดหยุ่นด้านแผนและระยะเวลาการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดแต่ละราย เนื่องจากอาการของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดแต่ละรายมีสภาพแตกต่างกัน

๒) ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่ไม่เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย เกิดการตีความกฎหมายเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิดหรือไม่สุจริต รวมทั้งปัญหาในการบริหารจัดการกระบวนการตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ก) ผู้ต้องหาบางส่วนต้องการให้มีการดำเนินคดีในศาลเพราะมีขั้นตอนกระบวนการน้อยกว่าการเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากผู้ต้องหาเห็นว่าเมื่อถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาเสพและมีไว้ครอบครองซึ่งมีจำนวนเล็กน้อย ศาลมักจะมีคำพิพากษารอการลงโทษ จึงทำให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูที่ต้องถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานและมีหลายขั้นตอน ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งถือเป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

ข) ความไม่เพียงพอของสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์และสถานที่เพื่อการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ปัจจุบันสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ส่วนใหญ่จะใช้สถานที่ของเรือนจำ ทำให้ถูกมองว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นอาชญากร ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูและมีหนังสือรับรองการผ่านการบำบัดฟื้นฟูแล้วก็ตาม นอกจากนั้นประวัติความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดยังคงปรากฏ ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ที่ดีของกฎหมายซึ่งถือว่าผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากร

ค) การพิจารณาส่งตัวไปตรวจพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปตรวจพิสูจน์ แต่ศาลไม่มีข้อมูลประกอบการพิจารณาว่าให้ส่งตัวไปตรวจพิสูจน์ที่ใด เพราะศาลไม่มีข้อมูลรายชื่อสถานที่ตรวจพิสูจน์ ซึ่งในทางปฏิบัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ส่งตัวผู้ต้องหาไปเอง มิได้มีการประสานแจ้งข้อมูลให้ศาลทราบข้อมูลสถานที่ในการส่งตัวไปตรวจพิสูจน์เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาว่าจะส่งไปที่ใด หรือส่งไปในที่ที่ศาลเห็นสมควร

ง) การใช้ระยะเวลาในการควบคุมตัวเพื่อตรวจพิสูจน์นานเกินไป

จ) กรณีพนักงานสอบสวนจับตัวผู้ต้องหาโดยมีการตรวจปัสสาวะในเบื้องต้น จากนั้นส่งไปตรวจยืนยันผลอีกครั้งที่โรงพยาบาล ซึ่งใช้เวลาเกิน ๔๘ ชั่วโมง ตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อได้ผลยืนยันจากโรงพยาบาลว่าเป็นผู้เสพยาเสพติดจริง ตำรวจจะนำตัวผู้ต้องหามาส่งศาล ปัญหาคือศาลจะรับไว้หรือไม่ เพราะถือว่าเกิน ๔๘ ชั่วโมง ซึ่งศาลเห็นว่ากระบวนการการคุ้มครองสิทธิจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว แต่ตำรวจมีความเห็นว่ามีความจำเป็นในการตรวจยืนยันเพื่อความแน่นอน ซึ่งแนวทางการปฏิบัติในเรื่องนี้มีความหลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

ฉ) อัยการส่วนใหญ่เข้ามารับหน้าที่ประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ และยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕

(๖) พระราชบัญญัติและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ควรมีการแก้ไขให้เหมาะสม (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (ง))

๓.๑.๗ ปัญหาด้านการสนับสนุนทางวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นประโยชน์อย่างมากในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ความเป็นมา และเป็นภาพสะท้อนให้สามารถนำงานวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานได้ แต่ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการน้อยเกินไป ซึ่งในหลายประเด็นควรได้รับการศึกษาในเชิงลึก ต้องใช้เวลาศึกษารายละเอียด เพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น อีกทั้งปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของแต่ละรัฐบาลด้วย อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนให้นักวิชาการเข้ามาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาด้านยาเสพติดเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนงาน แนวทางการปฏิบัติงานที่ตรงกับสภาพของปัญหา และนำผลการวิจัยต่าง ๆ มาสนับสนุนการทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกด้าน

๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

๓.๒.๑ ด้านการรณรงค์ป้องกัน

(๑) ปัญหาขาดการพิจาณาแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม และขาดการบูรณาการ นโยบายและยุทธศาสตร์ในด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด รัฐบาลมุ่งเน้นให้หน่วยงานราชการเป็นผู้ลงไปดำเนินการเป็นหลัก โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายในการดำเนินการมิใช่เป็นผู้มีส่วนร่วม แต่ละหน่วยงานมีงบประมาณของตนเองในการดำเนินงานและไม่มีการประสานงาน ทำให้ขาดเอกภาพต่างคนต่างทำ เกิดความซ้ำซ้อน และประชาชนไม่เกิดความรู้สึกร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหา เห็นว่าการแก้ไขปัญหาเป็นหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่หน้าที่ของตนเองหรือของชุมชนที่จะต้องเข้าไปรับผิดชอบ รัฐบาลพิจารณาปัญหายาเสพติดเป็นลักษณะแยกส่วน ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไปดำเนินการเองตามงบประมาณที่ได้รับ โดยไม่พิจารณาปัญหาในแบบองค์รวม และขาดการบูรณาการ ในการทำงาน

(๒) ปัญหาขาดการนำแนวทางปฏิบัติในการจัดระเบียบสังคมไปบังคับใช้อย่างจริงจัง การป้องกันโดยกำหนดกลุ่มพื้นที่ เช่น โรงเรียน โรงงาน สถานประกอบการ สถานบริการ ชุมชน หรือสถานที่อื่น ๆ (หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) มีปัญหา ดังนี้

สถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เปิดเผยปัญหา และไม่ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ครูบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือร่วมใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นักเรียนแกนนำไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมป้องกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่องจริงจัง ผู้นำชุมชนยังไม่เข้ามาสนับสนุนสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นโยบายระดับชาติมุ่งหวังให้สถานศึกษาแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเยาวชนในทุก ๆ ด้าน ทำให้มีกิจกรรมมากเกินไป

สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ประกอบธุรกิจหรือกิจกรรมบางอย่างในระดับพื้นที่ที่อาจเป็นแหล่งมั่วสุมหรือแพร่ระบาดยาเสพติด เช่น สถานบริการ สถานบันเทิง หอพัก ที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต โรงงาน ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการให้บริการแก่ลูกค้าโดยหวังผลกำไร โดยมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ก่อตั้ง หรือเปิดกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาต เปิด-ปิดเกินเวลาที่กำหนด ปล่อยปละละเลยให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปใช้บริการ เปิดโอกาสให้มีการมั่วสุมเสพยาหรือมีการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ให้ความร่วมมือในการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อมีการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ รวมถึงไม่สอดส่องดูแลพนักงานให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และขาดการนำเอาแนวทางปฏิบัติในการจัดระเบียบสังคมไปบังคับใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง จึงทำให้ขาดภูมิคุ้มกัน ส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับพื้นที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

(๓) ปัญหาการขาดการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน และการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาหลักที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีพื้นฐานพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนมีเสรีภาพเกินขอบเขต มีเวลาว่างมากเกินไป มีพฤติกรรมเลียนแบบรวมกลุ่มกับเพื่อน ขาดการควบคุมจากสังคมและครอบครัว การออกนอกบ้านเวลากลางคืนเพื่อเที่ยวเตร่ โดยไม่มีเหตุเหมาะสม ปัญหารถซิ่ง การพนัน รวมทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ค่านิยมและวัตถุนิยม สำหรับปัญหาในการดำเนินการป้องกันกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา คือ ขาดการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ให้กับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการยังขาดการบรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนที่สร้างทักษะชีวิตและภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างยั่งยืน

(๔) ปัญหาการขยายและการรักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง การดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ เป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็งต่างกันในแต่ละเรื่องแต่ละหน่วยงาน เกิดปัญหาการขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติเกิดสับสนว่าควรจะดำเนินงานตามหน่วยงานใด จึงเป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างเป็นระบบจึงไม่อาจประสบความสำเร็จและไม่สามารถแพร่ขยายแนวความคิดหรือแนวทางการดำเนินงานไปยังหมู่บ้าน/ชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังขาดบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำศูนย์ ขาดระบบข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนที่ชัดเจนที่จะสามารถนำมาใช้ในการวางแผนปฏิบัติการ ขาดเครื่องมือและการเสริมสร้างความรู้ที่จำเป็น และขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ

(๕) ปัญหาบทบาทของสื่อในการให้ข้อมูลข่าวสารในทุกด้านเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หน่วยงานของรัฐใช้สื่อมวลชนและสื่อประเภทอื่น ๆ น้อยมากในการเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเสพยาเสพติด ขาดการใช้สื่อในการสร้างกระแสสังคมกระตุ้นให้ทุกคนได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สื่อมวลชนส่วนใหญ่จะนำเสนอแต่ผลงานด้านการปราบปราม จับกุม ซึ่งเสนอข่าวที่สะท้อนให้เห็นผลประโยชน์มูลค่ามหาศาลของราคายาเสพติด ทำให้คนเกิดความโลภพร้อมที่จะเสี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด และการนำเสนอข่าวที่เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดยังมีน้อยมาก

๓.๒.๒ ด้านการปราบปราม

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน ด้านการผลิต การลักลอบนำเข้า และการค้ายังคงเป็นปัญหาสำคัญ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น การลักลอบผลิตยาเสพติดในประเทศหวนกลับมาอีกครั้งหลังจากถูกปราบหมดไประยะหนึ่ง จากข้อมูลปี ๒๕๕๑-๒๕๕๕ สามารถจับกุมแหล่งอัดเม็ดยาบ้าและไอซ์รวมทั้งแหล่งผลิตหัวเชื้อได้ ๒๐ แห่ง ปัจจุบันพบแหล่งผลิตอัดเม็ดที่ใช้เครื่อง Rotary ที่สามารถอัดเม็ดได้ครั้งละมาก ๆ เพิ่มขึ้น การใช้สารตั้งต้นในการผลิตก็มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยเลี่ยงไปใช้สารตั้งต้นที่มีโครงสร้างทางกายภาพรูปแบบใหม่ คือ เปลี่ยนจากใช้สารเคมีที่ถูกกฎหมาย ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุม หรือการใช้สารจากยาที่เตรียมไว้เพื่อการรักษาโรคทั่วไปทางการแพทย์เป็นสารตั้งต้นแทน โดยพบว่ามีการลักลอบลำเลียงยาแก้หวัดสูตรผสมซูโดอีเฟดรีน ทั้งที่ผลิตในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศจำนวนมากไปสู่แหล่งผลิตเมทแอมเฟตามีนในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสกัดซูโดอีเฟดรีน มาใช้ในการผลิตยาบ้าและไอซ์ทดแทนสารอีเฟดรีนและซูโดอีเฟดรีนที่ถูกควบคุมอย่างเข้มงวด

อีกทั้งประเทศไทยมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นแหล่งผลิตยาเสพติดมากกว่าพันกิโลเมตร ทำให้มีช่องทางการลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่ประเทศได้หลายช่องทาง ทั้งช่องทางธรรมชาติและด่านเข้าประเทศ โดยส่วนใหญ่จะนำเข้าทางชายแดนภาคเหนือเป็นหลักและยังมีการลักลอบเข้ามาทางชายแดนภาคอื่น ๆ และโดยเฉพาะทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการลักลอบขนส่งก็เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ยังคงมีการลักลอบส่งทางพัสดุไปรษณีย์ ทางรถโดยสารประจำทางของบริษัทขนส่งจำกัดและบริษัทของเอกชน และการลักลอบนำเข้าโดยชาวต่างชาติและชาวไทยอยู่เสมอ

สำหรับผู้ค้ายาเสพติด แม้จะถูกจับและถูกขังในเรือนจำ แต่ยังคงมีพฤติการณ์ติดต่อสั่งค้ายาจากภายในเรือนจำโดยการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบเติมเงินเป็นเครื่องมือ นักค้ารายเก่าบางส่วนกลับมาเคลื่อนไหวใหม่ ผู้ค้ายาเสพติดแบบขายส่งและรายย่อยแพร่กระจายตามหมู่บ้านมากขึ้น ขณะที่ผู้เสพผันตัวเป็นผู้ค้ารายย่อยเพิ่มขึ้น การข่าวซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปราบปรามยาเสพติด ยังมีจุดอ่อนทั้งระบบการข่าวและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

แม้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่ามีสถิติผลการจับกุมผู้กระทำผิดและปริมาณยาเสพติดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่น่าพอใจไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คดี และสามารถยึดยาเสพติดของกลางได้เป็นจำนวนมาก แต่สถานการณ์ของปัญหากลับมีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน รัฐจึงควรกลับมาทบทวนนโยบาย เปลี่ยนมุมมองและหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาแนวใหม่ แทนนโยบายและยุทธศาสตร์การเร่งปราบปรามการใช้ยาและการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้สิ้นซาก

(๑) ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาสูตรผสมของซูโดอีเฟดรีน เพื่อใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ในปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่าบริษัทในประเทศไทยทำสัญญาสั่งซื้อยากับบริษัทที่ผลิตยาในประเทศเกาหลีใต้ จำนวน ๘๕๐ ล้านเม็ด ซึ่งในขณะนั้นสินค้าดังกล่าวได้ถูกส่งเข้ามาแล้วบางส่วน แต่ไม่ใช่ทั้งหมด ซึ่งในสัญญาการสั่งซื้อนั้นจะทยอยนำเข้ามาประมาณเดือนละ ๕ ล้านเม็ด ทั้งนี้ กรมศุลกากรได้ทำการตรวจสอบใบขนสินค้า ๙ ใบที่ผ่านมา เพื่อตรวจสอบสินค้าที่นำเข้าว่าตรงกับใบขนสินค้าหรือไม่ เป็นสินค้าอะไร ประกอบกับในขณะนั้น ซูโดอีเฟดรีน ยังไม่เป็นที่สนใจเหมือนในปัจจุบัน โดยผลการตรวจสอบใบขนสินค้าจำนวน ๙ ใบนั้น ขนส่งมาทางเครื่องบินและสินค้าดังกล่าวเข้ามาครบตามใบขนสินค้า แต่อาจจะสำแดงเป็นสินค้าอื่น จึงไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าสินค้าเหล่านั้นคือซูโดอีเฟดรีนจริงหรือไม่ ไม่มีหลักฐานมายืนยันได้ โดยเอกสารหลักฐานในการสอบสวน ในเรื่องดังกล่าวมีหลายส่วน ทั้งเอกสารหลักฐานในการนำเข้า ส่งออก ทั้งของกรมศุลกากรและบริษัทที่นำเข้า ส่งออก จากกรณีปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาซูโดอีเฟดรีนเป็นปัญหาที่เกิดมาแล้วหลายปี แต่รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการติดตามเพื่อสกัดมิให้เกิดปัญหาลุกลาม ปัญหาดังกล่าวจึงมีความรุนแรงมาโดยตลอด

(๒) ปัญหาเครือข่ายการค้ายาเสพติดภายในเรือนจำ ปัญหาการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำเกิดจากตัวบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งสาเหตุเกิดจากการปล่อยปละละเลยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ เมื่อยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงบุคคลได้ในทันที ต้องมีมาตรการ มีปฏิบัติการจู่โจมตรวจค้น และต้องมีการขยายผลเพื่อเอาผิดเครือข่ายและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพราะที่ผ่านมาเป็นเพียงการจู่โจมตรวจค้นยึดสิ่งของต้องห้าม แต่ไม่สามารถขยายผลไปยังเครือข่าย และผู้เกี่ยวข้องได้ จึงทำให้เครือข่ายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัว

การวางแผนจับกุมขบวนการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำต้องมีการสืบสวนรวบรวมเก็บข้อมูลรายละเอียดอย่างต่อเนื่อง โดยการขอข้อมูลการใช้โทรศัพท์ ข้อมูลเส้นทางการเงิน ซึ่งอาจต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเพราะในขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายรองรับที่จะดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งในการปฏิบัติงาน ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการจับผู้ค้ายาเสพติดเข้าไปอยู่ในเรือนจำรวมกับผู้ต้องขังคดีอื่น ๆ ทำให้ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษสูง หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเมื่อเห็นผู้ต้องขังคนอื่นค้ายาเสพติดและมีรายได้มาก คนเหล่านี้ก็จะเข้าสู่กระบวนการค้ายาเสพติดเพิ่มมากขึ้น

(๓) ปัญหาการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินในการก่ออาชญากรรมและการค้ายาเสพติด จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาการค้ายาเสพติด อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการดำเนินการคือการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินล่วงหน้า (Prepaid) ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีระบบการลงทะเบียนจัดเก็บข้อมูล ทำให้หน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถตรวจสอบที่มาของผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากไม่มีบทบังคับให้ผู้ใช้บริการมาแสดงตน อีกทั้งตามประกาศของคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) เรื่องหลักเกณฑ์การจัดสรรและบริหารเลขหมายโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๘ ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการระบบเก็บเงินล่วงหน้า มีหน้าที่จัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ใช้บริการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กทช. กำหนด อย่างไรก็ดี กทช. ยังมิได้ออกประกาศหลักเกณฑ์หรือมีบทบังคับใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จนเมื่อต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลให้ กทช. เดิมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ และมีองค์กรขึ้นใหม่องค์กรเดียวคือคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง

กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ดังนั้น ในกรณีการเปลี่ยนผ่านจากองค์กรเดิมไปสู่องค์กรใหม่ อาจนำไปสู่ประเด็นว่า กสทช. มีอำนาจหน้าที่กำหนดให้ผู้ประกอบการระบบเรียกเก็บเงินล่วงหน้าจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดผู้ใช้บริการได้หรือไม่ และข้อมูลรายละเอียดที่ต้องจัดเก็บนั้น มีได้มากหรือน้อยเพียงใด โดยอาศัยฐานอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่บังคับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ปัญหาซิมการ์ดโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินที่ไม่ได้ลงทะเบียนนั้น ถือเป็นปัญหาอย่างมากต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบที่ไปที่มาได้ เมื่อมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิด และการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่จะต้องลงทะเบียนโดยใช้หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักนั้น ทาง กสทช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุมหารือ เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ต่อไป

(๔) ปัญหาด้านการข่าวยาเสพติด แม้ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันกองกำลังชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่ได้เจรจาปรองดองเพื่อยุติการสู้รบในขั้นต้นกับฝ่ายรัฐบาลแล้ว รวมทั้งทุกกลุ่มได้เสนอตัวที่จะปราบปรามยาเสพติดร่วมกับรัฐบาล แต่จากข้อเท็จจริงชนกลุ่มน้อยยังคงพึ่งพารายได้จากการค้ายาเสพติด โดยมีการลำเลียงยาเสพติดจำนวนมากจากแหล่งผลิตลงมาพักคอยตามแนวชายแดนประเทศไทยในพื้นที่ภาคเหนือ และบางส่วนลำเลียงตามลำน้ำโขงไปเพื่อพักคอยและลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการพิสูจน์ทราบที่ตั้งแหล่งผลิตที่อยู่ภายนอกประเทศทำได้ยาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระวังป้องกันสูง เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายยาเสพติดมีรายได้น้อย เจ้าหน้าที่บางนายจึงแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติด ทำให้กลุ่มค้ายาเสพติดภายนอกประเทศค่อนข้างมีอิสระในการดำเนินการผลิตและค้ายาเสพติด และแม้จะมีบางหน่วยงาน เช่น สำนักงาน ป.ป.ส. หน่วยงานทหาร หรือตำรวจ สามารถที่จะประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ของประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวได้ แต่ก็ไม่สามารถประสานได้ทุกพื้นที่ นอกจากนั้นการประสานงานส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าอาศัยระบบงานด้านการข่าว ทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนและต่อเนื่อง

การดำเนินงานด้านข่าวกรองของแต่ละหน่วยมีการประสานงานกันเฉพาะในเชิงนโยบาย แต่ไม่ได้นำไปสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและการประสานงานบางเรื่อง เจ้าหน้าที่ไม่ได้นำข้อมูลที่ได้ประสานงานนำไปขยายผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ แหล่งข่าวหรือสายลับ ที่หน่วยงานด้านการข่าวนำมาเป็นตัวแทนในการหาข่าวส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งบางคนมาเป็นแหล่งข่าวเพื่อต้องการความคุ้มครองความอยู่รอด หรือหวังผลประโยชน์ด้านการเงิน ซึ่งแหล่งข่าวเหล่านี้จะถูกปกปิดจากเจ้าหน้าที่ที่ใช้งาน ทำให้บางครั้งแหล่งข่าวคนเดียวสามารถให้ข่าวสารแก่หน่วยงานต่าง ๆ พร้อมกันได้หลายหน่วย ส่งผลให้ข่าวสารที่ได้รับไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การรวบรวมข่าวสารในปัจจุบัน จะรวบรวมข่าวสารจากแหล่งข่าว ซึ่งเป็นบุคคลเป็นหลัก ทำให้ขาดการยืนยันข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวอื่น ๆ รวมทั้งการที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการข่าว มักจะมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ไปปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ทุกปี เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย้ายไปเป็นกำลังป้องกันชายแดน เจ้าหน้าที่ตำรวจย้ายสังกัด ทำให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งขบวนการค้ายาเสพติดมีการต่อต้านข่าวกรองเพื่อขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งมีการว่าจ้างทีมที่ปรึกษาด้านกฎหมายเพื่อแก้ต่างเมื่อถูกจับกุมดำเนินคดี

(๕) ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการสกัดกั้นการลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทย นอกจากจะมีการลักลอบลำเลียงนำเข้าทางด้านชายแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังได้มีการลักลอบเข้ามาทางชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชายแดนภาคตะวันออกและมีการนำเข้ายาเสพติดทางท่าอากาศยานนานาชาติ

การลักลอบลำเลียงยาเสพติดจากพื้นที่ภาคเหนือตามแนวชายแดน มาจำหน่ายในพื้นที่ภาคกลางหรือภาคใต้ ขบวนการค้ายาเสพติดจะว่าจ้างบุคคลอื่นดำเนินการโดยไม่ให้ทราบรายละเอียดของสิ่งของการชุกซ่อน หรือตัวบุคคลผู้รับสินค้า เป็นการแบ่งขั้นตอนการทำงาน เพื่อเป็นการตัดตอนไม่ให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐสืบสวนไปถึงผู้ว่าจ้างที่อยู่เบื้องหลัง ดังนั้นหลายครั้งที่มีการสกัดกั้นจับกุมตรวจค้นจึงพบยาเสพติดในยานพาหนะ แต่ไม่สามารถสืบสวนไปถึงตัวการหรือผู้ค้ารายใหญ่ได้

หน่วยงานในการตรวจสอบและสกัดกั้นการลักลอบนำเข้ายาเสพติดของไทยยังขาดแคลนกำลังพล ยานพาหนะ เครื่องมือพิเศษที่ทันสมัย ระบบเฝ้าตรวจชายแดนที่มีประสิทธิภาพครอบคลุม และสามารถเชื่อมโยงกันในทุกพื้นที่ งบประมาณที่จัดสรรให้ในการดำเนินงานของสุนัขตรวจค้นยาเสพติดยังไม่เพียงพอทั้งในด้านค่าอาหาร การตรวจสุขภาพและการฝึกทบทวนเป็นประจำทุกปีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและฝึกทดแทนสุนัขที่ต้องปลดประจำการเพื่อใช้ในการสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่

๓.๒.๓ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

รัฐบาลได้แถลงนโยบายในการแก้ไขปัญหาของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด โดยให้ปฏิบัติต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นคนไข้หรือผู้ป่วย ให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ให้โอกาสผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดได้เข้ารับการบำบัดรักษา โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานระดับชุมชน และหมู่บ้านทุกแห่งทั่วประเทศ ให้จัดประชุมประชาคม ชักชวน ค้นหา ตรวจสอบ คัดกรอง จำแนกผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดตามความเป็นจริง แล้วจัดทำทะเบียนไว้อย่างเป็นระบบ ระดมความร่วมมือจากทุกหน่วยงานนำส่งผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาในรูปแบบสมัครใจเป็นหลัก ให้มีการบำบัดรักษาที่เหมาะสมกับผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดรายนั้น ๆ มากที่สุด เช่น การบำบัดรักษาในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในสถานพยาบาล ในสถานศาสนบำบัด ในสถานบังคับบำบัด ในสถานบำบัดแบบพิเศษ ในค่ายทหาร เป็นต้น ตลอดจนปรับเจตคติการปฏิบัติของชุมชนและสังคมให้เข้าใจและยอมรับผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ให้มีระบบการติดตามดูแลช่วยเหลือภายหลังการบำบัดรักษาอย่างจริงจัง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรม พัฒนาทักษะอาชีพ และเร่งขจัดเงื่อนไขปัจจัยที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การเสพยาเสพติด เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาครอบครัว ปัญหาตกงาน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาแหล่งอบายมุข เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องพัฒนาการบำบัดรักษาในทุกระบบให้สอดรับกันและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาแล้ว หันกลับไปพึ่งพาหรือหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก ซึ่งจะส่งผลทำให้สามารถลดความต้องการและลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

ก่อนปี ๒๕๔๕ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพผู้ติดยาเสพติด ดำเนินการตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แบ่งได้เป็น ๒ ระบบ คือ ระบบสมัครใจและระบบต้องโทษ มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในระบบสมัครใจ กรมราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในระบบต้องโทษ เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ต้องการให้โอกาสผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดได้เข้ารับการบำบัดรักษาด้วยความสมัครใจก่อนที่จะถูกจับ แต่ในข้อเท็จจริงพบว่า หากไม่ถูกบังคับโดยสถานการณ์ หรือจากบุคคลใกล้ชิดผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด จะไม่เต็มใจที่จะเข้ารับการบำบัดรักษา ส่วนผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่ไม่สมัครใจเข้ารับ

การบำบัด หากถูกตำรวจจับจะต้องถูกดำเนินคดีทางอาญา ซึ่งปรากฏว่าในขณะนั้นมีผู้ถูกจับในคดีเสพยาเสพติดเป็นจำนวนมาก และมีผู้เสพติดที่ผันตัวเป็นผู้ค้ารายย่อยเพิ่มขึ้น ทำให้ปัญหาสถานที่คุมขังไม่เพียงพอ รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งในหลักการต้องการนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด และผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่มีพฤติกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดรายย่อย เข้าสู่กระบวนการบำบัดตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อยุติพฤติกรรมดังกล่าว โดยมีกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ปัจจุบันการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดจึงเพิ่มเป็น ๓ ระบบ คือ ระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด และระบบต้องโทษ

ระบบสมัครใจ

มุมมองด้านสาธารณสุขในปัจจุบัน มีความเห็นและรับแนวคิดมาจากทางการแพทย์ตะวันตกว่า ผู้ที่ติดยาเสพติดนั้นถือว่าเป็นโรคชนิดหนึ่งเรียกว่า “โรคสมองติดยา” ซึ่งเป็นโรคเรื้อรังและผู้ป่วยอาจมีการกลับไปเสพยาซ้ำได้ หากไม่ควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง แต่ผู้ป่วยโดยเฉพาะพวกที่พึ่งเริ่มเสพ หากเข้ารับการบำบัดเสียแต่เนิ่น ๆ และอยู่จนครบขั้นตอนตามแผนการบำบัดของแพทย์ก็สามารถเลิกการเสพได้ สำหรับบางรายที่ติดรุนแรงเรื้อรังอาจต้องใช้การให้ยาที่ถูกกฎหมายทดแทน เพื่อควบคุมมิให้ผู้ป่วยต้องหมกมุ่นกับการแสวงหายาที่ผิดกฎหมายมาเสพ การให้ยาทดแทนที่ดำเนินการอยู่ขณะนี้คือ การให้ยาเมธาโดน (Methadone Maintenance) ต่อเนื่อง ในปริมาณยา (Dose) ที่ผู้เสพยาเสพติดประเภทเฮโรอีน สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ โดยไม่ต้องทำผิดกฎหมาย ในการแสวงหายาเสพติดมาเสพ ซึ่งเป็นการลดปัญหาอาชญากรรม และอันตรายที่เกิดจากการเสพเฮโรอีน วิธีนี้เป็นการบำบัดโดยใช้แนวคิดการลดอันตรายจากการใช้ยา (Harm Reduction) ซึ่งได้มีการประกาศเป็นนโยบายในรัฐบาลที่แล้วและมีโครงการนำร่องในหลายจังหวัด แต่ในรัฐบาลปัจจุบันไม่ได้ประกาศเป็นนโยบายชัดเจนจึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในทางปฏิบัติ

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ไม่เข้ารับการบำบัดในระบบสมัครใจ นอกจากการไม่เห็นความจำเป็นของการเข้ารับการบำบัดรักษาแล้ว บางส่วนมีความรู้สึกอายและไม่กล้าแสดงตนว่าเสพยาหรือติดยาเสพติด เนื่องจากคนในสังคมมองว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ชอบสร้างปัญหาให้สังคม ความเจ็บป่วยที่เกิดก็เพราะความไม่รักดีของผู้เสพเอง ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้เสพเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษา จึงอยู่ที่เจตคติและมุมมองของคนในสังคมและผู้ให้การบำบัดรักษาที่แสดงต่อผู้ป่วย การสร้างแรงจูงใจและการเตรียมความพร้อมให้ผู้ป่วยและครอบครัว ได้เข้าใจถึงขั้นตอนและแผนการบำบัดรักษาที่ผู้ป่วยและครอบครัวต้องให้ความร่วมมือ การวางเงื่อนไขในการบำบัดให้ชัดเจน จึงเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ เพื่อผู้ป่วยจะได้เตรียมพร้อมและสามารถอยู่จนครบขั้นตอนการบำบัด ลดปัญหาการเลิกบำบัดกลางคัน (Drop out) และการกลับไป เสพซ้ำของผู้ป่วย ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดแล้วไม่กลับไปเสพซ้ำคือการติดตามให้ความช่วยเหลือเสริมกำลังใจ ให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ และแก้ปัญหาพื้นฐานที่มีส่วนทำให้ผู้ป่วยอาจหวนกลับไปเสพยาเสพติดอีก ทั้งนี้ ได้กำหนดระยะเวลาในการติดตามอย่างน้อย ๔ ครั้งใน ๑ ปี

กระทรวงสาธารณสุขจำแนกผู้ติดยาเสพติดไว้ ๒ ประเภทตามระดับความรุนแรงของการเสพยา *ประเภทที่หนึ่ง* คือ ผู้เสพที่ใช้ยาเป็นครั้งคราวไม่ต่อเนื่องหรือเป็นพวกที่เพิ่งเริ่มเสพ การบำบัดรักษาในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ มีนโยบายให้นำผู้เสพประเภทนี้เข้ารับการบำบัดในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมระยะเวลา ๙ วัน ซึ่งอาจใช้สถานที่ของค่ายทหาร วัด มัสยิด หรือสถานที่อื่น ๆ ในชุมชนที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ *ประเภทที่สอง* คือผู้ติดยาเสพติดซึ่งแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ ติดไม่รุนแรง และติดขั้นรุนแรงเรื้อรัง ผู้ป่วยประเภทนี้สามารถเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลทั่วไปทั้งแบบผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก หรือในศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

ผู้ติดยาเสพติดซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกรมการแพทย์ที่จังหวัดปทุมธานี เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ขอนแก่น อุดรธานี สงขลา และปัตตานี นอกจากนี้ยังมีศูนย์บำบัดขององค์กรเอกชน วัด และมัสยิด

ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยซึ่งใช้หรือติดยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการนำวิธีการบำบัดรักษา (Therapies) ที่มีอยู่หลายวิธีมาจัดทำเป็นแผนการรักษาที่เหมาะกับผู้ป่วยที่มีปัญหาแตกต่างกัน แต่การรักษาที่ใช้เป็นรูปแบบหลักในการบำบัดของสถานพยาบาลของรัฐในประเทศไทยในขณะนี้ คือ โปรแกรม Matrix ซึ่งใช้เป็นโปรแกรมบำบัดผู้ป่วยนอกใช้เวลาอย่างน้อย ๔ เดือน โปรแกรมที่ใช้สำหรับผู้ป่วยในระยะยาว คือรูปแบบชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ใช้เวลาอย่างน้อย ๑ ปี และระยะสั้นใช้รูปแบบเข้มข้นทางสายใหม่ (FAST Model) ซึ่งปรับมาจากรูปแบบชุมชนบำบัด โดยใช้เวลาอย่างน้อย ๔ เดือนนอกจากนี้ก็เป็นรูปแบบการรักษาจำเพาะ เช่น แผนกจิตเวชโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าใช้โปรแกรม “พระมงกุฎเกล้าโมเดล” ซึ่งเป็นการบำบัดแบบผู้ป่วยในใช้เวลา ๒๘ วัน หรือบางแห่งก็บำบัดด้วยสมุนไพร

ระบบบังคับบำบัด

อยู่บนฐานแนวคิดของการนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีการครอบครองยาเสพติดเพื่อเสพและจำหน่ายในปริมาณไม่มากออกจากการพิจารณาคดีอาญาทางกระบวนการยุติธรรมเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษา โดยบุคคลที่จะเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดจะเป็นผู้ที่ถูกจับกุมในความผิด ๔ ฐานคือ เสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย เสพและจำหน่าย ทั้งนี้ จำนวน ชนิดและปริมาณของยาเสพติดต้องเป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมาย กระบวนการเริ่มจากพนักงานสอบสวนต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง หากผู้ต้องหามีอายุไม่ถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์ ต้องส่งศาลภายใน ๒๔ ชั่วโมง เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งส่งตัวผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด ณ สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์หรือการควบคุมตัวที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยให้คำนึงถึงอายุ เพศ ลักษณะเฉพาะบุคคล แล้วแจ้งให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ พนักงานสอบสวนต้องดำเนินกระบวนการสอบสวนคดีต่อไป และเมื่อสวบสวนเสร็จแล้วให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปด้วย แต่ต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบว่าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ ณ สถานที่แห่งใดตามกฎหมาย

ในขั้นตอนตรวจพิสูจน์ พนักงานคุมประพฤติจะบันทึกประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิด สภาพแวดล้อมทั้งปวงเพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดพร้อมวางแผนการแก้ไขปัญหา โดยต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่รับตัวผู้นั้นไว้ หากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ วินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ต้องจัดให้มีแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและต้องแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานอัยการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป แต่หากผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ต้องรายงานผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการพิจารณาดำเนินการ โดยให้ส่งตัวผู้ต้องหาคืนให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป

ระหว่างที่รอผลการตรวจพิสูจน์คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ อาจจะอนุญาตให้มีการประกัน และปล่อยตัวชั่วคราว โดยให้มีการสาบานตน หรือปฏิญาณว่าจะมาพบตามนัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ บุคคลนั้นสามารถกลับไปประกอบอาชีพตามปกติอย่างเดิมได้

ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ที่คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ วินิจฉัยว่าเป็นผู้ติดยาเสพติด ต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งแบบควบคุมตัวนี้แบ่งเป็น ควบคุมตัวแบบเข้มงวดและไม่เข้มงวด ทั้งนี้ เป็นเวลาไม่เกิน ๖ เดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และหากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ สามารถขยายเวลาออกไปได้อีกกี่ครั้งก็ได้โดยครั้งหนึ่งไม่เกิน ๖ เดือน และรวมกันทั้งหมดแล้วต้องไม่เกิน ๓ ปี นับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

หากผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหลบหนีจากการควบคุมของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวผู้นั้น ให้ถือว่าผู้นั้นหนีการคุมขังตามมาตรา ๑๙๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๒๙ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕)

เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ วินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วน ตามที่ได้กำหนดในแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาตามมาตรา ๑๙ และให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ มีคำสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป และแจ้งผลให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการทราบ แต่หากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ รายงานความเห็นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป

ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาประเภทไม่ควบคุมตัว อาจถูกส่งเข้ารับการบำบัดแบบผู้ป่วยนอก ในสถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข คลินิกยาเสพติดของกรุงเทพมหานคร หรือส่งเข้ารับการบำบัดในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่ายวิถีพุทธ วัด หรือโปรแกรมสำนักงานคุมประพฤติ

ส่วนประเภทควบคุมตัว เน้นการพักอาศัยในศูนย์บำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่ซึ่งจัดเป็นสถานฟื้นฟูที่ควบคุมตัวแบบเข้มงวด ตามประกาศของกระทรวง ได้แก่ศูนย์ฟื้นฟูลาดหลุมแก้ว ซึ่งเป็นศูนย์ฟื้นฟูแห่งเดียวที่ดำเนินงานโดยกรมคุมประพฤติ และใช้รูปแบบของชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) สถานฟื้นฟูที่เป็นภาคีของกรมคุมประพฤติซึ่งดำเนินงานโดยกองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกรมราชทัณฑ์ ส่วนแบบไม่เข้มงวด สถานฟื้นฟูที่เป็นภาคีของกรมคุมประพฤติซึ่งดำเนินงานโดย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพไทย กรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศูนย์บำบัดของกรมการแพทย์และกรมสุขภาพจิต ซึ่งส่วนใหญ่ถ้าเป็นแบบเข้มงวดจะใช้โปรแกรม FAST Model หรือถ้าเป็นแบบไม่เข้มงวดก็ใช้โปรแกรม Matrix บางแห่งก็เพิ่มเติมกระบวนการบำบัดมากขึ้น หรือพัฒนาเอารูปแบบอื่นมาบำบัดรักษา เช่น สถานบำบัดของกองทัพอากาศใช้โปรแกรม “จิรสา” และขั้นตอนสุดท้ายของการบำบัดรักษา คือการติดตามเพื่อช่วยเหลือเป็นระยะเวลาอีก ๑ ปี

ระบบต้องโทษ

เป็นการให้การบำบัดแก่ผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดและถูกคุมขังตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ในทัณฑสถานพิเศษภายในเรือนจำ โดยให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยถูกต้องตามหลักทัณฑวิทยาและหลักการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ร่วมกับกิจกรรมทางศาสนา

เด็กและเยาวชนที่อายุไม่เกิน ๑๘ ปีที่กระทำความผิดในทุกฐานความผิด จะอยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปี ๒๕๕๕ มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในการดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประมาณ ๔๖,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ ราย ประมาณร้อยละ ๓๓ ของฐานความผิดทั้งหมดเป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ที่พบมากที่สุด คือ ยาบ้า รองลงมา คือ กระท่อม กัญชา นอกจากนี้ กรมพินิจฯ ยังมีหน้าที่ในการควบคุมตัวในระหว่างรอการตรวจพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวอยู่ในการดูแลของกรมคุมประพฤติ แต่ในระหว่างรอการตรวจพิสูจน์และไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเด็กและเยาวชนจะถูกนำมาให้กรมพินิจฯ เป็นผู้ดูแล

ในระหว่างการดำเนินคดี เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจะถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานแรกรับ โดยจะมีการจำแนกเด็กและเยาวชนเข้าสู่โปรแกรมบำบัดยาเสพติด เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีการพัฒนาในขณะที่มีการควบคุมตัว และสถานพินิจฯ จะนำข้อมูลการบำบัดยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับรายงานไปยังศาลก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดี และเมื่อศาลพิจารณาคดีแล้ว เด็กและเยาวชนที่ผ่านโปรแกรมบำบัดและยังไม่ครบถ้วน เมื่อต้องเข้าศูนย์ฝึกอบรมสามารถเข้าโปรแกรมบำบัดต่อเนื่องให้ครบตามโปรแกรมที่กำหนด ทั้งนี้ เด็กที่ผ่านโปรแกรมการบำบัดยาเสพติดแล้วและมีผลการทดสอบที่ดีขึ้น สถานพินิจฯ สามารถจะพักการลงโทษได้ โดยผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการสหวิชาชีพ หรือสถานพินิจฯ อาจขอให้ศาลสั่งให้มีการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ ซึ่งสถานพินิจฯ ในประเทศไทยมีอยู่ใน ๗๗ จังหวัด แต่สถานควบคุมตัวเด็กและเยาวชนระหว่างสอบสวนและพิจารณาคดีที่มีสถานแรกรับนั้น มีเพียง ๓๓ จังหวัด ดังนั้นในระหว่างการดำเนินคดีหากเด็กและเยาวชนไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว จะถูกนำไปในจังหวัดที่มีสถานแรกรับ และถือเป็นปัญหาหนึ่งในการบำบัด เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเงินเพียงพอที่จะมาทำกิจกรรมบำบัดร่วมกับเด็กและเยาวชน เพราะในกระบวนการบำบัดพ่อแม่ควรเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจ กระบวนการบำบัดจึงจะได้ผลดี

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นำโปรแกรมที่ได้ออกแบบมาใช้แล้ว คือ โปรแกรมพื้นฐานในสถานแรกรับ เด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าไปอยู่ในสถานแรกรับจะต้องผ่านโปรแกรมพื้นฐานทุกคน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้ในเรื่องการตระหนักรู้ การเห็นผลกระทบและระลึกได้ในสิ่งที่เกิดขึ้น โปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนส่งต่อ ซึ่งเด็กและเยาวชนจะต้องถูกเปลี่ยนมือตลอดเวลา โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจ ส่งต่อไปยังศาล และส่งต่อไปสถานพินิจฯ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลง เกิดความผ่อนคลาย ลดภาวะความกดดัน และโปรแกรมการมีส่วนร่วมของครอบครัว เนื่องจากการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน ครอบครัวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนต้องมีการพิจาณาให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยปัจจัยจำเป็นคือปัจจัยที่ต้องเข้าไปแก้ไขฟื้นฟู ส่วนปัจจัยเสี่ยงคือปัจจัยที่ต้องมีการบำบัดเพื่อไม่ให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีก

จากข้อมูลพบว่าแม้รัฐบาลจะได้ประกาศเจตนารมณ์และนโยบายด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดไว้ชัดเจน แต่เมื่อแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีปัญหาพอสรุปได้ดังนี้

(๑) ปัญหาการแยกระบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ขณะนี้การบำบัดรักษาแบ่งเป็น ๓ ระบบ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบหลักของ ๒ กระทรวง และหน่วยภาคีผู้ดำเนินงานมากมาย รัฐบาลกำหนดนโยบาย รวมทั้งยุทธศาสตร์และมาตรการหลักด้านการบำบัดรักษามุ่งเน้นผลสำเร็จเชิงประมาณ โดยกำหนดเป้าหมายเป็นจำนวน และการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรแยกระบบตามความรับผิดชอบ ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานและศักยภาพของหน่วยงาน ส่งผลให้หน่วยงาน

ในแต่ละสังกัด ต่างมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในระบบของตน ให้เป็นไปตามเป้าหมายหรืองบประมาณที่ได้รับ มากกว่าการบำบัดรักษาให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาผู้ผ่านการบำบัดรักษากลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงานยังขาดการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรในชุมชนและเครือข่าย เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย สถานบำบัดขององค์กรเอกชน วัด ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ฯลฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้ครบขบวนการ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดสามารถหยุดการใช้ยาให้นานที่สุดหรือลดการเสพซ้ำ อันจะช่วยให้การบำบัดรักษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(๒) ปัญหาขาดการกำหนดประเภทและมาตรฐานการคัดกรองผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ยุทธศาสตร์ระบุให้เร่งนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาโดยต้องมีการคัดกรองประเภทและระดับความรุนแรงของปัญหาของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เพื่อนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เข้าบำบัดรักษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม แต่ในทางปฏิบัติ ยังขาดการคัดกรองที่เป็นมาตรฐาน ในการจำแนกประเภทกลุ่มเป้าหมายในภาพรวมของทั้งประเทศ และขาดการระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงานต่อกลุ่มเป้าหมายในแต่ละประเภท อีกทั้งมิได้มีการเตรียมมาตรการรองรับที่เหมาะสมในการให้การบำบัดรักษาต่อกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท หากแต่เป็นการจำแนกตามระบบบำบัดที่มีอยู่ ๓ ระบบ ซึ่งใช้เกณฑ์ในการจำแนกต่างกัน และนำส่งผู้ป่วยตามสถานบำบัดที่สามารถรองรับได้ ซึ่งอาจไม่เหมาะกับประเภทของผู้ป่วย

(๓) ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีหลายฉบับและมีข้อขัดแย้งกัน มีจุดอ่อนในบางมาตราของกฎหมายหลายฉบับ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัตินำไปเป็นช่องทางหลีกเลี่ยงในการบังคับใช้ และบางครั้งเจ้าหน้าที่ตีความข้อกฎหมายผิด เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมาย จึงนำไปสู่วิธีการปฏิบัติที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย และก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อสังคม

(๔) ปัญหาระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด (บสต.) ซึ่งเป็นระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่หลายหน่วยงานต้องร่วมกันนำเข้า มีการนำเข้าที่ไม่สมบูรณ์ ล่าช้า ทำให้การนำเสนอข้อมูลไม่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ส่งผลต่อการนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์เพื่อวางนโยบาย จัดสรรงบประมาณและติดตามประเมินผล

(๕) ปัญหาสังคมและผู้ให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดมีเจตคติเชิงลบต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เจตคติของสังคมโดยรวม ทั้งผู้ให้การบำบัดรักษา ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด และประชาชนทั่วไป ยังขาดองค์ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับยาเสพติดและการติดยาเสพติด จึงเกิดทัศนคติเชิงลบต่อกัน ทำให้การแก้ไขปัญหาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยากต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

(๖) ปัญหาบุคลากรขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจและการเสริมแรงในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดแต่ละประเภทจะมีกระบวนการในการบำบัดรักษา และช่วงระยะเวลาในฟื้นฟูที่แตกต่างกัน แต่ในปัจจุบันบุคคลากรในหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่มีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจยังไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษาผู้ป่วยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจในการทำงานที่ต้องอาศัย

ความอดทน และเข้าใจต่อสภาวะของผู้ป่วยที่เกิดจากผลของการเสพยาเสพติด ส่งผลให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

(๗) ปัญหารัฐบาลยังไม่ให้ความสำคัญในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปัจจุบันปัญหาการใช้สารเสพติด และการกระทำความผิดในคดีที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในเด็กและเยาวชนอายุ ๑๐-๑๘ ปีมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น จนกลายเป็นปัญหาการกระทำผิดอันดับหนึ่งของคดีทั้งหมด ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นสถานควบคุมเด็กและเยาวชนให้กับกรมคุมประพฤติ เพื่อรอการตรวจพิสูจน์และเป็นสถานที่ฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการคือ สถานพินิจฯ มีบุคลากรและสถานที่จำกัด แต่มีภารกิจในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดในคดีอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดและไม่ได้รับการอนุญาตให้ประกันตัว และเด็กและเยาวชนที่มาในคดีสารเสพติดเพื่อรอการตรวจพิสูจน์ เด็กและเยาวชนทั้งสองกลุ่มนี้ ปัจจุบันจำเป็นต้องถูกควบคุมตัวอยู่ด้วยกัน ไม่มีการแยกเป็นสัดส่วน และได้เข้ารับการบำบัดรักษาในโปรแกรมเดียวกัน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ สถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการบำบัดรักษาและไม่มีโปรแกรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูที่ผ่านการศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาปัญหาการเสพและติดสารเสพติด ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาการเสพและติดสารเสพติดที่มีความซับซ้อน และอยู่ในระดับสูงยังไม่ได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูที่เหมาะสม ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนหลายรายที่มาด้วยคดีอื่น ๆ และแม้กระทั่งคดีที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดมักมีปัญหาที่หลากหลาย โปรแกรมการบำบัดรักษาที่เหมาะสมจำเป็นต้องตอบรับกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนในแต่ละราย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการประเมินและจำแนกหาสาเหตุของการเกิดปัญหาพฤติกรรมนั้นอย่างครอบคลุม ปัญหาที่พบคือเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดจะไม่ได้รับการประเมินในมาตรฐานเดียวกันกับเด็กและเยาวชนในคดีอื่น เนื่องจากผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเป็นคนละหน่วยงานส่งผลให้ขาดมาตรฐานในการประเมินและข้อมูลไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เด็กและเยาวชนอาจไม่ได้รับการบำบัดรักษาที่ครอบคลุมถึงสภาพปัญหาและความจำเป็น และมีความเสี่ยงต่อการกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้มาก

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาการขาดการนำข้อมูลเรื่องการบำบัดรักษาเด็กและเยาวชนระหว่างรอการตรวจพิสูจน์ ไปใช้ประกอบในการพิจารณาแนวการบำบัดรักษาหลังการตรวจพิสูจน์ ทำให้เด็กและเยาวชนเสียโอกาสในการลดปริมาณและระยะเวลาในการบำบัดรักษา และการได้รับการเข้าโปรแกรมซ้ำเดิมที่เคยได้รับแล้ว

(๘) ปัญหาขาดการส่งเสริมการขยายผลรูปแบบและโครงการการบำบัดรักษาที่ประสบผลดีให้เป็นรูปธรรม ซึ่งโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในชุมชน (Community based) ที่ประสบผลดี (Best Practice) มากมายที่ได้ถอดบทเรียนไว้ ยังขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการนำรูปแบบโครงการไปปรับใช้และขยายผลเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(๙) ปัญหาขาดการส่งเสริมให้มีการวิจัยวิชาการในวิวัฒนาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการบำบัดรักษา ทั้งแนวคิด รูปแบบและวิธีการ อาทิ การศึกษาประเมินลักษณะและขอบเขตการนำยารักษาโรคซึ่งมีฤทธิ์เสพติดไปใช้ในทางที่ผิด การศึกษาประยุกต์ให้มีวิธีตรวจวินิจฉัยที่เหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานตรวจ

คัดกรองการใช้และการติดสารเสพติดต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาผลกระทบทางกายและจิตใจทั้งระยะสั้นและระยะยาวของผู้เสพสารเสพติดหลายชนิดพร้อมกัน การศึกษาติดตามประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบายและมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาปัจจุบันอย่างใกล้ชิด การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลข้อสนเทศที่มีคุณภาพเหมาะสม สำหรับใช้ในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดและระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

๓.๒.๔ ด้านการต่างประเทศ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาไร้พรมแดน มีต้นเหตุที่ซับซ้อนทั้งความยากจน การด้อยพัฒนา และในบางประเทศเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง การแก้ไขปัญหาจึงต้องใช้แนวทางที่ครอบคลุม ทุกด้าน ทั้งด้านอุปสงค์ อุปทาน การบำบัดรักษา การบังคับใช้กฎหมาย และการพัฒนาทางเลือกที่ครอบคลุมการปลูกพืชทดแทน การปลูกฝิ่นเพื่อเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนจากการพึ่งพารายได้จากการปลูกพืชเสพติดและการผลิตยาเสพติดอันจะส่งผลอย่างยั่งยืนในการแก้ไขรากเหง้าของปัญหายาเสพติด

จากการมาชี้แจงของกระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) สะท้อนให้เห็นว่า ทั้งสองหน่วยงานยังไม่ตระหนักถึงปัญหาความมั่นคงของประเทศเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่มีแผนในการดำเนินการกับต้นตอของแหล่งผลิตยาเสพติดซึ่งอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะนี้ประเทศพม่ามีความเป็นประชาธิปไตยและมีเสรีภาพทางการเมืองมากขึ้น ในอนาคตอาจจะมีพรรคการเมือง กลุ่มการเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกมาก พรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองเหล่านี้ อาจเป็นชนกลุ่มน้อยและเป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซึ่งอาจจะยังคงหารายได้จากการผลิตยาเสพติดและค้าของผิดกฎหมายเพื่อนำเงินมาเป็นทุนในการดำเนินการทางการเมือง

ประเทศไทยควรคำนึงถึงปัญหาเหล่านี้ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และวางนโยบายด้านต่างประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างจริงจัง ซึ่งในปี ๒๕๔๑ อาเซียนได้เห็นชอบร่วมกันที่จะร่วมดำเนินการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเขตปลอดยาเสพติดภายในปี ๒๕๖๓ พร้อมกับได้วางกรอบกลไก และร่วมกันดำเนินงานมาโดยลำดับ อย่างไรก็ดีด้วยปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดอย่างมากในประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งผลักดันผ่านที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๐ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕ ให้ร่นระยะเวลาการเป็นเขตปลอดยาเสพติดให้เร็วขึ้นอีก ๕ ปี โดยได้รับรองปฏิญญาว่าด้วยอาเซียนปลอดยาเสพติด ซึ่งหมายความว่า ในปี ๒๕๕๘ อันเป็นปีเริ่มต้นของประชาคมอาเซียน ภูมิภาคนี้จะกลายเป็นเขตปลอดยาเสพติด ทั้งนี้ ที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนได้กำหนดให้ผู้รับผิดชอบเสนอรายงานประจำปีเพื่อแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการ ปัญหา และอุปสรรค ให้ที่ประชุมผู้นำทราบเป็นระยะ ๆ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติดเป็นอย่างมาก จึงต้องอาศัยเวทีและความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับนานาชาติ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสังคมไทย

ปัญหาของการดำเนินงานด้านความร่วมมือด้านต่างประเทศพอสรุปได้ดังนี้

(๑) ปัญหาโครงสร้างหน่วยงาน การสั่งการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้กระทำแบบแยกส่วนขาดเอกภาพในการดำเนินการ ไม่มีหน่วยงานหลักในการรวมหรือบูรณาการ ไม่มีแผนรวมจึงขาดการเดินไปสู่เป้าหมายและทิศทางเดียวกัน แต่ละหน่วยงานต่างดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และงบประมาณที่ตนมี โดยไม่มีการ

ประสานงานระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังขาดดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ขาดการติดตามประเมินผล และขาดรูปแบบแนวทางในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจน

๑) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติมีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ และมุ่งพิจารณาถึงปัญหาด้านความมั่นคง แต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหายาเสพติดมากนัก ซึ่งปัจจุบันปัญหายาเสพติดถือเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศและส่งผลกระทบอย่างมากต่อความมั่นคงของประเทศ

๒) หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการต่างประเทศ มีบทบาทในการนำประเด็นหรือปัญหาในด้านต่าง ๆ ภายใต้ความรับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงประเด็นปัญหาด้านยาเสพติด ความร่วมมือในการยุติแหล่งผลิตยาเสพติด รวมทั้งการพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) เข้าหารือในเวทีการประชุมระหว่างประเทศ แต่อาจมิได้มุ่งยกประเด็นปัญหายาเสพติดเป็นประเด็นหลักในการหารือ โดยเฉพาะความร่วมมือในการยุติแหล่งผลิตยาเสพติด รวมทั้งในการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมีหลายกรมที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งแต่ละกรมต่างปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของตน โดยขาดการประสานงานระหว่างกัน ลักษณะการดำเนินงานมิได้เป็นไปในรูปแบบการบูรณาการ อันส่งผลให้การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดขาดความเชื่อมโยงของแต่ละกรม ส่งผลให้การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

(๒) ปัญหาและอุปสรรคของงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด

๑) การสืบสวน การปราบปราม การจับกุมระหว่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากบริเวณชายแดนของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ได้มารวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นผลจากปัญหาการเมืองภายในประเทศของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น ทั้งนี้ เมื่อชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นมารวมตัวกัน จึงต้องดำเนินการหาทรัพยากร หรือเงินทุนเพื่อใช้ในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิและเสรีภาพกับรัฐบาลของประเทศพม่า การทำให้สามารถได้มาซึ่งเงินทุนจำนวนมากและรวดเร็วคือ การค้ายาเสพติด การดำเนินการปราบปรามและยุติแหล่งผลิตยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส โดยเฉพาะในเขตของประเทศพม่านั้น การเข้าถึงสถานที่ผลิตยาเสพติด ดำเนินการได้ยากลำบาก มีอุปสรรคทางด้านพื้นที่ การขาดความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น ค่าตอบแทนในการค้ายาเสพติดที่มีจำนวนสูงมาก ส่งผลให้ประชาชนเห็นว่าคุ้มค่าต่อการเสี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องในขบวนการค้ายาเสพติด จึงทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐ และปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการมีกำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจประสานงาน (Liaison Officer) ด้านยาเสพติด ไปประสานงานประจำในประเทศเป้าหมาย แม้ปัจจุบันจะมีอัครราชทูตที่ปรึกษาด้านยาเสพติด ซึ่งเป็นตัวแทนจากสำนักงาน ป.ป.ส. ประจำการอยู่ในประเทศพม่าแล้ว แต่มีเพียงหนึ่งคนเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในด้านการข่าว เพื่อหาข้อมูลแหล่งผลิตยาเสพติดตลอดจนการประสานงานหรือร่วมมือกับทางการของประเทศนั้น ๆ

๒) จากการแจ้งเบาะแสแหล่งผลิตยาเสพติดในเขตของประเทศพม่า เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของประเทศพม่าดำเนินการยุติแหล่งผลิตยาเสพติด แต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากทางการของประเทศพม่าเท่าที่ควร ความร่วมมือระหว่างประเทศไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และประเทศไทยไม่มีอำนาจต่อรองกับประเทศพม่า ทำได้เพียงการขอความร่วมมือ

๓) ปัญหาเครือข่ายการผลิตยาเสพติดซึ่งอยู่นอกประเทศไทยและเครือข่ายนักค้ายาเสพติดรายสำคัญข้ามชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้นำชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทย ประเทศพม่า และประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่มักเป็นผู้มีสองสัญชาติ และได้สัญชาติไทยมาโดยมิชอบ เพื่อความสะดวกในการข้ามแดน การอยู่อาศัย และการฟอกเงินจากการค้ายาเสพติด

๓.๓ แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ขณะนี้ประเทศต่าง ๆ ยึดแนวคิดในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เห็นชัดเจนอาจกล่าวได้ว่ามี ๔ แนวทาง คือ

๑. Zero Tolerance คือ การไม่ยอมรับให้มีการเสพ การผลิต การค้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติด หากผู้ใดละเมิดไม่ว่าจะด้วยเหตุใดจะต้องถูกลงโทษ ซึ่งประเทศที่ยึดแนวคิดนี้ อาทิ สหรัฐอเมริกา สวีเดน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย

๒. Legalization คือ การยอมรับให้มีการค้าและเสพยาเสพติดบางชนิดได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและกฎเกณฑ์ที่กำหนด ประเทศที่ใช้แนวคิดนี้ อาทิ เนเธอร์แลนด์ สวิสเซอร์แลนด์ และโปรตุเกส

๓. Judicial Alternative Measures คือ การใช้ทางเลือกอื่นในกระบวนการยุติธรรม อาทิ Decriminalization คือการลดทอนความผิดทางอาญา และ Diversion คือการใช้มาตรการให้ผู้กระทำผิดทำกิจกรรมอื่นที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขและกระบวนการที่กำหนด เพื่อให้เลิกพฤติกรรมแทนการจำคุก ซึ่งขณะนี้มีหลายประเทศใช้แนวคิดนี้

๔. Harm Reduction หรือการลดอันตรายจากการใช้ยา คือการยอมรับว่าในสังคมยังต้องมีผู้เสพผู้ติดยาเสพติดและมีการใช้ยาเสพติดอยู่ เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการที่จะหาทางออกในการแก้ปัญหา ผ่อนคลายความเครียดที่เกิดขึ้นกับตัวเอง แสวงหาความสุขโดยการดื่มสุรา สูบบุหรี่หรือใช้ยาเสพติด ซึ่งการกระทำดังกล่าวนำไปสู่การเสพติดทั้งสิ้น และการใช้ยาเสพติดซึ่งเป็นวัตถุที่มีฤทธิ์รุนแรงทำให้เลิกยากเมื่อเกิดการติด ถึงแม้ว่าจะมีการปราบปรามยาเสพติดชนิดหนึ่งก็จะมีการหาสารเสพติดชนิดอื่นมาทดแทน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไป มาเป็นการยอมรับถึงข้อเท็จจริงของการดำรงอยู่ของการใช้สารเสพติดของมนุษย์ ขณะเดียวกันควรหาวิธีการป้องกันหรือลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดนั้น ๆ ของทั้งตัวผู้เสพและต่อคนในสังคม การใช้แนวคิดการลดอันตรายจากการใช้ยานี้ มีหลายประเทศนำมาใช้ และสามารถลดปัญหาอาชญากรรมป้องกันมิให้เกิดโรคติดต่อจากการใช้ยาเสพติด เป็นแนวคิดของการเปิดโอกาสให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดสามารถเข้าถึงการบำบัดรักษาได้มากขึ้น

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดทั้ง ๔ มาปรับใช้แล้วบางกรณี เช่น ที่ผ่านมาอาจเห็นได้ว่าเน้นการปราบปรามโดยใช้แนวคิด Zero Tolerance มาโดยตลอด มีการจับกุมผู้กระทำผิดอย่างต่อเนื่องจนส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก แม้จะมีการนำแนวคิด Decriminalization และ Diversion มาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจในเจตนารมณ์ของการนำแนวคิดนั้น ๆ มาดำเนินการ ทำให้เกิดปัญหาในระหว่างมาตรการปราบปราม และมาตรการบำบัดรักษาที่ต้องการนำผู้ป่วย

เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาที่เหมาะสม แม้ว่าจะได้มีการจัดเวทีประชุมและมีข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (จ)) แต่ก็มิได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะนั้น ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นยังดำรงอยู่และเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น

ส่วนแนวคิด Harm Reduction นั้น ได้มีการนำมาใช้ในทางปฏิบัตินานแล้ว แต่ยังอยู่ในวงแคบ ยังไม่ได้ประกาศเป็นนโยบาย จนกระทั่งปี ๒๕๕๓ แม้ยังมิได้มีการกำหนดแนวทางชัดเจนในการปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับแต่มีการดำเนินงานโครงการนำร่องไปแล้ว แต่ในปี ๒๕๕๔ และปี ๒๕๕๕ มิได้ระบุนโยบายการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดไว้ในยุทธศาสตร์ ทำให้การปฏิบัติงานในโครงการประสบปัญหาขาดความต่อเนื่อง และอาจเป็นการสูญเปล่าของโครงการนำร่องหากไม่มีการนำไปขยายผล

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการพิจารณาศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ได้นำเสนอไปแล้วในเบื้องต้น คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา รวมทั้งคณะอนุกรรมาธิการในคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้วิเคราะห์สรุปประเด็นปัญหา และเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังต่อไปนี้

๔.๑ ด้านการบริหารจัดการ

๔.๑.๑ โครงสร้าง การสั่งการ นโยบายและยุทธศาสตร์

องค์กรเฉพาะกิจที่ถูกจัดตั้งเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด และเปลี่ยนชื่อไปตามรัฐบาลหลายวาระ บางครั้งขาดความชัดเจนของแนวทางที่จะต้องนำไปปฏิบัติ เกิดภาวะชะลอการทำงาน อีกทั้งปัญหาความซ้ำซ้อนขององค์กรที่ตั้งขึ้นทั้งในระดับพื้นที่และพื้นที่พิเศษ ในการปฏิบัติงาน ศพส. ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการปฏิบัติ ซึ่งทำให้แผนงานหรือโครงการไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของปัญหาในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในระดับพื้นที่และขาดการชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่หน่วยปฏิบัติระดับพื้นที่เพื่อรับทราบแนวทางการดำเนินการตามแผนให้มีความทั่วถึง ทำให้หน่วยปฏิบัติไม่มีความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินการตามแผนงานที่แท้จริง

ผู้ว่าราชการจังหวัดขาดอำนาจเบ็ดเสร็จในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ทั้งด้านการบริหารงานบุคลากรและงบประมาณ เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานของศูนย์เป็นการประกอบกำลังของเจ้าหน้าที่ต่างสังกัด ถึงแม้จะมีแผนงานจาก ศพส. แต่หน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติยังถือปฏิบัติตามแนวทางหรือนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้เกิดความสับสนในสายการบังคับบัญชา การจัดสรรงบประมาณ และความรับผิดชอบหลักในการทำงานขององค์กรที่มีหน้าที่ตามกฎหมายอยู่แล้ว งบประมาณการดำเนินงานมาจากหลายแหล่งและบางครั้งล่าช้า ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดเกิดความสับสน ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังส่งผลให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลกำหนดให้นโยบายด้านยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ ดังนั้นจึงควรให้มีสายงานที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดโดยเฉพาะไว้ในบางหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจรับผิดชอบคดียาเสพติดในทุกสถานีตำรวจ ในหน่วยงานด้านสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล ควรมีหน่วยรับผิดชอบในการบำบัดผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำเหล่านี้จะได้มีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในหน้าที่ที่ชัดเจน

เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนขององค์กรที่ตั้งขึ้นมาเฉพาะ กับองค์กรที่มีหน้าที่ตามกฎหมายอยู่แล้ว รัฐควรทบทวนการตั้ง ศพส. ที่มีความซ้ำซ้อนในภารกิจและพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณ และการบังคับบัญชา พิจารณาคงไว้แต่ศูนย์ที่มีความจำเป็นในการขับเคลื่อนนโยบาย ใช้หลักพื้นที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน (Area Approach) อย่างแท้จริง โดยการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการปฏิบัติให้สอดคล้อง

กับปัญหาของแต่ละพื้นที่ การวางแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมด้านยาเสพติด ควรให้หน่วยงานระดับพื้นที่มีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นก่อนมีผลบังคับใช้ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะ ผอ.ศพส.จ. เป็นผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ ให้อำนาจเด็ดขาดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งด้านบริหารบุคลากรและด้านงบประมาณ ต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในทุกแผนงาน/โครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่และให้มีเอกภาพการบังคับบัญชา รวมถึงการให้คุณให้โทษแก่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่รับผิดชอบด้วย ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดโดยจังหวัดเอง ส่วนกลางทำหน้าที่ประเมินและตรวจสอบข้อมูล พิจารณาความเหมาะสมของแผนงาน จัดสรรงบประมาณลงในพื้นที่ตามความจำเป็นที่จังหวัดร้องขอ สนับสนุนการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานโดยวิธีพิเศษ เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถนำงบประมาณไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ทันต่อปัญหายาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้น โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน และให้ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านเป็นกำลังในการปฏิบัติ รวมทั้งพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินการเป็นรูปธรรมและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการติดตาม นิเทศ แก้ไขปัญหาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สนับสนุนด้านวิชาการและการพัฒนาบุคลากร พิจารณาให้ความดีความชอบ เสริมสร้างขวัญกำลังใจผู้กระทำดี และลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว ทั้งนี้ ควรมีการประเมินภาพรวมการดำเนินงานของจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัดว่าสามารถดำเนินงานได้ตามแผนงานหรือไม่

๔.๑.๒ เป้าหมายและการประเมินผล

การกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ ซึ่งกำหนดจากส่วนกลางและสั่งการไปยังพื้นที่ ทำให้การดำเนินงานให้บรรลุถึงผลสัมฤทธิ์เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ด้วยข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา งบประมาณ และการดำเนินงานที่ขาดการบูรณาการ การมุ่งเน้นเป้าหมายในเชิงปริมาณด้วยการตั้งเป้าหมายเป็นปริมาณตัวเลข ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมายโดยไม่เน้นคุณภาพ ทำให้การรายงานได้ข้อมูลที่อาจจะไม่ใช่ตัวเลขตามความเป็นจริง และอาจจะทำให้เกิดความไม่รอบคอบในการดำเนินการส่งผลให้ไม่อาจประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาได้

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสามารถดำเนินไปตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องมีการทบทวนเรื่องการกำหนดเป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากรและคำนึงถึงศักยภาพของหน่วยงาน เช่น การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติดภายใน ๑ ปี โดยกำหนดพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ ๖๐,๕๘๔ หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะการที่จะให้มีชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากโดยเฉพาะการที่ชุมชนนั้น ๆ ต้องเป็นผู้ตระหนักถึงปัญหา และร่วมแรงร่วมใจกันเอง ไม่ใช่การสั่งการจากส่วนกลาง หรือหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งเป้าหมายในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ในปี ๒๕๕๕ ให้ได้ ๔๐๐,๐๐๐ คนนั้น เป็นเป้าหมายที่สูงมาก ในขณะที่ยังมีปัญหาทั้งทางด้านการบริหารจัดการ สถานที่ งบประมาณ บุคลากร และปัญหาอีกหลายด้านที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งอาจจะทำให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร หากต้องมี

การกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ ควรให้พื้นที่เป็นผู้กำหนดจากข้อมูลความเป็นจริงในพื้นที่ โดยส่วนกลางเป็นผู้ประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมกับสภาพปัญหา

๔.๑.๓ งบประมาณ

งบประมาณในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ยังมีการจัดสรรอย่างกระจัดกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน ทั้งสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงต่าง ๆ และงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถดำเนินการหรือบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย มีงบประมาณที่ไม่สามารถเบิกได้ตามระเบียบทางราชการ และระเบียบในการเบิกจ่ายงบประมาณไม่มีความชัดเจน มีความยุ่งยากล่าช้าเป็นอุปสรรคในการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติภารกิจ

ขาดการส่งเสริม สร้างแรงจูงใจให้บุคคล หรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยสนับสนุนงบประมาณ และการดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลจึงต้องพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณด้านยาเสพติดตามแผนงาน และทบทวนวิธีการจัดสรรงบประมาณให้ส่งตรงไปยังพื้นที่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินงาน เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำงบประมาณไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ทันต่อปัญหายาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานให้ทันต่อสถานการณ์ของปัญหา

สนับสนุนงบประมาณโครงการด้านการสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถดำเนินการระยะยาวให้มีความต่อเนื่อง ยั่งยืน เพื่อการขยายผลและการวัดผล โดยอาจจะนำเงินภาษีที่เรียกเก็บจากการขายสุรา บุหรี่ หรือสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมถึงเงินที่ยึดมาได้จากคดียาเสพติด มาสนับสนุนการดำเนินงานในทุกด้านไม่เฉพาะด้านการปราบปราม หรือขอรับการสนับสนุนจากองค์กรธุรกิจภาคเอกชน โดยการสร้างแรงจูงใจ อาทิ การใช้มาตรการทางภาษี เพื่อให้หน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินงานหรือการมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพื่อยกย่องผู้ให้การสนับสนุน

รัฐบาลควรมีการกำหนดในกฎหมายให้ชัดเจน ในการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดงบประมาณสนับสนุนเรื่องยาเสพติด โดยกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๗ (๙) และควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดของคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดสรรเงินอุดหนุนด้านยาเสพติดได้

กรณีปัญหาในด้านงบประมาณดังกล่าว คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้มีการเสนอโครงการวิจัยเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการงบประมาณภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

๔.๑.๔ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ปัญหาในการขาดจิตสำนึก ขาดเจตคติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด การดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดยังไม่มีความเด็ดขาด ซึ่งการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้ความร่วมมือกับขบวนการค้ายาเสพติด เพราะการค้า

ยาเสพติดให้ผลตอบแทนสูงมาก อัตราความเสี่ยงในการถูกจับกุมมีน้อย เมื่อถูกจับกุม ในการต่อสู้คดีก็มีสิทธิที่จะหลุดพ้นจากคดี

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังขาดองค์ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับยาเสพติด ขาดการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้ทราบถึงแนวทางการทำงานตามนโยบาย และยุทธศาสตร์ตลอดจนเป้าหมายความสำเร็จของรัฐบาลให้ถูกต้องและมีความเข้าใจที่ตรงกัน และยังขาดความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

อัตรากำลังไม่เพียงพอ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ต่างมีข้อจำกัดด้านอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ หลายหน่วยงานไม่มีโครงสร้างในหน่วยหรือไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำด้านยาเสพติดเป็นการเฉพาะ จึงต้องจัดเจ้าหน้าที่ที่มีงานประจำด้านอื่น ๆ อยู่แล้ว ให้มารับผิดชอบงานด้านยาเสพติดเพิ่มเติมอีกหน้าที่หนึ่ง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เจ้าหน้าที่ขาดขวัญกำลังใจ ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารบางหน่วยงานเห็นว่างานยาเสพติดเป็นงานฝาก จึงขาดความจริงจัง ขาดความเอาใจใส่ บุคลากรที่ซื่อสัตย์และทำงานเข้มแข็งบางครั้งถูกขู่คุกคามจากผู้มีอิทธิพล หรือบางกรณีอาจพิการหรือเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ครอบครัวต้องสูญเสียกำลังหลักในการเลี้ยงดู ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

รัฐบาลต้องดำเนินการลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดอย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว เช่น ไล่ออกจากราชการ งดบำเหน็จบำนาญ ยึดทรัพย์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้งหมดโดยเร็ว และมีการออกสื่อประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนสังคมภายนอกได้รับรู้เพื่อเป็นการป้องปราม

รัฐบาลควรจัดเวทีชี้แจงนโยบายแก่หน่วยงานทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ทั้งระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติให้มีความเข้าใจในนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐอย่างทั่วถึงและถ่องแท้ จัดการอบรมผู้ปฏิบัติงานในทุกมาตรการให้มีความรู้ ทักษะในการดำเนินงาน โดยจัดทำหลักสูตรมาตรฐาน โดยมีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ แพทย์ หรือบุคลากรทางสาธารณสุขเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจหรือสนับสนุนให้มีทีมวิทยากรฝึกอบรมมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ เพื่อให้ข้อมูลกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ผู้บริหารของทุกหน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ต้องมีความรู้ และความเข้าใจในบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และต้องชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติให้ทราบถึงแนวทางการทำงานเป้าหมายความสำเร็จ และสร้างความตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่เป็นภัยร้ายแรงของประเทศซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ควรปลูกฝังอุดมการณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ให้ลดระดับความรุนแรงลงได้อย่างแท้จริง มิใช่มุ่งหวังเพื่อผลงานของหน่วยงาน หรือบุคคลเท่านั้น

เมื่อรัฐบาลประกาศให้ปัญหาเรื่องยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบดำเนินการเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม รัฐบาลก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีวิธีการบริหารจัดสรรอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ และงบประมาณในการดำเนินการให้สอดคล้องกับความสำคัญ และความจำเป็นเร่งด่วนของปัญหา โดยอาจใช้เงินกองทุนจัดจ้างเจ้าหน้าที่เป็นการเฉพาะกิจ หรือเป็นกรณีพิเศษเมื่อมีงานเร่งด่วน หรือสนธิกำลังเจ้าหน้าที่เป็นโครงการพิเศษที่มีความชัดเจน

รัฐบาลควรดูแลให้ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเกิดการสูญเสีย รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือครอบครัวหรือทายาทเรื่องการศึกษาและหน้าที่การงาน หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดควรสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายด้านยาเสพติดด้วยความเข้มแข็ง เช่น การส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ หรือมีการพิจารณาให้คะแนนเพิ่มพิเศษในการสอบแข่งขันเพื่อเลื่อนระดับ นอกจากขั้นพิเศษของสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นต้น

๔.๑.๕ ระบบฐานข้อมูล

เนื่องจากทุกมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องมีการใช้ข้อมูล แต่ละหน่วยงานต้องมีข้อมูลในการรายงานผลและวางแผน แต่ระบบข้อมูลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมยังมีปัญหาในการจัดเก็บให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ขาดการเชื่อมโยงเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ รวมทั้งการวางแผนเพื่อการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดเก็บข้อมูลการค้ายาเสพติดทั้งประเทศยังไม่เป็นระบบ

ข้อมูลระบบรายงาน ระบบติดตาม และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสต.) มีการนำเข้าข้อมูลล่าช้า ทำให้ข้อมูลไม่ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้บริการบำบัดรักษา หน่วยงานส่งต่อ ผู้ประมวลผลและวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการประเมินสถานการณ์ได้อย่างแท้จริง

ข้อมูลระบบงานข่าวกรองด้านยาเสพติดยังไม่สามารถตอบสนองการปฏิบัติทางยุทธวิธีอย่างได้ผล และบุคลากรด้านการข่าวของหน่วยงานต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ ขาดทักษะ และเครื่องมือในการรวบรวมข่าว รวมทั้งขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานหรือบุคลากรด้านการข่าวขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ข่าวยาเสพติดที่สำคัญ ๆ จะหายไปกับตัวบุคคลที่อาจถูกปรับเปลี่ยนหน้าที่ รวมทั้งองค์กรเอกชนไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เท่าที่ควร

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

ระบบฐานข้อมูล บสต. เป็นปัญหาเรื้อรังที่รัฐต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เนื่องจากข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ บสต. เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหายาเสพติด

รัฐบาลควรทบทวนระบบการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ อย่างเร่งด่วนและจริงจัง ศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขที่สามารถขจัดปัญหาที่มีอยู่ทุกระบบ ควรทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานที่ต้องนำเข้าข้อมูล เช่น จัดอบรมและประชุมผู้ปฏิบัติการให้มีความเข้าใจและแก้ปัญหาการลงข้อมูล ติดตามผลการลงข้อมูล และปรับข้อมูลที่ต้องจัดเก็บให้ทันสมัย และรัฐบาลควรอุดหนุนงบประมาณให้เพียงพอในการพัฒนาระบบ รวมถึงงบประมาณในการจัดประชุมประสานงาน วิเคราะห์ผลและการจัดทำรายงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้ และบูรณาการเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เกี่ยวกับยาเสพติดทั้งระบบรวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกันเพื่อใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สามารถตรวจสอบข้อมูลเหล่านี้ข้ามหน่วยงานได้ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรวมทั้งปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ เช่น ข้อมูลการติดต่อสื่อสารจากบริษัทที่ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ หากผู้ให้บริการหรือหน่วยงานจัดเก็บกลางสามารถเก็บข้อมูลย้อนหลังไว้ได้นานที่สุดจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการสืบสวนหาพยานหลักฐานยืนยันบุคคลผู้ที่อยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติด

กระทรวงมหาดไทยต้องมีระบบในการสนับสนุนและเชื่อมโยงฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ให้แก่ทุกธนาคาร และผู้ให้บริการทางโทรศัพท์ เพื่อตรวจสอบผู้ขอเปิดบัญชีเงินฝาก หรือการลงทะเบียนโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อพิสูจน์ความเป็นตัวตนของผู้ใช้บริการเพื่อเป็นการป้องกันหรือสกัดกั้นการขยายตัวของเครือข่ายการค้ายาเสพติด และจัดอบรมพนักงานธนาคารที่เกี่ยวข้องกับการรับเปิดบัญชี พนักงานตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินลูกค้า ให้มีความรู้ในการสังเกตพฤติกรรมที่ต้องสงสัยของบุคคลที่เข้ามาทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคาร

๔.๑.๖ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญ สามารถแยกได้เป็น ๓ ประการ คือ

(๑) บทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่เหมาะสม

๑) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบาย ตลอดทั้งการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งเป็นกลไกหลักในกฎหมายฉบับนี้ยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม คือ ศาล หรือตัวแทนของสำนักงานศาลยุติธรรม และปัญหาในการนับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๕ ไว้เพื่อทำการสอบสวน

ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มตัวแทนจากศาลยุติธรรมเป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) โดยตำแหน่ง ซึ่งอาจเป็นผู้พิพากษา หรือเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมให้เป็นตัวแทนของศาลยุติธรรม เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การให้ข้อเสนอแนะ การสะท้อนสภาพปัญหาและสามารถถ่ายทอดนโยบายได้โดยตรง

ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ โดยให้กำหนดไปว่า ในกรณีจำเป็นให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๔ (๓) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้จากไม่เกินสามวัน เปลี่ยนเป็นไม่เกินเจ็ดสิบสองชั่วโมง เพื่อความชัดเจนในการนับเวลา ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติมากกว่า และมีบัญญัติในลักษณะเดียวกันในกฎหมายหลายฉบับ

๒) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการปราบปราม ๓ ด้าน คือ การดำเนินคดีกรณีกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร การใช้มาตรการสมคบ ช่วย หรือสนับสนุน และการยึดอายัดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด แต่กระบวนการดำเนินงานไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร เช่น มีขั้นตอนมาก มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง มีข้อจำกัดในประเภทของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดได้ และมีระยะเวลาดำเนินงานสั้นเกินควร จึงทำให้การนำกฎหมายที่เป็น “มาตรการพิเศษ” มาใช้ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากคดีสมคบ คดีตรวจสอบทรัพย์สิน คดีกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนอกราชอาณาจักรยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณคดีรายสำคัญที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการขอแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๕/๑ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องจากการกระทำความผิดไว้ตรวจสอบในเบื้องต้นก่อนที่เลขาธิการสำนักงาน ป.ป.ส. จะได้มีคำสั่งให้ดำเนินการดังกล่าว

ควรพิจารณาทบทวนแก้ไขกฎหมาย ในประเด็นมาตรการในการยึด อายัดทรัพย์สินให้สามารถยึดทรัพย์สินในขั้นต้นที่นำมาใช้ในการกระทำความผิด โดยให้เจ้าของทรัพย์สินไปเรียกร้องเอาทรัพย์สินคืนจากผู้กระทำความผิดเอง รวมถึงทรัพย์สินที่ซื้อมาด้วยเงินผ่อนก็ให้ยึด อายัดได้ เพราะสามารถบังคับเอาตามสัญญาเช่าซื้อได้อยู่แล้ว

การขยายผลโดยใช้ความผิดฐานสบคบ ที่ต้องขออนุมัติจากเลขาธิการสำนักงาน ป.ป.ส. เพียงผู้เดียวในการดำเนินคดีข้อหาสมคบนั้น ควรมีการพิจารณาแก้ไขให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้แทนสามารถทำหน้าที่แทนได้ เพื่อทำให้เกิดความคล่องตัวและความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินการ จึงควรพิจารณาทบทวนแก้ไขกฎหมายประเด็นการดำเนินคดีความผิดฐานสมคบ นอกจากนั้น การกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ควรขยายระยะเวลาการยื่นคำร้องออกไป เช่น ๒ ปี เพราะการติดตามทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดโยกย้ายถ่ายเทไปไว้ที่อื่น ต้องใช้ระยะเวลาในการติดตาม

๓) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาใหม่เพื่อมุ่งที่จะทำให้การดำเนินคดียาเสพติดมีประสิทธิภาพ แต่เป็นเพียงการนำเอามาตรการพิเศษมาบัญญัติไว้เพียงบางเรื่อง เช่น <u>การสืบสวน</u> มาตรา ๗ เฉพาะกรณีปฏิบัติการอำพรางในการสืบสวนคดียาเสพติด (Under Cover) และมาตรา ๘ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) ซึ่งมีกฎกระทรวงที่ต้องออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว ปัจจุบันกฎกระทรวงดังกล่าวได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้แล้ว และการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด (มาตรา ๒๑) มีการบังคับได้น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่คดียาเสพติดมีอยู่ในทุกชั้นศาลทั่วประเทศ ซึ่งศาลจะต้องมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ

ข้อเสนอแนะ

การอำพราง (มาตรา ๗) และการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (มาตรา ๘) มีกฎกระทรวงและประกาศหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติไว้เรียบร้อยแล้ว สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ควรจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะพยานหลักฐานที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือและสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ในชั้นศาล

ควรเพิ่มการบังคับโทษปรับคดีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับให้มากขึ้น ทั้งในส่วนกลางและในระดับภาค เพราะในปัจจุบันมีคดียาเสพติดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับจำนวนมากแต่การบังคับโทษปรับยังทำได้น้อยมาก ควรให้ความสำคัญโดยการกำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายในการบังคับโทษปรับ เช่น กำหนดให้คดียาเสพติดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับอย่างน้อยร้อยละ ๘๐ จะต้องมีหมายบังคับคดี และมีการปรับปรุงกลไกการบังคับโทษปรับให้เหมาะสมกับปริมาณงาน

๔) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นกฎหมายที่กำหนดประเภทและชนิดของยาเสพติด รวมถึงมาตรการในการควบคุมและบทลงโทษ ซึ่งยังมีความไม่เหมาะสมในบางเรื่อง เช่น การกำหนดให้พืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภทเดียวกับกัญชา การกำหนดให้กัญชง หรือ เฮมพ์ (Hemp) ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นพืชเศรษฐกิจเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ที่ทำให้เป็นปัญหาต่อการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนบางกลุ่ม ในขณะที่ยาเสพติดบางชนิดมีการแพร่ระบาดสูง เช่น ไอซ์ แต่ก็ไม่มีมาตรการในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน นอกจากนั้นการที่กฎหมายบัญญัติให้การเสพยาเสพติดเป็นความผิดทางอาญา ทำให้การดำเนินการกับผู้เสพซึ่งถือว่าเป็นผู้ป่วยไม่เป็นไปตามหลักการที่เป็นมาตรฐานสากล แม้จะเปิดโอกาสให้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาได้ แต่ก็ไม่มีมาตรการจูงใจและทางเลือกที่เหมาะสมกับผู้สมัครใจแต่ละราย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขกฎหมายเนื่องจากเป็นช่องทางให้ผู้ค้ายาเสพติดอาศัยช่องทางตามกฎหมายมาเข้ารับการบำบัดและทำให้ความผิดในอดีตไม่สามารถดำเนินคดีได้อีกเลย หรือหลบหนีไปได้ จึงควรมีมาตรการในการตรวจสอบให้ชัดเจนเพื่อป้องกันนักค้ายาเสพติดมาใช้เป็นช่องทางเลี่ยงกฎหมาย

ควรเปิดโอกาสให้เข้ารับการบำบัดรักษาโดยสมัครใจได้ทั้งในสถานพยาบาล หรือสถานที่เพื่อการบำบัดรักษาฟื้นฟู ทั้งในสถานที่หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่รัฐมนตรี หรือผู้ที่รัฐมนตรีมอบหมาย (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ประกาศกำหนด

ควรมีการพิจารณาทบทวน เพื่อให้สามารถนำพืชกระท่อมมาใช้ตามวิถีพื้นบ้าน โดยใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (Decriminalization) ดังนั้น ยาเสพติดบางประเภทที่สมควรนำมาทบทวนมาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรม อาทิ พืชกระท่อม รวมถึงพืชกัญชง ซึ่งถูกจัดให้เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เช่นเดียวกับกัญชา ทั้ง ๆ ที่พืชกัญชงเป็นพืชเชิงเศรษฐกิจและมีนโยบายของรัฐบาลให้ส่งเสริมการปลูกมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ แล้ว แต่ยังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด จึงควรมีการศึกษาทบทวนเพื่อแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมต่อไป

ควรมีการพิจารณาทบทวนเรื่องการกำหนดความผิดและโทษของยาเสพติดในแต่ละประเภท โดยคำนึงถึงปริมาณของสารบริสุทธิ์ และความร้ายแรงของฤทธิ์ยา เช่น ยาเสพติดประเภท ๑ เหมือนกัน แต่ความรุนแรงของยาแตกต่างกัน อาทิ ไอซ์ กับยาบ้า เป็นต้น

ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การให้การที่เป็นประโยชน์ตามมาตรา ๑๐๐/๒ ให้ชัดเจนและเผยแพร่ให้เข้าใจอย่างกว้างขวาง และควรมีมาตรการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายนำไปใช้โดยไม่สุจริต เช่น ไปเป็นพยานศาลให้การช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งโดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่ทราบการไปเป็นพยานศาลดังกล่าว กรณีดังกล่าว ควรให้หัวหน้าชุดจับกุมหรือผู้บังคับบัญชาระดับสูงเป็นผู้รับรองว่าผู้ต้องหาให้การเป็นประโยชน์ตามมาตรา ๑๐๐/๒ เพื่อเป็นการคัดกรองไม่ให้ถูกใช้เป็นช่องทางในการทุจริตเรียกรับผลประโยชน์จากผู้ต้องหาหรือการลดโทษอย่างไม่เหมาะสม

ควรมีการพิจารณาทบทวนการลงโทษให้มีความสมดุลกับความผิด โดยต้องมีการบัญญัติฐานความผิดต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน โดยพิจารณาเจตนาในการกระทำความผิดประกอบด้วย เช่น กรณีการแบ่งยาเสพติดให้เพื่อนเสพแต่กลับมีความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด เพราะกฎหมายบัญญัติให้การจำหน่ายให้หมายรวมถึง ขาย จ่าย แจก และแลกเปลี่ยนให้ด้วย กรณีการแบ่งเม็ดยาใส่หลอดกาแฟก็ถือว่าเป็นการแบ่งบรรจุซึ่งมีโทษเท่ากับข้อหาผลิต การนำเข้าส่งออกยาเสพติดที่น่าจะหมายถึงการนำเข้าส่งออกยาเสพติด

เป็นจำนวนมาก แต่การไปซื้อยาบ้ามาจากฝั่งประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำมาเสพเอง ๑๐-๒๐ เม็ด ถ้าถูกจับที่ด่านก็ถือว่ามีความผิดฐานการนำเข้าส่งออกยาเสพติด ซึ่งเป็นแนวคิดเรื่องการเพิ่มโทษอย่างหนักอีกแบบหนึ่ง ซึ่งการลงโทษนั้น ต้องได้สัดส่วนเหมาะสมกับความผิด

๕) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นนำตัวผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในระบบบังคับบำบัด โดยถือว่าผู้เสพเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากร ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยอมรับกันทั่วไปอย่างกว้างขวาง แต่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูตามกฎหมายฉบับนี้เรียกว่าเป็นวิธี “บังคับบำบัด” แม้จะมีผลบังคับใช้มาเป็นเวลา ๑๐ ปี แต่การดำเนินงานยังคงมีปัญหาข้อขัดข้องที่สำคัญหลายประการ อาทิ การคัดกรองผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูยังไม่เป็นมาตรฐาน มีการแอบแฝงใช้เป็นช่องทางมิให้ผู้ค้ายาเสพติดถูกลงโทษ การตรวจพิสูจน์ใช้เวลานาน การบำบัดรักษาและฟื้นฟูไม่มุ่งเน้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรือไม่เน้นคุณภาพแต่เน้นปริมาณ สถานที่และบุคลากรไม่มีความพร้อมและไม่เพียงพอ ไม่มีความชัดเจนในเรื่องการติดตามดูแลช่วยเหลือ มีการทุจริตนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดออกไปดำเนินคดีเนื่องจากใช้เวลารวดเร็วกว่า ฯลฯ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังทั้งในประเด็นข้อกฎหมายและการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปฏิบัติงานโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรที่จะมีกระบวนการคัดกรองเบื้องต้นก่อน โดยดำเนินการในรูปคณะกรรมการซึ่งเป็นสหวิชาชีพ เพื่อคัดกรองว่าผู้ต้องหารายใดที่สมควรหรือไม่สมควรจะเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูแต่ควรส่งดำเนินคดี หรือดำเนินการอื่นใดต่อไป เพราะบางรายไม่มีความจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูเต็มรูปแบบ เช่น กรณีที่วัยรุ่นเสพยาเสพติดด้วยความคึกคะนองอยากรู้หรืออยากทดลองใช้ยาเสพติดเท่านั้น แต่ยังมิได้ติดยาเสพติด อาจใช้วิธีการว่ากล่าวหรืออบรมตักเตือน ไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูอย่างเต็มรูปแบบ จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายให้สามารถดำเนินการคัดกรองเพื่อจำแนกเฉพาะผู้เสพยาเสพติดที่ติดยาเสพติดอย่างรุนแรงหรือเรื้อรังให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู

ในการปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามระเบียบกำหนดให้พนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการฟื้นฟูฯ ในฐานะเป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรม แต่เนื่องจากอัยการเป็นหน่วยงานอิสระ มิได้อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จึงทำให้มีข้อโต้แย้งว่า การมอบหมายให้อัยการเป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่เป็นประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ อาจไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริง หากจะกำหนดให้อัยการเป็นประธานคณะกรรมการฟื้นฟูฯ โดยตำแหน่งดังเช่นปัจจุบัน

การพิจารณาตัวชี้วัดผลการรักษาผู้ติดยาเสพติดต้องดูปัจจัยอื่นและคำจำกัดความด้วย ดังนั้น จึงควรแก้ไขให้เป็นพระราชบัญญัติโรคสมองติดยา เพื่อเป็นกฎหมายดูแลผู้ป่วยโรคสมองติดยา และควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตรวจพิสูจน์ ให้มีการตรวจพิสูจน์ทางการแพทย์และใช้โรงพยาบาลเป็นสถานที่ตรวจพิสูจน์ เพื่อให้เป็นกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่ถือว่าผู้เสพเป็นผู้ป่วยอย่างแท้จริง

ปัจจุบันไม่มีกฎหมายให้อำนาจประธานและเลขาคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราว จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้อำนาจประธานและเลขาคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อลดปัญหาความล่าช้าที่เกิดขึ้น

ควรมีมาตรการในการลงโทษหรือบทกำหนดโทษที่แตกต่างกันระหว่างผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดในครั้งแรกและไม่ได้กระทำความผิดฐานอื่นอีก กับผู้ที่หลบหนีการบำบัดฟื้นฟูหรือผู้ที่ถูกวินิจฉัยว่าผลการบำบัดฟื้นฟูไม่เป็นที่พอใจ

ควรแก้ไขบทบัญญัติให้สามารถจำกัดจำนวนครั้งโดยการวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ว่า ผู้เสพยาเสพติดรายใดที่เสพยาเสพติดหลายครั้งและถูกส่งมาบำบัดฟื้นฟูซ้ำกันหลายครั้งติดต่อกันไม่ควรจะได้รับสิทธิในการบำบัดฟื้นฟูอีกต่อไป เช่น อาจกำหนดไว้ว่าไม่ควรเกิน ๕ ครั้ง แต่ถ้าเกิน ๕ ครั้ง ควรมีคณะกรรมการเพื่อทำการวินิจฉัยว่าบุคคลดังกล่าวควรได้รับการบำบัดฟื้นฟูด้วยวิธีการใด หรือควรได้รับสิทธิในการบำบัดฟื้นฟูต่อไปหรือไม่

ควรแก้ไขบทบัญญัติให้มีความยืดหยุ่นให้มีระยะเวลาการบำบัดฟื้นฟูโดยกำหนดกรอบเวลาแต่ละช่วงให้เกิน ๖ เดือนได้ โดยขึ้นกับดุลพินิจของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ ที่จะกำหนดระยะเวลาในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดแต่ละรายที่มีสภาพแตกต่างกัน ให้สามารถเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในระยะเวลาที่ไม่เท่ากันได้

๖) นอกจากพระราชบัญญัติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีกฎหมาย รวมทั้งระเบียบที่เกี่ยวกับยาเสพติดอีกหลายฉบับที่ควรมีการแก้ไขให้เหมาะสม (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (ง))

(๒) องค์ความรู้ของบุคลากร จากการศึกษาพบว่าบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่เนื่องจากในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติซึ่งได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นจึงทำให้การดำเนินงานทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู รวมถึงการบริหารจัดการเป็นไปในเชิงปริมาณแต่อ่อนด้อยในเชิงคุณภาพ ขาดความต่อเนื่อง บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่จะทำงานได้บรรลุผลจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและถูกต้องอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะมีมาตรการพิเศษที่แตกต่างไปจากกฎหมายทั่วไป

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

ควรมีการฝึกอบรม หรือจัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด มาตรการทางกฎหมาย และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่บุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจะต้องมีเอกสาร คู่มือ หรือสื่อต่าง ๆ ที่สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนั้น จำเป็นที่จะต้องมีมาตรการในการกำกับ ตรวจสอบ ติดตามประเมินผลอยู่เสมอ เพื่อป้องกันมิให้มีการนำกฎหมายไปใช้อย่างไม่ถูกต้องหรือโดยไม่สุจริต ทั้งนี้ ควรมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบดำเนินการในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการตลอดจนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) การประสานงานและการบูรณาการในกระบวนการยุติธรรม จากการศึกษาพบว่า ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งนอกจากจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ และยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนหลายหน่วยงาน อาทิ ตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีบทบาท อำนาจหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันตั้งแต่การสืบสวน จับกุม สอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาคดี การ

บังคับโทษ แต่การประสานการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมยังขาดระบบการประสานงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ขาดการให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขระบบการดำเนินคดียาเสพติดในกระบวนการยุติธรรมให้มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ ป.ป.ส. อัยการ ศาล และราชทัณฑ์อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละระดับในกระบวนการยุติธรรมมีโอกาสและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหา ประสบการณ์ ตลอดทั้งวิธีการทำงาน เพื่อให้มีความเข้าใจและนำไปสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับคดียาเสพติดให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น จึงควรมีการวางระบบการประสานงานและมีการจัดประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกระดับทั้งตำรวจ อัยการ ศาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนกลางและในระดับพื้นที่ภาคหรือจังหวัดโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดี รวมถึงการควบคุมเร่งรัดและประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๔.๑.๗ การสนับสนุนทางวิชาการ

ปัจจุบันนี้การสนับสนุนด้านวิชาการยังมีน้อย ไม่เพียงพอกับการนำงานวิชาการมาสนับสนุนการวางแผนและกำหนดนโยบาย ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการน้อยมาก งานวิชาการถือเป็นประโยชน์อย่างมากในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด งานวิจัยและการศึกษาทางวิชาการจะทำให้ทราบถึงความเป็นมาของปัญหา ข้อดีและข้อด้อยของการดำเนินงาน เป็นภาพสะท้อนให้สามารถนำผลงานวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานได้ ปัญหาบางปัญหาจำเป็นต้องได้รับการศึกษาในเชิงลึก และต้องใช้เวลาศึกษารายละเอียดเพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น อาทิ ปัญหาระบบการจัดสรรงบประมาณด้านยาเสพติด นโยบายและการบริหารจัดการของแต่ละรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การค้นคว้าทางวิชาการหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกด้านให้ทันต่อสถานการณ์ของปัญหา

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณให้นักวิชาการเข้ามาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาด้านยาเสพติด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนงาน แนวทางการปฏิบัติงานที่ตรงกับสภาพของปัญหามากที่สุด และนำผลการวิจัยต่าง ๆ มาสนับสนุนการทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกด้านให้ครอบคลุมทั้งกลุ่มประชากรและพื้นที่ ตลอดจนสาขาวิชาการวิเคราะห์สารเสพติดทั้งตัวยาและการตรวจพิสูจน์สิ่งเสพติดในร่างกายด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งการวิจัยเหล่านี้ต้องได้จากนักวิชาการที่มีความรู้และความเข้าใจ โดยต้องสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดนโยบายจึงต้องมีงานด้านวิชาการที่ชัดเจนมาสนับสนุน

๔.๒ ด้านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

๔.๒.๑ ด้านการรณรงค์ป้องกัน

(๑) การพิจารณาแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม และการบูรณาการ นโยบายและยุทธศาสตร์ในด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด รัฐบาลมุ่งเน้นให้หน่วยงานราชการเป็นผู้ลงไปดำเนินการเป็นหลัก โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายในการดำเนินการมิใช่เป็นผู้มีส่วนร่วม แต่ละหน่วยงานมีงบประมาณของตนเองในการดำเนินงานและไม่มีการประสานงาน ขาดเอกภาพต่างคนต่างทำ เกิดความซ้ำซ้อน และประชาชนไม่เกิดความรู้สึกร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหา มองว่าการแก้ไขปัญหาเป็นหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่หน้าที่ของตนเองหรือของชุมชนที่จะต้องเข้าไปรับผิดชอบ รัฐบาลพิจารณาปัญหายาเสพติดเป็นลักษณะแยกส่วน ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไปดำเนินการตามงบประมาณที่ได้รับโดยไม่พิจารณาปัญหาในแบบองค์รวม และขาดการบูรณาการในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

ควรกำหนดนโยบายจากสภาพปัญหาในพื้นที่และจากประชาชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เนื่องจากศักยภาพของหน่วยงาน ความหนาแน่นและความรุนแรงของปัญหายาเสพติดมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ รัฐบาลควรเป็นผู้สนับสนุนและช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน นโยบายด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดต้องเป็นนโยบายที่มีความต่อเนื่องในระยะยาว เพราะงานด้านการป้องกันจะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง

(๒) การนำแนวทางปฏิบัติในการจัดระเบียบสังคมไปบังคับใช้อย่างจริงจัง ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เปิดเผยปัญหาและไม่ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ครูบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือร่วมใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นักเรียนแกนนำไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการทำกิจกรรมป้องกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่องจริงจัง ผู้นำชุมชนยังไม่เข้ามาสนับสนุนสถานศึกษา ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นโยบายระดับชาติมุ่งหวังให้สถานศึกษาแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในทุก ๆ ด้านทำให้มีกิจกรรมมากเกินไป

สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ประกอบธุรกิจหรือกิจกรรมบางอย่างในระดับพื้นที่ที่อาจเป็นแหล่งมั่วสุมหรือแพร่ระบาดยาเสพติด เช่น สถานบริการ สถานบันเทิง หอพัก ที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต โรงงาน ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการให้บริการแก่ลูกค้าโดยหวังผลกำไร โดยมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ก่อตั้งหรือเปิดกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาต เปิด-ปิดเกินเวลาที่กำหนด ปล่อยปละละเลยให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปใช้บริการ

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษาที่ยังไม่เห็นความชัดเจนของแผนงานว่าหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ และมีแนวทางจะแก้ปัญหาเด็กหรือเยาวชนนอกระบบการศึกษาอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันการแพร่ระบาดยาเสพติดในกลุ่มพื้นที่ เช่น โรงเรียน โรงงาน สถานประกอบการ สถานบริการ หรือสถานที่อื่น ๆ จะต้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในชุมชนต้องมีการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ

และไม่เป็นทางการ กรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่และบุคลากรด้านสาธารณสุขในการให้ข้อมูลโทษภัยของการเสพสารเสพติด ตรวจตราดูแลพื้นที่ภายในหมู่บ้านให้ปลอดยาเสพติด เมื่อพบผู้เริ่มใช้สารเสพติดให้ส่งไปบำบัดรักษาและติดตามดูแลมิให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานหลายภาคี เนื่องจากการปรับปรุงโครงสร้างของระบบราชการ ทำให้สถานศึกษาประเภทต่าง ๆ อยู่ในสังกัดของหลายหน่วยงาน ไม่ได้อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น ทั้งนี้ การดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดนั้น จะต้องมีการสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการดำเนินชีวิตที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงต่าง ๆ ได้โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับนักเรียนที่เสพและติดยาเสพติดแล้วจะต้องมีการสร้างจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนและให้โอกาสศึกษาในสถานศึกษาต่อไปด้วย

รัฐควรให้ความสำคัญและต้องมีนโยบายและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเด็กนอกระบบสถานศึกษาที่ชัดเจน เพื่อช่วยเหลือให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสทางการศึกษา มีชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(๓) การสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน และการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาหลักที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีพื้นฐานพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนมีเสรีภาพเกินขอบเขต มีเวลาว่างมากเกินไป มีพฤติกรรมเลียนแบบรวมกลุ่มกับเพื่อน ขาดการควบคุมจากสังคมและครอบครัว การออกนอกบ้านเวลากลางคืนเพื่อเที่ยวเตร่โดยไม่มีเหตุเหมาะสม ปัญหารถซิ่ง การพนัน รวมทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ค่านิยม และวัตถุนิยม

สำหรับปัญหาในการดำเนินการป้องกันกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา คือ ขาดการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ให้กับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการยังขาดการบรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนที่สร้างทักษะชีวิตและภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตเชิงบุคคลของกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเน้นการป้องกันในกลุ่มเด็กปฐมวัย (๐-๖ ปี) และเด็กในสถานศึกษา ซึ่งควรมุ่งการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสร้างครอบครัวอบอุ่น การหล่อหลอมเด็กโดยมีผู้ใหญ่ต้นแบบ (Role Model) ที่ดีในชุมชน ซึ่งครอบครัวและชุมชนต้องเข้าใจปัญหาและช่วยกันสอดส่องดูแลบุตรหลานของตน

การแก้ไขปัญหาระยะยาว ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและป้องกันพฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการจำกัดบทบาทบางประการของเด็กและเยาวชนในเขตเมือง มีการจำกัดเงื่อนไขการออกนอกเคหะสถานเวลากลางคืนโดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งจะเป็นมาตรการป้องปรามและไม่อำนวยความสะดวกให้เด็กและเยาวชนจับกลุ่มมั่วสุมกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการสร้างปัญหาสังคมที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้ก่อเหตุ

ควรให้ความสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึกให้พ่อแม่ผู้ปกครองรับรู้ถึงหน้าที่ในการปกครองดูแลบุตรหลาน ควรนำระบบสารวัตรนักเรียนกลับมาใช้ในการสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชน มีการจัดระเบียบสังคม สถานประกอบการต่าง ๆ อย่างจริงจัง

ควรนำกิจกรรมลูกเสือมาใช้ในการป้องกันปัญหายาเสพติด เนื่องจากกิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของไทย และสามารถนำมาใช้กับประชาชนในวัยต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมทั้งเด็กและผู้ใหญ่

(๔) การขยายและการรักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง การดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ เป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็งต่างกันในแต่ละเรื่อง แต่ละหน่วยงานขาดการดำเนินการอย่างบูรณาการ ส่งผลให้ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนว่าควรจะดำเนินงานตามหน่วยงานใด การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างเป็นระบบไม่อาจประสบความสำเร็จ และไม่สามารถแพร่ขยายแนวความคิดหรือแนวทางการดำเนินงานไปยังหมู่บ้าน/ชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง การปฏิบัติงานของ ศพส. ระดับพื้นที่ ยังขาดบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำศูนย์ ขาดระบบข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนที่ชัดเจนที่จะสามารถนำมาใช้ในการวางแผนปฏิบัติการ ขาดอุปกรณ์และการเสริมสร้างความรู้ที่จำเป็น ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการสนับสนุนและเผยแพร่การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็ง โดยให้มีกระบวนการจัดทำแผนชุมชนที่ชัดเจนจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน โดยข้อมูลที่ได้จะสะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จในระยะยาว กระบวนการชุมชนเข้มแข็งจะสำเร็จได้ จะต้องเกิดจากการดำเนินงานของชุมชนเองที่จะค้นหาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา มากกว่าจะให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดำเนินการ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนเป็นผู้รู้เหตุแห่งปัญหาและสามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดีและเหมาะสมให้กับพื้นที่ของตนได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน”

รัฐบาลควรส่งเสริมศักยภาพของ ศพส. ในจังหวัดทุกระดับในการสร้างและการรักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง และให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ได้อย่างจริงจัง

(๕) บทบาทของสื่อในการให้ข้อมูลข่าวสารในทุกด้านเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หน่วยงานของรัฐใช้สื่อมวลชนและสื่อประเภทอื่น ๆ น้อยมากในการเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเสพยาเสพติด ขาดการใช้สื่อในการสร้างกระแสสังคมกระตุ้นให้ทุกคนได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สื่อมวลชนส่วนใหญ่จะนำเสนอแต่ผลงานด้านการปราบปราม จับกุม ซึ่งเสนอข่าวที่สะท้อนให้เห็นผลประโยชน์มูลค่ามหาศาลของราคายาเสพติด ทำให้คนเกิดความโลภพร้อมที่จะเสี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด สื่อยังมีการนำเสนอข่าวที่เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดน้อยมาก

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานของรัฐควรให้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ของปัญหายาเสพติดที่เป็นปัจจุบันหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้สื่อได้รับทราบ เพื่อจะได้เป็นผู้ถ่ายทอดประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ประชาชน และเมื่อเกิดปัญหาที่ต้องการความร่วมมือของภาคสังคม รัฐบาลควรขอความร่วมมือสื่อในการสร้างกระแสให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

๔.๒.๒ ด้านการปราบปราม

(๑) การลักลอบนำเข้ายาสูตรผสมของซูโดอีเฟดรีนเพื่อใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ในปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่าบริษัทในประเทศไทยทำสัญญาสั่งซื้อยากับบริษัทที่ผลิตยาในประเทศเกาหลีใต้จำนวน ๘๕๐ ล้านเม็ด ทั้งนี้ กรมศุลกากรได้ทำการตรวจสอบใบขนสินค้า ๙ ใบที่ผ่านมา เพื่อตรวจสอบสินค้าที่นำเข้าว่าตรงกับใบขนสินค้าหรือไม่ เป็นสินค้าอะไร ประกอบกับในขณะนั้น ซูโดอีเฟดรีน ยังไม่เป็นที่สนใจเหมือนในปัจจุบัน โดยผลการตรวจสอบใบขนสินค้าจำนวน ๙ ใบนั้น ขนส่งมาทางเครื่องบินและสินค้าดังกล่าว.ข้ามาครบตามใบขนสินค้า แต่อาจจะสำแดงเป็นสินค้าอื่น จึงไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าสินค้าเหล่านั้นคือ ซูโดอีเฟดรีน จริงหรือไม่ ไม่มีหลักฐานมายืนยันได้ โดยเอกสารหลักฐานในการสอบสวนในเรื่องดังกล่าวมีหลายส่วนทั้งเอกสารของกรมศุลกากรและเอกสารจากบริษัทในการนำเข้าและส่งออก จากกรณีปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาซูโดอีเฟดรีนเป็นปัญหาที่เกิดมาแล้วหลายปี แต่รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะตรวจสอบอย่างจริงจังจนปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ควรรวบรวมและจัดทำสถิติข้อมูลการควบคุมยาเพื่อเป็นข้อมูลในการควบคุมและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสารตั้งต้นชนิดอื่น ควรมีการตรวจสอบข้อมูลการนำเข้า รวมทั้งข้อมูลการผลิต การจำหน่าย และการใช้ยาในระบบอย่างจริงจังเพื่อพิจารณาความผิดปกติจากข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากสารตั้งต้นที่สามารถนำไปผลิตเป็นยาเสพติดหรือแอมเฟตามีนได้นั้นยังมีอีกหลายชนิด ถึงแม้วิธีการในการนำสารตัวอื่นนอกจากซูโดอีเฟดรีนไปผลิตเป็นยาเสพติดอาจทำได้ยาก แต่กำไรจำนวนมหาศาลเป็นสิ่งจูงใจในการนำสารอื่นไปใช้ทดแทนในการผลิตยาเสพติดได้

ควรประสานงานระหว่างประเทศในระดับกระทรวง โดยผ่านทางสถานทูตไทยในประเทศต้นทางที่มีปัญหาเพื่อให้สามารถประสานงานได้รวดเร็วมากขึ้น

ควรหาแนวทางและมาตรการในการควบคุมการนำเข้ายาสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนในรายย่อย โดยเพิ่มการตรวจค้นการลักลอบนำเข้ายาที่มีสูตรผสมซูโดอีเฟดรีนของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพราะขบวนการการลักลอบนำเข้ายาสูตรผสมของซูโดอีเฟดรีนมีความซับซ้อน ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายที่อยู่ในประเทศไทยต่อไป

กระทรวงสาธารณสุขควรบูรณาการระบบฐานข้อมูลซึ่งมีใช้อยู่ในปัจจุบันสำหรับการควบคุมคลังยาให้สามารถนำไปใช้เชื่อมโยงได้ทั่วทั้งกระทรวง เพื่อใช้ในระบบการพัฒนางานในกระทรวงสาธารณสุขได้ทั้งระบบ และเพื่อเป็นการเฝ้าระวังปัญหาหาการทุจริตเกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ทั่วไป โดยเฉพาะการเฝ้าระวังเกี่ยวกับตัวยาที่มีส่วนผสมของสารตั้งต้นที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด โดยต้องมีมาตรการในการตรวจสอบผู้ทุจริตของทุกหน่วยงานอย่างเข้มงวดและจริงจังมากขึ้น

(๒) เครือข่ายการค้ายาเสพติดภายในเรือนจำ ปัญหาการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำเกิดจากการปล่อยปละละเลยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ โดยมาตรการในการจู่โจมตรวจค้นและการขยายผลเพื่อเอาผิดเครือข่ายและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาเป็นเพียงการจู่โจมตรวจค้นยึดสิ่งของต้องห้าม แต่ไม่สามารถขยายผลไปยังเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องได้ จึงทำให้เครือข่ายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยังไม่มีกฎหมายรองรับในการปฏิบัติงานการเก็บข้อมูล โดยการ

ขอข้อมูลการใช้โทรศัพท์ ข้อมูลเส้นทางการเงินเพื่อการวางแผนจับกุมขบวนการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและต้องเป็นความลับ

การจับผู้ค้ายาเสพติดเข้าไปอยู่ในเรือนจำรวมกับผู้ต้องขังคดีอื่น ๆ ทำให้ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษสูง หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เมื่อเห็นผู้ต้องขังคนอื่นค้ายาเสพติดและมีรายได้มาก คนเหล่านี้ก็จะเข้าสู่กระบวนการค้ายาเสพติดเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปัญหาเจ้าหน้าที่มีส่วนในการกระทำความผิดหรือเพิกเฉยต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดและสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ

ข้อเสนอแนะ

ควรลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการป้องปราม เช่น ผู้ต้องขังที่มีหลักฐานว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำ ถ้ามีโทษประหารชีวิต ต้องรีบดำเนินการประหารชีวิตให้เร็วขึ้น ต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ต้องหา ต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เข้าไปแก้ไขและต้องมีการสับเปลี่ยนหน้าที่และจุดปฏิบัติงานให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ให้น้อยที่สุด เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดต้องดำเนินการลงโทษอย่างรวดเร็วด้วยการไล่ออกจากราชการ งดบำเหน็จบำนาญ ยึดทรัพย์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้งหมดโดยเร็วและมีการออกสื่อประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนได้รับทราบด้วย

กรมราชทัณฑ์ต้องหาแนวทางในการป้องกันและควรสัมมนาร่วมกับตำรวจในการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการเข้าจู่โจมตรวจค้นภายในเรือนจำให้มีหลากหลายรูปแบบและต้องมีการดำเนินการต่อไปโดยเปลี่ยนกลยุทธ์ไปเรื่อย ๆ เพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังหรือเจ้าหน้าที่ที่ทุจริตรู้เท่าทัน การจู่โจมเข้าตรวจค้นภายในเรือนจำต้องเป็นความลับ โดยมีการเตรียมซองในการเก็บวัตถุพยานและมีแบบฟอร์มบันทึกการจับกุมเพื่อการขยายผลเอาผิดกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป ถ้าผู้บัญชาการเรือนจำให้ความร่วมมือจะประหยัดงบประมาณในการสืบสวนได้มาก เพราะถ้าตำรวจมีข้อมูลว่าผู้ต้องขังรายใดเป็นผู้ค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำสามารถประสานให้ผู้บัญชาการเรือนจำเข้าจู่โจมตรวจค้นตัวพร้อมตรวจยึดโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งไม่ต้องไปทำสำนวนสืบสวนเพื่อขออนุมัติเลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่อแจ้งข้อหาสมคบหรือสนับสนุน แต่สามารถแจ้งข้อหาร่วมกันค้ายาเสพติดได้เลย ซึ่งมีโทษหนักมากกว่าข้อหาสมคบหรือสนับสนุน และต้องมีมาตรการเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่สุจริตมีความปลอดภัย รวมทั้งต้องมีมาตรการเพื่อรับรองความปลอดภัยของสายข่าวที่อยู่ภายในเรือนจำรวมทั้งครอบครัวของสายข่าวด้วย

กรณีปัญหาที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดในเรือนจำ รัฐบาลควรรีบแก้ไขปัญหาให้มีผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพราะปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงการปราบปรามการค้ายาเสพติดที่แท้จริง หากรัฐบาลล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเครือข่ายการค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำซึ่งเป็นพื้นที่ที่ควรอยู่ในการควบคุมได้ ประชาชนจะหมดความเชื่อถือในการแก้ปัญหาในพื้นที่นอกเรือนจำที่ยากแก่การควบคุมและจะเป็นตัวอย่างให้ผู้ที่อยากค้าและเสพยาเสพติดไม่เกรงกลัวต่อการกระทำผิด เพราะแม้อยู่ในเรือนจำยังสามารถทำผิดได้อีก

(๓) การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินในการก่ออาชญากรรมและการค้ายาเสพติด

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาการค้ายาเสพติด อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการดำเนินการคือการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินล่วงหน้า (Prepaid)

ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีระบบการลงทะเบียนจัดเก็บข้อมูล ทำให้หน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถตรวจสอบที่มาของผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากไม่มีบทบังคับให้ผู้ใช้บริการมาแสดงตน

ข้อเสนอแนะ

กสทช. ควรเร่งดำเนินการในการออกข้อกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงิน เพื่อให้มีความชัดเจนในการดำเนินการของผู้ประกอบการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และการกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่สามารถสร้างกฎเกณฑ์ เงื่อนไขของบริษัทขึ้นมาในการกำหนดให้ลูกค้าโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินจะต้องแสดงหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อแสดงตนเป็นผู้ใช้บริการ

กสทช. ควรขอความร่วมมือสื่อทุกประเภทในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงความเสียหายของชาติ จากการมีผู้นำโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินที่ไม่มีการลงทะเบียนผู้ใช้ไปประกอบอาชญากรรม และ กสทช. ควรใช้สื่อสร้างกระแสในสังคมกดดันให้ทั้งผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินและบริษัทผู้ให้บริการมีความรับผิดชอบเห็นความสำคัญของการจัดทำทะเบียนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงิน ทั้งนี้บริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินทุกบริษัทล้วนทราบปัญหาและแนวทางการแก้ไขที่จะเป็นประโยชน์ จึงควรร่วมมือกันทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม เนื่องจากสาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่บริษัทได้ดำเนินธุรกิจแข่งขันกันในการสร้างความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการมากจนเกินไป จึงควรปรับให้คนไทยมีวินัยรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ประกอบการทุกบริษัทต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งระบบ

อย่างไรก็ตาม แม้จะยังไม่มีกฎหมายควบคุมการลงทะเบียนและการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินออกมาบังคับใช้ บริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์สามารถสร้างกฎเกณฑ์ เงื่อนไขของบริษัทขึ้นมาในการกำหนดให้ลูกค้าโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงิน เมื่อเงินในระบบหมด ทุกครั้งที่ลูกค้าจะมีการเติมเงินจะต้องแสดงหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน โดยไม่ต้องมีกฎหมายบังคับ ทั้งนี้ ทุกบริษัททราบปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติ

(๔) การข่าวยาเสพติด การดำเนินงานด้านข่าวกรองของแต่ละหน่วยมีการประสานงานเฉพาะในเชิงนโยบาย แต่ไม่ได้นำไปสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและการประสานงานบางเรื่องเจ้าหน้าที่ไม่ได้นำข้อมูลที่ได้จากการประสานงานไปขยายผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ แหล่งข่าวหรือสายลับที่หน่วยงานด้านการข่าวนำมาเป็นตัวแทนในการหาข่าวส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งบางคนมาเป็นแหล่งข่าวเพื่อต้องการความคุ้มครองความอยู่รอดหรือหวังผลประโยชน์ด้านการเงิน ซึ่งแหล่งข่าวเหล่านี้จะถูกปกปิดจากเจ้าหน้าที่ที่ใช้งาน ทำให้บางครั้งแหล่งข่าวคนเดียวสามารถให้ข่าวสารแก่หน่วยงานต่าง ๆ พร้อมกันได้หลายหน่วย ส่งผลให้ข่าวสารที่ได้รับไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การรวบรวมข่าวสารในปัจจุบันจะรวบรวมข่าวสารจากแหล่งข่าวซึ่งเป็นบุคคลเป็นหลัก ทำให้ขาดการยืนยันข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวอื่น ๆ

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการข่าวมักจะมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ไปปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ทุกปี เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย้ายไปเป็นกำลังป้องกันชายแดน เจ้าหน้าที่ตำรวจย้ายสังกัด ทำให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งขบวนการค้ายาเสพติดมีการต่อต้านข่าวกรองเพื่อขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งมีการว่าจ้างทีมที่ปรึกษาด้านกฎหมายเพื่อแก้ต่างเมื่อถูกจับกุมดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะ

สำนักข่าวกรองแห่งชาติต้องเป็นศูนย์กลางด้านการข่าวยาเสพติดของประเทศ และเป็นหน่วยหลักรับผิดชอบในการสร้างความไว้วางใจให้แก่หน่วยต่าง ๆ ในการจัดเก็บรักษาความลับ ข้อมูล การข่าว การวิเคราะห์สถานการณ์ การเผยแพร่ข้อมูล ตลอดจนจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนข่าวสารยาเสพติดจากทุกหน่วยเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานด้านการข่าวสามารถตอบสนองการปฏิบัติทางยุทธวิธีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการอบรมเจ้าหน้าที่การทูตที่ไปปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลใหญ่ในต่างประเทศให้มีองค์ความรู้ในการหาข่าวทั้งด้านยาเสพติด ความมั่นคงและการก่อการร้าย เป็นต้น

จัดตั้งประชาคมหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อหาข่าวด้านยาเสพติดในระดับล่าง โดยการนำข้อมูลด้านการข่าวยาเสพติดที่ได้รับจากหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด นำมารวบรวมและประสานกันเพื่อให้เกิดภาพรวมทำให้ทราบถึงปัญหายาเสพติดได้ชัดเจนที่สุด มีการปฏิบัติการเชิงรุกด้านการข่าวโดยประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดส่งเจ้าหน้าที่ด้านการข่าวไปประจำ ณ ประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งผลิตยาเสพติดและมีการลักลอบนำยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทย และต้องพัฒนาเครื่องมือเทคนิคที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมการติดตาม/ตรวจสอบเป้าหมาย ตรวจค้นหายาเสพติดตามจุดตรวจต่าง ๆ เช่น เครื่องมือเฝ้าตรวจชายแดน เครื่องมือดักฟังโทรศัพท์ เป็นต้น

(๕) การขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการสกัดกั้นการลักลอบนำเข้ายาเสพติด

การลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทยจะมีการลักลอบลำเลียงนำเข้าทางด้านชายแดนแทบทุกภาค ซึ่งแนวชายแดนดังกล่าวมีระยะทางยาวมาก กำลังคนไม่เพียงพอต่อการเฝ้าระวัง และนอกจากนี้ยังมีการนำเข้ายาเสพติดทางท่าอากาศยานนานาชาติ ในการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ขบวนการค้ายาเสพติดจะใช้วิธีการว่าจ้างโดยการซุกซ่อนในตัวบุคคลหรือสินค้าไว้อย่างมิดชิดและซับซ้อน ดังนั้นในการสกัดกั้นจับกุมตรวจค้นยาเสพติดในยานพาหนะหรือตัวคน จึงเป็นการยากที่จะตรวจค้นด้วยตาเปล่าของเจ้าหน้าที่

วิธีการในการสกัดกั้นยาเสพติดที่ได้ผลดีที่จะช่วยเสริมการทำงานในการสกัดกั้นยาเสพติดของเจ้าหน้าที่คือการใช้สุนัขดมกลิ่นตรวจค้นยาเสพติด แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรยังไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการตรวจค้นยาเสพติด หรือการวิจัยคิดค้นเครื่องมือและอุปกรณ์ในการตรวจค้นยาเสพติด และประเมินความคุ้มทุนของการใช้อุปกรณ์ที่เหมาะกับสถานการณ์และสถานที่ และต้องให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณที่เพียงพอในการใช้สุนัขดมกลิ่นตรวจค้นยาเสพติดทั้งงบประมาณค่าอาหาร ค่ารักษา และค่าใช้จ่ายในการฝึกทบทวนเป็นประจำทุกปีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพื่อฝึกทดแทนสุนัขที่ต้องปลดประจำการ เพราะสามารถเข้าถึงบุคคลและเป้าหมายในพื้นที่ได้ง่าย เคลื่อนย้ายได้รวดเร็ว สามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการเฝ้าตรวจตามแนวชายแดนทั้งทางบก ทางน้ำ และทางทะเล โดยพัฒนาปรับปรุงในเรื่องกำลังพล ยานพาหนะ เครื่องมือพิเศษที่ทันสมัยเพื่อให้มีระบบเฝ้าตรวจชายแดนที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมและเชื่อมโยงกันในทุกพื้นที่ เสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย

มาสนับสนุนการตรวจค้นวิเคราะห์ยานพาหนะให้แก่จุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามเส้นทางคมนาคมที่ต่อเนื่องจากแนวชายแดน และการตั้งจุดตรวจค้นจะต้องมีแผนการตรวจค้นที่สอดรับทั้งในมิติของเวลาการตั้งด่าน และมิติพื้นที่ที่ล่อแหลมต่อการใช้เป็นเส้นทางลักลอบลำเลียงยาเสพติด

๔.๒.๓ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

(๑) การแยกระบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด

ขณะนี้การบำบัดรักษาแบ่งเป็น ๓ ระบบ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบหลักของ ๒ กระทรวง และหน่วยภาคีผู้ดำเนินงานมากมาย รัฐบาลกำหนดนโยบายรวมทั้งยุทธศาสตร์และมาตรการหลักด้านการบำบัดรักษามุ่งเน้นผลสำเร็จเชิงปริมาณโดยกำหนดเป้าหมายเป็นจำนวนตัวเลขให้มีการนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรแยกระบบตามความรับผิดชอบไม่สอดคล้องกับปริมาณงานและศักยภาพของหน่วยงาน ส่งผลให้หน่วยงานในแต่ละสังกัดต่างมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการบำบัดรักษาในระบบของตนให้เป็นไปตามเป้าหมายหรืองบประมาณที่ได้รับมากกว่าการบำบัดรักษาให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาผู้ผ่านการบำบัดรักษากลับไปเสพยาเสพติดซ้ำเป็นจำนวนมาก

การบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงานยังขาดการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรในชุมชนและเครือข่าย เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย สถานบำบัดขององค์กรเอกชน วัด ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น ซึ่งยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้ครบกระบวนการเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดสามารถหยุดการใช้ยาให้นานที่สุดหรือลดการเสพยาเสพติดซ้ำ อันจะช่วยให้การบำบัดรักษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรทบทวนนโยบายในการแก้ไขปัญหาด้านการบำบัดรักษาในการบริหารจัดการงานบำบัดรักษาทั้ง ๓ ระบบ เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง จัดให้มีสถานบำบัดรักษาที่มีรูปแบบการบำบัดรักษาที่หลากหลายและเพียงพอเพื่อรองรับผู้ป่วยซึ่งมีปัญหาต่างกันให้ได้มีโอกาสเข้ารับการบำบัดรักษาที่เหมาะสม อยู่ภายใต้โครงสร้างการบริหารจัดการใหม่ ในการมอบหมายปริมาณการนำผู้ป่วยเข้าสู่การบำบัดรักษาของแต่ละระบบ ควรคำนึงถึงทรัพยากรและศักยภาพของหน่วยงานเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้จริงอย่างมีคุณภาพตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ผลักดันให้เกิดหน่วยงานระดับกรมสังกัดกระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรี ให้มีผลในทางปฏิบัติโดยเร็ว เพื่อเป็นหน่วยหลักในการพัฒนายุทธศาสตร์ตลอดจนรูปแบบ เทคนิควิธีการบำบัดรักษาและการดูแลผู้ป่วยอย่างครบวงจรตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ อีกทั้งประสานกับหน่วยงานภาครัฐทั้งภายในและภายนอกกระทรวง ภาคประชาชนและเอกชน ในการขับเคลื่อนงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

ทบทวนการจัดสรรงบประมาณและการบริหารการเบิกจ่ายงบประมาณส่วนกลางสู่พื้นที่ให้ทันต่อการปฏิบัติงานตามข้อสั่งการในการมอบหมายปริมาณการนำผู้ป่วยเข้าสู่การบำบัดรักษาของแต่ละระบบโดยต้องคำนึงถึงทรัพยากรและศักยภาพของแต่ละหน่วยงาน

ผลักดันและส่งเสริมโครงสร้างศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในระดับกระทรวงให้มีศักยภาพและอำนาจในการสั่งการ ติดตามการดำเนินงานตั้งแต่ระดับกระทรวง ระดับกรม ไปจนถึงพื้นที่ปฏิบัติให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนในบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายตลอดจนบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

ทบทวนการดำเนินงานของระบบบังคับบำบัดให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่แถลงให้ปฏิบัติต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในฐานะผู้ป่วย ปรับข้อบกพร่องในการบริหารจัดการให้การดำเนินงานทุกขั้นตอนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและมาตรฐานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดอย่างแท้จริง อาทิ ยกเลิกการใช้เรือนจำเป็นสถานตรวจพิสูจน์ ปรับปรุงการทำงานในขั้นตอนของการรอตรวจพิสูจน์ให้กระชับขึ้น จัดการให้มีการคัดกรองแยกประเภทและตรวจสุขภาพเบื้องต้นเพื่อป้องกันโรคติดต่อ การเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ปรับกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศของกระทรวงให้เอื้อต่อการทำงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕

หน่วยงานต้นสังกัดควรเสริมสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด มีมาตรการส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและสิทธิพิเศษในการพิจารณาความดีความชอบนอกเหนือจากความดีความชอบที่ได้รับจากสำนักงาน ป.ป.ส.

(๒) การกำหนดประเภทและมาตรฐานการคัดกรองผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด แม้ยุทธศาสตร์ระบุให้เร่งนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาโดยต้องมีการคัดกรองประเภท และระดับความรุนแรงของปัญหาของผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเพื่อนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเข้าบำบัดรักษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม แต่ในข้อเท็จในการทางปฏิบัติยังขาดการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานในการจำแนกประเภทกลุ่มเป้าหมายในภาพรวมของทั้งประเทศ และขาดการระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงานต่อกลุ่มเป้าหมายในแต่ละประเภท อีกทั้งมิได้มีการเตรียมมาตรการรองรับที่เหมาะสมในการให้การบำบัดรักษาต่อกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท หากแต่เป็นการจำแนกตามระบบบำบัดที่มีอยู่ ๓ ระบบ ซึ่งใช้เกณฑ์ในการจำแนกต่างกัน และนำส่งผู้ป่วยตามสถานบำบัดที่สามารถรองรับได้ ซึ่งอาจไม่เหมาะกับประเภทของผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะ

กำหนดประเภทและวัตถุประสงค์ของการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้มีความชัดเจนแล้วจึงส่งต่อผู้ป่วยจากการคัดกรองสู่สถานบำบัดรักษาที่เหมาะสมต่อผู้ป่วยแต่ละประเภทเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาตามกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดประเภทและวัตถุประสงค์ของการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดสามารถทำได้ดังนี้

๑. ผู้เริ่มเสพหรือเสพเป็นครั้งคราว ควรใช้กระบวนการบำบัดระยะสั้น (Brief Intervention) เช่น การอบรมให้ข้อมูลหรือจัดกิจกรรมใช้เวลาสั้น ๆ เพื่อหยุดพฤติกรรมเสี่ยงก่อนที่ผู้เสพจะถลำไปสู่การติดยาเสพติดหรือเป็นผู้ค้ายาเสพติด

๒. ผู้ติดยาเสพติด ควรเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาโดยไม่ชักช้าเพื่อเลิกพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด และเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องอยู่ในกระบวนการบำบัดรักษาจนครบตามแผนและระยะเวลาที่แพทย์กำหนด

๓. ผู้ที่ติดยาเสพติดมาเป็นเวลานานและรุนแรงจนต้องใช้ยาเสพติดเป็นประจำและไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันอย่างปกติ หรือทำงานหาเลี้ยงชีพได้หากขาดยาเสพติด ผู้ป่วยประเภทนี้ควรต้องอยู่ในแผนการบำบัดรักษาระยะยาว หรืออยู่ในแผนการบำบัดรักษาโดยให้ใช้ยาที่ถูกกฎหมายทดแทนภายใต้การควบคุมของแพทย์

<u>หมายเหตุ</u> ผู้เสพยาทั้ง ๓ ประเภทแรกนี้อาจจะนำเอามาตรการการคัดกรองขององค์กรอนามัยโลก (WHO_ASSIST (Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test)) มาใช้เพื่อจำแนกประเภท

๔. ผู้ติดยาเสพติดและมีพฤติกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าเพื่อเสพ ควรเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อให้เลิกพฤติกรรมเสพยาเสพติดและควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปเสพซ้ำและเลิกพฤติกรรมการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าเพื่อเสพอย่างเด็ดขาด หากผิดเงื่อนไขต้องใช้มาตรการลงโทษที่เข้มงวด

๕. ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านแผนการบำบัดรักษาจนครบหลักเกณฑ์ทางการแพทย์ต้องได้รับการติดตามช่วยเหลือ ฟื้นฟู และแก้ไขปัญหาพื้นฐานหรือต้นเหตุของปัญหาแวดล้อมที่ทำให้ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกอย่างเป็นรูปธรรมและทันต่อสภาวะของปัญหา

(๓) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด มีหลายฉบับและมีข้อขัดแย้งกัน มีจุดอ่อนในบางมาตราของกฎหมายหลายฉบับที่ทำให้ผู้ปฏิบัตินำไปเป็นช่องทางหลีกเลี่ยงในการบังคับใช้ และบางครั้งเจ้าหน้าที่ตีความข้อกฎหมายผิดเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมาย จึงนำไปสู่วิธีการปฏิบัติที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายและก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อสังคม

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

ควรทบทวนแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้รวมอยู่ในฉบับเดียว โดยยึดผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเป็นศูนย์กลางในการบำบัดรักษา แก้ข้อกฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับวิวัฒนาการของปัญหา

ในขณะที่รอการแก้กฎหมาย ให้ปรับปรุงกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศของกระทรวงให้เอื้อต่อการทำงาน ปรับการบริหารจัดการหรือนำแนวคิดการดำเนินงานแนวใหม่มาศึกษาและปรับใช้ อาทิ ศาลบำบัดยาเสพติด (Drug Treatment Court) ระบบศาลบำบัดยาเสพติดซึ่งจะดูแลเฉพาะการบำบัดรักษาเป็นหลักเท่านั้น หรือ อาจนำตัวอย่างของศาลอาญาธนบุรีที่ได้นำมาตรการและวิธีการบำบัดยาเสพติดในชั้นศาลมาใช้ภายใต้โครงการจิตสังคมบำบัด เป็นลักษณะในการให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตามและกำหนดเงื่อนไขให้มาพบศาลโดยศาลสั่ง และมีอาสาสมัครทำหน้าที่ติดตามเพื่อให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรม จึงเป็นเรื่องของศาลในการใช้ดุลยพินิจร่วมกับครอบครัวโดยนำคนในครอบครัวมาช่วยในการบำบัดรักษาผู้ป่วย เพื่อช่วยให้การบำบัดรักษาได้ผลดีขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการของระบบศาลบำบัดยาเสพติด ดังนั้นจึงสามารถนำวิธีการของระบบศาลบำบัดยาเสพติดมาใช้ได้โดยการขอความร่วมมือจากศาลยุติธรรมเพื่อพิจารณาดำเนินการโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๒ หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๖ โดยให้ประธานศาลฎีกากำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ศาลยุติธรรมที่มีความพร้อมนำไปปฏิบัติเพื่อนำไปสู่วิธีการบำบัดรักษาอีกรูปแบบหนึ่งและถือเป็นมิติใหม่ในการบำบัดรักษาที่มีคุณภาพมากกว่าแนวทางที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันโดยไม่ต้องไปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเพราะเป็นการบริหารจัดการของศาล โดยต้องมีการกำหนดนโยบายและกำหนดแนวทางที่ชัดเจน

(๔) ระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด (บสต.) ซึ่งมีการร่วมกันนำเข้าข้อมูลไม่สมบรูณ์ ล่าช้า ทำให้การนำเสนอข้อมูลไม่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ส่งผลต่อการนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์เพื่อวางนโยบาย จัดสรรงบประมาณและการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ควรทบทวนและพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านการบำบัดรักษาให้ครอบคลุม ทั้งข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนและข้อมูลในการบำบัดรักษาผู้ป่วย

ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ต้องส่งเสริมและผลักดันให้มีการนำเข้าข้อมูลในระบบรายงานติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสต.) ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน ทันต่อเวลาการใช้งาน ทั้งนี้ควรมีการศึกษาและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว

(๕) สังคมและผู้ให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด มีเจตคติเชิงลบต่อผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เจตคติของสังคมโดยรวม ทั้งผู้ให้การบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดและประชาชนทั่วไป ยังขาดองค์ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับยาเสพติดและการติดยาเสพติด จึงเกิดทัศนคติเชิงลบต่อกัน ทำให้การแก้ไขปัญหาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยากต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรใช้สื่อในทุกช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลให้ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับยาเสพติดและการติดยาแก่บุคลากรผู้ให้การบำบัดรักษา ตัวผู้เสพและผู้ติดเองและประชาชนในสังคม ให้เข้าใจในธรรมชาติของผู้เสพและผู้ติดสารเสพติดว่าเป็นผู้ป่วยโรคสมองติดยา เพื่อให้มีทัศนคติเชิงบวกและเห็นความจำเป็นต่อการให้การบำบัดรักษาผู้ป่วย เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการบำบัดรักษาผู้ป่วยในแต่ละประเภทอย่างถ่องแท้

(๖) บุคลากรขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจและการเสริมแรงในการปฏิบัติงาน ปัจจุบันบุคคลากรในหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่มีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจยังไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษาผู้ป่วยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เสพและผู้ติยาเสพติดยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งให้การอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงโดยจัดทีมวิทยากรซึ่งไม่มีภารกิจประจำออกให้ความรู้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการและนิเทศการปฏิบัติงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีองค์ความรู้ที่แท้จริงและได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีโครงสร้างของงานยาเสพติดที่ชัดเจนในหน่วยงานที่ให้การบำบัดรักษา ส่งเสริมให้ความดีความชอบเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพและขวัญกำลังใจในการทำงาน

สำรวจความต้องการในการพัฒนาบุคลากรด้านการให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด จัดหลักสูตรอบรมที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานกำหนดว่าผู้ทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดควรมีพื้นฐานความรู้อย่างไร ควรผ่านการอบรมหลักสูตรใด จัดทำคู่มือวิธีการบำบัดรักษาและดูแลผู้ป่วยแต่ละประเภทอย่างเป็นระบบ ประเมินผลหลักสูตรการบำบัดรักษาเพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพและคุณภาพในการบำบัดรักษา ทำให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดรู้สึกว่าเขาเป็นผู้ป่วยและเต็มใจในการเข้ารับการบำบัดรักษาและอยู่ในโปรแกรมการบำบัดรักษานานเพียงพอที่จะสามารถเลิกเสพยาเสพติดและกลับคืนสู่สังคมได้

(๗) การบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การกระทำความผิดในคดีที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในเด็กและเยาวชนอายุ ๑๐–๑๘ ปี มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นจนกลายเป็นปัญหาการกระทำผิดอันดับหนึ่งของคดีทั้งหมด

สถานพินิจฯ มีบุคลากรและสถานที่จำกัด แต่มีภารกิจในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดและเด็กและเยาวชนที่มาในคดีสารเสพติดเพื่อรอการตรวจพิสูจน์ เด็กและเยาวชนทั้งสองกลุ่มนี้ ปัจจุบันจำเป็นต้องถูกควบคุมอยู่ด้วยกัน ไม่มีการแยกเป็นสัดส่วนและได้เข้ารับการบำบัดรักษาในโปรแกรมเดียวกัน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

สถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกฯ เด็กและเยาวชนยังไม่มีโปรแกรมการบำบัดรักษาที่ผ่านการศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาปัญหาการเสพและติดสารเสพติด และยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการบำบัดรักษาทำให้เด็กและเยาวชนยังไม่ได้รับการบำบัดรักษาที่เหมาะสม

เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดจะไม่ได้รับการประเมินในมาตรฐานเดียวกันกับเด็กและเยาวชนในคดีอื่น ส่งผลให้ขาดมาตรฐานในการประเมิน เด็กและเยาวชนอาจไม่ได้รับการบำบัดรักษาที่ครอบคลุมถึงสภาพปัญหาและความจำเป็น และมีความเสี่ยงต่อการกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้มาก

อีกทั้งยังขาดการนำข้อมูลเรื่องเด็กและเยาวชนที่ได้รับการบำบัดรักษาระหว่างรอการตรวจพิสูจน์ไปใช้ประกอบในการบำบัดรักษาหลังการตรวจพิสูจน์ ทำให้เสียโอกาสในการลดปริมาณและระยะเวลาในการบำบัดรักษา และบางครั้งต้องเข้าโปรแกรมซ้ำเดิมที่เคยได้รับแล้ว

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการแยกเด็กและเยาวชนที่รอการตรวจพิสูจน์การเสพและการติดยาเสพติดแยกส่วนออกจากเด็กและเยาวชนในคดีอื่น ๆ โดยควรให้งบประมาณสนับสนุนการสร้างการแบ่งสถานที่ให้มีความชัดเจน หรืออาจเป็นอาคารเดียวกันแต่เป็นการแยกโซน เพื่อความปลอดภัยและลดโอกาสในการเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน

ควรทบทวนแนวทางการประเมินและจำแนกเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมต่อสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กแต่ละราย ซึ่งสามารถนำแบบประเมินและคัดกรองปัญหาความเสี่ยงและความจำเป็นที่กรมพินิจฯ พัฒนาขึ้น ไปใช้เพื่อให้มีมาตรฐานในการประเมินที่เท่าเทียมกัน

ควรสนับสนุนการพัฒนาโปรแกรมการบำบัดรักษาที่ผ่านการศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการลดการกระทำผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนทั้งในส่วนของคดีที่เกี่ยวและไม่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงต่อการกลับไปใช้สารเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยในการนำไปสู่การกระทำความผิดในคดีอื่น ๆ ด้วย

ควรมีหน่วยในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถตอบสนองต่อระดับของปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจมีระยะเวลาและวิธีการที่มีความหลากหลายและให้มีหน่วยงานที่เป็นผู้ควบคุม

และผู้ตรวจสอบคุณภาพการบำบัดรักษาอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ เด็กและเยาวชนผู้เสพและติดสารเสพติดมักมีปัญหาหลายด้านประกอบกันจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาที่ครอบคลุมถึงปัจจัยสาเหตุทุกด้านเพื่อลดโอกาสในการหันกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ควรใช้วิธีทางเลือกอื่นเช่น การบำบัดรักษาในชุมชนแทนการควบคุมตัว และใช้วิธีการควบคุมตัวเป็นทางเลือกสุดท้ายตามข้อเสนอแนะของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการควบคุมตัว

(๘) การขยายผลรูปแบบและโครงการการบำบัดรักษาที่ประสบผลดีให้เป็นรูปธรรม

มีโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในชุมชน (Community Based) ที่ประสบผลดี (Best Practice) มากมายที่ได้ถอดบทเรียนไว้ แต่ยังขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการนำรูปแบบโครงการไปปรับใช้และขยายผลเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ควรนำโครงการนำร่องหลาย ๆ โครงการในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในชุมชนที่ประสบผลดีแต่ยังไม่ได้รับส่งเสริมการขยายผล อาทิ แนวการใช้วิทยากรกระบวนการ ณ บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือร่วมมือกับผู้นำในพื้นที่ใช้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเป็นศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด เช่น ที่บ้านดอนมันจังหวัดมหาสารคาม โครงการครอบครัวอุปถัมภ์และอื่น ๆ มาขยายผลไปยังพื้นที่ที่มีปัญหา

รัฐควรสนับสนุนให้มีรูปแบบการบำบัดรักษาและสถานที่ที่หลากหลาย คือ แบบผู้ป่วยในผู้ป่วยนอกในสถานพยาบาล (Hospital Based) การบำบัดในชุมชน (Community Based) ซึ่งอาจเป็นศูนย์บริการแบบไม่มีที่พักอาศัยหรือสถานบำบัดรักษาแบบมีที่พักอาศัย (Residential Based) ที่ดำเนินการโดยองค์กรภาคเอกชน หรือภาคประชาชนตลอดจนสถาบันทางศาสนา ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขควรเป็นผู้ดูแลควบคุมมาตรฐานการบำบัดรักษา และจัดทำทะเบียนสถานบำบัดรักษาดังกล่าวพร้อมรายละเอียดเพื่อประโยชน์ในการส่งต่อผู้ป่วยเข้าสู่สถานบำบัดรักษาที่เหมาะสม

(๙) การวิจัยวิชาการในวิวัฒนาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการบำบัดรักษา ทั้งแนวคิด รูปแบบและวิธีการ

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยทางวิชาการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการดำเนินการในการบำบัดรักษาและช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีประเด็นที่ควรทำการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาประเมินลักษณะและขอบเขตการใช้ยารักษาโรคซึ่งมีฤทธิ์เสพติดในทางที่ผิดให้ชัดเจน รวมทั้งปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดการใช้ยาในทางที่ผิด

๒. ศึกษาประยุกต์ให้มีวิธีตรวจวินิจฉัยที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานตรวจคัดกรองการใช้และการติดสารเสพติดชนิดต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งวิธีตรวจวินิจฉัยยืนยันการตรวจคัดกรองด้วย เพื่อสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้น

๓. ศึกษาผลกระทบทางกายและจิตใจในระยะสั้นและระยะยาวแก่ผู้เสพสารเสพติดหลายชนิดพร้อมกัน โดยเฉพาะตามตำรับที่ปรากฏในสารเสพติดที่มีการใช้ การติด และการแพร่ระบาด

๔. ศึกษาติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากนโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในปัจจุบันอย่างใกล้ชิด เพราะองค์ความรู้จากประสบการณ์ในอดีตสามารถบ่งชี้ว่าน่าจะได้ผลจำกัด ทั้งนี้ หากทราบข้อด้อยของแต่ละมาตรการแต่เนิ่น ๆ จะได้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้โดยเร็ว

๕. ศึกษาเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลข้อสนเทศที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับใช้สร้างแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดและระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาควรเป็นกระบวนการที่หน่วยงานบริหารท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในขอบเขตทรัพยากรที่มี

๔.๒.๔ ด้านการต่างประเทศ

(๑) โครงสร้างหน่วยงาน การสั่งการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด การดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านต่างประเทศ ยังกระทำแบบแยกส่วนขาดเอกภาพในการดำเนินการ ไม่มีหน่วยงานหลักในการรวมหรือบูรณาการ ไม่มีแผนรวม จึงขาดการเดินไปสู่เป้าหมายและทิศทางเดียวกัน แต่ละหน่วยงานต่างดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และงบประมาณที่ตนมีโดยไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังขาดดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ขาดการติดตามประเมินผลและขาดรูปแบบแนวทางในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจน อาทิ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ แต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหายาเสพติดมากนัก และกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีบทบาทในการนำประเด็นหรือปัญหาในด้านต่าง ๆ ภายใต้ความรับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงประเด็นปัญหาด้านยาเสพติด ความร่วมมือในการยุติแหล่งผลิตยาเสพติด รวมทั้งการพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) เข้าหารือในเวทีการประชุมระหว่างประเทศ แต่อาจยังมิได้มุ่งยกประเด็นปัญหายาเสพติดเป็นประเด็นหลักในการหารือในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือในการยุติแหล่งผลิตยาเสพติด รวมทั้งในการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศแต่ละกรมต่างปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของตนโดยขาดการประสานงานระหว่างกัน ส่งผลให้การดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกระทรวงการต่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ยกระดับนโยบายด้านยาเสพติดให้เป็นวาระภูมิภาคอย่างแท้จริง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับนโยบายของประเทศ ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ควรเข้ามาดำเนินการและผลักดันในการดำเนินการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินการประสานงานระหว่างประเทศให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

รัฐบาลควรมียุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่ยังมีปัญหาในการเป็นแหล่งผลิตยาเสพติด โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศพม่า ซึ่งกำลังเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยและเริ่มเปิดประเทศกับโลกภายนอกมากขึ้น การจัดการปัญหากับชนกลุ่มน้อยซึ่งค้ายาเสพติดเพื่อหาทุนในการต่อสู้ทางการเมืองอาจมีการเปลี่ยนแปลง และการที่ประเทศอาเซียนจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคต อาจส่งผลกระทบต่อปัญหายาเสพติด รัฐบาลไทยจึงควรทบทวนยกระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาค โดยเฉพาะการเป็นแหล่ง

ผลิตยาเสพติดของประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นโยบายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเพื่อกดดันหรือส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

หน่วยงานทุกระดับของประเทศ ตั้งแต่หน่วยงานระดับปฏิบัติ หน่วยงานระดับนโยบาย ต้องตระหนักถึงปัญหาและบทบาทของแต่ละหน่วยงานที่จะต้องร่วมกันประสานงานกับต่างประเทศ รวมทั้งการประชุมความร่วมมือต่าง ๆ ของฝ่ายนิติบัญญัติด้วย

ในระดับการปฏิบัติ ควรมีการส่งเจ้าหน้าที่ด้านปราบปรามไปปฏิบัติงานประจำอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหาในการเป็นแหล่งผลิตยาเสพติด เพื่อประสานงานในการปราบปรามแหล่งผลิตยาเสพติดโดยตรง

(๒) ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด การสืบสวน การปราบปราม การจับกุมระหว่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากบริเวณชายแดนของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ได้มารวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นผลจากปัญหาการเมืองภายในประเทศของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น และการเข้าถึงสถานที่ผลิตยาเสพติดดำเนินการได้ยากลำบาก มีอุปสรรคทางด้านพื้นที่ การขาดความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะค่าตอบแทนในการค้ายาเสพติดที่มีจำนวนสูงมาก ส่งผลให้ประชาชนเห็นว่าคุ้มค่าต่อการเสี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐ และปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการมีกำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ปัญหาเครือข่ายการผลิตยาเสพติดซึ่งอยู่นอกประเทศไทยและเครือข่ายนักค้ายาเสพติดข้ามชาติรายสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้นำชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทย ประเทศพม่า และประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่มักเป็นผู้มีสองสัญชาติและได้สัญชาติไทยมาโดยมิชอบเพื่อความสะดวกในการข้ามแดน การอยู่อาศัย และการฟอกเงินจากการค้ายาเสพติด

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ควรเพิ่มกรอบอัตราเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในด้านดังกล่าวให้มีจำนวนที่เพียงพอเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการปราบปรามและยุติแหล่งผลิตยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปประจำการเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินงานด้านการปราบปรามและยุติแหล่งผลิตยาเสพติดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เพื่อให้มีการเข้าปราบปรามและยุติแหล่งผลิตในประเทศพม่าหรือประเทศที่ประจำการ ตลอดจนประสานความร่วมมือในการจับกุมเครือข่ายการค้ายาเสพติดข้ามชาติ รวมถึงการจัดงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุนการปฏิบัติในการปราบปรามและยุติแหล่งผลิต

รัฐบาลควรสนับสนุนให้ประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีชนกลุ่มน้อยที่หาเลี้ยงชีพโดยการผลิตและค้ายาเสพติดมีอาชีพทดแทน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งเป็นหนทางป้องกันมิให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการผลิตหรือค้ายาเสพติดต่อไป และควรมีการส่งเสริมโครงการพัฒนาทางเลือก (A.D. : Alternative Development) เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเอง (Self Reliance) ของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งมีเป้าประสงค์ในการรักษาสภาพแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย โดยการเสริมปัจจัยพื้นฐานการแก้ไขปัญหาความยากจน การดูแลสุขภาพอนามัย การลดปัญหาความรุนแรงในการลักลอบปลูกพืชเสพติด โดยการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อรายได้ ซึ่งโครงการ

สำคัญคือโครงการหลวง โครงการพัฒนาดอยตุง รัฐบาลไทยจึงควรมีบทบาทในการเร่งสนองพระราชดำริตามโครงการพัฒนาทางเลือกอย่างเร่งด่วน โดยมุ่งการขยายผลโครงการในพื้นที่แหล่งผลิตยาเสพติด ทั้งในประเทศพม่า และประเทศลาว โดยการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาทางเลือกเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

กระทรวงมหาดไทยจะต้องประสานและดำเนินการโดยเร่งด่วนในการยกเลิกหรือเพิกถอนสัญชาติและบัตรประจำตัวประชาชนไทย รวมทั้งการดำเนินคดีกับขบวนการปลอมแปลงและใช้เอกสาร ทางราชการปลอม และจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ควรมีการดำเนินมาตรการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเฉพาะการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

๔.๓ แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวคิดในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ต่างประเทศใช้อยู่ขณะนี้ที่เห็นชัดเจนอาจกล่าวได้ว่ามี ๔ แนวทาง คือ

๑. Zero Tolerance คือ การไม่ยอมรับให้มีการเสพ การผลิต การค้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติด หากผู้ใดละเมิดไม่ว่าจะด้วยเหตุใดจะต้องถูกลงโทษ

๒. Legalization คือ การทำให้ถูกกฎหมาย ยอมรับให้มีการค้าและเสพยาเสพติดบางชนิดได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข และกฎเกณฑ์ที่กำหนด

๓. Judicial Alternative Measures คือ การใช้ทางเลือกอื่นในกระบวนการยุติธรรม อาทิ Decriminalization หรือการลดทอนความผิดทางอาญา และ Diversion หรือการใช้มาตรการให้ผู้กระทำผิดทำกิจกรรมอื่นที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขและกระบวนการที่กำหนดเพื่อให้เลิกพฤติกรรมแทนการจำคุก ซึ่งขณะนี้มีหลายประเทศใช้แนวคิดนี้

๔. Harm Reduction หรือการลดอันตรายจากการใช้ยา คือการยอมรับว่าในสังคมยังคงต้องมีผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดและมีการใช้ยาเสพติดอยู่ เปลี่ยนแนวคิดที่เน้นแต่การปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไปมาเป็นการยอมรับถึงข้อเท็จจริงของการดำรงอยู่ของการใช้สารเสพติดของมนุษย์ และหาวิธีการป้องกันหรือลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดนั้น ๆ ของทั้งตัวผู้เสพและต่อคนในสังคม

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดทั้ง ๔ มาปรับใช้แล้วบางกรณี เช่น ที่ผ่านมาอาจเห็นได้ว่าเน้นการปราบปรามโดยใช้แนวคิด Zero Tolerance มาโดยตลอด มีการจับกุมผู้กระทำผิดอย่างต่อเนื่องจนส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก

ต่อมาแม้จะมีการนำแนวคิด Decriminalization และ Diversion มาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจในเจตนารมณ์ของการนำแนวคิดนั้น ๆ มาดำเนินการ ทำให้เกิดปัญหาระหว่างมาตรการปราบปราม และมาตรการบำบัดรักษาที่ต้องการนำผู้ป่วยเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาที่เหมาะสม แม้ว่าจะมีการจัดเวทีสัมมนาวิชาการเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาให้ชัดเจนเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก (จ)) แต่ก็มิได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะนั้นทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นยังดำรงอยู่และเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น

ส่วนแนวคิด Harm Reduction นั้น ได้มีการนำมาใช้ในทางปฏิบัตินานแล้ว และยังอยู่ในวงแคบ ยังไม่ได้ประกาศเป็นนโยบาย จนกระทั่งปี ๒๕๕๓ แม้ยังมิได้มีการกำหนดแนวทางชัดเจนในการปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับ แต่มีการดำเนินงานโครงการนำร่องไปแล้ว แต่ในปี ๒๕๕๔ และปี ๒๕๕๕ มิได้ระบุนโยบายการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดไว้ในยุทธศาสตร์ ทำให้การปฏิบัติงานในโครงการประสบปัญหา ขาดความต่อเนื่อง และอาจเป็นการสูญเปล่าของโครงการนำร่องหากไม่มีการนำไปขยายผล

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรทบทวนแนวคิดและนโยบายที่ใช้อยู่ จากการประเมินผลของสถาบันทางวิชาการหลายสถาบันสะท้อนให้เห็นว่านโยบายและยุทธศาสตร์ ตลอดจนการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของปีที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง แม้จะประสบผลสำเร็จตามปริมาณเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ข้อมูลที่สะท้อนจากสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาในทุกด้านไม่ลดลง และมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น

รัฐบาลควรศึกษาและนำข้อเสนอแนะจากการประชุมวิชาการต่าง ๆ ที่ได้เคยจัด มาพิจารณาดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนานโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อศึกษาข้อมูล แนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ประเทศไทยใช้อยู่ และนำต้นแบบการดำเนินงานที่ดีของต่างประเทศมาปรับใช้ โดยกำหนดมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการแก้ไขปัญหา และใช้กลไกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในการปรับปรุงกฎหมาย บทบาทภาคประชาชน ตำรวจ ศาล อัยการ และเจ้าหน้าที่ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

รัฐบาลแต่ละสมัยต้องมีความชัดเจนต่อแนวคิดต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเคยใช้ในอดีต และแนวคิดที่ใช้ในปัจจุบัน ตลอดจนมองไปถึงแนวทางที่อาจต้องนำมาใช้ในอนาคตว่าสามารถตอบสนองต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งสภาพทางสังคมและตัวยาที่ใช้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลควรศึกษาแนวคิดต่าง ๆ อย่างจริงจัง เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนให้เป็นที่ยอมรับได้ของสังคมไทย ผลักดันให้มีการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง มีการประเมินผลในความคุ้มค่าและคุ้มทุน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนานโยบายและวิธีการเพื่อป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของประเทศที่ทันต่อสถานการณ์

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)

๑. ศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดียาเสพติด ณ เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ สรุปผลการศึกษาดูงาน ดังนี้

จากการศึกษาดูงานภายในเรือนจำกลางคลองเปรม พบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก และการฝากขังเพื่อรอการตรวจพิสูจน์ของผู้ต้องหาคดียาเสพติดที่ผลการตรวจปัสสาวะในเบื้องต้นเป็นบวก (Positive) ต้องถูกส่งไปควบคุมตัวยังสถานที่เพื่อการควบคุมตัวและสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายในเรือนจำหรือสถานพินิจ แต่ถ้าผลการตรวจพิสูจน์ยืนยันเป็นลบ (Negative) จะทำให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว หรือถูกขังโดยไม่มีความผิด และมีกรณีการควบคุมตัวเกิน ๔๕ วัน เนื่องจากผู้ต้องหามีสองคดีคือคดียาเสพติดและคดีอาญาอื่น กรณีดังกล่าวเกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มารับตัว ซึ่งกรณีปัญหาดังกล่าวข้างต้นต้องหาแนวทางในการเยียวยา หรือแก้ไขปัญหาต่อไป

ภาพการศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดียาเสพติด ณ เรือนจำกลางคลองเปรม

๒. ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา วันพฤหัสบดีที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ สรุปผลการศึกษาดูงาน ดังนี้

จากการเดินทางศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมาธิการด้านการรณรงค์และป้องกันปัญหายาเสพติดในคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา ณ หมู่บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นต้นแบบที่ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ผลดี โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

๑. แนวทางในการใช้ “ผู้นำธรรมชาติ” ไม่ใช่ผู้นำโดยตำแหน่ง เป็นผู้นำที่มีบารมี และมาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้าน

๒. แนวทางการใช้มุมมองด้านบวก โดยใช้ความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว และสังคมที่ต้องการให้บุตรหลานและคนในสังคมสามารถเลิกยาเสพติดได้ ไม่ใช้แนวทางด้านลบที่มุ่งเน้นตั้งเป้าหมายการจับกุม และเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพซึ่งมักจะมีแรงต่อต้านเกิดขึ้น

๓. แนวทางใช้ความสมัครใจของผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดให้เลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้ผลมากกว่าการใช้วิธีการบังคับ แนวทางการบังคับมักจะล้มเหลวและต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก

โดยการดำเนินงานของชุมชนเข้มแข็งดังกล่าวใช้งบประมาณน้อยมาก ใช้บ้านและชุมชนเป็นสถานที่ดำเนินการ งบประมาณส่วนใหญ่ใช้สำหรับวิทยากรกระบวนการที่ต้องลงพื้นที่เพื่อประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนเท่านั้น

๔. แนวทางในการใช้แรงกดดันจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งทำให้ผู้เสพยาเสพติดสามารถ ลด ละ และเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในที่สุด

๕. แนวทางในการมุ่งเน้นเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ ทั้งนี้ผลที่ได้จากโครงการชุมชนเข้มแข็งดังกล่าวสามารถขยายผลไปยังโครงการอื่น ๆ ของรัฐบาลได้ สำหรับประเด็นว่าโครงการดังกล่าวจะขัดแย้งกับนโยบายรัฐบาลหรือไม่นั้น รองผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทราได้ชี้แจงว่า ได้นำชุมชนเข้มแข็งบ้านคลองจระเข้น้อยเพื่อปรับใช้เป็นต้นแบบ และนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยจะดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดต่อไป ทั้งนี้หากทางจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถขยายผลการดำเนินงานได้สำเร็จจะเป็นจังหวัดต้นแบบของประเทศ และจะสามารถลดงบประมาณในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

ภาพการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง การสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ บ้านคลองจระเข้น้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓. ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง การดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ ณ จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๗-๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ สรุปผลการศึกษาดูงาน ดังนี้

การเดินทางเพื่อศึกษาดูงานในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อทราบถึงข้อมูลและรายละเอียดในการดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือตามนโยบายของรัฐบาล

๒. เพื่อปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับทราบสถานการณ์ที่แท้จริงในพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

๓. เพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำเสนอต่อรัฐบาลต่อไป

<u>วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕</u>

๓.๑ เวลา ๑๐.๓๐ นาฬิกา คณะเดินทางศึกษาดูงาน เดินทางถึงศาลากลางจังหวัดเชียงราย เพื่อประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง "แนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ" เพื่อรับฟังสรุปสถานการณ์ และผลการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดย ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดเชียงราย (ศพส.จ.ชร.) และศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินสกัดกั้นยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ (ศพส.ชน.)

๓.๒ คณะเดินทางศึกษาดูงาน ได้เดินทางต่อไปยังฐานปฏิบัติการดอยช้างมูบ ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จากนั้นเดินทางตรวจภูมิประเทศช่องผาขาว อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และเดินทางต่อไปยังท่าข้ามสายลมจอย และท่าข้ามป่ากล้วย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตามลำดับ เพื่อตรวจภูมิประเทศตามแนวชาวแดนและการวางลวดหนามเพื่อสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน โดยมี พันเอก ถนัดพล โกศัยเสวี ผู้บังคับการหน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารม้าที่ ๓ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้กล่าวสรุปผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดและสภาพปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะ

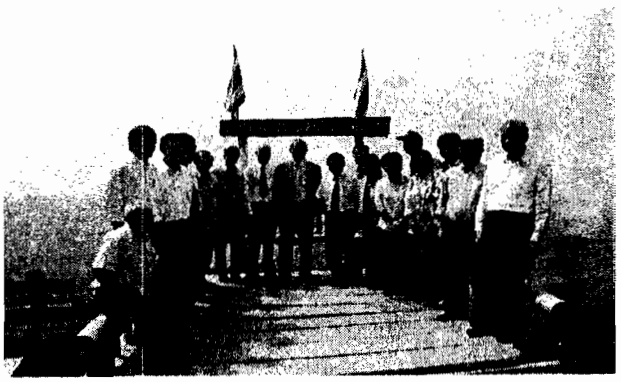

<u>วันศุกร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕</u>

๓.๓ เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา คณะเดินทางศึกษาดูงาน เดินทางถึงศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติดหัวดอย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เพื่อประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

ศูนย์แห่งนี้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จากนโยบายของรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ซึ่งเห็นควรให้จังหวัดเชียงรายมีศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด และเพื่อเป็นการรองรับตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยศูนย์แห่งนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีอัตรากำลังบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจากตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย (นปพ.) จำนวน ๑๗ นาย และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย จำนวน ๑ นาย

วัตถุประสงค์ของการฟื้นฟู

๑. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูที่มีภาวะเจ็บป่วยได้รับการดูแลสุขภาพเบื้องต้น

๒. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฟื้นฟูให้ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสังคมแวดล้อมอย่างเหมาะสม

๓. เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เข้ารับการฟื้นฟู

๔. เพื่อป้องกันการหวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ

๕. เพื่อลดปัญหาและป้องกันปัญหาสังคมด้านอาชญากรรม

๔. ศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

สรุปผลการศึกษาดูงาน ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงิน เนื่องจากเดิมไม่มีการเก็บข้อมูลผู้ใช้จึงไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ และต่อมาได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้มีการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มขึ้น จึงทำให้ไม่มีสภาพบังคับและเกิดเป็นคดีอยู่ในศาลปกครอง โดยเงื่อนไขในการจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงินคือต้องมีการจดทะเบียนซิมการ์ด ซึ่งถ้าไม่จดทะเบียนก็จะไม่สามารถใช้โทรศัพท์ได้ ทั้งนี้ต้องมีการดำเนินการในทางปฏิบัติต่อไป

การดำเนินงานของสำนักงาน กสทช. ได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เพื่อกำหนดค่าปรับทางปกครอง ในอัตราวันละ ๘๐,๐๐๐ บาท โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการโทรศัพท์เคลื่อนที่ชำระค่าปรับเมื่อพ้นกำหนด ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ประกอบการยังคงฝ่าฝืนหรือไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง กสทช. ที่ให้ดำเนินจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ประเภทเรียกเก็บค่าบริการล่วงหน้า (prepaid) ให้ครบถ้วนตามข้อ ๓๘ และข้อ ๙๖ ของประกาศ กทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดสรรและบริหารเลขหมายโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

กสทช. ได้เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้บริการให้เป็นรูปธรรม จึงได้มอบหมายสำนักงาน กสทช. เร่งรัดจัดทำกฎเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว โดยจัดทำร่างประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงิน โดยเน้นให้มีมาตรการบังคับผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

(๑) ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินล่วงหน้า มีหน้าที่ต้องจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดของผู้ใช้บริการประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล และเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน ไม่ว่าผู้ให้บริการจะใช้ช่องทางการจำหน่าย จ่ายแจก หรือกระจายบริการแบบใด ๆ

(๒) ห้ามมิให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินล่วงหน้าให้บริการแก่ผู้ใช้บริการที่มิได้ลงทะเบียน

(๓) การจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดของผู้ใช้บริการอาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ใช้บริการ โดยในกรณีเป็นบุคคลธรรมดาเจ้าตัวต้องมาแสดงตนด้วยตนเอง สำหรับกรณีนิติบุคคลให้นิติบุคคลรวบรวมข้อมูลรายละเอียดนำส่งผู้ให้บริการ ทั้งนี้ มีข้อกำหนดที่แตกต่างกันระหว่างกรณีคนต่างด้าว คนพิการ ผู้ป่วย และผู้สูงอายุ

(๔) การจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดอาจจัดเก็บในรูปแบบเอกสารหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

(๕) การจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดของผู้ใช้บริการรายเดิม ให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินล่วงหน้า ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในเวลา ๑ ปี ๖ เดือนนับจากวันที่ประกาศมีผลใช้บังคับ

(๖) การจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดของผู้ใช้บริการรายใหม่ ให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินล่วงหน้าเริ่มดำเนินการภายใน ๓ เดือน นับแต่ประกาศมีผลใช้บังคับ

(๗) ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินล่วงหน้าต้องรายงานผลการปฏิบัติการในการจัดเก็บข้อมูลทุก ๓ เดือน นับแต่ประกาศมีผลใช้บังคับให้ กสทช. ทราบ

(๘) ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินล่วงหน้าต้องจัดให้มีวิธีการที่สำนักงาน กสทช. จะเข้าตรวจสอบการจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดของผู้ใช้บริการได้โดยง่าย ณ ที่ทำการของผู้ให้บริการ

การดำเนินงานของ กสทช. ในการจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกเก็บเงินนั้น จะมีผลในวงกว้าง ซึ่งมีประกาศฉบับต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อยู่ในปัจจุบัน คือ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เรื่อง การลงทะเบียนบัตรประจำตัวของผู้ใช้บริการ (ซิมการ์ด) ประกาศในราชกิจจานุเษกษา ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ กำหนดให้การซื้อขายซิมการ์ดทั่วราชอาณาจักร ผู้ซื้อต้องแสดงหลักฐานต่อผู้ขาย และผู้ประกอบการต้องจัดเก็บชื่อ ชื่อสกุล และเลขหมายประจำตัว ๑๓ หลัก ในกรณีผู้ใช้งานที่ไม่ใช้ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และใช้งานก่อนที่ประกาศนี้มีผล ต้องรายงานภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๘ และในกรณีผู้ใช้งานจะนำซิมการ์ดไปใช้ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องรายงานภายในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ และประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เรื่อง การจัดระเบียบการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงิน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๙ กำหนดให้กรณีนำไปใช้ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ประกอบการต้องจัดเก็บชื่อ ชื่อสกุล และเลขหมายประจำตัว ๑๓ หลัก ตามแบบฟอร์มที่กำหนด พร้อมเก็บสำเนาบัตรประจำตัวผู้ขอใช้ จึงจะจำหน่ายได้

ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำร่างประกาศมีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีการบูรณาการ และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม สำนักงาน กสทช. จะร่วมหารือกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หน่วยงานด้านความมั่นคง หน่วยงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงานทางปกครอง ผู้ประกอบการ เพื่อจัดทำร่างประกาศต่อไป

จากการประชุมร่วมกับผู้ประกอบการทุกบริษัทก็พร้อมปฏิบัติตามข้อกำหนด แต่ก็ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ปัจจุบันได้มีการพิจารณาปรับปรุงขั้นตอนการเก็บข้อมูลบัตรประชาชนเพื่อไม่ให้

เกิดความยุ่งยากในการดำเนินการ รวมทั้งมีการพิจารณาประเด็นการกำหนดว่าถ้าผู้ซื้อต้องการซื้อซิมการ์ดระบบเติมเงินผู้ประกอบการจะต้องขาย หากไม่ขายต้องมีเหตุในการปฏิเสธ แต่ไม่มีการกำหนดจำนวนซิมการ์ดต่อผู้ใช้บริการไว้ ซึ่งเป็นข้อกำหนดของ กทช. เดิม จึงเป็นประเด็นที่อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อแก้ไขในทางปฏิบัติดังกล่าว

ปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเติมเงิน ซึ่งส่งผลต่อปัญหายาเสพติดและปัญหาความมั่นคงนั้น เกิดจากปัญหาทางด้านกฎหมาย โดยประกาศ กทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดสรรและบริหารเลขหมายโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๘ กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้บริการ โดยอย่างน้อยต้องมีการการจัดเก็บข้อมูลชื่อและสำเนาบัตรประชาชน ในทางปฏิบัติการเก็บข้อมูลบัตรประชาชนสามารถดำเนินการได้ แต่เกิดปัญหาในการจัดเก็บสำเนาบัตรประชาชน ส่วนประเด็นปัญหาที่ผู้ประกอบการไม่สามารถบังคับผู้บริโภคได้นั้น ต้องปรับกระบวนการในการปฏิเสธการให้บริการซึ่งต้องมีเหตุในการปฏิเสธ ทั้งนี้ผู้ให้บริการต้องกำหนดเหตุในการปฏิเสธการให้บริการไว้ แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีสัญญาของบริษัทใดที่ได้กำหนดให้การไม่ให้ข้อมูลของผู้ซื้อเป็นเหตุในการไม่ให้บริการไว้ในสัญญาแต่อย่างใด ทั้งนี้ เห็นด้วยต่อข้อเสนอของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ในการเพิ่มโทษทางอาญาเนื่องจากผู้ประกอบการไม่เกรงกลัวโทษการจ่ายค่าปรับ จึงต้องมีการปรับปรุงกฎหมาย กฎเกณฑ์ กติกา และต้องเดินหน้าในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

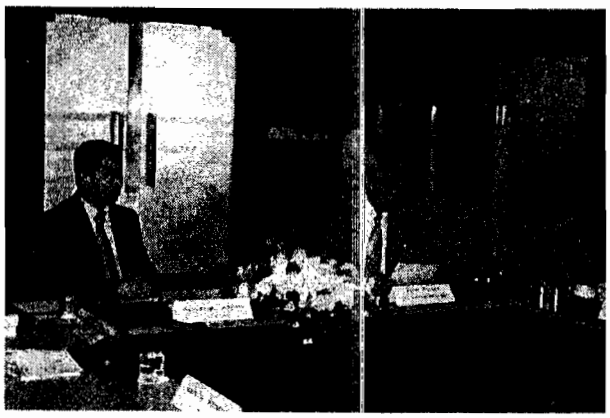

ภาพการศึกษาดูงาน เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลโทรศัพท์มือถือระบบเติมเงิน ต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

๕. ศึกษาดูงาน เรื่อง โครงการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ อาคารศาลอาญาธนบุรี ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๕ สรุปผลการศึกษาดูงาน ดังนี้

คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม (Psycho-social Counseling Clinic) ของศาลอาญาธนบุรีเกิดขึ้นจากความมุ่งมั่นในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพควบคู่กับบริการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมในบรรยากาศที่เป็นมิตรกับประชาชนในคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของศาล ด้วยการจัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม โดยมีหลักการและเหตุผลว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีภาวะความเครียดเพราะต้องเผชิญกับปัญหาด้านคดีความ ปัญหาด้านอาชีพการงานและค่าใช้จ่าย ปัญหาความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวและปัญหาความกดดันจากสังคมรอบข้าง จำเป็นต้องได้รับคำปรึกษาแนะนำเพื่อผ่อนคลายภาวะความตึงเครียด

ด้านอารมณ์จิตใจ และแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จึงได้จัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม ซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยจัดให้มีผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมที่ผ่านการฝึกอบรมเป็นอย่างดีเป็นอาสาสมัครไว้บริการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือประชาชนทั่วไปโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ปัจจุบันโครงการนี้ได้ดำเนินการมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓ ปีแล้ว

<u>วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม</u>

๑. สร้างความตระหนักให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง

๒. สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้รับคำปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๓. ช่วยเหลือ สงเคราะห์ และส่งต่อไปบำบัดฟื้นฟูในรายที่มีปัญหาเฉพาะด้าน

๔. ป้องกันการทำผิดซ้ำ

ที่มาของอาสาสมัครให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมนั้น เริ่มต้นโครงการเป็นอาสาสมัครจากผู้ประนีประนอมที่ทำงานในศาลอาญาธนบุรี ต่อมาเมื่อจำนวนผู้ขอรับคำปรึกษามากขึ้น จึงมีการรับสมัครประชาชนทั่วไปไม่จำกัดวุฒิ อายุ ๒๕ ปีขึ้นไป ซึ่งคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์และด้านจิตวิทยา เพื่อให้มีความรู้ในการพูดคุยกับผู้ต้องหา ระยะเริ่มต้นไม่ได้รับค่าตอบแทน ภายหลังได้มีการสนับสนุนเพื่อเป็นค่าเดินทางสำหรับอาสาสมัครที่มาทำงาน คนละ ๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน โดยได้รับเงินสนับสนุนจาก สสส. ทั้งนี้ การให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม เป็นภารกิจของผู้มีจิตอาสาซึ่งมีประสบการณ์และความรู้ พร้อมทั้งสละเวลาของตนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อให้คำปรึกษา อันจะช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้เสียหายในคดี ซึ่งผู้สมัครที่ไม่เคยทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมมาก่อน จะต้องเข้ารับการอบรมหลักสูตรการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม เพื่อให้เกิดความรู้และเพิ่มทักษะการให้คำปรึกษาและสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการนั้น ขึ้นอยู่กับทักษะและความเชี่ยวชาญของผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการให้ผู้ต้องหามีส่วนร่วมและสามารถตระหนักรู้ถึงปัญหาได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวได้อย่างยั่งยืน โดยให้คำปรึกษาในชั้นฝากขัง ถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมมากที่สุดที่ผู้ต้องหาพร้อมที่จะทบทวนในสิ่งที่ได้กระทำผิด และพร้อมที่จะแก้ไขตนเองต่อไป เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม ศาลอาญาธนบุรี ให้ความสำคัญต่อผู้เข้ารับคำปรึกษา เนื่องจากส่วนใหญ่พบว่าไม่เคยได้รับคำปรึกษาที่ถูกต้องจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันเลย โดยเน้นการพูดคุยและบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาค โดยแบ่งผู้เข้ารับคำปรึกษาออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑. ผู้ใช้แรงงาน ๒. ผู้ว่างงาน และ ๓. นักเรียน นักศึกษา ซึ่งกระบวนการให้ผู้เข้ารับการปรึกษาเน้นการมีส่วนร่วมในการตระหนักรู้ถึงปัญหาด้วยตนเอง เมื่อได้รับโอกาสแล้วจะสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองอย่างได้ผล การให้คำปรึกษาในระยะเวลาการฝากขัง ถือเป็นช่วงเวลาที่ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะทบทวนในสิ่งที่ได้กระทำ โดยนำความรัก ความห่วงใยของคนรอบ ๆ ตัว มาเป็นแรงผลักดัน พร้อมทั้งการชื่นชมในสิ่งที่ดี ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปรับตัวของผู้เข้ารับคำปรึกษา ทั้งนี้คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมจึงถือเป็นนวัตกรรมใหม่ของศาล ซึ่งหลายฝ่ายควรให้การสนับสนุนเพื่อควบคู่ไปกันการแก้ไขปัญหาในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

ด้านงบประมาณในการดำเนินงานของโครงการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม ซึ่งได้ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลากว่า ๓ ปี ได้รับเงินสนับสนุนจาก สสส. มาโดยตลอด หาก สสส. ยกเลิกการสนับสนุน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคส่วนอื่นเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่อไป โดยได้มีการคำนวณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการต่อคนไว้แล้ว ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการ เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณจึงไม่สามารถที่จะกำหนดแผนระยะยาวได้ ทั้งนี้ได้มีการชักชวนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารของศาลยุติธรรมและหน่วยงานอื่น ๆ ศึกษาโครงการดังกล่าว เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและให้การสนับสนุนโครงการ โดยคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลอาญาธนบุรีได้ดำเนินการและพัฒนาทั้งในด้านหลักสูตรการให้คำปรึกษา ด้านวิชาการ และด้านธุรการ มีการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน และมีการจัดกิจกรรมระหว่างผู้ให้คำปรึกษาร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาร่วมกัน เนื่องจากการให้คำปรึกษานั้นไม่มีสูตรสำเร็จจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนไปตามผู้เข้ารับการปรึกษาแต่ละรายซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เมื่อศาลต่าง ๆ ให้ความสนใจที่จะดำเนินการโครงการดังกล่าว ก็สามารถนำรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ นำไปปฏิบัติได้เลย

ภาพการศึกษาดูงาน เรื่อง โครงการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ณ อาคารศาลอาญาธนบุรี

ภาคผนวก (ข)

โครงการเสวนา
เรื่อง "ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัย หรือ ใช้ไม่เป็น"

หลักการและเหตุผล

ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศมหาอำนาจทางตะวันตก ซึ่งส่งผลให้มีการปลูก การค้า และการใช้ฝิ่นในประเทศไทย จนทำให้ต้องมีการตรากฎหมายควบคุมฝิ่นเป็นครั้งแรก คือ พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๗๒ และได้มีการตรากฎหมายควบคุมยาเสพติดมาอีกหลายฉบับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดในประเทศไทยในช่วงระยะเวลากว่า ๘๐ ปีที่ผ่านมามิได้ลดลงแต่อย่างใด แต่กลับขยายตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง จนต้องถูกยกระดับความสำคัญของปัญหาให้เป็น "วาระแห่งชาติ" (National Agenda) โดยถือเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญของประเทศไทยในปัจจุบันมีหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. ๒๕๓๓ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๓ ประการคือ ๑. การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเสพ การผลิต การค้ายาเสพติด โดยการดำเนินคดีกับผู้ค้า และการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ที่ติดยาเสพติด ๒. การควบคุมยาเสพติด รวมถึงสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด โดยการตรวจสอบ ควบคุม จำกัดปริมาณ และการยึด หรือริบ เพื่อทำลายยาเสพติด หรือสารที่ผิดกฎหมาย ๓. การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะถือว่าทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติดซึ่งมีจำนวนมหาศาล เป็นแรงจูงใจให้บุคคล เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วงจรการค้ายาเสพติดคงอยู่หรือขยายตัวได้ โดยการยึด อายัด และริบทรัพย์สิน ซึ่งประเทศไทยได้นำมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้แล้วครบทุกมาตรา แต่ดูเหมือนว่ากฎหมายที่มีอยู่มิได้ถูกนำไปใช้อย่างจริงจัง หรือยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีความรุนแรงถึงขั้นวิกฤติเช่นในปัจจุบันได้

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งในปัจจุบันมีมุมมองเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ถือว่าการค้ายาเสพติดเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีการกระทำที่สลับซับซ้อน มีผลประโยชน์จากการค้ายาเสพติดมากมายมหาศาลและเชื่อมโยงกับองค์กรอาชญากรรมอื่น ๆ การติดยาเสพติด ถือว่า

เป็นผู้ป่วยที่จำเป็นจะต้องได้รับการบำบัด รักษา และฟื้นฟูให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข รวมถึงการกำหนดให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากการศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา ในเบื้องต้นพบว่า มีประเด็นทางกฎหมายที่เป็นข้อจำกัด หรือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ ซึ่งทำให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยไม่บรรลุผล หรือไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษาและฟื้นฟู สมควรมีการระดมความคิดเห็น ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มาทบทวน และเสนอแนะแนวทางแก้ไข เพื่อจะได้เป็นข้อมูลนำเสนอ ต่อส่วนราชการ สถาบัน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงได้จัดให้มีการเสวนาในครั้งนี้

<u>วัตถุประสงค์</u>

๑. เพื่อนำเสนอผลการศึกษาของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา ในประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรค ตลอดทั้งแนวทางแก้ไขที่ค้นพบในเบื้องต้น

๒. เพื่อเป็นเวทีในการรับฟังข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ด้านกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นประโยชน์จากผู้รู้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู ฯลฯ

๓. เพื่อจัดทำข้อเสนอที่สามารถนำไปสู่การพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม และเอื้อต่อการปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

<u>ระยะเวลาในการจัดเสวนา</u>

วันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๔.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ

<u>ผู้เข้าร่วมเสวนา</u>

ผู้เข้าร่วมโครงการเสวนาประกอบด้วยผู้แทนจากภาคการเมือง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ประมาณ ๖๐ คน

<u>ผู้รับผิดชอบโครงการ</u>

คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา

<u>งบประมาณ</u>

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

<u>ผลที่คาดว่าจะได้รับ</u>

๑. ผู้เข้าร่วมการเสวนา ได้รับทราบเจตนารมณ์ของกฎมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่ยังคงเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสเสนอข้อเท็จจริง ประเด็นปัญหา ความคิดเห็น และแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๓. รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และนำเสนอต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหายาเสพติดของประเทศไทยและแนวทางการปฏิบัติของสากล

ภาพการเสวนา เรื่อง "ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัย หรือ ใช้ไม่เป็น"
ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ห้องประชุม ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ

สรุปการเสวนา (และที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่)
"ประเด็นที่ท้าทายในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด : ล้าสมัย หรือ ใช้ไม่เป็น"
จัดโดย คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา
วันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕
ณ ห้องประชุม ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ ถนนประชาชื่น เขตบางซื่อ กรุงเทพ

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙		
๑.๑ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนขยายผลการจับกุมคดียาเสพติดรายสำคัญ ให้อำนาจเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้ไม่เกิน ๓ วัน (มาตรา ๑๕)	๑.๑ ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติโดยให้กำหนดไปว่า ในกรณีจำเป็นให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๔ (๓) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน ๗๒ ชั่วโมง (เพื่อความชัดเจนในการนับเวลา)	เห็นควรปรับจาก ๓ วัน เป็น ๗๒ ชั่วโมงเพราะมีความชัดเจนในการนับเวลา ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติมากกว่า และมีบัญญัติในลักษณะเดียวกันในกฎหมายหลายฉบับ
๑.๒ มาตรา ๑๗ กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเองต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น	๑.๒ มาตรา ๑๗ (วรรคสอง) กรณีที่เจ้าพนักงาน ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดกระทำความผิดฐานเป็นตัวการ ผู้ใช้ให้กระทำความผิดในการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ ต้องระวางโทษประหารชีวิต	เพิ่มคำว่า "ผู้สนับสนุน" หลังคำว่า "ผู้ใช้" ด้วย แต่มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การกำหนดอัตราโทษสูง ไม่ได้ทำให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เกรงกลัว หรือทำให้ปัญหายาเสพติดลดลงแต่อย่างใด
๒. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔		
๒.๑ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะต้องกระทำทันทีภายหลังจากที่มีการจับกุมผู้ต้องหา แต่ในปัจจุบันเจ้าพนักงานไม่มีอำนาจ ต้องรอคำสั่งของเลขาธิการ ป.ป.ส. หรือ ค.ต.ส. ทำให้มีการโยกย้าย ซุกซ่อน ปกปิดทรัพย์สิน	๒.๑ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจยึด อายัดทรัพย์สินที่สงสัยว่าจะเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดได้ แต่จะต้องรายงานให้เลขาธิการ ป.ป.ส. ทราบโดยเร็ว อย่างช้าไม่เกิน ๓ วันทำการ	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๒.๒ ควรมีมาตรการทางกฎหมายให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินทุกชนิด รวมถึงทรัพย์สินที่มีสัญญาเช่าซื้อได้ โดยให้เจ้าของหรือผู้เช่าซื้อไปบังคับเอากับผู้ต้องหาตามสัญญาเช่าซื้อ หรือใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้	๒.๒ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สามารถยึด อายัดทรัพย์สินที่ใช้ หรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้ว่าจะเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น โดยการให้ยืม หรือเช่าซื้อ เพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินใช้ความระมัดระวังในการให้ยืม หรือให้ เช่าซื้อทรัพย์สินแล้วนำไปใช้กระทำความผิด	ควรมีการศึกษาข้อดี/ข้อเสียให้ชัดเจน เพื่อใช้ประกอบการเสนอร่างกฎหมาย
๒.๓ ไม่มีข้อกำหนดให้ “ข้าราชการการเมือง” ถูกลงโทษ ๓ เท่า	๒.๓ ควรกำหนดให้ “ข้าราชการการเมือง” รวมถึง “ผู้บริหารท้องถิ่น” ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถูกลงโทษ ๓ เท่าด้วย	เห็นควรให้เพิ่ม “สมาชิกสภาท้องถิ่น” ด้วย
๒.๔ การขออนุมัติจับกุมหรือแจ้งข้อหาสมคบหรือสนับสนุนช่วยเหลือกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา ๖ และมาตรา ๘ ต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ ป.ป.ส. ก่อน ทำให้เกิดความล่าช้า	๒.๔ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจในการอนุมัติจับกุม หรือแจ้งข้อหาในคดีสมคบหรือสนับสนุนช่วยเหลือได้ เพื่อจะทำให้สะดวกรวดเร็ว และสามารถดำเนินคดีกับเครือข่ายยาเสพติดได้อย่างกว้างขวาง	ควรกำหนดให้ชัดเจนว่า “ผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ระดับใดที่จะมีอำนาจในการอนุมัติจับกุม หรือแจ้งข้อหาในคดีสมคบหรือสนับสนุนช่วยเหลือได้เพื่อให้เกิดความชัดเจน
๒.๕ ในคดียาเสพติดข้ามชาติ ที่มีคนไทยกระทำความผิดในต่างประเทศ หรือคนต่างชาติกระทำความผิดในประเทศไทย จะสามารถยึดอายัด หรือริบทรัพย์สินได้อย่างไร หรือไม่ และควรจะศึกษาหามาตรการทางกฎหมายรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน	๒.๕ ควรศึกษามาตรการทางกฎหมายและปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดในประเทศไทย และทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องในต่างประเทศได้ โดยอาศัยกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา	ควรมีการประสานความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อให้สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับยาเสพติด ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย
๒.๖ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายฉบับนี้เพียงพอ จากสถิติการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ยังมีไม่มาก	๒.๖ ควรมีการอบรม สัมมนาแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีสื่อหรือเครื่องมือที่ทันสมัยประกอบการดำเนินงาน

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๒.๗ การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยทำได้ยาก เช่น การเข้าถึงข้อมูลของสถาบันทางการเงินมีกฎหมายพิเศษเฉพาะบางเรื่องที่ทำได้ ดังนั้น การกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาจึงอาจไม่เพียงพอ	๒.๗ เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ควรศึกษา วิจัย ข้อดี ข้อเสียให้ชัดเจนเสียก่อน และควรขยายระยะเวลาการยื่นคำร้องออกไปอีก เช่น ๒ ปี	เห็นควรตามที่คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ เสนอ และไม่ถือว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ไม่ได้กระทำความผิด
๒.๘ เรื่องอื่น ๆ		มีข้อเสนอกรณีคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ให้นำกฎหมายฉบับนี้มาบังคับใช้โดยอนุโลม โดยการบัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน
๓. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐		
๓.๑ การอำพราง (มาตรา ๗) และการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (มาตรา ๘) มีกฎกระทรวงและประกาศหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติไว้เรียบร้อยแล้ว สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ควรจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะพยานหลักฐานที่ได้รับสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ในชั้นศาล	๓.๑ ควรเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติให้มีความเข้าใจและมีระบบการกำกับดูแลตรวจสอบที่ใกล้ชิดเพื่อป้องกันการนำไปใช้ในทางที่ผิด	ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง
๓.๒ การบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด (มาตรา ๒๑) มีการบังคับได้น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่คดียาเสพติด ศาลจะต้องมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ และอัตราค่าปรับสูงกว่าคดีอาญาทั่วไปถึง ๑๐ เท่า ควรจะให้ความสำคัญกับการนำมาตรการนี้มาบังคับใช้ให้มากขึ้น	๓.๒ ควรให้ความสำคัญโดยการกำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายในการบังคับโทษปรับ เช่น กำหนดให้คดียาเสพติดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ อย่างน้อยร้อยละ ๘๐ จะต้องมีหมายบังคับคดี และมีการปรับปรุงกลไกการบังคับโทษปรับให้เหมาะสมกับปริมาณงาน	เห็นควรตามที่คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ เสนอ โดยรัฐบาลต้องสนับสนุนทรัพยากรด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติการตามเป้าหมายดังกล่าว

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
(ข้อ ๓.๓-๓.๔ เพิ่มเติมเข้ามาใหม่หลังการเสวนา) ๓.๓ มาตรา ๑๙ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิจารณาหรือมีคำสั่งในคดีความผิดตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่งแล้ว คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อม ๆ กับฎีกาต่อศาลฎีกาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลนั้น ให้คู่ความฝ่ายที่ขออนุญาตฎีกาฟัง เพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยก็ได้ เมื่อมีคำร้องขอตามวรรคหนึ่ง ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาในปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้วินิจฉัยก็ได้ หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย คดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้วินิจฉัยให้เป็นที่สุด ตั้งแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ หลักเกณฑ์และวิธียื่นคำขอตลอดจนการพิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ทั้งนี้ ในระเบียบดังกล่าวอย่างน้อยต้องระบุเงื่อนเวลาของการสั่งไม่อนุญาตที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อการปฏิบัติตามมาตรา ๒๖๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบตามวรรคสี่ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	๓.๓ มาตรา ๑๙ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ยืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง ห้ามมิให้คู่ความฎีกาต่อศาลฎีกา แต่ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายก แก้ หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อม ๆ กับฎีกาต่อศาลฎีกาภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลนั้น ให้คู่ความฝ่ายที่ขออนุญาตฎีกาฟัง เพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยก็ได้ เมื่อมีคำร้องขอตามวรรคหนึ่ง ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาในปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้วินิจฉัยก็ได้ หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย ให้ศาลฎีกาพิจารณาคำร้องขอตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องดังกล่าว คดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้วินิจฉัยให้เป็นที่สุด ตั้งแต่วันที่ได้อ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ หลักเกณฑ์และวิธียื่นคำขอตลอดจนการพิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ระเบียบตามวรรคสี่ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	ประเด็นนี้เป็นข้อเสนอที่รองนายกรัฐมนตรี (ร.ต.อ. ดร.เฉลิม อยู่บำรุง) มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาศึกษาแนวทางในการลดระยะเวลาประหารชีวิตผู้ค้ายาเสพติดให้สามารถทำได้รวดเร็ว (ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ด่วนที่สุด ที่ นร. ๐๙๐๑/๗๑๙ ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๕) โดยเสนอขอแก้ไขมาตรา ๑๙

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๓.๔ มาตรา ๒๑/๑ (เดิมไม่มีบัญญัติไว้)	๓.๔ มาตรา ๒๑/๑ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษประหารชีวิตตามมาตรา ๑๖ ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตไปประหารชีวิตภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษประหารชีวิตตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง หรือกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตาม คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ให้ลงโทษประหารชีวิตตามมาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตไปประหารชีวิตภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษประหารชีวิตและศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้วินิจฉัยตามมาตรา ๑๙ วรรคสี่ ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตไปประหารชีวิตภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกา ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษประหารชีวิต ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตไปประหารชีวิตภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาของศาลฎีกา	ประเด็นนี้เป็นข้อเสนอที่รองนายกรัฐมนตรี (ร.ต.อ. ดร.เฉลิม อยู่บำรุง) มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาศึกษาแนวทางในการลดระยะเวลาประหารชีวิตผู้ค้ายาเสพติดให้สามารถทำได้รวดเร็ว (ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ด่วนที่สุด ที่ นร.๐๙๐๑/๗๑๙ ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๕) โดยเสนอขอเพิ่มเติมมาตรา ๒๑/๑

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๔. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒		
๔.๑ มีผู้ค้ายาเสพติดและเสพ สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาเพื่อให้พ้นจากความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงควรตัดข้อหาเสพและจำหน่ายออกจากมาตรา ๙๔	๔.๑ ควรกำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาเฉพาะ ๒ ฐานความผิด คือผู้กระทำความผิดฐานเสพและฐานเสพและ หรือครอบครองปริมาณเล็กน้อยเพื่อเสพสำหรับตนเองเท่านั้น	- มีความเห็นว่าควรให้คงฐานความผิดตามเดิม - มาตรา ๙๔ เปิดโอกาสให้เข้าบำบัดเองโดยที่ความผิดยังไม่ปรากฏ ทำให้ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ใช้ช่องทางดังกล่าวเข้ามาบำบัด โดยแจ้งว่ามียาเสพติดในครอบครองเพียงเล็กน้อย เป็นต้น จึงควรมีมาตรการในการตรวจสอบให้ชัดเจนเพื่อป้องกันนักค้ายาเสพติดมาใช้เป็นช่องทางเลี่ยงกฎหมาย
๔.๒ การบำบัดรักษาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในสถานพยาบาล มีสถานที่ไม่เพียงพอ หากสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ควรเปิดโอกาสให้บำบัดรักษาในสถานพยาบาลของเอกชน หรือสถานที่อื่นที่มีความพร้อมได้	๔.๒ ควรเปิดโอกาสให้เข้ารับการบำบัดรักษาโดยสมัครใจได้ทั้งในสถานพยาบาล หรือสถานที่เพื่อการบำบัดรักษาฟื้นฟู ทั้งในสถานที่หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่รัฐมนตรี หรือผู้ที่รัฐมนตรีมอบหมาย (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ประกาศกำหนด	
๔.๓ พืชกระท่อมถูกจัดให้เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีความรุนแรงและมิได้อยู่ในบัญชียาเสพติดของสหประชาชาติ ควรมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม	๔.๓ ควรมีการศึกษาทบทวนปัญหาพืชกระท่อมในทุกมิติ	พืชกระท่อมถ้ามีการแปรรูปหรือปรุงแต่งจะมีความผิดสูงขึ้นตามหลักการที่บัญญัติในกฎหมาย แต่ในปัจจุบันมีการระบาดมากขึ้นเข้าสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน การเสพระยะยาว มีผลต่อร่างกาย ทุกระบบ และมีความต้องการเสพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีฤทธิ์ร้ายแรงพอ ๆ กับฝิ่น
๔.๔ ไอซ์ และยาบ้า เป็นยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๑ เช่นเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงมีความรุนแรงต่างกันมาก ควรจะมีการปรับปรุงความผิดและอัตราโทษให้แตกต่างกัน	๔.๔ ควรมีการกำหนดมาตรการควบคุม"ไอซ์"แยกออกมาจากยาเสพติดประเภทอื่น	ไอซ์ และยาบ้าอยู่ในยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๑ ถูกต้องแล้ว ไม่จำเป็นต้องแยกออกมาจากยาเสพติดประเภทอื่น

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๔.๕ การนำมาตรการลงโทษสถานเบาตามมาตรา ๑๐๐/๒ มาใช้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่จะปราบปรามนักค้ารายสำคัญ	๔.๕ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน และเผยแพร่ให้เข้าใจอย่างกว้างขวาง และควรมีมาตรการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายนำไปใช้โดยไม่สุจริต เช่น ไปเป็นพยานศาลให้การช่วยเหลือผู้ต้องหา หรือจำเลย ว่าให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่ทราบการไปเป็นพยานศาลดังกล่าว	ควรให้หัวหน้าชุดจับกุม หรือผู้บังคับบัญชาระดับสูง เป็นผู้รับรองว่าผู้ต้องหาให้การเป็นประโยชน์ตามมาตรา ๑๐๐/๒ เป็นการคัดกรองไม่ให้ถูกใช้เป็นช่องทางในการลดโทษอย่างไม่เหมาะสม
๔.๖ ยาบ้าและไอซ์ มีความบริสุทธิ์ของสารเสพติดที่แตกต่างกัน จึงมีความรุนแรงที่แตกต่างกันด้วย จึงไม่ควรใช้เกณฑ์น้ำหนัก ซึ่งทำให้สัดส่วนของการลงโทษ (proportion of penalty) ไม่มีความเหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด	๔.๖ ควรศึกษาทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับสัดส่วนของการลงโทษ (proportion of penalty) เพื่อให้เหมาะสมกับความหนักเบา ผลร้าย ของการกระทำความผิด	
๔.๗ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมีหลายฉบับ ควรมีการจัดทำเป็น “ประมวลกฎหมายยาเสพติด”	๔.๗ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาข้อมูลว่าสมควรจัดทำประมวลกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด อย่างไร หรือไม่	มีกฎหมายของหลายประเทศที่บัญญัติมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้ในฉบับเดียวกัน (ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษา) ซึ่งสามารถบูรณาการการบังคับใช้กฎหมายได้ง่าย
๕. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘		
๕.๑ ปัญหาการลักลอบค้ายาแก้หวัดที่มีส่วนประกอบของซูโดอีเฟดรีนในช่วงที่ผ่านมาสามารถแก้ไขไปได้ในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาในลักษณะนี้อาจจะมีอีกเพราะยังมีวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอื่นที่อาจถูกลักลอบค้าในลักษณะเดียวกัน เช่น นอร์อีเฟดรีน ไฮโดรคลอริค	๕.๑ มีการเฝ้าระวังและตรวจสอบว่ามีการนำวัตถุออกฤทธิ์ ยา หรือสารเคมีชนิดใด ถูกลักลอบนำไปใช้ผลิตยาเสพติด และรีบหามาตรการยับยั้งการกระทำดังกล่าวอย่างเร่งด่วนทั้งด้านการป้องกันและปราบปราม	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๕.๒ ควรทบทวนรายชื่อวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท มาตรการทางกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ ให้มีความชัดเจน ทันต่อสถานการณ์ และมีการตรวจสอบ ควบคุมอย่างเข้มงวดและจริงจัง	๕.๒ ปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา	ควรมีการทบทวนและยกระดับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทให้มีความเข้มข้นในการควบคุมมากขึ้น
๕.๓ ควรนำมาตรการลงโทษสถานเบา เช่นเดียวกับมาตรา ๑๐๐/๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มากำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการจับกุมดำเนินคดีกับเครือข่ายนักค้าวัตถุออกฤทธิ์	๕.๓ ควรนำหลักการการลงโทษสถานเบา ตามมาตรา ๑๐๐/๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ ด้วย	
<u>๖. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. ๒๕๓๓</u>		
๖.๑ ผู้ใช้สาระเหยส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน และมีจำนวนมากเป็นลำดับที่ ๕ (รองลงมาจาก ยาบ้า กัญชา ไอซ์ และพืชกระท่อม) แต่การให้ความสำคัญกับผู้เสพและผู้ติดสารระเหย มีน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่มีพิษร้ายแรง จึงควรจะยกระดับความสำคัญของปัญหาสารระเหยให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษา	๖.๑ ยกระดับความสำคัญของปัญหามากำหนดไว้ในนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้มีความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม	
๖.๒ การควบคุมสารระเหยมีกฎหมายรองรับ แต่การปฏิบัติ ถูกมองข้ามไป จึงมีสารระเหยจำหน่ายและหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด	๖.๒ กวดขันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ประกอบการค้าโดยเข้มงวดมากขึ้น	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๖.๓ การบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ใช้สารระเหยยังมีน้อยและยังมีมาตรการที่ยังไม่เหมาะสม	๖.๓ ปรับปรุงมาตรการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ใช้สารระเหยให้สามารถเข้ารับการบำบัดรักษาได้อย่างมีประสิทธิผล โดยมีการจำแนกกลุ่มผู้ใช้สารระเหยออกมาเป็นการเฉพาะ เพื่อสามารถให้การบำบัดรักษาได้อย่างเหมาะสม	
<u>๗. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕</u>		
๗.๑ การกำหนดฐานความผิดที่สามารถนำเข้าสู่ระบบการบำบัดฟื้นฟูยังไม่เหมาะสม ทำให้มีผู้ที่ไม่สมควรนำเข้ามาบำบัดฟื้นฟูเข้ามาสู่ระบบโดยไม่จำเป็น เช่น เสพและจำหน่าย เสพและครอบครองเพื่อจำหน่าย	๗.๑ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการกำหนดฐานความผิดให้เหลือเพียง ๒ ฐานความผิด คือ ๑. เสพ ๒. เสพและหรือครอบครองเพื่อเสพสำหรับตนเอง (โดยอาจกำหนดปริมาณยาเสพติดเพียงเล็กน้อยให้ถือว่าเป็นการครอบครองเพื่อเสพ)	**<u>ความเห็นในภาพรวมสรุปได้ดังนี้</u>** - ควรคงฐานความผิดตามเดิม เพราะเป็นการยากในการแยกแยะแต่ละฐานความผิดออกจากกันอย่างเด็ดขาด และไม่ได้ช่วยให้จำนวนผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดลดลง - ไม่สามารถบำบัดรักษาและฟื้นฟูให้สัมฤทธิ์ผลได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากความไม่พร้อมในการเตรียมการ และการบริการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ - มีข้อเสนอให้ใช้แนวทาง ศาลบำบัดยาเสพติด เช่น กรณีที่ศาลอาญาธนบุรีจัดทำโครงการ “คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม” - ควรมีระบบการคัดกรองเบื้องต้นเพื่อไม่ให้ผู้เสพ อยู่รวมกับผู้ติดยาเสพติด ซึ่งจะเกิดการเรียนรู้พฤติกรรม ทำให้ผู้เสพกลายเป็นเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติดได้ - ปัญหาจากตัวบทกฎหมายอาจจะมีบ้าง แต่ต้องศึกษาว่าปัญหาส่วนใหญ่มาจากการเตรียมความพร้อม และการบริหารจัดการหรือไม่ เพื่อหาทางแก้ไขที่การบริหารจัดการ
๗.๒ พนักงานสอบสวนบางรายเห็นว่าการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเรื่องยุ่งยาก จึงมักหลีกเลี่ยง และมีการทุจริต เช่น การเพิ่มข้อหาความผิดอื่นเข้าไปด้วย เพื่อให้สามารถดำเนินคดีให้แล้วเสร็จได้โดยเร็ว จึงควรปรับปรุงขั้นตอน และกระบวนการต่าง ๆ ไม่ให้ยุ่งยาก	๗.๒ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้พนักงานสอบสวนโดยความเห็นชอบของหัวหน้าพนักงานสอบสวน เป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการส่งตัวไปยังสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ โดยมิต้องส่งไปให้ศาลมีคำสั่งก่อน	
๗.๓ การนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบ ไม่ได้มีการคัดกรองหรือจำแนกไว้ให้ชัดเจน ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดกรองผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดไว้ในเบื้องต้น เพื่อให้สามารถนำเอาผู้เสพรายใหม่ออกไปใช้มาตรการทางปกครอง และนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดรุนแรงเข้าไปรับการบำบัดฟื้นฟู	๗.๓ ควรมีการคัดกรองผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในเบื้องต้นในสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับตัว และในการคัดกรองควรมีเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย อาทิ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คุมประพฤติ สาธารณสุข	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๗.๔ ประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นผู้แทนของกระทรวงยุติธรรม แต่ในปัจจุบันคืออัยการ ซึ่งเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว จึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ตรงกับความเป็นจริง	๗.๔ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดให้ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นประธานคณะอนุกรรมการฯ	- การวินิจฉัยว่าใครเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ควรเป็นหน้าที่ของแพทย์ ซึ่งจะวินิจฉัยตามข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ - มีการเสนอให้รวมระบบบำบัดรักษาและฟื้นฟูทั้ง ๓ ระบบ เข้าเป็นระบบเดียว โดยให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ดูแล เพราะมีความเชี่ยวชาญโดยตรง - มีข้อเสนอให้แยกการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ออกจากการดำเนินคดี เพราะผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูจะไม่ถูกส่งฟ้อง ทำให้มีความสูญเปล่าในการทำสำนวน
๗.๕ การบำบัดรักษาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังมิได้เน้นดำเนินการในหลักการที่ว่า “ผู้เสพเป็นผู้ป่วย” จึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้มีกฎหมายว่าด้วยโรคสมองติดยา (พระราชบัญญัติโรคสมองติดยา) เพื่อให้สามารถนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเข้ามาบำบัดรักษาได้อย่างมีประสิทธิผล	๗.๕ ควรยึดหลักการ “ผู้เสพเป็นผู้ป่วย” ที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษา ส่วนการมีกฎหมายเฉพาะนั้น ควรศึกษาทบทวนให้รอบคอบว่ามีความจำเป็นอย่างไร หรือไม่	
๗.๖ การปล่อยตัวชั่วคราวทำได้ล่าช้า	๗.๖ ควรที่จะปรับปรุงแก้ไขให้อำนาจ ประธานอนุกรรมการฯ หรือประธานและเลขานุการของคณะอนุกรรมการฯ มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวได้	
๗.๗ ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดบางส่วนต้องการให้มีการดำเนินคดีในศาล เพราะสะดวกรวดเร็ว และมีโอกาสที่ศาลจะพิพากษาให้รอการลงโทษ ที่ผ่านมามีการหลีกเลี่ยงการเข้าสู่ระบบบังคับบำบัด ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงควรทบทวนปัญหาดังกล่าวระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย	๗.๗ ควรรวบรวมข้อมูลและมีการศึกษาวิจัยเพื่อที่จะได้มีการนำผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดไปรับการบำบัดรักษาได้ตามหลักการ “ผู้เสพเป็นผู้ป่วย” ที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษา	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๗.๘ การควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ในปัจจุบันใช้เวลานานเกินไป โดยที่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดยังมิได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ควรจะมีการทบทวนระยะเวลาการควบคุมตัวให้น้อยลงและมีกิจกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูแทรกเข้าไปตั้งแต่ต้น	๗.๘ ควรปรับปรุงระยะเวลาและกิจกรรมในการบำบัดรักษาฟื้นฟูให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ	
๗.๙ การกำหนดระยะเวลาควบคุมตัวของพนักงาน สอบสวนให้ต้องนำตัวไปศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง เป็นเวลาน้อยเกินไป พนักงานสอบสวนบางส่วนไม่สามารถทำได้ เมื่อนำส่งศาลศาลก็ไม่รับคดีไว้	๗.๙ ควรกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม และมีข้อยกเว้นให้ขยายระยะเวลาได้ในกรณีจำเป็น	
<u>(ข้อ ๗.๑๐-๗.๑๒ เพิ่มเติมเข้ามาใหม่หลังการเสวนา)</u> ๗.๑๐ <u>มาตรา ๑๙</u> การสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาไม่อาจทำได้หากความผิดปรากฏต่อเจ้าพนักงาน และได้ถูกเจ้าพนักงานจับกุมตัวแล้วจะถูกดำเนินการตามมาตรการบังคับบำบัด	๗.๑๐ กำหนดให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด หรือเสพและมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดตามที่กฎกระทรวงกำหนด ซึ่งให้การรับสารภาพและสมัครใจที่จะเข้ารับการบำบัดรักษาไม่ต้องถูกดำเนินคดีในความผิดดังกล่าว และให้พนักงานสอบสวนส่งผู้นั้นเพื่อตรวจพิสูจน์ (แก้ไขเพิ่มมาตรา ๑๙ และเพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๑)	ประเด็นนี้เป็นข้อเสนอที่รองนายกรัฐมนตรี (ร.ต.อ.ดร.เฉลิม อยู่บำรุง) มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาศึกษาแนวทางในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยไม่ควรดำเนินคดีกับผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด หรือเสพและมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดเกิดความมั่นใจในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และให้โอกาสกลับตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป
๗.๑๑ <u>มาตรา ๑๙</u> (เดิม) ในชั้นพิจารณาของศาลเดิมไม่เปิดโอกาสให้จำเลยเข้ารับการตรวจพิสูจน์ และบำบัดรักษาในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้	๗.๑๑ กำหนดให้จำเลยซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด หรือเสพและมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดตามที่กฎกระทรวงกำหนด ซึ่งให้การรับสารภาพในชั้นศาลและประสงค์จะเข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ศาลพิจารณาส่งตัวจำเลยเพื่อตรวจพิสูจน์ (เพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๒)	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๗.๑๒ บทบัญญัติบางมาตราไม่สอดคล้องกัน	๗.๑๒ ปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๑ และมาตรา ๑๙/๒ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๓ (๖) มาตรา ๑๗ (๑) มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๓๓	
๘. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖		
๘.๑ มีการใช้เด็กกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การจ้างวาน ข่มขู่ บังคับ หลอกลวง ส่งเสริมให้เด็กส่งยาเสพติด เพราะรอดพ้นจากการถูกจับกุมได้ง่าย	๘.๑ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มีการต่อต้านการใช้เด็กเดินยา และมีการเฝ้าระวังการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย เพราะแม้เด็ก หรือ บิดา มารดา ผู้ปกครองจะยินยอมก็ถือว่าเป็นความผิด	
๘.๒ การบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่เด็กกระทำความผิด จะส่งผลกระทบกับสิทธิตลอดทั้งอนาคตของเด็กควรที่จะมีมาตรการเฉพาะเพื่อดำเนินการกับผู้ใหญ่ที่เป็นต้นเหตุให้เด็กกระทำความผิดเพื่อคุ้มครองเด็ก	๘.๒ ควรดำเนินคดีกับผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ใช้จ้างวาน ข่มขู่ บังคับส่งเสริมให้เด็กเดินยา โดยการนำมาตรา ๙๓/๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาบังคับใช้ ซึ่งมีอัตราโทษเป็น ๒ เท่าของความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น สำหรับเด็กควรจะพิจารณากันไว้เป็นพยาน	
๙. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓		
๙.๑ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามกฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นในการปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่ในทางปฏิบัติ ยังมีผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนเห็นว่าเป็นเรื่องจุกจิก ยุ่งยาก จึงมักจะหาทางหลีกเลี่ยงไม่นำกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับ	๙.๑ การปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๙.๒ องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่ทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกฝ่ายยังมีน้อยมาก แม้มีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องต่อเด็กและเยาวชน แต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจทำให้ถูกต้องและเป็นธรรมตามกฎหมาย	๙.๒ ควรมีการอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการคุ้มครองเด็ก รวมถึงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อที่จะได้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	
<u>๑๐. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒</u>		
๑๐.๑ ความรู้ความเข้าใจกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังมีน้อย	๑๐.๑ เผยแพร่องค์ความรู้ให้กว้างขวางมากขึ้น	
๑๐.๒ การนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ในคดียาเสพติดยังมีน้อย จึงสามารถยึดอายัด และริบทรัพย์สินของนักค้ายาเสพติดได้น้อย	๑๐.๒ ควรประสานการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ในคดียาเสพติดตั้งแต่เริ่มต้นที่พิจารณาแล้วเห็นว่า หากนำมาตรการยึด อายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาใช้แล้วไม่น่าจะบรรลุผล	ในการปฏิบัติ ควรนำพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา
<u>๑๑. พระราชบัญญัติควบคุมโภคภัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๙๕</u>		
๑๑.๑ มีการลักลอบนำสารเคมีบางชนิดที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดออกไปตามแนวชายแดนโดยผิดกฎหมาย เช่น อีเทอร์, คลอโรฟอร์ม, กรดอาซิติค, คาเฟอีน ฯลฯ แต่การตรวจสอบ การควบคุมยังไม่เข้มงวดจริงจัง	๑๑.๑ ควรมีการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสำนักงาน ป.ป.ส. ทราบเมื่อปรากฏว่ามีการลักลอบนำสารเคมีบางชนิดส่งออกไปยังประเทศที่เป็นผู้ผลิตยาเสพติด เพื่อที่จะได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายและสามารถควบคุมได้อย่างจริงจังในพื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบส่งออกสารดังกล่าว	เนื่องจากประเทศไทยมีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางที่ยาวมาก และหลายประเทศจึงมีความยุ่งยากในการป้องกันและปราบปราม แต่ถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบบูรณาการการทำงานร่วมกันคาดว่าปัญหาดังกล่าวจะคลี่คลายไปในทางที่ดี

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๑๒. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙		
๑๒.๑ ผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน เมื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ถูกดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ แต่มิได้นำเอากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมาบังคับใช้ทุกฉบับอย่างบูรณาการ ทำให้ผู้ต้องขังไม่เกรงกลัว	๑๒.๑ กรณีผู้ต้องขังคดียาเสพติดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ในขณะที่ยังรับโทษอยู่ หรือภายในห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ ให้นำมาตรา ๙๗ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาใช้บังคับ ซึ่งศาลสามารถจะเพิ่มโทษอีกกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลจะกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง	เนื่องจากปัจจุบันขบวนการค้ายาเสพติดมีรูปแบบที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายการค้ายาเสพติดภายในเรือนจำ ทำให้ยากลำบากในการป้องกัน อีกทั้งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ ไม่เอื้อต่อการทำงานในภาวะปัจจุบันในหลายประเด็น เช่น ข้อจำกัดในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ (อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ) ความเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เป็นต้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน
๑๒.๒ การลักลอบค้ายาเสพติดจากเครือข่ายที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำโดยใช้การติดต่อทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ควรมีมาตรการทั้งการป้องกันและแก้ไขอย่างเด็ดขาดและจริงจัง	๑๒.๒ ควรนำมาตรการความผิดฐานสมคบ หรือสนับสนุนตามมาตรา ๘ มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาใช้บังคับกับผู้ที่เป็นเครือข่าย	
๑๓. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕		
๑๓.๑ ผู้ปฏิบัติงานด้านการปราบปราม มักจะใช้วิธีการประสานงานกันเองกับหน่วยงานด้านปราบปรามของต่างประเทศในการขอความร่วมมือ โดยไม่ใช้ช่องทางผ่านอัยการตามกฎหมายฉบับนี้	๑๓.๑ ควรนำมาตรการความร่วมมือตามพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ ผ่านผู้ประสานงานกลาง เพราะบรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย	ปัจจุบัน มีการประสานงานในระดับหนึ่ง ซึ่งบางครั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งทางลับ หรือระหว่างหน่วยงาน โดยไม่ให้เปิดเผยต่อสาธารณะก็เกิดผลดีในทางปฏิบัติ

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๑๓.๒ ผู้ปฏิบัติงานขาดองค์ความรู้ ในขณะเดียวกันผู้ประสานงานกลาง (อัยการ) ก็ไม่เผยแพร่ความรู้เรื่องนี้ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวาง	๑๓.๒ ควรมีการจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศตามกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	
๑๔. พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๑		
๑๔.๑ ผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดส่วนหนึ่งหลบหนีหมายจับไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศ บางรายยังคงมีบทบาทในการลักลอบค้ายาเสพติดต่อเนื่อง โดยไม่มีการขอให้ส่งตัวกลับมาดำเนินคดีในประเทศไทย	๑๔.๑ กรณีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยหลบหนีไปอยู่ในประเทศอื่น ควรนำมาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาบังคับใช้	
๑๔.๒ กฎหมายยาเสพติดให้โทษของไทยมีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต เป็นอุปสรรคที่ทำให้บางประเทศไม่ยอมส่งตัวผู้ร้ายมาให้ประเทศไทย	๑๔.๒ กรณีโทษประหารชีวิตที่มีอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมิได้นำมาใช้ทุกกรณี หากจำเป็น อาจใช้วิธีการรับรองว่าจะไม่ลงโทษประหารชีวิต โดยการประสานงานเบื้องต้นกับศาลยุติธรรม	
๑๔.๓ องค์ความรู้ในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระดับผู้ปฏิบัติยังมีน้อย กฎหมายที่มีอยู่จึงไม่ถูกนำมาใช้	๑๔.๓ ควรมีการจัดอบรมหรือสัมมนา หรือจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตลอดทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด	
๑๕. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒		
๑๕.๑ การควบคุม ตรวจสอบคนต่างด้าวเข้า-ออกประเทศทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย และที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๑๕.๑ ควรเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองอย่างจริงจัง	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๑๕.๓ ไม่มีการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการเพิกถอน การอนุญาตเข้าเมืองกับผู้ที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	๑๕.๓ ควรนำมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองมาบังคับใช้อย่างจริงจัง	
๑๖. พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๐๗		
๑๖.๑ กฎหมายว่าด้วยหอพักมีข้อจำกัดเฉพาะหอพักสำหรับนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งมีไม่มาก ควรขยายขอบเขตการบังคับไปถึงที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ทุกประเภท รวมถึง อพาร์ทเม้นท์ คอนโด ห้องเช่าสำหรับบุคคลทั่วไปด้วย	๑๖.๑ ควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยหอพักให้ครอบคลุมไปถึงสถานที่ทุกประเภทที่ให้บุคคลอื่นเช่าพักอาศัย	
๑๖.๒ มีบทลงโทษต่ำ ทำให้มีการมั่วสุมเสพยาเสพติดในหอพัก หรือใช้หอพักเป็นที่พักยาเสพติด	๑๖.๒ เพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งเจ้าของหรือผู้ประกอบการและผู้ให้บริการ	
๑๖.๓ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่มีน้อยจึงถูกใช้เป็นแหล่งมั่วสุมของอาชญากร	๑๖.๓ เน้นการสอดส่อง ดูแล ตรวจตราของเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น และควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราด้วย	
๑๗. พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙		
๑๗.๑ มีสถานบริการจำนวนมากเปิดโดยไม่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องโดยเจ้าหน้าที่มิได้ตรวจสอบจริงจัง	๑๗.๑ ตรวจ และกวดขันให้สถานบริการและสถานบันเทิงทุกแห่งขอรับใบอนุญาตให้ถูกต้องและมีบทลงโทษที่รุนแรงหากฝ่าฝืนมีโทษทั้งทางปกครองและอาญา	
๑๗.๒ สถานบริการส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น เปิด-ปิด เกินเวลา ปล่อยให้เด็กและเยาวชนอายุไม่ถึง ๑๘ ปี เข้าไปใช้บริการ มั่วสุมยาเสพติด	๑๗.๒ ตรวจตราสถานบริการให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๑๗.๓ เจ้าหน้าที่ละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมาย ปล่อยปละละเลย ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจจะมีผลประโยชน์โดยมิชอบ	๑๗.๓ ตรวจสอบ กวดขัน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	
๑๘. พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑		
๑๘.๑ ร้านเกมเปิดบริการโดยไม่ได้รับอนุญาต	๑๘.๑ ควรตรวจสอบการได้รับใบอนุญาตให้ถูกต้องทุกแห่ง หากไม่มีใบอนุญาตควรมีบทลงโทษทั้งทางปกครองและทางอาญา	
๑๘.๒ เปิด-ปิดบริการเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือฝ่าฝืนเวลาที่ได้รับอนุญาต	๑๘.๒ ควรมีการตรวจตราอย่างสม่ำเสมอกรณีฝ่าฝืนให้มีโทษทั้งทางปกครองและทางอาญา	
๑๘.๓ ปล่อยปละละเลยไม่กำกับดูแลให้เด็กและเยาวชนที่เข้าไปใช้บริการมั่วสุมยาเสพติด หรือสื่อลามกอนาจาร	๑๘.๓ กำชับให้ผู้บังคับบัญชาตรวจสอบและกวดขันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มีความจริงจังและต่อเนื่อง	
๑๙. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ รวมถึงประกาศ กทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดสรรและบริการเลขหมายโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑		
๑๙.๑ การประกอบอาชญากรรมยาเสพติดทั่วประเทศ การลักลอบค้ายาเสพติดของผู้ต้องโทษ การก่อความไม่สงบในภาคใต้ ฯลฯ ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร แต่ผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมไม่จัดให้มีการจัดเก็บข้อมูล และรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ ทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปได้ยาก และมีแนวโน้มที่มีความรุนแรงมากขึ้น	๑) ทบทวนกฎหมาย ระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง ๒) พิจารณาแสวงหามาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ ที่จะสามารถนำมาบูรณาการการบังคับใช้เพื่อให้มีการจดทะเบียนผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Prepaid) ต้องจดทะเบียนหรือให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ ๓) ขอความร่วมมือจากผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมที่ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ปฏิบัติตาม ประกาศ กทช.	**ความเห็นในภาพรวมสรุปได้ดังนี้** - ประเด็นการดักฟังโทรศัพท์ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ในกฎหมายบางฉบับไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ซึ่งต้องมีการใช้พยานแวดล้อมเพิ่มเติม - ผลการประชุมของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ร่วมกับ กสทช. ประเด็นปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า ปัญหาที่สำคัญเกิดจากการ

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
	เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดสรรและบริการเลขหมายโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑	ไม่ได้รับความร่วมมือของผู้ประกอบการ ซึ่งเมื่อมีการออกข้อกำหนดเพิ่มเติมย้อนหลัง ทำให้ผู้ประกอบการเห็นว่าเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการ ประกอบกับข้อจำกัดในการแข่งขันทางการตลาดของผู้ประกอบการ ดังนั้น ในการประมูลระบบ 3G กสทช. สามารถออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการตามข้อกำหนด ก่อนที่จะมีการประมูลระบบ 3G ต่อไป ทั้งนี้ กรรมาธิการวิสามัญฯ ได้มีข้อเสนอให้มีการเพิ่มโทษแก่ผู้ประกอบการ เนื่องจากโทษทางแพ่งซึ่งเป็นค่าปรับ อาจจะไม่เกิดความเกรงกลัว ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ จึงควรเพิ่มโทษทางอาญาด้วย เนื่องจากปัญหาจากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการก่ออาชญากรรมและขบวนการค้ายาเสพติด ถือเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติ
๒๐. กฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด		
๒๐.๑ ผู้บังคับบัญชาปล่อยปละละเลย ไม่กำกับควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชามิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างจริงจัง	๒๐.๑ ควรมีมาตรการทางกฎหมายให้ผู้บังคับบัญชามีส่วนรับผิดชอบหากปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมดูแลปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	ควรมีการปรับข้อความ “เกี่ยวข้องกับยาเสพติด” เช่น อาจปรับข้อความเป็น “กระทำความผิดในกรณีการจำหน่ายยาเสพติด” เป็นต้น เพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น

กฎหมาย / ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะจากการเสวนา
๒๐.๒ การดำเนินการตามกฎหมายกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยังขาดความจริงจัง ไม่เฉียบขาด และล่าช้า	๒๐.๒ ต้องนำมาตรการทางกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งทางวินัย ทางปกครอง ทางอาญา รวมถึงการยึดอายัดทรัพย์สิน	
๒๐.๓ ปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในคดียาเสพติด ยังไม่ถูกดำเนินการอีกมาก หรือดำเนินการอย่างล่าช้า	๒๐.๓ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด ควรมีบทลงโทษสูงกว่าประชาชนทั่วไป และมีการบังคับใช้อย่างจริงจังและเด็ดขาด	
๒๐.๔ การดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เด็ดขาดจริงจัง	๒๐.๔ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนและเน้นให้มีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเฉียบขาด	

<u>ประเด็นความเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้</u>

๑. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกฉบับสามารถทำงานในแต่ละด้านได้ แต่ยังขาดการร้อยเรียงให้กฎหมายต่าง ๆ เชื่อมโยงกันให้เกิดการบูรณาการทั้งระบบได้อย่างแท้จริง เพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินการได้อย่างชัดเจน

๒. ข้อจำกัดในการทำงานต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ควรมีการแก้ไขทั้งปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ เช่น อำนาจในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีเฉพาะในเรือนจำ และศักยภาพของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์กับการดำเนินงานต่อผู้ต้องขังที่เป็นเครือข่ายยาเสพติดในเรือนจำ ประกอบกับการพัฒนาการของเครือข่ายยาเสพติดซึ่งมีเครือข่ายการดำเนินการในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติ ที่มีการดำเนินงานที่ซับซ้อนเพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุมมากขึ้น ถือเป็นปัญหาอย่างยิ่งต่อการทำงานของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ซึ่งควรต้องมีการดำเนินการแก้ไขต่อไป เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการค้ายาเสพยาติดจากภายในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาคผนวก (ค)

โครงการสัมมนา
เรื่อง "ปัญหายาเสพติด วาระแห่งชาติที่รอการแก้ไข"

<u>หลักการและเหตุผล</u>

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยในปัจจุบันมีความรุนแรงในทุกด้าน ทั้งด้านการผลิต การค้า และการเสพติด ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงโดยรวมของประเทศไทย แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลทุกสมัยได้ให้ความสำคัญโดยเน้นการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมุ่งเน้นที่จะต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างเด็ดขาด โดยมีการกำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณจากส่วนกลาง ซึ่งผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ประกอบกับมาตรการทางกฎหมายในบางเรื่องไม่เอื้ออำนวย ขาดการกำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานอย่างจริงจัง จนทำให้สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยมีความรุนแรงถึงขั้นวิกฤต ดังจะเห็นได้จากข้อมูลผู้ใช้ยาเสพติดหรือเหยื่อ ซึ่งจากเดิมในปี ๒๕๕๑ ประมาณการว่ามีเพียงประมาณ ๖๐๕,๐๐๐ คน เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว คือ ๑,๒๐๐,๐๐๐ คน ในปี ๒๕๕๕ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า การดำเนินงานด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษา ไม่สามารถหยุดยั้งความต้องการ หรือไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วุฒิสภา จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด เพื่อทำการศึกษาปัญหายาเสพติดในทุกมิติ ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษา ตลอดทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริง สภาพปัญหา และค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อเสนอแนะต่อฝ่ายบริหารในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผล สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทย มีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิผล มาจากสาเหตุที่สำคัญหลายประการ อาทิ การขาดการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บทในระยะยาว การขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ การคำนึงถึงเป้าหมายในเชิงปริมาณโดยขาดการให้ความสำคัญในเชิงคุณภาพ การดำเนินงานเน้นหนักไปที่ยุทธศาสตร์บางด้าน เช่น เน้นด้านการปราบปรามมากกว่าการป้องกัน ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่ตนปฏิบัติ ขาดฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในการทำงาน ขาดการบูรณาการในส่วนภารกิจที่มีความต่อเนื่องกันทั้งระดับในประเทศและระดับระหว่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งจากการศึกษาปัญหายาเสพติด คณะกรรมาธิการได้จัดทำร่างรายงานผลการศึกษาปัญหายาเสพติดเพื่อเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภา เพื่อที่จะได้ส่งต่อไปยังรัฐบาล ส่วนราชการ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง มีรายละเอียดและข้อมูลที่ลึกซึ้ง ต้องดำเนินการภายใต้ระยะเวลาและงบประมาณที่จำกัด อาจได้รับข้อมูล และข้อคิดเห็นที่ยังไม่ครบถ้วนหรือสมบูรณ์เพียงพอที่จะนำไปใช้

ประโยชน์ต่อไปได้ จึงเห็นสมควรมีการสัมมนาเพื่อรับฟังข้อเท็จจริง และความเห็นเพิ่มเติมจาก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อที่จะได้ทำให้รายงานการศึกษาปัญหายาเสพติดของคณะกรรมาธิการมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้จัดให้มีการสัมมนาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อทบทวนร่างรายงานผลการศึกษาปัญหายาเสพติดของคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา ต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ ให้รายงานมีความสมบูรณ์ เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา

๒. เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำข้อเสนอในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติของส่วนราชการ องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓. เพื่อให้วุฒิสภา ในฐานะที่เป็นองค์กรนิติบัญญัติ สะท้อนถึงความห่วงใยและมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศต่อฝ่ายบริหาร

ระยะเวลาในการจัดสัมมนา

วันศุกร์ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ระหว่างเวลา ๐๘.๓๐ – ๑๔.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องรับรอง ๑ และ ๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒

ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้เข้าร่วมโครงการสัมมนาประกอบด้วยผู้แทนจากภาคการเมือง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปที่สนใจ ประมาณ ๑๐๐ คน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา

งบประมาณ

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสเสนอข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย

๒. รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไปบรรจุไว้ในรายงานการศึกษาปัญหายาเสพติดของคณะกรรมาธิการ เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อที่จะได้นำเสนอต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหายาเสพติดของประเทศไทย และแนวทางการปฏิบัติของสากล

<u>สรุปความเห็นที่ได้จากการสัมมนา</u>

<u>ผู้แทนสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์</u>

- จากผลการศึกษาวิจัยจากองค์กรยาเสพติดสหรัฐอเมริกาพบว่า ถ้าให้คนเห็นภาพบุหรี่ ประมาณร้อยละ ๔๐ จะนึกถึงภาพผลร้ายที่เกิดจากบุหรี่ แสดงว่าการประชาสัมพันธ์ให้คนกลัวโทษภัยจากบุหรี่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงควรนำผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการออกสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้คนในสังคมตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดในทุกด้าน

- ผลการศึกษาวิจัยทดลองในหนู โดยการให้หนูถีบจักรออกกำลังกาย ความอยากยาเสพติดจะลดลง แสดงว่าการออกกำลังกายมีผลทำให้ความต้องการใช้สารเสพติดลดลง จึงควรสนับสนุนให้มีการออกกำลังกาย

- จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า คนติดยาเสพติดเป็นโรคทางสมอง คนเหล่านี้คิดว่าตนเองไม่ได้ป่วย จึงไม่เข้ามารับการบำบัดรักษาโดยสมัครใจ ต้องแก้ปัญหาด้วยการให้สังคมเป็นผู้เข้ามาสอดส่องดูแล ถ้าเพื่อนบ้านจะแจ้งว่ามีคนติดยาเสพติด อาจจะกลัวว่าคนเสพยาเสพติดจะต้องติดคุก หรือมีโทษ กรณีดังกล่าวต้องหาทางออกว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร

- ในประเทศออสเตรเลียมีการใช้สุนัขเข้าไปตรวจหายาเสพติดถึงภายในเรือนจำ

- การบำบัดรักษาในกรณีที่ศาลสั่งปล่อยตัว และให้มารายงานตัวตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด ถ้าผู้เสพยาเสพติดกลับมาตรวจหาสารเสพติดตามกำหนดที่ศาลนัดแล้วไม่เจอสารเสพติดในร่างกาย กรณีดังกล่าวควรมีการให้รางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจ เช่น การให้คูปองแลกอาหาร เป็นต้น

<u>ผู้แทนคณะกรรมาธิการการป้องกันปรามปรามการฟอกเงินและยาเสพติด สภาผู้แทนราษฎร</u>

- จิตแพทย์ระบุว่าผู้ติดยาเสพติดคือผู้ที่มีความผิดปกติจากบุคลิกภาพของตนเอง (Personality Disorder) ในสังคมปัจจุบันการอบรมเลี้ยงดูเปลี่ยนไป พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมทางสังคม เช่น การต้องการการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งต้องระวังที่การป้องกัน การให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนให้รู้เท่าทันพิษภัยของยาเสพติดและไม่คิดทดลองเสพยาเสพติดตามกลุ่มเพื่อน

- ปัจจุบันปัญหายาเสพติดในประเทศไทยมีความรุนแรงถึงระดับที่เรียกได้ว่าเป็น “สงครามยาเสพติด (Narcotic War) ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนติดยาเสพติดเป็นจำนวนมาก พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ มีวัตถุประสงค์ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูเพื่อดึงเด็กและเยาวชน ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดกลับคืนสู่สังคม เด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดเป็นพฤติกรรมทางสังคม ปัจจุบันโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพียงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ไม่ได้มีการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างจริงจัง จึงควรให้ชุมชนร่วมกันรับผิดชอบอย่างจริงจัง ให้ชุมชนดูแลกันเองอย่างแท้จริงตามระบบ CoP (Community of Practice ซึ่งหมายถึง ชุมชนนักปฏิบัติ หรือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้) โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

- เสนอบัญญัติให้สุราเป็นยาเสพติด ประเภท ๑ เพราะสุราเป็นสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมากมาย ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องเริ่มที่แม่ แก้ที่พ่อ ก่อที่ลูก

- เสนอให้จำกัดวงเงินการใช้เงินสดในการใช้จ่าย ซึ่งจะสามารถควบคุมการทุจริตในการนำเงินสดที่ได้จากการค้ายาเสพติดมาซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ

- ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเลขรหัสโทรศัพท์เคลื่อนที่มากที่สุดในโลก ควรมีการลงทะเบียนเพื่อติดตามผู้ใช้ทุกหมายเลข

- ควรมีการระมัดระวังผลกระทบทางสังคมจากการนำเสนอของสื่อมวลชน

- ในเชิงพฤติกรรมก่อนที่เด็กจะไปเสพยาเสพติด เด็กจะมีการรวมกลุ่มกันก่อน เพราะการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนเกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม

นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

- หน่วยงานในระดับปฏิบัติต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องตั้งงบประมาณรองรับหรือเตรียมแนวทางในการแก้ไขในกรณีที่งบประมาณเกิดความล่าช้า

ร้อยตำรวจตรี วิทยา จันทร์ศิริ

- การแก้ปัญหาของชุมชนต้องให้ชุมชนใช้ทุนของชุมชน โดยการสนับสนุนของวิทยากรกระบวนการและภาครัฐ

ผู้แทนจากจังหวัดปทุมธานี

- การส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นเรื่องที่ดี แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการต่าง ๆ ด้วย เช่น คนในชุมชนแจ้งข่าวเกี่ยวกับยาเสพติด แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับเพิกเฉยไม่รีบดำเนินการ ทำให้คนในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายและเลิกให้ความร่วมมือ

- การลดผู้เสพยาเสพติด สถานศึกษาควรมีพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรม เช่น การออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ขณะเดียวกันต้องควบคุมร้านเกม ร้านเหล้า โต๊ะสนุ๊กเกอร์ไม่ให้เปิดใกล้กับสถานศึกษา

- ควรมีกฎหมายกำหนดให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ที่ทำงานในสถานประกอบที่เป็นผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ด้วยการให้โอกาสในการบำบัดรักษาและฟื้นฟู การให้โอกาสกลับตัวกลับใจโดยไม่ไล่ออก เพราะคนเหล่านี้มีเงินเดือน มีอาชีพที่มั่นคง โอกาสที่จะกลับตัวเลิกเสพยาเสพติดมีความเป็นไปได้สูงมาก

- ชุมชนเข้มแข็งมีหลายระดับ ปัญหาหนึ่งของชุมชนคือ การที่ผู้นำชุมชนมาจากการเลือกตั้ง จึงเป็นห่วงคะแนนความนิยม ทำให้ผู้นำชุมชนบางพื้นที่ไม่เข้าไปจัดการกับผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดเพราะกลัวกระทบกับฐานคะแนนเสียง

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี

- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๐๐/๒ ให้ศาลมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การที่เป็นประโยชน์ในการติดตามจับกุมเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติด แต่กลับเป็นช่องทางให้ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ได้รับประโยชน์และเป็นช่องทางให้ตำรวจ ทนายความ นายประกัน ใช้เป็นช่องทางในการเรียกรับผลประโยชน์จากจำเลย นอกจากนั้นยังมีปัญหาในการตีความกฎหมายว่าสามารถใช้ได้ในศาลอุทธรณ์หรือไม่ ควรยกเลิกหรือแก้ไขให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น

- โครงการ “คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม” ซึ่งให้คำปรึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดี เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้หาทางเลือกหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติดของศาลอาญาธนบุรี ซึ่งไม่ได้เป็นการจัดตั้งโดยกฎหมาย เป็นการดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผู้เข้ารับคำปรึกษาส่วนใหญ่คือคนติดยาเสพติด ผู้ที่มีปัญหาครอบครัว หรือปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็ก

และเยาวชน โครงการดังกล่าวเปิดให้คนนอกเข้ารับคำปรึกษาได้ โดย สสส. เป็นผู้จัดอบรมนักจิตวิทยาสังคมสงเคราะห์ให้

- ในอดีตคดียาเสพติดเป็นคดีที่ไม่ได้รับการอภัยโทษ แต่ในปัจจุบันมีการได้รับอภัยโทษ ทำให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีโอกาสพ้นโทษได้เร็วขึ้น

- ปัญหายาเสพติดมีพื้นฐานมาจากการดื่มสุรา ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการเสพยาเสพติดชนิดอื่น ๆ

<u>นายเผด็จ หริ่งรอด อนุกรรมาธิการฯ และผู้แทนกรมราชทัณฑ์</u>

มีข้อเสนอแนะในการลดผู้ต้องขังในเรือนจำ ดังนี้

๑. ควรมีระบบการคัดกรองในเบื้องต้น เพื่อให้คนที่เข้าสู่เรือนจำเป็นอาชญากรจริง ๆ เท่านั้น ไม่ควรเป็นผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดทั่วไป

๒. การระบายคนออกจากเรือนจำ เช่น ผู้ที่มีพัฒนาการ มีความประพฤติที่ดีอาจให้ต้องโทษในวันหยุด หรือการใส่กำไลข้อมือเพื่อติดตามพฤติกรรม

- ปัจจุบันมีอัตราเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อผู้ต้องขัง ๑ ต่อ ๑๐๐ ซึ่งตามมาตรฐานสากลควรเป็น ๑ ต่อ ๕ ส่วนพระราชกฤษฎีกาอภัยโทษนั้น ผู้ต้องหาคดียาเสพติดจะได้รับการอภัยโทษน้อยกว่าผู้ต้องหาคดีอื่น ๆ เช่น ได้รับการอภัยโทษเพียง ๑ ใน ๗-๙ ส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษเป็นผู้ต้องหาคดีอื่น ๆ ซึ่งยิ่งทำให้สัดส่วนผู้ต้องขังคดียาเสพติดมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

- ปัญหาในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูนั้น เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีความถนัดในการควบคุมผู้ต้องขัง แต่ไม่มีความชำนาญในการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

<u>ผู้แทนกรมคุมประพฤติ</u>

- ควรมีการพิจารณาศึกษาทบทวนกระบวนการคัดกรองผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่จะเข้าสู่กระบวนการการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

- ปัจจุบันอธิบดีกรมคุมประพฤติได้มีนโยบายในการลดระยะเวลาการควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์

- มีการเสนอตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มอีกหนึ่งคณะเพื่อพิจารณาเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราว

<u>ผู้แทนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร</u>

ได้เสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และแนวทางการลด Demand และ Potential Demand และแนวทางการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

๑.๑ ตั้งศูนย์เรียนรู้ยาเสพติด ๑ ศูนย์ต่อ ๑ เขต/ตำบล

๑.๒ ทำประชาคมค้นหาผู้เสพผู้ค้า/ผู้เสพ/ผู้ติด/กลุ่มเสี่ยงในชุมชน ซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นการคัดผู้ค้าออกจากผู้เสพ

๑.๓ ตั้งศูนย์กีฬากลางแจ้ง ๑ ศูนย์ต่อ ๑ เขต/ตำบล เน้นกีฬากลางแจ้งโดยใช้สถานที่ในชุมชนเป็นหลัก

๑.๔ ดำเนินการจัดตั้งกองทุนแม่ของแผ่นดินให้ครบทุกหมู่บ้าน

๑.๕ สร้างอาชีพ หารายได้ในชุมชน

๑.๖ การทำระเบียบหมู่บ้าน และการรักษาความสะอาด ทำให้ทุกชุมชนโดยเฉพาะชุมชนเมืองให้เป็นชุมชนที่สะอาด มีระเบียบ ความสะอาดจะช่วยให้จิตใจของคนในชุมชนดีขึ้น ปัญหายาเสพติดจะลดลง

๒. แนวทางการลด Demand และ Potential Demand

๒.๑ การบำบัดแบบสมัครใจ ๑ ศูนย์บำบัด ต่อ ๑ เขต/ตำบล โดยมีแนวคิดในการปฏิบัติ ดังนี้

๑) ให้จังหวัดรายงานยอดผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดแบบสมัครใจบำบัดที่แท้จริง รวมทั้งกลุ่มเสี่ยงด้วย

๒) จัดตารางเวลาบำบัดที่แน่นอน

๓) ควรสำรองงบประมาณไว้ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ

๔) รุ่นละไม่เกิน ๕๐ คน ควรเพิ่มจาก ๙ วัน เป็น ๑๕ วัน

๕) ชื่อศูนย์บำบัดควรใช้ชื่อในทางบวก เช่น วิทยาลัยลูกผู้ชาย

๖) ครูฝึกควรผสมผสานระหว่าง เจ้าหน้าที่รัฐ แกนนำในชุมชน และคัดเลือกจากผู้ผ่านการบำบัด

๗) สร้างแรงจูงใจให้ครูฝึก เช่น เครื่องแบบ เบี้ยเลี้ยง บำเหน็จความชอบ คะแนนเพิ่มพิเศษสำหรับกรณีสมัครเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๘) เพิ่มการติดตามจาก ๑ ปี โดยการติดตามเพิ่มต่อไปอีก ๓-๖ เดือน เพื่อติดตามดูการใช้ชีวิตของผู้ผ่านการบำบัด

๙) ระหว่างการควบคุมติดตาม ควรให้บิดา-มารดาหรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการติดตามตัว

๑๐) ประสานโรงงานในพื้นที่เพื่อรับผู้เสพที่เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นคนดี มีทักษะในการทำงาน โดยการรับรองของบิดา-มารดา หรือผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ติดตามหรือผู้นำท้องที่-ท้องถิ่นเข้าทำงาน

๒.๒ การบำบัดแบบบังคับบำบัด โดยมีแนวคิดในการปฏิบัติ ดังนี้

๑) ระบบคัดกรองควรแยกผู้เสพ/ผู้ค้ามิให้ปะปนกัน

๒) ผู้เสพที่ถูกจับกุมซ้ำซากมากกว่า ๓ ครั้ง ควรเปลี่ยนจากผู้เสพเป็นผู้ค้า

๓) ระหว่างการควบคุมติดตาม ควรให้บิดา-มารดาหรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการติดตามตัว

๔) เพิ่มการติดตามจาก ๑ ปี โดยการติดตามเพิ่มต่อไปอีก ๓-๖ เดือน เพื่อติดตามดูการใช้ชีวิตของผู้ผ่านการบำบัด

๕) ประสานโรงงานในพื้นที่เพื่อรับผู้เสพที่เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นคนดี มีทักษะในการทำงาน โดยการรับรองของบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ติดตามหรือผู้นำท้องที่-ท้องถิ่นเข้าทำงาน

๓. แนวทางการบริหารจัดการ

๓.๑ สื่อไม่ควรเสนอราคาหรือมูลค่าของยาเสพติด เพราะจะทำให้เกิดแรงจูงใจทำให้คนเกิดความโลภ และควรมีการประชาสัมพันธ์การลงโทษผู้ค้ายาเสพติดเป็นประจำทุกเดือน เช่น ในเดือนที่ผ่านมามีผู้ค้ายาเสพติดถูกลงโทษประหารชีวิตกี่ราย ถูกประหารไปกี่ราย โทษจำคุก ๒๐ ปี กี่คน รวมทั้งสามารถยึดทรัพย์สินได้เป็นมูลค่าเท่าใด

๓.๒ การยึดทรัพย์ต้องยึดทั้งผู้ส่งยาเสพติดและผู้ค้ายาเสพติด และต้องทำอย่างรวดเร็ว

๓.๓ ควรมีการตรวจใบอนุญาตสถานประกอบการ แหล่งบันเทิงในเวลากลางวัน และประกาศให้ทราบล่วงหน้าเพื่อป้องกันการถูกกล่าวหาว่าเป็นการกลั่นแกล้ง

๓.๔ ควรทดลองใช้มาตรการห้ามนักศึกษาออกนอกเคหสถานหลังเวลา ๒๓.๐๐-๐๖.๐๐ นาฬิกา ยกเว้นเฉพาะผู้ที่ทำงาน

๓.๕ ควรเพิ่มแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจแก่ผู้คุมของกรมราชทัณฑ์ให้เท่ากับศาล อัยการ เพราะเป็นงานที่ต้องเสี่ยงอันตรายทั้งตนเองและครอบครัว

ผู้แทนมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

- เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๐๗ เพราะมีการเลี่ยงกฎหมายได้ง่าย จากบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติว่า ห้ามเปิดร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ในเขตที่ต่อเนื่อง ติดกับสถานศึกษาเจ้าของกิจการก็เลี่ยงไปเปิดร้านจำหน่ายสุราฝั่งตรงข้าม ภาษีที่ได้จากการจำหน่ายสุราไม่คุ้มกับความสูญเสียของสังคมโดยรวม อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะปัจจุบันหอพักมีทั้งร้านเกม ร้านเหล้า การให้นักศึกษาพักเป็นคู่ชายหญิง เป็นที่มั่วสุม เสพ ค้ายาเสพติด ค้าประเวณี เป็นต้น

นายเจตน์ ศิรธรานนท์ ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาปัญหายาเสพติด วุฒิสภา

- การลดโทษ สอดคล้องกับกรณีนักโทษล้นเรือนจำ เพราะการที่นักโทษล้นเรือนจำทำให้ทำกิจกรรมกลุ่ม การบำบัด หรือการออกกำลังกายทำได้ไม่สะดวก เรือนจำในประเทศไทยบรรจุผู้ต้องขังได้ประมาณ ๑๑๐,๐๐๐ เท่านั้น แต่ปัจจุบันมีปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำถึง ๒๔๕,๐๐๐ คน ทำให้มีการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดี ทำให้ไม่สามารถคืนคนดีแก่สังคมได้ตามเจตนารมณ์ของราชทัณฑ์ ถ้าไม่เน้นการที่ผู้เสพเป็นผู้ป่วยจะไม่สามารถแก้ปัญหาคนล้นคุกได้ ซึ่งการลดโทษอาจเป็นทางออกอีกทางหนึ่ง

- กรณียาที่มีส่วนผสมของสารตั้งต้นที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด ซูโดอีเฟรดีน ที่มีการลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดน เพราะประเทศอื่น ๆ ไม่ได้มีการห้ามเหมือนประเทศไทย

- มีแนวความคิดเสนอให้รัฐบาลผลิตยาบ้าจำหน่ายในราคาถูก เพื่อทำลายระบบตลาดการค้ายาบ้าในประเทศไทยเหมือนเช่นที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์มีห้องให้ผู้เสพยาเสพติดด้วยวิธีการฉีดเพื่อลดอันตรายจากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน

- ควรนำสุนัขดมกลิ่นตรวจค้นยาเสพติดมาใช้ในการตรวจค้นหายาเสพติดในเรือนจำ

- รัฐบาลต้องสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีผลงานโดดเด่นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความก้าวหน้าในอาชีพตามสมควร เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน เช่น กรณีของพลตำรวจตรีรณพงษ์ ทรายแก้ว ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

- รัฐบาลควรสนับสนุนการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

- รัฐบาลไทยยังไม่มีกฎหมายความผิดทางอาญาแลกเปลี่ยนกับประเทศพม่าแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกรมสรรพากรต้องร่วมมือในการจัดการกับทรัพย์สินของเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติด

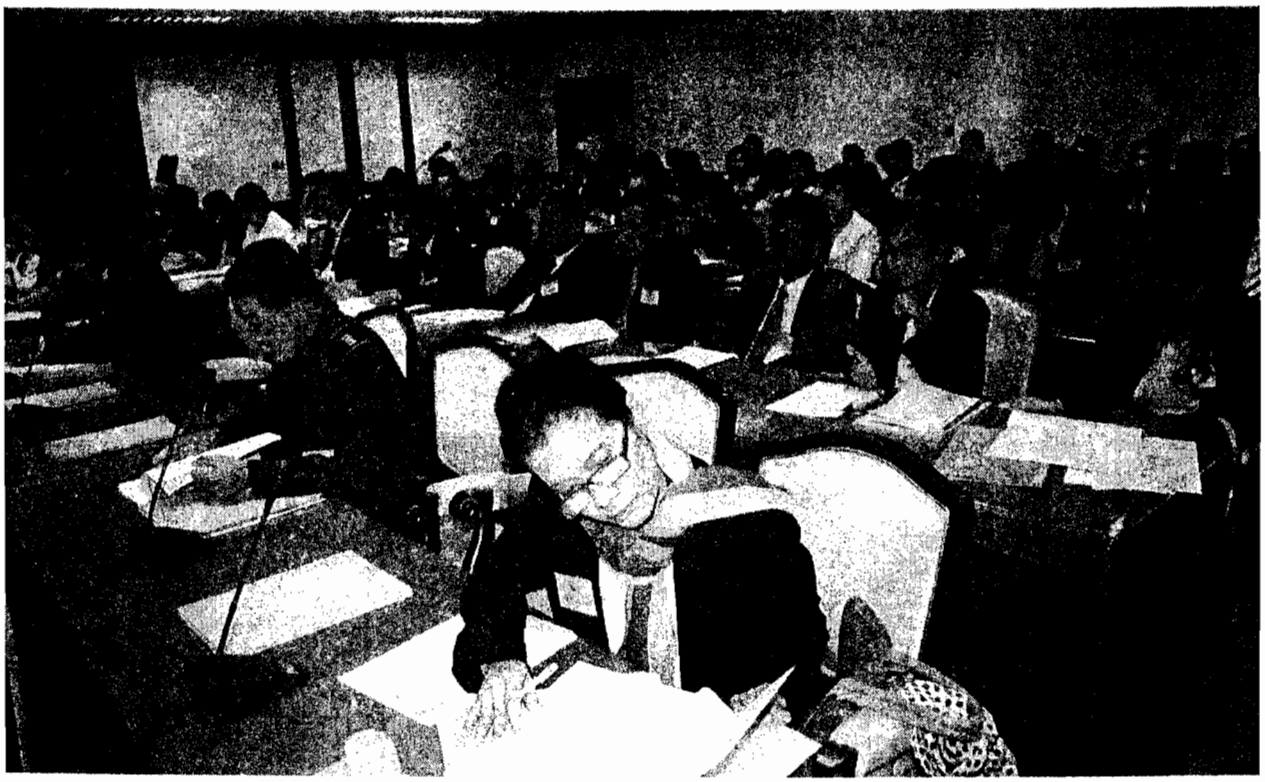

ภาพการสัมมนา เรื่อง “ปัญหายาเสพติด วาระแห่งชาติที่รอการแก้ไข”
ณ ห้องรับรอง ๑ และ ๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒

ภาคผนวก (ง)

พระราชบัญญัติและระเบียบที่เกี่ยวกับยาเสพติดที่ควรมีการแก้ไขให้เหมาะสม

๑. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘

ปัญหาการลักลอบนำยาแก้หวัดซึ่งมีส่วนผสมของสารซูโดอีเฟดรีน ซึ่งเป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา จนเกิดมาตรการควบคุมสารซูโดอีเฟดรีนอย่างเข้มงวด ทั้งการนำเข้าและการจำหน่ายภายในประเทศ ยังขาดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ที่จะสามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ซึ่งอยู่ในการดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาและการทบทวนมาตรการกฎหมายควบคุมสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ที่จะสามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ซึ่งอยู่ในการดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการบังคับใช้อย่างเข้มงวด จริงจัง และทันต่อสถานการณ์

๒. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙

ขาดมาตรการ หรือการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการควบคุมกรณีนักโทษยาเสพติดรายสำคัญที่เป็นผู้ค้ายาเสพติดอยู่ในเรือนจำที่ยังมีพฤติการณ์การค้ายาเสพติดจากภายในเรือนจำ อีกทั้งยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการดำเนินคดีข้อหาสมคบ รวมทั้งการเพิ่มโทษความผิดเนื่องจากมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในระหว่างต้องโทษ และยังขาดการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับอย่างเต็มที่และเด็ดขาด

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรมราชทัณฑ์ กรณีนักโทษยาเสพติดรายสำคัญที่เป็นผู้ค้ายาเสพติดอยู่ในเรือนจำ เมื่อตรวจพบต้องมีการแยกพื้นที่และกำหนดมาตรการควบคุมตัวอย่างเข้มงวด รวมทั้งผู้ค้ายาเสพติดในเรือนจำควรถูกดำเนินคดีข้อหาสมคบ ควรมีการเพิ่มโทษความผิดเนื่องจากมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในระหว่างต้องโทษ และควรให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับอย่างเต็มที่และเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการสั่งซื้อยาเสพติดจากภายในเรือนจำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

๓. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินในคดียาเสพติด ซึ่งถือเป็นกฎหมายใหม่ในประเทศไทย ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความเข้าใจ ทำให้เกิดปัญหาด้านการบังคับใช้ เนื่องจากกฎหมายฟอกเงินในประเทศไทยยังมีหลายประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และยังขาดทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญ รวมทั้งการขาดแคลนอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อรองรับภารกิจ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จัดอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายฟอกเงิน ควรมีการขอความร่วมมือในการตรวจสอบทรัพย์สินเครือข่ายยาเสพติดในสถาบันการเงินในต่างประเทศตามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางกระบวนการยุติธรรม (Agreement on Judicial Co-Operation) ในคดีแพ่งและคดีอาญากับต่างประเทศ และควรมีการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินร่วมกับมาตรการทางภาษี (กฎหมายประมวลรัษฎากร) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการพัฒนาความร่วมมือด้านกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติดและอาชญากรรมอื่นในกรอบของอาเซียนให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๔. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๑

ยาเสพติดที่เป็นปัญหาหลักในประเทศไทยคือยาบ้า ซึ่งมีแหล่งผลิตอยู่ในประเทศพม่าเขตชนกลุ่มน้อยชาวว้าแดงและไทใหญ่ ยาบ้าซึ่งมีแหล่งผลิตอยู่ในต่างประเทศ เป็นคดีอาญาที่ส่วนหนึ่งเกิดในต่างประเทศอีกส่วนหนึ่งเกิดในประเทศไทย กรณีนี้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งต้องผ่านกระบวนการสอบสวนของสำนักงานการต่างประเทศที่ต้องประสานขอความร่วมมือตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ประเทศไทยกับบางประเทศ เช่น ประเทศพม่าไม่มีสนธิสัญญาร่วมกัน จึงต้องใช้วิธีประสานทางการทูตตามหลักต่างตอบแทน แต่ปัจจุบันมีสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมายของอาเซียน ซึ่งสามารถใช้ได้กับทุกประเทศในอาเซียน ซึ่งกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พบว่าในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีพยานหลักฐานการกระทำความผิดอยู่ในต่างประเทศ การขอความร่วมมือกับอัยการสูงสุดซึ่งเป็นผู้ประสานงานกลาง เพื่อส่งเรื่องไปยังผู้ประสานงานกลางของประเทศนั้น ๆ ขอความช่วยเหลือในคดีหรือส่งพยานหลักฐานใช้ในการดำเนินคดีต่อไป กรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากประเทศใดมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย เมื่อมีการสั่งฟ้องคดีดังกล่าวและทราบว่าบุคคลผู้กระทำความผิดอยู่ในประเทศใด เพื่อที่ผู้ประสานงานกลางจะได้สามารถส่งเรื่องพร้อมพยานหลักฐานไปยังประเทศดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ต้องแปลเอกสารและพยานหลักฐานต่าง ๆ เป็นภาษาของประเทศนั้นด้วย ซึ่งการแปลเอกสารอาจเป็นอุปสรรค เช่น กรณีที่เป็นภาษาต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาหลักจะหาคนแปลยาก ค่าจ้างแปลเอกสารแพงและต้องใช้เวลาแปลเอกสารนาน

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรมีการทบทวนกรอบความร่วมมือกับต่างประเทศทั้งกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อทบทวนแนวทางการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงกรอบความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศของ Drug-Free ASEAN 2015 โดยมีการดำเนินการและธำรงไว้ซึ่งปฏิบัติการความร่วมมือข้ามพรมแดน (Joint cross-border operations) รวมทั้งมีการกำหนดระเบียบปฏิบัติมาตรฐาน และมีการกำหนดกลไกเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านความยุติธรรมทางอาญา (Criminal justice agencies) ทั้งความร่วมมือในประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศด้านศาลและตุลาการ เป็นการดำเนินงานเพื่อลดปัญหายาเสพติดในขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ

๕. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีการปล่อยปละละเลย ไม่เข้มขวดกวดขันในการป้องกัน การตรวจสอบบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งการขึ้นบัญชีบุคคลต้องห้ามชาวต่างชาติที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและความผิดอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการควบคุมไม่ให้มีการหลบหนีเข้าเมือง และตรวจสอบบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่าเป็นบุคคลต้องห้ามที่หลบหนีเข้าเมืองหรือไม่ ต้องมีการขึ้นบัญชีบุคคลต้องห้ามชาวต่างชาติที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและความผิดอื่น ๆ และต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

๖. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้อง ดูแล และคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ให้ถูกกระทำละเมิดหรือมีพฤติกรรมในทางไม่เหมาะสม เช่น ตามมาตรา ๒๖ ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งได้กำหนดไว้ครอบคลุมพอสมควรแล้ว แต่ในทางปฏิบัติเมื่อได้มีการกระทำละเมิดหรือมีการใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด มีการหลีกเลี่ยงของเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้มีการนำมาตรการตามกฎหมายฉบับนี้มาบังคับใช้อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

ควรมีแนวทางในการดำเนินการโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกฎหมายฉบับนี้และมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง รวมถึงทบทวนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลและมีบทลงโทษผู้ปกครองด้วย ซึ่งมาตรการดังกล่าวยังไม่ได้มีการนำมาบังคับใช้อย่างจริงจัง

๗. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น แต่เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ยังมีปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติจากการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้จากเจตนารมณ์ที่ดีของกฎหมาย แต่เมื่อมีการบังคับใช้กลับเป็นช่องทางหรือไปสนับสนุนให้เด็กทำความผิดมากขึ้น มีเด็กอายุน้อยลงเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด และเด็กเริ่มมีมุมมองและแนวคิดที่น่ากลัวมากขึ้น เด็กเริ่มมีการเรียนรู้ว่าเมื่อทำความผิดถ้ามีอายุไม่ถึง ๑๘ ปี ไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายเหมือนผู้ใหญ่ จึงมีผู้ใหญ่หรือเด็กบางส่วนใช้โอกาสของบทลงโทษที่ลดลงหรือไม่ถูกลงโทษของกฎหมายดังกล่าวในการกระทำความผิด นอกจากนี้ในปัจจุบันกระบวนการค้ายาเสพติดได้มีการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางของกฎหมาย และมักใช้เด็กในการค้ายาเสพติดมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO)) ฉบับที่ ๑๘๒ ว่าด้วยการห้ามและการปฏิบัติโดยฉับพลันเพื่อการขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ค.ศ. ๑๙๙๙ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีและได้ให้สัตยาบันแล้วนั้น เพื่อลงโทษ

ผู้ใช้เด็กกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องได้รับโทษสูงขึ้น และควรมีการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนเด็กในสถานศึกษาและหลักสูตรการอบรมเด็กนอกสถานศึกษาให้รู้ถึงพิษภัยและอันตรายจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

๘. พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ และพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบสังคม แต่ขาดการบังคับใช้อย่างเข้มงวด สถานบริการ แหล่งบันเทิง หอพักและร้านเกม เป็นสถานที่ที่อาจจะเป็นแหล่งมั่วสุมของเด็กและเยาวชน และนำไปสู่ปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการทบทวนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ และพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบสังคม สถานบริการ แหล่งบันเทิง หอพักและร้านเกมที่อาจจะเป็นแหล่งมั่วสุมของเด็กและเยาวชน และนำไปสู่ปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมอื่น ๆ ทั้งนี้ควรมีการตรวจสอบใบอนุญาตประกอบการของสถานบริการ แหล่งบันเทิง หอพักและร้านเกมให้ถูกต้อง เช่น ห้ามปิด-เปิดเกินเวลา กรณีไม่มีใบอนุญาตต้องปิดกิจการ ต้องมีการกำหนดเวลาเปิดปิดร้านเกมให้ชัดเจน หรือกำหนดเวลาว่าเด็กจะใช้ได้ครั้งละกี่ชั่วโมง จึงควรมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างเข้มงวด

๙. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๒

ปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถือเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยพฤติการณ์ทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะแบ่งเป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเอง ๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตในหน้าที่โดยการให้ความช่วยเหลือในการกระทำความผิด และ ๓. เจ้าหน้าที่ของรัฐปล่อยปละละเลยไม่สนใจในการทำหน้าที่ ส่งผลให้มีการกระทำความผิด

แผนยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้มีการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยได้ใช้กฎหมายและระเบียบหลายฉบับ เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๒ ทั้งนี้นโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีความชัดเจน แต่ยังไม่มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและจริงจัง รวมทั้งกลไกอาจมีความสลับซับซ้อนจึงไม่มีการนำกลไกดังกล่าวมาบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๒ อย่างเคร่งครัดและจริงจัง โดยการนำกลไกดังกล่าวมาบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้รุนแรงตามมาตรการทางกฎหมายทุกมาตรการอย่างเคร่งครัด เช่น มาตรการทางปกครอง วินัย การยึดเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การงดบำเหน็จบำนาญ เป็นต้น

นอกจากนี้ ตำรวจและอัยการซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ต้องไม่โอนอ่อนให้ผู้ต้องหาคดียาเสพติด ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ในการทำสำนวนคดีต้องมีความโปร่งใสตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีความเกรงกลัว เพราะไม่สามารถทำผิดให้เป็นถูก หรือติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อให้พ้นผิดหรือผ่อนหนักเป็นเบาได้ จึงควรมีมาตรการควบคุมการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการรับสินบนแล้วไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่เด็ดขาดและจริงจัง

๑๐. ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยแนวทางการประสานงานคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๓

ระเบียบดังกล่าวได้มีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ แต่ยังขาดการให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและการกำกับติดตามการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว รวมทั้งการพิจารณาศึกษาเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา

ข้อเสนอแนะ

๑) ผู้บังคับบัญชาในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต้องแจ้งให้ผู้ปฏิบัติงานต้องปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยแนวทางการประสานงานคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๓ อย่างเคร่งครัด

๒) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการร่วมกันจัดประชุมสัมมนาทบทวนระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยแนวทางการประสานงานคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับการแก้ไขสถานการณ์ของปัญหา

ทั้งนี้ ควรมีการทบทวน ปรับปรุง และแก้ไข ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๗ และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยแนวทางการประสานงานคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้มีความเหมาะสม และควรมีการกำกับติดตามการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวอย่างเคร่งครัดด้วย

ภาคผนวก (จ)

สรุปผลการประชุม
การประชุมวิชาการเพื่อกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย
เรื่อง "กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการแก้ไขปัญหายาเสพติด : การจำแนกประเภทคดี การลดจำนวนคดี และขั้นตอนในการดำเนินคดี"
วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

(ข้อมูลจาก ส่วนวิชาการ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.)

มุมมองต่อปัญหายาเสพติดทั่วโลกแบ่งเป็น ๓ แนวทางคือ

- Zero Tolerance เน้นให้สังคมปลอดยาเสพติด ไม่ยอมรับพฤติกรรมการเสพ ค้ายาเสพติด นโยบายจึงเน้นสร้างสังคมที่ปลอดยาเสพติด ไม่ให้มีการผลิต การค้า การเสพ การแพร่ระบาดของยาเสพติด มีมาตรการต่อปัญหายาเสพติดอย่างเข้มข้น เช่น การประกาศสงครามกับยาเสพติด แนวคิดนี้มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ รวมถึงสวีเดน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย

- Legalization ที่ยาเสพติดบางชนิดถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้กฎเกณฑ์และการบริหารจัดการบางประการ

- แนวสายกลางระหว่าง ๒ แนวคิดข้างต้น ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ ระบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยบางประเทศอาจผ่อนคลายมาก บางประเทศอาจเคร่งครัด เช่น กลุ่มประเทศสังคมนิยม

การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

๑. กระบวนทัศน์ใหม่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้านยาเสพติด คือ การทำความเข้าใจแนวคิด "การทำให้ถูกกฎหมาย (Legalization)" "การทำให้ไม่เป็นความผิดอาญา (Decriminalization)" และ "การเบี่ยงเบนคดี" (Diversion) เพื่อกำหนดกรอบคิดในการพัฒนานโยบาย มาตรการที่ชัดเจน โดยแสดงให้เห็นข้อแตกต่างได้ ดังนี้

การทำให้ถูกกฎหมาย (Legalization)	การทำให้ไม่เป็นความผิดอาญา (Decriminalization)	การเบี่ยงเบนคดี (Diversion)
แนวคิดนี้ยอมรับว่าในสังคมมีการค้า/เสพยาเสพติดบางชนิดเช่นเดียวกับสิ่งเสพติดอื่น และควบคุมมิให้มีการค้าจำหน่ายยาเสพติดที่สังคมนั้นเห็นว่าเป็นอันตรายต่อบุคคล ครอบครัว สังคมฯ ซึ่งการทำให้ถูกกฎหมายนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขการบริหารจัดการ เช่น การครอบครอง เสพยาเสพติดบางชนิดในปริมาณและสถานที่ที่กำหนด โดยบุคคลที่มีคุณสมบัติที่	คำนิยาม : - การลดการลงโทษของการกระทำที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิดทางอาญา (reduction of the panalty for an act deemed criminal by state law,but not actually legalizing it) - การยกเลิกโทษทางอาญาของการกระทำผิดบางอย่าง (abolition of criminal penalties in relation to certain acts)	การเบี่ยงเบนคดีจาก กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งในขั้นตอนก่อนการจับกุม ขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดี และหลังพิพากษาคดี

กำหนด เป็นสิ่งถูกกฎหมาย เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ สวิสเซอร์แลนด์ และโปรตุเกส เป็นต้น	- Decriminalization มิได้หมายถึงการทำให้ถูกกฎหมาย(Legalization) แนวทาง : - การไม่นำโทษทางอาญาไปใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในบางเรื่อง บางประเด็น เช่นกรณีประเทศโปรตุเกสที่ประกาศให้การเสพยาเสพติดทุกประเภทไม่ต้องถูกลงโทษทางอาญา และมิได้บังคับให้ผู้เสพติดเข้ารับการบำบัด ผู้เสพมีสิทธิตัดสินใจเข้ารับการบำบัดหรือไม่ก็ได้ตามที่สมัครใจ สำหรับกรณี ผู้จำหน่ายและครอบครองเพื่อจำหน่ายจะถูกลงโทษทางอาญาอย่างเคร่งครัดและรุนแรง	

การดำเนินงานตามแนวคิด Legalization Decriminalization และ Diversion ในประเทศไทย

ประเทศไทยไม่มีการดำเนินการตามแนวคิด Legalization แต่มีการดำเนินงานตามแนวคิด Decriminalization และ Diversion โดยการดำเนินคดีอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่นการไกล่เกลี่ย เปรียบเทียบปรับ อัยการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องในคดีที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ ในคดียาเสพติดมีการดำเนินงานแล้วในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้ผู้เสพยาเสพติดสมัครใจรับการบำบัดรักษาก่อนเกิดเป็นความผิด

- มีการใช้ plea bargaining ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๐๒

- จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นนโยบายทางเลือกแทนการฟ้องคดี (Alternative to Prosecution) แต่ในทางปฏิบัติยังขาดความชัดเจนในเรื่อง Legalization Decriminalization และ Diversion คดียาเสพติด ไม่มีนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร การซักซ้อมความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายจะมีความรู้ ความเข้าใจที่แตกต่างกันไป

การที่ประเทศไทยไม่มีนโยบายด้าน Decriminalization ที่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ด้วยความสับสนระหว่างการใช้มาตรการปราบปรามกับการให้โอกาสที่แท้จริง ดังนั้นการจับกุมผู้เสพเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดจึงมุ่งที่จะลดปัญหา (การใช้อาญาระงับยับยั้งการกระทำผิดชั่วคราว) มากกว่าต้องการให้ผู้เสพได้เข้ารับการบำบัด ทำให้ผลการปฏิบัติเกิดความไม่ชัดเจน เกิดการปะปนกันระหว่างผู้ที่มีความพร้อมในการเข้ารับการบำบัด และผู้ที่ถูกบังคับให้เข้าสู่ระบบ

แนวคิดของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยเจตนารมณ์ต้องการกดดันให้ผู้เสพเข้ารับการบำบัดรักษาด้วยระบบสมัครใจก่อน เมื่อไม่สำเร็จจึงค่อยดำเนินการกับผู้เสพติดด้วยระบบบังคับบำบัด แต่ในช่วงระยะ ๖ ปีที่ผ่านมาการดำเนินการด้วยกลไกของระบบสมัครใจกลับไม่ประสบผลสำเร็จซึ่งเห็นได้จากสถิติที่ผู้เข้ารับการบำบัดในระบบสมัครใจลดลงเรื่อยมา ในขณะที่ผู้เสพติดในระบบบังคับบำบัดสูงขึ้นโดยตลอด ประเทศไทยจึงต้องมีความชัดเจนด้านแนวคิด Decriminalization

และ Diversion เพื่อแก้ไขปัญหาระบบบังคับบำบัดที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาเชิงลึกร่วมกับศึกษาบทเรียนของต่างประเทศ

ผลสำเร็จของการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สามารถนำนักค้ายาเสพติดรายใหญ่เข้าสู่เรือนจำอย่างต่อเนื่องทำให้ปริมาณผู้ต้องขังมีจำนวนมาก ได้ส่งผลต่อความยากลำบากในการจัดการกับผู้ต้องขังโดยขณะนี้สามารถเทียบอัตราผู้คุมต่อผู้ต้องขังคือ ๑ : ๒๐ หรือมากกว่า ดังนั้นการที่ปล่อยให้สถิติจำนวนผู้ต้องขังมีปริมาณที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เป็นลูกโซ่ตามมา การดำเนินการ โดยไม่ใช้โทษจำคุกจึงเป็นเรื่องสำคัญโดยผู้ต้องขังที่ถูกกำหนดอัตราโทษระยะสั้นอาจมีมาตรการทางเลือกอื่นทดแทน เช่น มาตรการคุมประพฤติที่หลากหลาย การบริการสังคม โดยการเพิ่ม ประสิทธิภาพ สร้างเงื่อนไขต่าง ๆ และที่สำคัญคือจะต้องมีมาตรการที่ให้ความเป็นธรรมกับสังคม ให้สังคมไม่รู้สึกว่าเป็นอันตราย เช่น ในประเทศอังกฤษมีหน่วยงานด้านคุมประพฤติที่รับผิดชอบในการติดตามกำกับผู้กระทำผิด มิให้กระทำผิดซ้ำอีก นอกจากนี้ ต้องใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างสันติสุขในชุมชนตามกระบวนการยุติธรรมชุมชน (Community Justice) เกิดการกระจายงบประมาณไปยังชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือ โดยรัฐทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและกำกับการดำเนินงาน

๒. สภาพปัญหา และสาเหตุของปัญหา

การกำหนดโทษจำคุกเพื่อรักษาความปลอดภัยของสังคม ซึ่งทุกประเทศจะใช้เป็นนโยบายสุดท้าย โดยพยายามใช้เท่าที่จำเป็น สำหรับประเทศไทยผู้ต้องขังคดียาเสพติดจัดแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกคืออาชญากรผู้ค้ารายใหญ่ อีกกลุ่มหนึ่งคือผู้เสพติดที่เป็นพวกอยากลอง นักเรียน พนักงานบริษัท ฯลฯ แต่เมื่อนำเข้าคุมขังในเรือนจำจะไม่มีการจัดกลุ่มหรือแยกกันอยู่ระหว่างอาชญากรจริงกับผู้เสพติด เมื่อ ๒ กลุ่มนี้คลุกคลีกันระหว่างอยู่ในเรือนจำ ผู้เสพติดจะกลายเป็นอาชญากร และเมื่อได้รับการปล่อยตัวและหางานทำไม่ได้ จะย้อนกลับไปประกอบอาชญากรรมทั้งด้านยาเสพติดและอาชญากรรมอื่น

ประเทศไทยจึงควรจำแนกนักโทษและผู้ป่วยออกมาให้ชัดเจน เนื่องจากทั้ง ๒ กลุ่มจะได้รับการดูแลที่แตกต่างกัน การเป็นผู้ป่วยจะมีการรักษาความลับของผู้ป่วย การเข้ารับการบำบัดได้รับการดูแลตามความสามารถของการรองรับหรือจำนวนเตียงคนไข้ที่รองรับได้ แต่การบำบัดในระบบต้องโทษไม่มีการรักษาความลับคนไข้และไม่สามารถรับตามจำนวนเตียงถึงแม้แออัดเท่าใดก็จำเป็นต้องรับเข้าบำบัด ดังนั้น การนำแนวคิด Decriminalization มาใช้ในประเทศไทยจึงมีความสำคัญเพื่อการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและรักษาทรัพยากรบุคคลที่สามารถฟื้นฟูได้ไว้ การพิจารณาทางเลือกที่ไม่ใช้การจำคุกจึงเป็นทางออกที่ดี เช่น การคุมประพฤติ ใช้การบริการสังคมเป็นทางเลือก โดยมีตัวอย่างในประเทศอังกฤษมีหลักเกณฑ์แบ่งระยะเวลาต้องโทษ ส่วนหนึ่งจำคุก อีกส่วนหนึ่งบริการสังคม โดยมีกลไกการตรวจสอบที่อยู่ของผู้ต้องขัง สามารถตามตัวกลับที่ตั้งได้ เช่น เครื่องมืออิเล็คทรอนิกส์ (Electronic Monitoring/EM) และการพัฒนายุติธรรมชุมชน (community justice)

๓. การนำแนวคิด Decriminalization มาใช้ในประเทศไทย มีประเด็นต้องคำนึงถึงหลายประการประกอบด้วย

๑) การคำนึงถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด เช่น

- ทฤษฎี Crime Control เน้นการป้องปราม ข่มขู่ ลงโทษหนักเพื่อให้คนกลัว
- ทฤษฎี Choice Theory ที่เชื่อว่าอาชญากรจะชั่งน้ำหนักระหว่างโทษและผลประโยชน์ที่จะได้รับแล้วจึงตัดสินใจกระทำความผิด

- ทฤษฎี ๓ องค์ประกอบของการกระทำผิด ซึ่งการกระทำผิดจะเกิดขึ้นเมื่อมีองค์ประกอบ ๓ ประการประกอบเข้าด้วยกันคือ เหยื่อ ความสามารถที่กระทำได้ และโอกาสที่จะกระทำ

โดยการกำหนดมาตรการใด ๆ ต้องสอดคล้องกับหลักทฤษฎี และควบคุมปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิด

๒) ประเทศไทยควรมีความชัดเจนเรื่องกรอบคิดในการกำหนดนโยบาย กรอบคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมด้านยาเสพติดแบ่งออกเป็น ๒ แนวคิด คือ เน้นการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ได้แก่ การทำสงครามกับยาเสพติด ตัวอย่างเช่นประเทศในลาตินอเมริกาและสหรัฐอเมริกา และการเน้นวิธีการที่ถูกต้องตามหลักนิติธรรม (Due Process of Law) เช่น การใช้นโยบายทางเลือก ซึ่งมีตัวอย่างได้แก่ การแจกเข็มฉีดยา ตัวอย่างเช่นประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ ประเทศไทยจะเลือกใช้กรอบคิดใดในการกำหนดนโยบาย ซึ่งประเทศไทยเคยเลือกใช้การทำสงครามกับยาเสพติดแต่ปัจจุบันวงจรของปัญหาได้กลับมาอีก ดังนั้นประเทศไทยควรจะเลือกอย่างไร ประเทศในยุโรปได้ผลักดันผ่านสหประชาชาติให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาอาชญากรรมรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ หลายประเทศเน้นการดำเนินงานด้านการปราบปราม ต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศต่าง ๆ เนื่องจากนโยบายด้านยาเสพติดของแต่ละประเทศมีความเป็นพลวัตร เช่น ประเทศสเปนที่ให้มีการแจกเข็มฉีดยา และถุงยางอนามัยในเรือนจำได้เพื่อเป็นการลดอันตรายให้กับนักโทษ เป็นต้น

๓) การดำเนินการตามแนวคิด Decriminalization ต้องทำในเชิงบูรณาการ โดยการใช้แนวคิดนี้ให้ได้ผลต้องเป็นพื้นที่ที่สามารถดำเนินการด้านลดอุปสงค์และอุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์และวิธีการในการควบคุมพฤติกรรม รวมทั้งใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมิได้เป็น drugs free society

ขั้นตอนของ Decriminalization ประกอบด้วย

- ขั้นตอนก่อนกระทำความผิด ต้องมีการใช้โปรแกรมการป้องกันยาเสพติด เช่น โครงการ To Be Number One
- ขั้นตอนเกิดการกระทำความผิด เช่น การใช้มาตรการการผันคดี/เบี่ยงเบนคดี (Diversion) ให้ผู้กระทำผิดได้ทำกิจกรรมเพื่อให้เลิกยาเสพติดได้อย่างถาวร รวมทั้งการใช้การบำบัดโดยชุมชน (Community Treatment) และยุติธรรมชุมชน

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องมีการวิเคราะห์ตัวเลขจำนวนผู้กระทำผิด การจำแนกประเภทผู้เสพ การจำแนกคดียาเสพติด และประเภทคดีอื่น การดำเนินการตามแนวคิด Decriminalization จึงจะมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้วิธีการที่เลือกใช้ต้องเป็นวิธีการที่ยอมรับได้ในสังคมโลกว่ามีมาตรฐานและมีคุณภาพ

๔) การดำเนินการตามแนวคิด Decriminalization ควรดำเนินการก่อนเกิดเป็นความผิดก่อนถูกจับกุม เนื่องจากหากเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสังคมมักจะตราหน้าผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดว่าเป็นอาชญากร อันเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบทางพฤติกรรมของผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาดูรุนแรง ทั้ง ๆ ที่ปัญหายาเสพติดเป็นได้ทั้งปัญหาต้นทางและปลายทาง ไม่สามารถแยกปัญหายาเสพติดออกจากปัญหาสังคมอื่น ๆ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกลไกการจัดการปัญหาภาพรวมที่มีประสิทธิภาพ การลดการตราหน้าจึงควรมีการลดประเภทของความผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา เช่น การกดดันทางสังคม (social Sanction) หรือยุติธรรมชุมชน การควบคุมสังคมย่อยด้วยยุติธรรมสมานฉันท์ (Retrospective Justice) ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาสังคมด้วยศักยภาพที่มีอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้ทรัพยากรของสังคม/ชุมชน ในต่างประเทศศาลมีอำนาจในการแทรกแซง กำกับกระบวนการบำบัดฟื้นฟู และมีทนายจำเลยเป็นผู้คุ้มครองสิทธิ ซึ่งส่งผลให้ลดการกระทำผิดซ้ำ ประหยัดค่าใช้จ่าย และกระบวนการมีความน่าเชื่อถือ

๕) ควรทบทวนว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่จะนิยามคำว่ายาเสพติดขึ้นใหม่เนื่องจากปัจจุบันมีความทับซ้อนกันระหว่างคำว่ายาเสพติด สารเสพติด และสิ่งเสพติด ซึ่งมีทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย รวมถึงการใช้ยา (ที่ถูกกฎหมาย) ในทางที่ผิด ส่งผลให้มีเรื่องของความยืดหยุ่นของกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงขั้นตอนการออกกฎหมายที่ทั้งการแพทย์ กระบวนการยุติธรรม และการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องอาจส่งผลให้การจัดลำดับความสำคัญของยาเสพติดมีความคลาดเคลื่อนได้ การจัดระบบและนิยามของยาเสพติดให้ชัดเจน รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของประเภทยาเสพติดตามกฎหมายให้ชัดเจนจะส่งผลให้สามารถดำเนินการตามแนวคิด Decriminalization ได้ในบางตัวยา

๖) ต้องมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายในการใช้แนวคิด Decriminalization ให้ชัดเจนทั้งก่อนการจับกุมและก่อนการส่งเข้าระบบราชทัณฑ์ โดยในช่วงการพิจารณาคดีต้องระบุโทษว่าความผิดฐานใดต้องได้รับการดูแลในรูปแบบใด เช่น จำหน่ายรายย่อย ๑ – ๒ เม็ด เป็นผู้เสพหรือผู้ค้า (เนื่องจากนักค้าปัจจุบันค้ายาโดยมียาเสพติดในครอบครอง ๑ – ๒ เม็ดเมื่อถูกจับกุมจะได้มีสถานะเป็นผู้เสพ) การครอบครอง ๑๕ เม็ด เพื่อจำหน่ายหรือใช้เสพ ปริมาณของกลางเท่าใดจึงส่งจำคุกหรือคุมประพฤติ หรือ การกันตัวไว้เป็นพยาน ในการดำเนินการกับผู้ค้ารายใหญ่ ก่อนการเข้าสู่ระบบราชทัณฑ์ต้องมีความชัดเจนระหว่างกลุ่มอาชญากร และกลุ่มผู้เสพติดเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินการต่อกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มนอกจากนี้ ในรายที่เป็นผู้ป่วยควรให้ได้รับการบำบัดรักษาตามระบบสมัครใจ โดยต้องมีการกำหนดมาตรการสร้างความเข้าใจ และจูงใจให้เข้าบำบัดด้วยความสมัครใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับพื้นที่ในรายที่เข้าสู่ระบบบังคับบำบัดต้องจำกัดขอบเขตกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดการปะปนระหว่างผู้ค้าและผู้เสพติด โดยควรกำหนดให้มีเฉพาะผู้เสพครอบครองเพื่อเสพ ในกรณีเสพและครอบครองเพื่อจำหน่ายควรแยกไปสู่ระบบอื่น รวมทั้งการจำกัดจำนวนครั้งที่เข้าสู่ระบบบังคับบำบัด โดยการคัดกรองสามารถดำเนินการได้โดยเจ้าพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ศึกษาประวัติของผู้ต้องหา คัดกรอง เสนอศาลอีกครั้ง ทั้งนี้ เมื่อคดีเข้าสู่ศาลแล้วให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขโดยอาจไม่จำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดอาจให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ต้องหาตระหนักได้ว่าหากถูกจับอีกอาจต้องถูกดำเนินคดี

๗) การพิจารณาใช้การเบี่ยงเบนคดีมี ๒ แง่มุมที่ต้องพิจารณาคือในแง่มุมทางด้านนโยบายเพื่อผลประโยชน์ทางนโยบาย โดยรัฐเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา และในแง่มุมเชิงทฤษฎีกฎหมาย และอาชญาวิทยาที่เป็นไปเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม รวดเร็ว เด็ดขาด แน่นอน ใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ที่ผิดปกติทางจิตที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติไม่ได้ จึงต้องมีการจัดกระบวนการยุติธรรมให้เหมาะสม และหลักการสำคัญคือการคุ้มครองสิทธิต้องผ่านกระบวนการนิติธรรม (Due Process of Law) การตรวจสอบโดยองค์กรอื่นที่เป็นกลางซึ่งเป็นการกลั่นกรองการใช้อำนาจของหน่วยงาน โดยการตรวจสอบขององค์กรที่ไม่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ทั้งนี้ ต้องพิจารณาวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ให้ดีเนื่องจากจะเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับงบประมาณในระดับพื้นที่เนื่องจากมีอินเทอร์เน็ตใช้อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเชื่อมโยงของระบบบำบัดทั้ง ๓ ระบบและสถานบำบัดด้วย

๔. ตัวอย่างการใช้มาตรการทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของนานาประเทศ

๑) การใช้แนวคิด Diversion ในสหรัฐอเมริกา มีตัวอย่างดังนี้

- การดำเนินการในกลุ่มเยาวชน หากพิจารณาว่าปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จะไม่ฟ้องคดีในช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีข้อกำหนดให้ปฏิบัติ และหากปฏิบัติตามได้จะไม่ฟ้องคดี

- การทำ TASA Treatment โดยมีการฟ้องคดี แต่นำตัวผู้ต้องหาไปบำบัดโดยสมัครใจมีหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะพิจารณาว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการรักษาหรือไม่

- การฟ้องคดีที่มีการคุมประพฤติอย่างเคร่งครัด (Intensive Probation) โดยหากศาลตัดสินว่ามีความผิดจะยังไม่กำหนดโทษ จะให้เจ้าหน้าที่คุมประพฤติทำรายงานพฤติกรรมเสนอประกอบการพิจารณากำหนดโทษ กรณีคดียาเสพติดหากมีการคุมประพฤติอย่างเคร่งครัดจะสามารถลดโทษลงได้

- การฝึกในค่ายทหาร (Boot Camp)

- การลงโทษบังคับให้หยุดยาเสพติดอย่างจริงจัง

- การตั้งศาลเฉพาะกิจ

๒) มาตรการทางเลือกทางอาญาในประเทศ อังกฤษ เวลล์ และฝรั่งเศสมีการมอบหมายให้อัยการมีบทบาทในการยุติการฟ้องและการตัดสินว่าจะนำคดีขึ้นสู่ศาลหรือไม่ รวมทั้งองค์การสหประชาชาติได้เปิดโอกาสให้มีการใช้ยุติธรรมทางเลือกมากขึ้น เช่น

- การยุติคดีอย่างมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไข

- การบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด

- ให้ผู้กระทำผิดแก้ไขเยียวยาความเสียหาย

- การว่ากล่าวตักเตือนโดยการกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติ

- ในกรณีผู้ต้องหาเป็นเยาวชนอัยการต้องพิจารณาว่าการฟ้องคดีจะเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะชนหรือไม่ ยกเว้นกรณีอายุน้อยแต่ทำผิดร้ายแรงจึงฟ้องคดี และกรณีศาลเยาวชนพิจารณาว่าทำผิดร้ายแรงกว่าคดีเยาวชนอื่นโดยทั่วไปก็ส่งเรื่องให้ไปเป็นคดีอาญา

- การชะลอการฟ้อง

- การชดใช้ค่าเสียหายทดแทน

- วิธีการเพื่อความปลอดภัย

- การไกล่เกลี่ย

- การเยียวยาความเสียหายให้กลับสู่สภาพ

- การรักษาพยาบาล

- การเข้าสมาคมที่ถูกต้อง

- การบังคับโทษปรับ

- การผันคดีออกจากระบบโดยให้อัยการเป็นผู้ต่อรองคำรับสารภาพ

- การกำหนดให้มี Drugs Court ซึ่งเป็นโปรแกรมหรือรูปแบบในการพิจารณาคดี ซึ่งต่างประเทศได้นำเข้ามาใช้ในการบำบัดการติดยาเสพติดและติดสุรา เป็นการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้เกิดสภาพบังคับที่ชัดเจนนอกจากระบบที่มีอยู่แล้ว โดยหน้าที่ของศาล อัยการ ทนายความมิได้มีหน้าที่ในการกำหนดความผิดแต่เพื่อการบำบัดรักษาจำเลย

ทั้งนี้ มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นต้องมีกฎหมายรองรับ และต้องยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลว

๕. การดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

๑) กรณีประเทศไทย อัยการมีอำนาจสั่งฟ้องตามดุลพินิจ สามารถสั่งไม่ฟ้องได้แม้หลักฐานเพียงพอถ้าการฟ้องนั้นไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน กระทบต่อผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคงของประเทศ โดยเป็นอำนาจของอัยการสูงสุด

๒) ในปี ๒๕๔๖ มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการคุ้มครองผู้ที่ร่วมมือกับรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อัยการสามารถสั่งไม่ฟ้อง รวมทั้งการคุ้มครองบุคคลในครอบครัว เช่น การสั่งให้ตำรวจให้ความคุ้มครองนักค้ารายย่อยที่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล

๓) นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ กรณีที่เด็กถูกใช้ในกระบวนการค้ายาเสพติด พระราชบัญญัติฉบับนี้คุ้มครองเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด กรณีที่ตักเตือนพ่อแม่ผู้ปกครองแล้วพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ทำตาม ศาลสามารถสั่งให้เด็กเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรม และให้ลงโทษผู้ที่ยุยงส่งเสริมให้กระทำผิด การที่พ่อแม่ผู้ปกครองดูแลไม่ดีปล่อยให้กระทำผิดสามารถสั่งจำคุกพ่อแม่ได้ ซึ่งมาตรการเหล่านี้กำหนดขึ้นเพื่อปกป้องเด็ก

๔) แนวคิดตามมาตรการเพื่อความปลอดภัย สามารถส่งตัวผู้กระทำผิดเข้ารับการรักษาพยาบาลและห้ามผู้กระทำผิดเข้าเขตพื้นที่ที่กำหนดในเวลาไม่เกิน ๒ ปี ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวยังไม่ผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรี รวมทั้งยังมีกระบวนการทางกฎหมายอีกหลายรูปแบบที่ยังไม่ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ได้แก่ การพักการลงโทษ การภาคทัณฑ์ พระราชบัญญัติล้างมลทิน

๖. สรุปข้อเสนอเพื่อพิจารณาผลักดันเชิงนโยบาย

๑) การกำหนดกรอบคิดที่ชัดเจนเพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

๒) การกำหนดนิยามศัพท์ ทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (ใครคือผู้เสพติด/อาชญากร) และประเภทยาเสพติดที่จะดำเนินการตามแนวคิด Decriminalization

๓) ที่ประชุมเสนอกลไกการคัดกรองผู้เสพติดเข้าสู่ระบบคดีอาญาด้านยาเสพติด ประกอบด้วยภาคประชาสังคม/ชุมชน และพนักงานคุมประพฤติ เป็นผู้คัดกรองผู้ต้องหาก่อนเสนอศาลให้สั่งเข้ารับการบำบัดรักษาตามระบบบังคับบำบัด โดยคัดแยกผู้เข้าสู่ระบบบังคับซ้ำซากไปสู่ระบบอื่น

๔) ที่ประชุมเสนอประเด็นการพิจารณาคดีให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขการปฏิบัติตนของผู้กระทำผิดได้ รวมทั้งการกำกับแทรกแซงกระบวนการบำบัดได้

๕) การศึกษาตัวแบบตามมาตรการเบี่ยงเบนคดี และยุติธรรมสมานฉันท์ของประเทศอื่น ๆ โดยการศึกษาเชิงลึกและนำมาพัฒนาใช้สำหรับประเทศไทย รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

๖) การศึกษา ทบทวนร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเบี่ยงเบนคดีที่ยังไม่ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อปรับปรุงและผลักดันอีกครั้งโดยต้องสอดคล้องกับนโยบายที่มีความชัดเจนแล้ว

๗) การพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและวิธีการตามกฎหมายเพื่อพัฒนาระบบการบังคับบำบัดและการเชื่อมโยงระบบบำบัด ๓ ระบบ

๗. การดำเนินงานในระยะต่อไป

๑) แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบายเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือผู้แทนหน่วยงาน/องค์กรที่ได้รับมอบหมายร่วมเป็นคณะทำงาน

๒) คณะทำงานศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาตัวแบบการดำเนินงานที่ดี

๓) จัดประชุมคณะทำงานฯ เพื่อกำหนดมาตรการระยะสั้นและระยะยาวในการดำเนินงาน

๔) การแก้ไขปัญหาอุปสรรคโดยใช้กลไกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ในการปรับปรุงกฎหมาย บทบาทภาคประชาชน บทบาทของตำรวจ ศาล อัยการ

รายชื่อข้าราชการกลุ่มงานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๕

---

๑. นายสุนทร อินทร์อ่ำ	นิติกรชำนาญการ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
๒. นายกิตติวงศ์ สมัครผล	นิติกรปฏิบัติการ
๓. นางสาวรินทิพย์ ต่อปัญญาเรือง	นิติกรปฏิบัติการ
๔. นางสาวพรพนา ปาเฉย	นิติกรปฏิบัติการ
๕. นางสาวแจ่มจรัส มงคลนำ	นิติกรปฏิบัติการ
๖. นายเทียนชัย พันธุ์เลิศ	วิทยากรปฏิบัติการ
๗. นายธารณ์ธรรม์ ธรรมวงศ์	วิทยากรปฏิบัติการ
๘. นางสาวพิมพ์ปญา อติสิราวัชร์	วิทยากรปฏิบัติการ
๙. นางสาวอาดีบะห์ อูบี	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๐. นางสางวัลย์ณภัสร์ ยอดแย้ม	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน